

Людмила Огнєва
“ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ”

Людмила ОГНЕВА

**«ЧУМАЦЬКИЙ
ШЛЯХ»**

Київ — 2021

Людмила Огнєва

«ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ». / – К.: Тов «Альянт» .- 2021. 260 с.

Книга «Чумацький Шлях» є збіркою листів, заяв, звернень, написаних автором до різних владних структур за період 2003–2016 роки з метою збереження від знищення мозаїчного комплексу «Школа» з дев'яти панно (Донецьк), мозаїчного панно «Жінка птах» (Донецьк), мозаїчного панно «Дерево життя» (Маріуполь), мозаїчного панно «Вітер» (Київ), створених у 1965-1967 роках Аллою Горською, Віктором Зарецьким, Галиною Зубченко, Геннадієм Марченко, Григорієм Синицею, Борисом Плаксієм.

В книзі також представлено листування між автором та Олексієм Зарецьким (сином А.Горської та В. Зарецького), Осипом Зінкевичем (засновником видавництва «Смолоскип»), Наталею Ксьондзик (головним редактором видавництва «Смолоскип»).

Мовою листів розповідається про підготовку до друку книги «Алла Горська. Душа українського шістдесятництва» (2015), яка у 2016 році на львівському Форумі видавців була занесена до списку найкращих видань, представлених на ньому.

Книга розрахована на мистецтвознавців, істориків та краєзнавців.

ISBN 978-617-7819-16-4

© Огнєва Л., 2021

© Донецьке обласне Товариство

Ім. Олекси Тихого, 2021

Від автора

З вдячністю присвячую цю збірку моїй доні, яка переконала мене в необхідності зберегти для історії документи, пов'язані з моїми діями по врятуванню від знищення у Донецьку, Маріуполі та Києві мозаїк групи художників-монументалістів. До складу цієї зіркової «бригади», так вони називали себе, входила Алла Горська.

Назва збірки – «Чумацький Шлях».

Чумацький Шлях — власна назва Галактики, де розташована наша Сонячна система. Припускають, що ніби перші чумаки, їдучи з Криму, позначили дорогу сіллю, яка сипалася з дір у возах. Господь переніс соляну дорогу на небо. З того часу чумаки їхали по сіль і додому, орієнтуючись вночі на світлу смугу на небі.

Одночасно вислів «Чумацький Шлях» є символом нескінченності, зоряного світу; довгої і небезпечної дороги; символ астральної прабатьківщини; національної історії та культури; шляху у Вирій, «рай-пекло», у небо та ін. Для Алли Горської це був «шлях людей, для яких життя ніколи не було способом заробляти гроші».

Обравши вислів «Чумацький Шлях» для назви збірки, я зупинилася на його значенні як символу національної історії та культури і шляху людей, для яких життя ніколи не було способом заробляти гроші.

Обкладинка книги відповідає цьому задуму: на тлі Панорами (реальної) Чумацького Шляху розміщено мозаїчне панно «Сонце», яке знаходиться в екстер'єрі школи № 5 у Донецьку. Там зображено символ нашої Галактики:

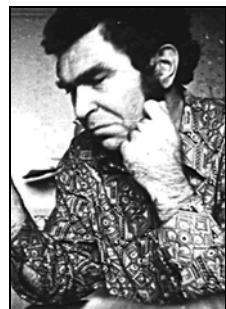

Пахльовська О.

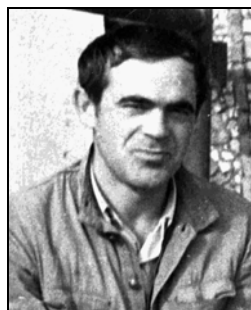
Стане вічністю кожна хвилина

Стане вічністю кожна хвилина
З тих, що так нам сьогодні болять.
Наша пам'ять – велика долина,
Де невидимі храми стоять.
Їх століттями в нас руйнували.
Та сьогодні, і вчора, й колись –
Чим страшніші були ті навали,
Тим величніші храми звелись.
Мурувала ті храми біда.
Кроком Бога відлунюють плити.
І відступить від храмів орда.
І не зможе тих храмів спалити.

«Наше життя», березень 2003 с.14

А.Горська, Г.Синиця,
Г.Зубченко,
Г.Пришедько,
В.Зарецький, Б.Плаксій,
О.Коровай, Г.Марченко,
І.Кулик, Н.Світлична,
В.Парахін

Зарецький О.

Творці українського монументалізму 1960-х років

У цьому нарисі мова піде про короткий хронологічно, але надзвичайно насичений творчо, сповнений роздумів, виснажливої праці та часто жорстоких подій період життя моїх батьків з весни 1966 до осені 1970 року.

Починався монументалізм 1964 року, коли до Шевченкового 150-річного ювілею у Червоному корпусі Київського університету Алла Горська, Опанас Заливаха, Людмила Семикіна, Галина Зубченко, Галина Севрук створили вітраж «Шевченко. Мати». Вітраж було знищено в ніч з 8 на 9 березня 1964 року. Ця подія міфологізувалася, вона й досі викликає неоднозначні, суперечливі тлумачення

В ті роки у тому самому київському середовищі відбулася ще одна подія — склалася група художників: Алла Горська, Григорій Синиця, Галина Зубченко, мистецтвознавець Григорій Местечкін. За своїм духом та стилем це було одне з відгалужень Клубу творчої молоді «Сучасник». Їх цікавило в першу чергу традиційне народне мистецтво та школа Михайла Бойчука.

На початку 60-х років прийшло зацікавлення творчістю Марії Примаченко, Ганни Собачко-Шостак, Федора Манайла, Олександра Саєнка.

Було організовано виставки цих митців. У цьому брав участь мистецтвознавець Г. Местечкін, образотворча секція Клубу творчої молоді.

Батько купував твори М. Примаченко з виставок, у нас вдома з'явилась її робота — «Квіти у горщику». Я пам'ятаю, як одного разу Марія Оксентіївна була у нас вдома. Знімала протези ніг, відпочивала. Пізніше «Квіти...» подарували Бориспільському краєзнавчому музею.

Григорій Местечкін і познайомив батьків з Г. Синицею, який був майже на покоління старший. Не можна не відзначити, що їхніми зусиллями народне мистецтво набуло статусу офіційного.

Так, Григорію Местечкіну вдалося зустрітися з фактичним господарем України — першим секретарем ЦК КПУ Петром Шелестом і переконати його присудити Шевченківську премію Марії Примаченко. Нагородження відбулося у 1966 році.

На той час у жорстко централізованій державі це мало надзвичайно важливе значення. Якби цього не було, Спілка художників, Міністерство культури, офіціоз у цілому не трактували б творчість Примаченко, Собачко-Шостак як справжнє мистецтво, а у широкому сенсі витискали б його на маргінес, трактуючи як декоративно-ужиткові промисли тощо.

Власне, можна говорити про концепцію Г. Синиці, але не можна забувати, що він був учнем бойчукіста М. Рокицького і сформувався як митець у 20—30-ті роки. Синиця був самобутнім інтуїтивним інтерпретатором Бойчука і створив свою власну мистецьку концепцію (я не знаю, чи він її записав). Він був також людиною великої життєвої енергії та талановитим організатором. Значною мірою у Синиці, як згадувала Галина Зубченко, всі вони навчились позитивно спілкуватись з начальством та затверджувати свої монументальні проекти на численних радах, комісіях, погодженнях. І нарешті, Алла Горська, Віктор Зарецький, Галина Зубченко, Борис Плаксій та інші у повоєнний час вчилися у жорсткій системі соцреалізму. Знайомство зі світовим мистецтвом (головним чином за книжками та часописами) у час відлиги були для них не просто відкриттям, а світоглядним переворотом, революцією. Художники були вражені творчістю мексиканських монументалістів — Дієго Рівери, Альваро Сікейроса, Хосе Клементе Ороско. І це не було виключно естетичним явищем. Вони розглядали їхню творчість як становлення національного мистецтва у зв'язку з розвитком мексиканської державності. Ідея українського національного, але державного мистецтва, була однією з ключових, хоча й частково напівусвідомленою у бригаді художників-монументалістів. Причому головним теоретиком її був саме Віктор Зарецький. Треба сказати, що ідеї українського національно-культурного відродження в рамках

УРСР носилися в повітрі. Навіть книга Петра Шелеста звалася «Україно наша радянська», втім у 70-ті гостро скритикована як націоналістична.

Але повернемося у 1960-ті. Взимку 1964-65 років було знайдено замовлення на оформлення школи № 5 у Донецьку. Ця школа була за проектом архітектора Каракіса і звалася експериментальною (в сенсі організації навчання). Віктор Зарецький приєднався до цієї роботи дещо пізніше під впливом своєї дружини Алли Горської — з весни 1966 року.

Монументальне мистецтво часто робиться групою митців-однодумців. Віктор Зарецький був разом з Аллою Горською (1929—1970) та Григорієм Синицею (1908—1996) творцем одного з напрямів в українському монументалізмі. З ними в одній бригаді (це слово вживали самі митці) працювали Галина Зубченко, Геннадій Марченко, Борис Плаксій, а на окремих етапах — Олександр Коровай, Іван Кулик, Надія Світлична, Анатоль Лимарев, Григорій Пришедько, Василь Парахін.

Батьки привезли мене до Донецька на початку серпня 1966 року. Працювали на великій мозаїці «Шахтарський край» («Прометей») — перша назва — офіційна, друга — для «внутрішнього користування». Вона знаходилась на торці центрального корпусу. Від нього під прямим кутом йшли одноповерхові крила, на торцях яких знаходились 8 мозаїк, виконаних 1965 року: «Космос», «Вогонь», «Земля», «Сонце», «Надра», «Вода», «Вітер», «Життя».

Школу було обладнано вентиляцією, яка не працювала, бо були канікули, а вікна не відчинялися. У батьків була маленька кімнатка-підсобка, а задуха стояла в приміщенні страшна.

«Прометей» — велика мозаїка — 9 на 7 метрів — риштовання стояли в 4 яруси. Допомогали 3-4 підсобники — студенти медичного інституту.

Працювали з 8 ранку до 8 вечора, одна година — перерва на обід. Спека, пилюка. Від цементу, на якому кладуть

мозаїку, тріскалася шкіра на долонях. Від річки Кальміус, що метрів за сто навпроти — прохолоди ніякої.

Батьки завжди намагалися при можливості відпочивати. Того літа їздили до Маріуполя, тоді ще Жданова. Були в гостях у художника Арнаутова, який мешкав там з дружиною.

Довго розмовляли. Він воював у білій армії, частини якої відійшли на початку 20-х років до Китаю. Арнаутова носило світами. Він довго жив в Америці. Був добре знайомий з Дієго Ріверою. Подарував батькам книжечку своїх спогадів.

Маріупольські художники возили нас на море. Рибалили, варили круту юшку.

Один з маріупольських художників, грек, який не приховував цього і за що його поважали, теж робив мозаїки. У шкільному спортзалі — на підлозі складалася мозаїка з великої світлої плитки — такого сантехнічного типу. Потім плитку мали наклеїти на листи цупкого паперу, скласти в скриню і відвезти на об'єкт. Там вже робітники-плиточники клали мозаїку. Показував фото своїх робіт. У батьків його творчість не викликала захоплення.

Технологія виконання всіх монументальних робіт бригадою Синиці — Горської — Зарецького була майже однакова. Спочатку робився попередній ескіз (форескіз) — малюнок на листі паперу стандартного розміру. Потім ескіз — на планшеті, розміром в межах метр на метр. З цим ескізом ходили по різних інстанціях для затвердження. Потім робили картон — це значною мірою технічний проміжний етап. На цупкому рулонному папері, що його клали десь на підлозі у великому приміщенні, робили контур в натуральну величину. Потім його закріплювали на стінці і, поступово ріжучи, переносили контур вугіллям на поверхню.

Використовували такі матеріали, як керамічна плитка, скло, смальта (штучний камінь), зрідка метал і кілька разів робили розписи фарбами по сухій штукатурці. В бригадах, в яких працювала мати, всі мозаїки клалися на цементному розчині самими художниками. Хлопці-підсобники били

смальту, робили цементний розчин та клали за чіткою вказівкою: «на це місце поклади цей камінець».

Художники були ніби перенасичені енергією — паралельно школі № 5 знайшли (можливо, їм запропонували, бо у Донецьку всі знали про мозаїку на школі) ще одне замовлення, і 1966 року в ювелірній крамниці в Донецьку А. Горська, В. Зарецький та Г. Синиця виконали мозаїку «Коштовність» («Жінка-птах»).

У цій роботі знову представлено наскрізний для всієї творчості Віктора Зарецького, як станкової, так і монументальної, — птах. Цей архетип, безумовно, потребує дослідження. Починаючи з цієї мозаїки, творча ініціатива в бригаді художників переходить до Віктора Зарецького.

Наступного року зробили дві мозаїки в кафе «Україна» в Маріуполі — «Дерево життя» і «Боривітер» («Птах Еллади»). Дерево також один із архетипів творчості Зарецького. Ще до початку цієї роботи Г. Синиця вийшов з бригади, натомість приєднались чоловік Галини Зубченко Григорій Пришедько, Борис Плаксій, Надія Світлична та Василь Парахін.

На початку 1968 року відбулося дві події, які створили для батьків химерний та часом моторошний клубок проблем і суперечностей, такий собі лабіринт.

Тоді починалася робота над Краснодонським меморіалом (про який докладно далі), і тоді ж Алла Горська, Віктор Зарецький і Борис Плаксій підписали Лист-протест 139.

Це було вже не перше громадсько-політичне випробування. 1963 року було тихо заборонено Клуб творчої молоді «Сучасник», 1964 року було знищено вітраж і Аллу Горську виключили зі Спілки художників, 1965 року пройшли арешти серпня-вересня, Опанаса Заливаху засуджено на 5 років. Тоді художники потрапили під міцний «ковпак». У Донецьку вони бачили звичайне зовнішнє стеження, принаймні київську квартиру було обладнано стаціонарною підслухкою. Превентивно затримано на кілька днів Сашка Коровая та на 8 місяців брата Надії Світличної Івана

Світличного. 1967 року було заарештовано та засуджено Вячеслава Чорновола. В цих умовах вони підписали Лист-протест 139. Цей лист — тема окремої розмови. Відзначимо, що його було відправлено на ім'я керівників СРСР — Леоніда Брежнєва, Ніколая Подгорного та Алексея Косигіна. Лист було написано обережно та толерантно. У ньому зверталася увага на відхід від рішень XX з'їзду КПРС, порушення соціалістичної законності. Йшлося про низку судових процесів, в тому числі над В.Чорноволом. І того ж 1968 року загальнополітична ситуація погіршилася — в усіх київських установах, де працювали підписанти, була майже однакова «схема проробок», спущена з ідеологічного відділу ЦК КПУ. Заява, що містилася в листі, кваліфікувалася як безпідставна. У підписантів питали: «Ви були на тих процесах, Ви знайомилися зі справою? — Ні. — Там все юридично аргументовано». Засуджувався також сам факт широкого міжнародного розголосу листа, підписантам казали: «Ваш лист використовується нашими самими справжніми ворогами — «Голосом Америки», «Радіо Свобода», а Ви б мали знати, хто за ними стоїть». І як резюме: «Ви виявили громадську незрілість та безідейність, але ми добрі і розумні — до часу — тому відмовтесь від свого підпису, покайтесь».

Проблеми з'явилися тоді, коли не могли вибити каяття. Треба сказати, що обстановка в емоційному та психологічному аспектах у різних установах (головним чином вузах та академічних інститутах) та творчих спілках була різною. І як ніде — у Спілці художників нагніталася атмосфера страху та нетерпимості — почали збирати збори, таврувати і готувати ґрунт для виключення зі Спілки. Це робилося поетапно. З кожним етапом тих, хто не відмовився від підпису, ставало все менше і менше. Але порядок виключення обумовлений Статутом — треба на зборах провести голосування і прийняти рішення. І часом рішення про виключення не вдавалося провести — не було потрібного результату голосування. І тоді ті рішення, які не проходили на загальних зборах, почали

приймати на правліннях, президіях і бюро. У нас вдома цитували Олексія Широкова — одного з партійних функціонерів в Спілці — «Більшовики теж були в меншості, коли взяли владу».

Почали з'являтися якісь додаткові фактори. Містом поповзли чутки — націоналісти, бандерівці, розповсюдження літератури, що її друкують у Мюнхені на кошти ЦРУ, зберігання зброї, антирадянщина і шпигунство. Такий сценарій міг бути затверджений і здійснений тільки на рівні рішення КДБ СРСР. Батьки дуже болісно переживали цю кампанію. Абсурдні звинувачення, збори, засідання, наклепи — ніби систематична діяльність, щоб забруднити репутацію. З'явилась реальна можливість позбавитись роботи — замовлень. Батьки сприймали 68 рік значно гірше, ніж 65 рік, коли пройшли арешти. Погіршилася загальна атмосфера в суспільстві. Саме 68-го року переважний вплив у кремлівському керівництві перейшов до сталіністів і КГБ посилив тиск¹. Батько говорив, що саме з 68-го року їх почали остерігатись начальники різних рівнів, та й просто деякі знайомі. Виключення зі Спілки позбавляло замовлень, тобто було рівнозначне виключенню з роботи з «вовчим квитком». На яку посаду зараховували матір після виключення — я точно не знаю, швидше за все, робітником. А це позбавляло також й офіційного авторства, наставляла «цивільна смерть».

«Підписанти», які зразу не покаялися, скаржилися на використання «спеціальних» методів — міліціонер міг прийти перевіряти паспорт, хтось міг ходити навзірці чи ніби випадково відбувалася розмова на цю тему — «відмовтесь від підпису».

Отже, Аллу Горську виключили зі Спілки художників так само, як Людмилу Семикіну та Галину Севрук. Всі вони відмовились каятись. Аллу Горську вже вдруге, перший раз

¹ Танюк Лесь. Сяйливий дух доби // Чорновіл Вячеслав. Твори: в 2 т. — К.: Смолоскип, 2003. — Т. 2. — С. 24—57.

після побиття вітражу. Віктор Зарецький довго боровся в партбюро Спілки художників та Печерському райкомі КПУ, щоб уникнути виключення в партії. У разі не виключення з партії він майже автоматично залишався членом Спілки художників.

Вже тоді почали працювати над великим замовленням у Краснодарі, і щоб зрозуміти зв'язок виключення з партії чи Спілки художників з цією роботою, треба розповісти про Краснодар.

1968 року А. Горська, В.Зарецький, Олександр та Володимир Смирнови (який був і архітектором проекту) почали працювати над панно «Прапор перемоги» в Краснодарському меморіалі «Молода гвардія». На початку досить довго продовжував працювати Б. Плаксій, і якийсь час працював Анатоль Лимарев. Меморіал — велика будова, як казали батьки — бетонна коробка, в центрі якої стоїть мозаїчна стела. На рівні другого поверху зроблено балкон, вздовж якого мав іти фриз з розписами. Дещо пізніше було виконано ескізи та картони розписів по фризу, але ці роботи було зупинено і не здійснено.

Маму і батька безумовно цікавила легенда про молодогвардійців. Треба сказати, що доба була інша — популярність постаті Олександра Фадєєва та роману «Молода гвардія» були ніби самі собою зрозумілими. Батьки стояли на такій позиції: хлопці і дівчата були молоді, вірили і загинули за ідею. На мозаїці тріада — «живі — поранені — мертві». Ефективність підпільної організації, система конспірації, питання «зрадника», книга і особистість Олександра Фадєєва в моїй присутності майже не обговорювались, хоча їх, очевидно, цікавив феномен роману «Молода гвардія» та його автора. Те, що Краснодарське підпілля належало до ОУН-УПА, я жодного разу від них не чув. На якомусь бенкеті зазнайомились з молодогвардійцем Радієм Юркіним.

Казали — симпатичний чоловік, доброзичливий, любить застілля.

Меркантильні стосунки батьків багатьох молодогвардійців з міською владою, які вибивали то вугілля для опалення, то ремонт даху, дратували і батька, і маму. Мої батьки також усвідомлювали, що Меморіал є засобом пропаганди «за» існуючий лад, але одночасно і чимось більшим та значнішим. Внаслідок певного збігу обставин Краснодонський меморіал та авторський колектив стали об'єктом політичної та адміністративної боротьби. Одне з можливих пояснень, яке ґрунтується значною мірою на моїх спогадах, бо батьки десь раз на місяць приїздили до Києва і збуджено подовгу обговорювали ситуацію, не звертаючи на мене уваги. Загальна схема була така: Спілка художників і Міністерство культури було «проти», а ЦК ЛКСМУ і луганське керівництво — «за». Пояснення «за» було досить очевидним — Меморіал був під патронатом комсомолу. Цю лінію «розробляв» Володя Смирнов. Луганське керівництво в особі першого секретаря обкому Шевченка хотіло мати в місті хороший та престижний музейний комплекс. Щодо «проти», то було принаймні два мотиви — після «листа 139» в 1968 році почалося політичне цькування батьків і керівництво Спілки і Міністерства виконувало настанову партії та КГБ. Крім того, робота була масштабна, вдала та в певному сенсі унікальна, тому колеги плекали елементарну заздрість.

Це був виснажливий марафон. Коли батьки приїздили до Києва, вони безперервно і знервовано щось обговорювали: ...бюро, пленуми, комісії, конкурси, пропозиції, ухвали, протоколи, кошториси, резолюції, ескізи, картони, смальта, цемент... Вони були виснажені, на межі нервового зриву. Була спроба оголосити конкурс та відібрати у них роботу, а також визнати її невідповідною якимось вимогам та збити. Батько розповідав, хоча він мав схильність до деяких перебільшень, що до Луганська приїхав Володимир Щербицький (тоді Голова Ради міністрів), але на бенкет після офіційної частини не пішов, бо перший секретар Луганського обкому Шевченко «був людиною» Шелеста і це якось впливало на рішення

Щербицького. Натомість він поїхав до Краснодона, Меморіал йому сподобався і він дав вказівку використати цей досвід у будівництві палацу «Україна» в Києві. Це змусило, за припущенням батька, зняти сценарій знищення роботи.

Мозаїку було повністю завершено. Було зроблено ескізи фризів, картони, контур почали переносити на стінку. Але роботи було зупинено. Очевидно, діяла та сама група, яка була і проти мозаїки. Знищення розписів в кафе

«Хрещатий яр» в Києві, які трохи пізніше зробив Борис Плаксій, та «Стіни плачу» в Києві на Байковому кладовищі Ади Рибачук та Володимира Мельниченка показало типовість схеми боротьби проти монументальних творів, яка ґрунтувалась на насильницьких методах ідеократичної держави.

Краснодонський Меморіал — то мав бути непересічний комплекс. Щороку там стали бувати сотні тисяч людей, в основному школярів-екскурсантів. Батько вважав, що художнє оформлення комплексу робить його пропагандивно значно ефективнішим, тому воно потрібно системі і тому начальство, в широкому сенсі цього слова, має його всіляко підтримувати. Реальний хід подій був іншим і мати говорила, що він досить болісно позбувався тієї ілюзії, що система прагне зміцнювати свої ідейні підвалини. Втім, Віктор Зарецький реалізував свій талант повністю. Алла Горська в своїх щоденниках писала, що він був і творчим натхненником роботи, і організатором.²

У мене в домашньому архіві зберігаються варіанти його заяви до Печерського райкому (Спілка художників знаходилась в цьому районі), який тоді містився по вулиці Кірова (нині М. Грушевського) трохи нижче будинку Ради міністрів. У заяві провадилась така стратегія — я простий комуніст, вступив до лав партії у діючій армії рядовим вояком на початку 1943 року. Нині я простий художник, не розібрався в ситуації, пожалів молодого

² Наперекір. Щоденник Алли Горської. [Публікація Є. Доценко] // Українська культура. — 1999. — № 10. — С. 14—15.

хлопця Славка Чорновола і підписав того листа. Про те, що лист використовують наші люті вороги на Заході, дізнався тільки зараз від старих партійців. І таке інше. Цей план вдався, йому дали сувору догану і до Спілки художників він вже міг не ходити, не поневірятись і катуватись. Їх обклали, як диких звірів, і виконання великого та престижного замовлення було для них дуже важливим. Врешті-решт, ці гонорари були для них головним джерелом існування. Вже пізніше я зрозумів, що мати надавала матеріальну допомогу родинам політв'язнів, і про це знали в КДБ. Але позбавлення Віктора Зарецького та Алли Горської цієї роботи не влаштовувало і В. Смірнова, оскільки сам би він не зміг зробити цю мозаїку, хоча йому віддано допомагав брат Сашко — скульптор, а формування зовсім нової бригади під його проводом становило теж велику, майже нездоланну трудність. Він хотів, щоб робота була високого рівня, адже він робив кар'єру в традиційному радянському сенсі і згодом отримав за Меморіал комсомольську премію імені М. Островського. Тому між батьками і братами Смирновими встановилися складні стосунки типу «скуті одним ланцюгом».

Тоді ж батько записав свої роздуми, він був розгублений, на межі нервового зриву, але контролю над ситуацією вони з Аллою Горською не втрачали. У своїх роздумах, які він фіксував у записниках, писав: «Зараз все навпаки. Потяг до інформації посилюється».

Люди хочуть знати і розібратись. І головне — скучили за ідеологічним життям. В душу влили радіо. І головною ідеологічною зброєю стало радіо — новини. І в цих передачах одне з головних місць займали матеріали про суди, котрі пройшли в Москві та Києві. Скарги, репортажі про табори, опис допитів і таке ін.

На партійному бюро мені сказали, що ті, кого судили, — агенти іноземних розвідок. Виходить, що іноземна розвідка задумала операцію, а ми її виконали. Виходить, що іноземна розвідка нашими руками фабрикувала наклепницьку злісну кампанію проти нашої держави, (...нерозб.). Для мене це дуже

серйозно. Коли я сказав, що мені болять за репутацію, на партбюро відповіли, що начхати на те, що про нас думають за кордоном. Всієї кухні і подробиць державної політики я не можу знати, і це не моя справа. Але результат я можу відчуті на своїй шкірі. І якщо факт мене турбує, то сказати про це мій обов'язок, обов'язок громадянина. У Давньому Римі було таке визначення раба: людина, що не цікавиться громадським життям, завжди похмура, не задоволена і відвідує лише видовища.

І коли на партійному бюро я говорив про процеси, то я мав на увазі тільки цей громадський бік справи. Мені ж сказали, що я взагалі не маю права мати та висловлювати свою думку, у нас демократичний централізм і меншість автоматично підкоряється більшості; що є московське радіо та газета «Правда», і цього цілком достатньо.

На партбюро мені сказали просто, що в монументальне мистецтво протягується буржуазна ідеологія і що з цим час кінчати.

Чому я послідовно виступаю на захист монументалізму? В монументальному мистецтві я бачу єдину силу, котра здатна протистояти головній силі буржуазного впливу на нас — індивідуалізму. Велич монументального мистецтва виявляється тільки там, де воно пов'язане з державною ідеєю. Це ствердження, агітація і розвиток тих ідей, на котрих ґрунтується ідеологічна основа держави. Це виховання в душах людей сили цих ідей, сили їх духовної величі, можливість переживати їх в сильних образах.

Виходить, що монументалізм може існувати, коли він пов'язаний з культовими спорудами. Це його стихія³.

Робота мала пресу. Мозаїчна стела «Прапор перемоги» кілька разів репродукувалася в українських журналах, путівниках і буклетах листівок по меморіалу та Краснодару. На репродукції в «Науці і культурі» за 1970 рік вказано двох

³ Зарецький Віктор. З сірого зошита // Київ. — 1992. — № 1.

авторів, А. Горську та В. Зарецького. В інших виданнях її прізвиська не було.

Я був в Краснодоні взимку 1971/72 років. Мозаїка рельєфна. Її сприйняття потребує огляду з різних точок. На репродукціях мозаїку давали в прямій проекції, ліва частина закрита сходами на балкон, тому «пораних і мертвих» не видно. Внаслідок цього репродукції справляють враження певною мірою плакатної роботи. 1973 чи 74-го року в московському часопису «Декоративное искусство» було опубліковано статтю про монументальне мистецтво. Було вміщено дрібненьке фото «Прапору перемоги», а в тексті досить абсурдна критика. Батько казав, що це якась кулуарна політика московського мистецтвознавця.

Таким чином, весною 1970 року марафон закінчився: величезна кількість варіантів ескізів, роздумів, палких дискусій, картонів, нарад, вибивання матеріалів, 100 квадратних метрів ювелірної мозаїки було завершено. Ескізи та картони розписів фризів залишились невикористаними.

ЗАХИСТ КОМПЛЕКСУ МОЗАІК «ШКОЛА» У ДОНЕЦЬКУ

Огнєва Л.
МУЗЕЙ ПРОСТО НЕБА

Мозаїчний комплекс «Школа» у центрі Донецька

В 60-ті роки минулого століття в Києві склалася група художників: Алла Горська, Галина Зубченко, Григорій Синиця, мистецтвознавець Григорій Местечкін. Їх цікавило в першу чергу традиційне народне мистецтво та школа Михайла Бойчука.

Зусиллями саме цих художників народне мистецтво набуло статусу офіційного. Григорію Местечкіну вдалося зустрітися з першим секретарем ЦК КПУ Петром Шелестом і переконати його присудити Шевченківську премію Марії Примаченко.. На той час це мало надзвичайно важливе значення. Якби цього не сталося, Спілка художників,

Міністерство культури не трактували б творчість М.Примаченко, Г.Собачко-Шостак, О.Саєнка як справжнє мистецтво, витискали б його на маргінес, трактуючи як декоративно-ужиткові промисли.

Г.Синиця був учнем бойчукіста М. Рокицького і сформувався як митець у 20-30-ті роки. Він був самобутнім інтуїтивним інтерпретатором Бойчука і створив свою власну мистецьку концепцію.

Алла Горська, Віктор Зарецький, Галина Зубченко та інші у повоєнний час вчилися у жорсткій системі соцреалізму. Знайомство зі світовим мистецтвом (за книжками та часописами) у час відлиги були для них не просто відкриттям, а світоглядним переворотом. Художники були вражені творчістю мексиканських монументалістів – Дієго Рівери, Альваро Сікейроса, Хосе Клементе Ороско. Вони розглядали їхню творчість як становлення національного мистецтва у зв'язку з розвитком мексиканської державності. Ідея українського національного мистецтва, як державного, була однією з ключових у бригаді художників-монументалістів. Алла Горська, Віктор Зарецький, Галина Зубченко та Григорій Синиця стали творцями одного з напрямів в українському монументалізмі

Взимку 1964-65 років Г. Зубченко отримала замовлення на оформлення школи № 5 у Донецьку. Ця школа була збудована за проектом архітекторів Й. Каракіса, В. Волика, П. Вігдергауза, А. Страшнова. Монументальні твори часто створюються групою митців-одномудців. До Донецька приїхали Алла Горська, Галина Зубченко, Григорій Синиця. До них на окремих етапах приєднувались Олександр Коровай, Іван Кулик, Геннадій Марченко, Василь Парахін, Надія Світлична. З 1966 року під впливом Алли Горської у бригаді працював відомий художник чоловік Горської Віктор Зарецький. Очолював бригаду, так називали себе художники, Григорій Синиця.

Вони створили комплекс мозаїчних панно, які гармонійно поєднувались з архітектурою будинку. На торці центрального корпусу було розміщено «Донецький край» («Прометей») – 100 кв.м.. На торцях одноповерхових крил, що йдуть під прямим

кутом до центрального корпусу, — 8 мозаїк: «Космос», «Вогонь», «Земля», «Сонце», «Надра», «Вода» («Риби»), «Верба» («Вітер»), «Життя» («Олені») — по 18 кв. м. кожна. Матеріал — смальта, керамічна плитка.

Відомий графік В. Касіян писав: «Одним з найяскравіших досягнень у нашому монументальному мистецтві є мозаїка, яку виконала бригада митців у Донецьку. Я бачив ці мозаїки, високохудожні і реалістичні твори. Авторський колектив, створюючи нове, виходить з джерел українського народного мистецтва. Тому мозаїки їхні глибоко національні і сучасні, справді український монументальний живопис».

Панно «Космос»

В центрі панно — стрілоподібний голуб. Його рух підкреслював архітектурні горизонталі. Назустріч йому мчить синій птах — і їхні протилежні рухи створюють враження величезної космічної швидкості. Кладка керамічних плиток синього птаха сучасна — геометризована, а голуб за своїм образним вирішенням суто народний. Орнамент його — українські мисники. Вони здаються ілюмінаторами казкової ракети.

В цьому панно, як і в інших, жоден малюнок кладки не повторюється за формою і кольором. Завдяки чому вони сприймаються як дорогоцінне каміння, міняться сапфірами і смарагдами.

На стіні працював Григорій Синиця.

Далі — панно «Вода». Дивовижні риби. Вони ніби продовжують рух стрілоподібного птаха, але вже в іншому плані. Це саме рух риб в їх рідній стихії. Усі риби теплі в кольорі по відношенню до води. Холодне ж в кольорі середовище переливається від найсвітлішого до найтемнішого, що посилює композицію. А звідси — вібрація, гра світла й кольору.

На стіні працювала Алла Горська, допомагала Надія Світлична.

Панно «Космос», 1965 р.
Виконував Григорій Синиця

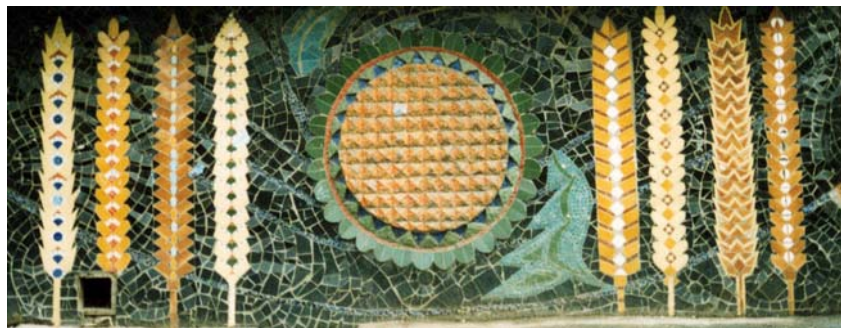

Панно «Вода». 1965 р.
Виконували Алла Горська, Надія Світлична

Панно «Вогонь». 1965 р.
Виконував Геннадій Марченко

Автори: Алла Горська, Галина Зубченко, Григорій Синиця.

Панно «Земля». 1965 р.
Виконували Алла Горська, Надія Світлична

Панно «Життя». 1965 р.
Виконувала Галина Зубченко

Панно «Надра». 1965 р.
Виконував Олександр Коровай

Автори: Алла Горська, Галина Зубченко, Григорій Синиця.

Панно «Сонце», 1965 р. Виконував Григорій Синиця

Панно «Вітер». 1965 р. Виконував Іван Кулик
Автори: Алла Горська, Галина Зубченко, Григорій Синиця

Автори і виконавці: А.Горська, В.Зарецький, Г.Зубченко,
Г.Синиця, Г. Марченко. Допомогавав В.Парахін

Панно «Вогонь».

У центрі панно – в кам'яній схованці – гаряча кулька, схожа на квітку. За народними переказами «колись давно сперечалися вогонь з водою, хто сильніший. Що шугне вогонь полум'ям, то вода й залле; де покажеться вогонь, то вода і лине на нього. Вогонь бачить, що не подужає, та й утік в камінь – там уже йому нічого вода не зробить»⁴. Та не такий вже і слабкий вогонь. Народ називає його мудрим: «Нема на світі мудрішого, як вогонь: він все чисто переробить. Потоне чоловік, то хоч тіло витягнеш; а як згорить, то хіба попіл згребеш в купку, та й то – вітер війне, то й розлетиться».

Оскільки Вогонь під час грози сходив з неба в парі з Водою, разом вони творили цей світ, то в багатьох фольклорних творах, повір'ях вони нерозлучні. Без вологи і тепла не зеленіє трава, не колосяться жита, не цвітуть соняшники. Про це — наступне панно.

Панно «Земля»

У панно «Земля» колосся хлібів дуже пасує до чорного холодного тла. Вони варіюються, кожний має лише йому притаманний колір. І хоча фон зроблено однією чорною керамічною плиткою, але покладена під різними кутами, вона, в залежності від освітлення, надає різноманітної кольорової і світлової гри. Колір тла — це колір родючої землі, чорнозему. В центрі — як символ багатства ланів — соняшник.

Для Алли Горської соняшник був символом несхитності. У листі до батька вона пише: «А ти знаєш, татусю, що поки сонях не зацвів, він повертає голівку за сонцем, а як зацвіте, то дивиться тільки на схід сонця.» У Мордовській табір — Опанасові Заливасі: «Знаєте, сонях тільки вночі хилить голову. Але вночі цього ніхто не бачить. А вдень сонях – сонечко, світло, тепло».

⁴ «Казки та оповідання з Поділля в записах 1850-1860-х рр.» – К. 1928.

Автори панно «Земля»– А.Горська, Г.Зубченко, Г.Синиця. На стіні працювала Алла Горська разом з Надією Світличною.

З тих прадавніх часів, коли боги навчили людей вирощувати жито, просо, овес, пшеницю, ячмінь тощо бере свій початок слово «життя».

Панно «Життя»

Панно «Життя» продовжує тему мозаїки «Земля». Воно вирішено як народний український килим, де зображено традиційних оленів. Плями оленів подано на зелено-темному тлі, що іноді переходить в блакить. Мозаїка будується на співставленні і єдності великих кольорових плям.

Митці переносять нас на схід, у вирій на Буян-острів⁵, де лежить міфічний камінь Алатир. Це – священний «живий камінь», на ньому росте Дерево життя. Сюди на цей святий острів, спрямовуються людські душі. Смакуючи молодильні яблука з Дерева життя, блаженні дістають нев'янучу молодість і живуть, не знаючи ні старості, ні хвороб. У народній творчості «Дерево життя» – досить поширений символ родючості, урожаю, достатку.

Алатир, латир, алтар, олтар, волтар, алатар, вівтар – символізує єдність з Богом і вдячність Творцю через жертвоприношення.⁶

Народні перекази свідчать про те, що коли надходив час жертвоприношень богам частки першого ужинку, збору овочів, приплоду, олені самі приходили до жертovníків і давали людям забити себе або своє оленятко.⁷

Автори панно «Життя»– А.Горська, Г.Зубченко, Г.Синиця. На стіні працювала Галина Зубченко.

Наступне панно «Надра землі» продовжує тему жертвності. Родина іхтіозаврів – антитеза до оленів, заступає

⁵ Буян-острів — «Буян-острів»/ «Українська міфологія» – К., «Либідь», 2002, с.44-45.

⁶ Алатир – «Алатир»/ «Українська міфологія» – К., «Либідь», 2002, с.8.

⁷ Б. Рибаків, «Язычество древних славян» — Москва, «Русское слово», 1997, с.71-73

людям шлях до багатств надр. Відчувається споконвічність землі, її прадавня історія. Три різнокольорові шари відокремлюють підземних охоронців від живого світу: верхній – світло-брунатний – гумус, за ним – голубий – вода, нижній – загадковий ґрунт червоного кольору. Тут, як і в інших творах, художники, заглиблюючись у народну національну традицію, використовують символіку та інакомовлення, притаманні сучасності. Родючість верхнього шару землі підкреслена не тільки теплим кольором, а й архаїчними символами плідності та родючості «Янь-Інь». Підземні води другого шару також – символи життя. Дорогоцінним, виявляється, є все, і воно лежить на поверхні. Митці вповні використовують афористичність української та світової символіки.

Таємницю третього шару відкрила Надія Світлична. У розмові вона зізналась, що шар крові на «Надрах» зроблено за її пропозицією. Так оце і є та кров, про яку говорив Рудольф Штейнер, ще на початку ХХ ст.!

Митцям, як згадує Лесь Танюк, було відоме пророцтво Рудольфа Штейнера. За його теорією новий виток цивілізації і культури почнеться саме в Києві, бо там було пролите стільки народної крові, що вона, як жертовна, дасть поштовх народженню нової Мекки.

На початку ХХ-го століття у це повірив відомий український театральний режисер Лесь Курбас. Він покинув Відень, Львів і переїхав до Києва, аби творити нову цивілізацію. А через кілька років опинився на Соловках, а потім у 1937 році був страчений у Сандармосі на честь чергової річниці Жовтневої революції⁸.

У шістдесяті роки минулого століття, під час так званої «хрущовської відлиги», багато хто також повірив, що прийшов час другого відродження України. Свідченням цієї впевненості

⁸ Підгайний С. «Українська інтелігенція на Соловках», Тернопіль, «Джура», 1999, с. 88

— червоний шар на панно «Надра землі» – кров тих українців, що пролили її за Україну у визвольних війнах та змаганнях.

Автори панно «Надра землі»– А.Горська, Г.Зубченко, Г.Синиця, О.Коровай. На стіні працював Олександр Коровай..

Далі — з темних глибин землі піднімаємось до Сонця і занурюємось у глибину віків, де розгортаємо ще одну повчальну сторінку історії наших прапредків.

Панно «Сонце»

Сонячне коло — світло-жовте, а його жовтогарячі промені врізуються в холодний за кольором простір Галактики, де знаходиться наша Сонячна система з Сонцем у центрі. Енергія, випромінювана світилом, розходить ся навколо нього концентричними колами.

Власна назва нашої Галактики — Чумацький Шлях. Припускають, що ніби перші чумаки, їдучи з Криму, позначили дорогу сіллю, яка сипалася з дір в мажарах. Господь переніс соляну дорогу на небо. З того часу чумаки їхали по сіль і додому, орієнтуючись вночі на світлу смугу на небі.

Одночасно вислів «Чумацький Шлях» є символом нескінченності, зоряного світу; довгої і небезпечної дороги; символ астральної прабатьківщини; національної історії та культури; шляху у Вирій, «рай-пекло», у небо та ін. Для Алли Горської це був «шлях людей, для яких життя ніколи не було способом заробляти гроші». На панно зображено символ нашої Галактики — Чумацького Шляху:

Символ Чумацького Шляху

Автори панно «Сонце»– А.Горська, Г.Зубченко, Г.Синиця. На стіні працював Геннадій Марченко.

За космогонічними уявленнями народу наша Галактика є початком Всесвіту – берегом космічного океану. Обабіч берегів та шляхів українці завжди садили верби. Тому не дивно, що поруч з панно «Сонце», на торці останнього крила споруди розміщено панно «Верба».

«Слово «верба» складається з двох слів «вер» і «ба». В давнину ці слова відповідно означали «всесвіт» і «матір». В українській мові подвійну матір, тобто матір матері й сьогодні називають «баба», «бабуля» та іншими похідними від подвоєння «ба». Слово має коріння у первісних культах Праматері світу. Й сьогодні кам'яні культові зображення праматері, що стояли на узвишсях могил по всій Україні, називають бабами.

Слово «вер» також дуже давнє. Величність позначуваного ним явища – Всесвіту – відбилась в багатьох українських словах. Деякими з них ми користуємось і сьогодні. Це слова «верх», «вершина», «вершити», «верхів'я», «зверхник», «верховода», «верховина» тощо.

Оскільки найхарактернішою рисою всесвіту є постійне обертання всіх його складових частин навколо своїх вісей, то другий куш слів в українській мові, породжений давньою назвою всесвіту, характеризував саме цю його властивість. Це слова «круговерть», «веремія», «вертити», «вертатись», «верт» (поворот), «верч», (згорток), «верея» (вісь дверей), «веретено» (деталь, що вертиться у прядильних верстатах; жорнах; ручних, водяних і вітряних млинах; у гончарному крузі тощо).

Як символ Матері Всесвіту, а точніше її тотем-дерево, верба відіграла значну роль в обрядах і ритуалах українських релігійних і народних свят. Перед Великоднем цілий тиждень святкувалось вшанування Матері Всесвіту – верби. І досі збереглись його обряди й назва – «вербний тиждень», «вербна неділя», «вербниця».

Багатотисячну традицію вербного свята засвідчують римські хроніки, де воно описано як «призабуте, дуже давнє» свято етрусків, засновників Риму. Як не дивно, але на Україні

вербниця й досі є живим святом, причому ритуальні примовки, які входять в обряди цього свята, майже дослівно збігаються з текстами примовок, записаними латинянами від етрусків. Це дає змогу зробити висновок, що обряди свята на Україні від часів трипільських лелегів (родичів етрусків) майже не зазнали змін.

Сьогодні давній «вер» має кілька назв: «космос», «вселенна, «всесвіт»... Різні назви були й раніше.»⁹

Привертає увагу стовбур дерева. Керамічні плитки, однакові за кольором, покладені так, що утворюють жіночу постать з піднесеними руками. Це — знайомий персонаж народних переказів — мати, або дівчина, що виглядаючи сина, чоловіка, коханого, виходили на шлях і з часом перетворювались у дерево.

Автори панно «Сонце»— А.Горська, Г.Зубченко, Г.Синиця, Іван Кулик. На стіні працював Іван Кулик.

Нарешті, центральне панно. За задумом художників на торці центрального корпусу мала бути мозаїка «Квітуча Україна», але прославляти Україну у центрі Донецька дозволу не отримали. Замість «Квітучої України» було створено панно «Донецький край» («Прометеї»). За змістом воно випадає з комплексу. А «Квітучу Україну» митці пізніше розмістили у Маріуполі у гастрономі «Київ» (тепер «Віват»).

У центрі панно «Донецький край» — металург і шахтар. В руках, піднятих над головою, — вогонь. Митці прирівняли працю наших трудівників зі священнодійством: Шахтар і Металург вознесені аж до неба, у Світ Богів. Навколо Героїв, як у Богів, — мандорла.

Все панно перерізують орбіти космічних комет. Вгорі біля голови шахтаря — невідома Галактика, а унизу — біля ніг — зоря.

Автори панно «Донецький край» — А.Горська, В.Зарецький, Г.Зубченко, Г.Марченко. Г.Синиця.

⁹ Братко-Кутинський О. «Феномен України» К. «Вечірній Київ», 1996, сс. 73-74.

Всі вони працювали на стіні. В роботі також брав участь Василь Парахін.

Ми розуміємо, що митці прагнули увібгати в свої мозаїки увесь біль могутньої, пов'язаної по руках і ногах нації. Художники виходили з народного мистецтва як першоджерела, і це обумовило те, що їхні твори були і є сучасними й національними. Це була не спроба вирішити «під народне», що робили і роблять деякі художники, побачивши в цьому чергову моду, і що призводить лише до етнографічної солодкуватості. Ні, мозаїки, що оздоблюють школу № 5 у Донецьку, це приклад, коли народне мистецтво і професійне зливаються в єдиний моноліт. Це нові традиції українського сучасного монументального живопису.

Ми вдячні художникам, які розповіли нам про наш народ мовою монументального живопису, мовою мозаїки. Барви ж мозаїки — вічні, над ними й час безсилий.

Музей просто неба

У суботу 1-го березня міністр культури та туризму Василь Вовкун, голова Ради з питань культури при Президентові України Микола Жулинський, член Ради з питань культури при Президентові України, голова Всеукраїнського товариства «Меморіал ім. Василя Стуса» Лесь Танюк, голова управління культури ДОО Микола Пташка, голова Комітету з питань культури Донецької обласної Ради Марк Бровун оглянули комплекс мозаїчних панно, розташований в екстер'єрі донецької школи № 5.

Свої враження від побаченого міністр висловив ще не закінчивши огляд: «Це – дивовижна знахідка, якої не сподівався побачити у Донецьку. Це – музей просто неба. У Києві давно знищено монументальні твори, пов'язані з Аллою Горською. До 2012 року треба ввести у дію туристичний маршрут Донецьк-Маріуполь «Алла Горська». Присвоїти вулиці і школі її ім'я. Виділити кошти на реставрацію школи. Повернути школі стадіон,

на якому розпочато будівництво, яке не має ніякого відношення до школи».

Ще у 1966 році мистецтвознавець Григорій Местечкін писав: «Донецьк збагатився незвичайною «картинною галереєю». Вписана в просторінь вулиць і площ, відкрита сонцю й вітрам, вона стала невід'ємною часткою міста. Її щодня бачать люди: барвисті мозаїчні панно прикрашають стіни новітньої споруди, збудованої зі скла, із сучасних будівельних матеріалів, конструктивної за архітектурою (архітектори Й. Каракіс, В. Волик, П. Вігдергауз, А. Страшнов). Це – експериментальна середня школа № 5».

Школа стала справжньою лабораторією. На учнях випробовувались шаталінська методика викладання та комфортність перебування у будинку. А на його стінах Алла Горська, Віктор Зарецький, Григорій Синиця, Галина Зубченко творили новий сучасний монументальний живопис. Народжувалась нова мистецька національна українська школа. Її засновник заслужений художник України, лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка Григорій Синиця казав: *«Моя мета – навчити мислити і творити. Й розуміти: народне мистецтво – це велика філософія у народних образах».*

Наші предки були справжніми мудрецями.

Система знань, проявлена в писанках, карпатських тарелях і інших творах народного мистецтва, стверджує існування в наших пращурах 8-го і вище рівня світосприйняття. В той час, як сучасна матеріалістична наука послуговується 4 вимірним способом (три просторові координати та час) і може аналізувати менше 10% об'єму інформації.

Отже, нас і наш час від тої доби ділить провалля. Так начебто маємо справу з різними народами.

Прийшов час повертатися до давньоукраїнських принципів життєзабезпечення. Розумні батьки були справжніми екологами і вчили дитину вітатись і розмовляти з Природою,

Сонечком, Вітром, Водою, Землею, Травами, Деревами, птахами, звірами, з усіма сущими на світі.

Саме оті давньоукраїнські принципи життєзабезпечення розкриває донеччанам комплекс мозаїчних панно на школі № 5 («Космос», «Вода», «Вогонь», «Земля», «Життя», «Надра», «Сонце», «Повітря», «Прометеї»). Вибір цієї теми був не випадковим, адже школа була з поглибленим вивченням біології.

Екскурсію навколо школи, як завжди, проводила автор цього допису. Майже кожна моя зустріч з відвідувачами «музею просто неба» супроводжується «відкриттями». Мабуть у ті хвилини дух Алли Горської перебуває з нами і розкриває очі. І ця зустріч не була винятком.

Прощаючись з вельмишановними гостями я подарувала В. Вовкуну та М. Жулинському упорядковану мною книгу «Алла! Алла! Алилуя!» – збірку поезій та репродукцій картин, які присвятили Аллі Горській її друзі. І тут сталося неймовірно вже для мене. Лесь Танюк, який отримав книгу ще у грудні минулого року, запропонував компенсувати мої витрати і зробив грошовий внесок, Микола Жулинський обіцяв надіслати, а міністр запропонував голові управління культури ДАО видати мої книжки про А. Горську (вже підготовлена до друку друга книга «Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині») великим накладом. Окрім того видати альбом творів Алли Горської. Як буде, покаже час.

«Донеччина» №16, 7 березня 2008

Чи потрібна картинна міні-галерея в ЗОШ.

27 лютого у холі ліцею «Меркурій» відкрито експозицію «А ми ж тую калину та й піднімемо!», присвячену мозаїчному комплексу «Школа» та його творцям – художникам, які у 1965-66 рр. працювали у Донецьку під керівництвом Григорія Синиці.

Такі галереї не є новиною. В інтер'єрі Київської політехніки знаходиться кілька десятків мозаїчних картин Григорія Синиці. У холі одного з корпусів того ж КПІ Геннадій

Марченко створив картинну галерею ім. В. Кушніра. Олександр Коровай зібрав чималу колекцію картин і розмістив їх у холі ЗОШ № 5 м. Івано-Франківська, де тоді працював. Василь Парахін картини не збирав, а створив власну мистецьку школу в ЗОШ села Журавники на Волині. Саме ці художники працювали тут 44 роки тому. Їх було дев'ять: Григорій Синиця, Алла Горська, Віктор Зарецький, Галина Зубченко, Іван Кулик, Надія Світлична, Олександр Коровай, Геннадій Марченко, Василь Парахін. Шестеро – у позасвітах.

На відкриття експозиції в ліцеї приїхали О.Коровай (з Івано-Франківська) та Геннадій Марченко (з Києва). Василь Парахін приїхати не зміг.

Можливо у когось виникло питання: *«А чи потрібні картинні галереї у навчальних закладах та установах, діяльність яких не пов'язана з мистецтвом?»*

Духовного, естетичного, патріотичного виховання мистецькими творами торкатися не будемо. Ці питання – поза дискусійні. Але є ще один аспект, який традиційно залишається непоміченим.

Колись бабусі-знахарки, яких в Україні називали «планетарками», збираючи у певні дні і години лікарські зела, добре *відчували* з яким кольоровим спектром пов'язана кожна квітка, і який орган тіла людини добре нею лікувати, бо *відчували* який кольоровий ритм випромінює кожен орган людини.

Сьогодні і фізики навчилися «бачити» біополе. Воно буває у вигляді різнобарвного світіння – аури і відбиває стан психіки людини: байдужість мигтить сірим, гнів спалахує червоно-чорним, інтелект світиться жовто-золотистим, духовність — голубим. Таким чином, блакитно-жовтий колір аури — це колір інтелектуально і духовно розвиненої людини. Наші предки побачили в ньому національний символ.

Сучасна наука про відчуття випромінювання (радіоестезія) стверджує, що на емоційні ритми має вплив електромагнітне поле, яке оточує людину. Це знали наші далекі

предки. Так звані «передавачі кам'яного віку» — кам'яні кола, дольмени й менгіри були генераторами акустичних та електромагнітних коливань. І хоч енергія випромінювання кожного окремого каменя була невелика, але точне розташування всіх каменів разом, *форма кола, форма дольменів, матеріал*, з якого вони виготовлені, *орнаменти* на стінах камер створювали могутній енергетичний потік, який біологічно впливав на людину: або руйнівню (при частоті коливань 3, 16, 35 гц — інфразвуковий діапазон), або лікувально (на ультразвукових частотах). Саме орнаменти — зубчасті лінії, зигзаги, концентричні кола, спіралі були отими підбудовними контурами, за допомогою яких «підганялися» потрібні частоти випромінювання.

Один з найдавніших і найпоширеніших мотивів — Праматір Світу, яка постаттю своєю нагадує Дерево Життя або трипроменевий знак трисуття. Це — універсальний оберіг — енергетичний резонатор, який проявляє себе на всіх електромагнітних хвилях діапазону людського біополя і невидимого для ока ультрафіолетового кольору (він оберігає людину від низьких енергетичних випромінювань, хвороб та патогенного випромінювання).

Тож не випадково у Маріуполі до ресторану «Аристократ» (бувший «Україна»), де нарешті знесли стіну, що закривала мозаїчне панно «Дерево життя» (автори: В.Зарецький, А.Горська, Г.Зубченко, Б.Плаксій, Г.Пришедько), приходять люди зі проблемами здоров'я, щоб доторкнутися до магічних знаків, якими прикрашені гілки чудо-дерева. Власники будинку здивовані, але гостям дають можливість задовольнити бажання. При реставрації твору треба бути дуже обережними, щоб не порушити *форму, орнамент і матеріал панно* і тим не зруйнувати випромінюване поле.

Згадую, як спілкуючись зі працівниками крамниці «Рубін», де було мозаїчне панно «Жінка-птах», я дізналася, що поруч з ним, вони відчували себе дуже добре, а квіти — просто буяли. Чи зберегло панно ті цілющі властивості при перенесенні

його на іншу стіну у «Мақдонадсі»? Ні!!! Порушена триєдність *форми, орнаменту, матеріалу*.

Правий був Федір Достоевський, стверджуючи: «Краса врятує світ, якщо спрямована на добро».

Та повернімося до експозиції у ліцеї «Меркурій». На відкриття я прийшла з магнітною рамкою, хоча вона не була мені потрібна, бо сама добре відчуваю зовнішнє поле, тому одразу ж стала на те місце, у якому, як виявилось, найбільше позитивне випромінювання від картин. Це – саме той куточок експозиції, де можна **зняти психічне напруження**. А в навчальному закладі є безліч причин виникнення таких навантажень.

Тож відповідь на питання: «Чи потрібна картинна галерея в школі?» – однозначна: «Необхідна».

«Донеччина», № 36, 5 червня 2009

ЗВЕРНЕННЯ ДО ВЛАДНИХ СТРУКТУР

Ідея вшанування пам'яті Алли Горської у Донецьку виникла у нас ще у 1996 році. Зібравши достатньо матеріалів для обґрунтування підстав увічнення пам'яті художниці у Донецьку, звернулися до мера міста Донецька Володимира Рибак з пропозицією перейменувати бульвар Шкільний на бульвар імені Алли Горської з нагоди 30-ої річниці її смерті.

Мер не відповів, але з міської Ради прийшов лист з рішенням комісії про відмову взагалі розглядати це питання.

Звернення 1 ГО до В.Рибак та Л. Танюка 23.11.2000

Голові Донецької міської Ради та
Донецького міськвиконкому
Народному депутату України

РИБАКУ В.В.

Копія Голові Комітету ВР з питань
культури і духовності

Л.ТАНЮКУ

Вельмишановний Пане Голово!

28 листопада 2000р. виповнюється 30 років з дня загибелі

найвидатнішої представниці руху «шістдесятництва» – Алли Горської. Сьогодні ми свідомі того, що її смерть – це втрата не тільки для родини, друзів, і не тільки втрата для українського мистецтва. Смерть Алли Горської – це національна втрата.

Як художник монументаліст, А. Горська намагалась кольором, змістом, формою втілити національні ідеї в такий спосіб, щоб і свої й чужі без мови розуміли, а образи без музики співали національний гімн. За це та правозахисну діяльність вона двічі була виключена зі Спілки художників України і вдруге поновлена вже посмертно. Щоб зберегти від знищення унікальну мозаїку (100 кв. м.) в Краснодоні, вона вимушена була відректись від співавторства. А.Горська підписувала і сама складала листи-протести на захист переслідуваних художників, поетів, науковців. Вона збирала кошти і допомагала засудженим та їх сім'ям. Разом з В.Симоненком та Л. Танюком А. Горська була причетна до перших розслідувань сталінських поховань в Биківні.

Ім'я Алли Горської довгі часи було під забороною. Тільки через 20 років після загибелі почали з'являтися про неї перші публікації. У 1996 році вийшла книга спогадів її друзів «Алла Горська. Червона тінь калини». У м. Василькові на будинку, де її було вбито, встановлено меморіальну дошку, і названо її іменем вулицю. У Києві також є вулиця ім. Алли Горської і меморіальна дошка на будинку, де вона жила. Так, від сьогодні ім'я А.Горської приєднується до смолоскипа нашої духовності.

Загинула А.Горська, але живуть її твори, а з ними – її ідеї. Ще збереглися в Донбасі мозаїки бригади монументалістів, разом з якими працювала А.Горська. Це – «Молодогвардійці» в Краснодоні (музей «Молодої гвардії»), в Маріуполі – «Птах Еллади» (рест. «Україна»), «Дерево життя»(гастр. «Київ»), в Донецьку – «Жінка-птиця» (маг. «Рубін»), «Космос», «Вода», «Вогонь», «Земля», «Надра», «Сонце», «Вітер», «Прометей» (ЗОШ № 5).

А. Горська, яка останні роки свого творчого і земного буття віддала нашому краю і місту, заслуговує гідного

вшанування і у Донецьку.

Просимо поставити на сесії міської Ради питання про надання одній з вулиць Донецька імені А. Горської. А саме – перейменувати Шкільний бульвар на Бульвар імені Алли Горської. Там на бокових стінах і фасаді ЗОШ № 5 знаходиться 9 мозаїчних панно загальною площею 110 кв. м., автором і виконавцем більшості з яких була А.Горська.

Голова Донецького обласного відділу Союзу Українок **Л.Огнєва**

Голова ДОО Співки художників України

Г.Тишкевич

Заст. голови ДОО Товариства «Просвіта»

М.Олійник

Відповід. секретар ДОО Нац. співки письм.

С.Жуковський

Голова ДОО Українського Народного Руху

А. Герасимчук

Голова ДО ОУН

А. Тищенко

Голова ДОО Християнської Партії

С. Северин

Голова ДОО Республіканської Партії

В. Дацина

Голова ДОО Демократичної партії

Е. Бондаренко

Голова ДОО Репресованих і політв'язнів

С. Колісник

Голова ДОО Всеукр. Асоціації жінок «Славія»

Н. Бондаренко

Відповідь на Звернення 1.

16.01.2001

ВИПСКА ИЗ ПРОТОКОЛА №50

**заседания постоянной комиссии по вопросам
архитектуры, градостроительства и землепользования
от 16 января 2001 г. г. Донецк**

Слушали: О письме областного отдела Союза Украинок по вопросу переименования б. Школьный в бульвар имени А. Горской.

Решили: 1. Вопрос переименования б. Школьный в бульвар имени А.Горской на сессию городского совета вносит нецелесообразно.

2. Рекомендовать Донецкому отделению Союза художников решить вопрос о присвоении ему (отделению) имени А.Горской.

Председатель комиссии

А.А. Орлов

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 50
заседания постоянной комиссии по вопросам
архитектуры, градостроительства и землеполь-
зования

от 16 января 2001 г.
г.Донецк

СЛУШАЛИ: О письме областного отдела Союза Украинное
по вопросу переименования б.Школьный в
в бульвар имени А.Горской.

РЕШИЛИ: 1. Вопрос о переименовании б.Школьный
в бульвар имени А.Горской на сессию
городского совета вносить нецелесообразно.

2. Рекомендовать Донецкому отделению Союза
художников Украины решить вопрос о
присвоении ему /отделению/ имени А.Горской

Председатель комиссии

А.А.Орлов

Звернення 2

ГО до голів ДонОДА та Обл. Ради. 18.10.2002

Голові Донецької обласної державної адміністрації
ЯНУКОВИЧУ В.Ф.

Голові Донецької обласної Ради
Б.В. КОЛЕСНИКОВУ

У 60-ті роки минулого століття групою київських художників-монументалістів у складі: Г. Синиці, А. Горської, В. Зарецького, Г. Зубченко були виконані роботи по оформленню у м. Донецьку:

- фасаду середньої школи № 5, інтер'єру ювелірної крамниці «Рубін»;
- у м. Жданові (Маріуполі):
- інтер'єру ресторану «Україна», інтер'єру гастроному «Київ».

Розроблені ними ескізи мозаїк було затверджено у Донецьку і підтримано не тільки архітекторами а й обкомівським керівництвом.

Заслужений художник України Г. Синиця та художник В. Зарецький були відзначені найвищою Державною премією ім. Т. Шевченка.

Все створене у Донецьку та Маріуполі, вище згаданими художниками, є дорогоцінною частиною національної української культури, кращими зразками української національної школи монументального мистецтва середини минулого століття.

На Донеччині не так вже багато пам'яток української національної культури. Ми несемо відповідальність перед народом України за збереження творів цих видатних митців, що вже пішли з життя, залишивши слід на Донеччині.

Пропонуємо внести до реєстру об'єктів, що охороняються державою, як пам'ятки художньої культури, мозаїчні твори Г. Синиці, А. Горської, В. Зарецького, Г. Зубченко, які були створені на Донецькій землі.

Перелік творів та інформацію про авторів подаємо у Додатку.

Голова Дон. орг. Нац. спілки художників України **А. Дереза.**

Голова ДОО Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка, Академік НАНУ **В. Шевченко**

Голова Донецького відділу Союзу Українок **Л. Огнєва**

18 жовтня 2002

Звернення 3

Л. Огнєвої до В. Чупруна. 25.05.2005

№ _____ «25» травня 2005

Голові Донецької
обласної державної адміністрації
пану **Чупруну В.П.**

Шановний Вадиме Прокоповичу!

Донецький відділ Союзу Українок, починаючи з 2000 року, постійно привертає увагу місцевої та державної влади до унікальної мозаїчної композиції (180 кв. метрів), розміщеної на стінах Донецької школи № 5. Оцінки значимості цих мозаїк як донецькими так і відомими художниками світового рівня не беруться до уваги Донецькими міською та обласною владами. До голови облдержадміністрації А.М. Близнюка звертався (кінець 2003) Комітет з питань культури та духовності ВР, який розглянувши ситуацію, що склалася з мозаїками групи Г.Синиці у Донецьку та області, запропонував «... якнайшвидше вирішити питання про внесення до Реєстру творів мистецтва, що охороняються державою», а самі твори «мусять бути не тільки збережені, а й талановито відреставровані».

Навесні цього року панно «Надра землі» (школа №5 м. Донецьк) було законсервовано з метою «облагородження» зовнішнього вигляду школи.

Домовленості, досягнуті під час зустрічі помічника народного депутата Огнєвої Л.Р. з директором школи №5 З.І.Шамордіною, не мають офіційного і зобов'язуючого

характеру і не вирішують багатьох питань.

Отже,

1. Просимо надати відповідь на питання: «Які твори Алли Горської, Віктора Зарецького, Григорія Синиці, Галини Зубченко, Григорія Пришедька, що збереглись в нашій області, внесено до Реєстру творів мистецтва, що охороняються державою? (м. Донецьк, м. Маріуполь)»

2. Просимо розконсервувати панно «Надра землі» (школа №5 м. Донецьк) та «Дерево життя» (ресторан «Аристократ» м. Маріуполь)

3. Просимо вирішити питання щодо реставрації комплексу мозаїк, розміщених на стінах школи №5 м. Донецька.

Відповіді, на поставлені питання, просимо надати відповідно до Ст. 40 Конституції України, і направити на вказану вище адресу.

Голова Донецького відділу Союзу Українок

Помічник народного депутата

Л. Огнєва

Звернення 4

Л. Огнєвої до В. Чупруна 25.05.2005

№ _____ «___» _____ 2005

Голові Донецької
обласної державної адміністрації
пану **Чупруну В.П.**

Шановний Вадиме Прокоповичу!

Донецький відділ Союзу Українок просить Вас вирішити питання про включення Огнєвої Людмили Родіонівни до складу Консультативної ради з питань охорони культурної спадщини (секція «Історія, археологія та мистецтво») за згодою відповідно до Ст. 7 п. 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини» та відповідно до Ст. 8 цього Закону надати право громадського інспектора для спостереження за станом зберігання та використання пам'яток, їхніх територій і зон охорони,

охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць.

Голова Донецького відділу Союзу Українок

Помічник народного депутата

Л. Огнева

До заяви додаємо:

1. Копію листа від ВР №06-7/9-198 від 25 березня 2005
2. Лист від Національної спілки майстрів народного мистецтва України

Відповіді, на поставлені питання, просимо надати відповідно до Ст. 40 Конституції України, і направити на вказану вище адресу.

Голова Донецького відділу Союзу Українок

Помічник народного депутата

Л. Огнева

Звернення 5

Л. Огнєвої до В. Чупруна. 2005

Голові Донецької
обласної державної адміністрації
пану **Чупруну В.П.**

Шановний Вадиме Прокоповичу!

Донецький відділ Союзу Українок, починаючи з 2000 року, постійно привертає увагу місцевої та державної влади до унікальної мозаїчної композиції (180 кв. метрів), розміщеної на стінах Донецької школи № 5. Оцінки значимості цих мозаїк як донецькими так і відомими художниками світового рівня не беруться до уваги Донецькими міською та обласною владами. До голови облдержадміністрації А.М. Близнюка звертався (кінець 2003) Комітет з питань культури та духовності ВР, який розглянувши ситуацію, що склалася з мозаїками групи Г.Синиці у Донецьку та області, запропонував «... якнайшвидше вирішити питання про внесення до Реєстру творів мистецтва, що охороняються державою», а самі твори «мусять бути не тільки збережені, а й талановито відреставровані».

Навесні цього року панно «Надра землі» (школа №5 м. Донецьк) було законсервовано з метою «облагородження»

зовнішнього вигляду школи.

Домовленості, досягнуті під час зустрічі помічника народного депутата Огневої Л.Р. з директором школи №5 З.І.Шамордіною, не мають офіційного і зобов'язуючого характеру і не вирішують багатьох питань.

Отже,

4. Просимо надати відповідь на питання: «Які твори Алли Горської, Віктора Зарецького, Григорія Синиці, Галини Зубченко, Григорія Пришедька, що збереглися в нашій області, внесено до Реєстру творів мистецтва, що охороняються державою? (м. Донецьк, м. Маріуполь)»
5. Просимо розконсервувати панно «Надра землі» (школа №5 м. Донецьк) та «Дерево життя» (ресторан «Аристократ» м. Маріуполь)
6. Просимо вирішити питання щодо реставрації комплексу мозаїк, розміщених на стінах школи №5 м. Донецька.

Відповіді, на поставлені питання, просимо надати відповідно до Ст. 40 Конституції України, і направити на вказану вище адресу.

Голова Донецького відділу Союзу Українок

Помічник народного депутата

Л. Огнева

Звернення 6

ГО до В. Ющенка. 04.07.2008

ВЕЛЬМИШАНОВНИЙ ПАНЕ ПРЕЗИДЕНТЕ!

18 вересня 2009 р. виповниться 80 років від дня народження однієї з найвидатніших представниць руху «шістдесятництва» – Алли ГОРСЬКОЇ.

Ім'я Алли Горської довгі часи було під забороною. Тільки через 20 років після її загибелі почали з'являтися про неї перші публікації. Вийшли книги: «Алла Горська. Червона тінь калини» (1996) – спогади її друзів; «Алла! Алла! Алилуя!» (2007) – збірка віршів та мистецьких творів, посмертно присвячених Аллі Горській; «Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині» (2008). У м. Києві та м. Василькові встановлено

меморіальні дошки на будинках, де жила А.Горська і де її було вбито. У Києві та Львові є вулиці імені Алли Горської. Сьогодні ми свідомі того, що її смерть – це втрата не тільки для родини, друзів і для українського мистецтва. Смерть Алли Горської – це національна втрата.

Загинула Алла Горська, але живуть її твори, а з ними – її ідеї.

Лише в Донбасі поки що збереглися мозаїки художників-монументалістів, разом з якими працювала Алла Горська. Проте нові віяння часу та економічні-бізнесові відносини склалися в нашій Державі так, що дозволяють комерційним структурам нищити шедеври нашої національної культури, до яких, на превеликий жаль, потрапили й ці твори:

1. Сплондровано, всупереч рішення Мінкультури (дод. 1), панно «Жінка-Птах» (Донецьк, автори Алла Горська, Віктор Зарецький, Григорій Синиця).

2. Не розконсервовано замуроване панно «Дерево життя» (Маріуполь, автори Алла Горська, Віктор Зарецький, Галина Зубченко, Борис Плаксій).

3. Під загрозою знищення знаходиться мозаїчний комплекс «Школа» (Донецьк, автори Алла Горська, Віктор Зарецький, Галина Зубченко, Геннадій Марченко, Григорій Синиця – дод. 2).

З хвилюванням звертаємось до Вас з приводу трагічної ситуації, яка створилася навколо мозаїчного комплексу «Школа».

Його було створено у 1965-66 роках. Уперше художники-професіонали працювали за законами народного мистецтва. Тоді і тут утверджувалась нова мистецька національна українська школа, у витоків якої стояли Михайло Бойчук та Григорій Синиця (дод. 3).

1992 року Григорій Синиця став лауреатом Державної премії ім. Тараса Шевченка у першу чергу за відродження української колористичної школи.

Отже, мозаїчний комплекс «Школа» (як називали його автори) є історичною та мистецькою пам'яткою — об'єктом культурної спадщини.

Міністр культури В.Вовкун відвідав цей комплекс 1 березня 2008 року і, під впливом побаченого, запропонував:

1. Припинити будівельні роботи, розгорнуті сторонньою організацією на території, що належить школі.

2. До 2012 року створити туристичний маршрут «Донецьк – Маріуполь. Алла Горська».

3. Подати Міністерству опис мозаїк, їх стан та кошторис на реставрацію комплексу.

4. Присвоїти школі ім'я Алли Горської.

Тож як сьогодні виконуються пропозиції міністра, подані ним у присутності Голови Ради з питань культури і духовності при Президентові України М.Жулинського, Голови Всеукраїнського Товариства «Меморіал» ім. В.Стуса Л.Танюка, Голови обласного управління культури М.Пташки та голови Комітету з питань культури Донецької обласної ради М.Бровуна?

Перша пропозиція: ООО «Юрт-Індастрі» розпочала будівництво житлового будинку у травні 2007 року, захопивши без дозволу частину шкільного спортивного майданчика. Реакція відділу освіти на пропозицію міністра (01.03.2008) припинити будівництво була спрямована на його узаконення Угодою №164 від 12.03.2008 між ООО «Юрт-Індастрі» (Е.Казімовою) з одного боку та відділом освіти Ворошилівського району в м. Донецьку (Н.Скалдіною). З цією угодою директора школи (Сорокіну Г.) на її вимогу ознайомили лише 2.07.2008 (дод. 4)

Друга пропозиція: до цього часу ні Кабінет міністрів, ні Рада з питань культури і духовності при Президентові України не розглянули питання про створення туристичного маршруту «Донецьк – Маріуполь. Алла Горська».

Третя пропозиція: Донецькі художники Л. Огнева та М.Кушнір підготували опис мозаїчних панно, їх стан та кошторис

на проведення реставраційних робіт. Документ надіслано обласним управлінням культури до Кабміну 19.03.2008 № 07-06 / 475 (дод. 5)

Перелік об'єктів, до туристичного маршруту «Донецьк-Маріуполь. Алла Горська» у цьому документі не надано.

Четверта пропозиція: керівництво школи, педколектив, учні та їх батьки звернулись до місцевої влади з проханням присвоїти школі ім'я Алли Горської. Яким буде рішення, покаже час.

Отже, на відміну від народу (художників, вчителів, учнів та їх батьків) ні Рада з питань культури і духовності при Президентові України, ні Кабмін не поспішають, а спритні «донецькі» не ловлять гав.

Знаючи, як «врятували» у Донецьку 2002 року мозаїку «Жінка-Птах», можна передбачити трагічне майбутнє мозаїчного комплексу «Школа». Ось-ось днями він буде знесений разом з будинком школи №5.

Манкуртизм глибоко проникнув у наші гени. Що скажемо своїм нащадкам, якщо нині не втрутимось в хід подій?!

Ця скарбниця української культури в Донецьку має бути збережена навіки!

Просимо Вас, Пане Президенте, негайно вирішити питання збереження у Донецьку комплексу мозаїк «Школа» і посприяти його внесенню до Державного реєстру нерухомих пам'яток – об'єктів культурної спадщини.

04.07.2008

Л. Огнєва — Голова Донецького відділу Союзу Українок

Л. Шевкунов — Голова ДОО Українських Націоналістів

В. Прокопчук — Голова Донецького відділення ВОВ

В. Дацина — член УНП

С. Колісник – экс. Голова ДОО Репресованих і політв'язнів.

Л. Мочалова – голова ДО Товариства ім.. О. Телігу

Р. Стешенко – гірник

Підписи під Зверненням української інтелігенції від 04.07.2008 р.
до Президента України Віктора Андрійовича ЮЩЕНКА
з приводу збереження пам'яток монументального мистецтва Донеччини –
мозаїк Алли ГОРСЬКОЇ та колективу авторів – митців-"шістдесятників"

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дом. адреса	Підпис
1	Танчар Василь Жданович	м. Київ в. Хмельницьк 4 м. 19	Танчар
2	Табачко Д.В.	Київ, Хмельницьк 13 кв. 49	Табачко
3	Ігнатович О.О.	Київ, Оболонський р-он, пр. Перемоги 14-Б	Ігнатович
4	Лобин Г.О.	Київ, Шевченківський р-он, вул. Гонимих 28	Лобин
5	Гармаш І.В.	Київ, 10 кв. 15	Гармаш
6	Панасов С.	Васильків, 8/4, кв. 40	Панасов
7	Марченко С.М.	Серафимович 19, 137	Марченко
8	Томашевський А.	Прорізна 10, кв. 4	Томашевський
9	Казакова К.В.	м. Київ, вул. Мате Золотиха 68, кв. 150	Казакова
10	Левченко О.В.	Варшавський пр-в. 94	Левченко
11	Васильчук О.В.	0800, Васильків вул. Героїв 40	Васильчук
12	Дорошкін Т.В.	Київ, в. Марецька села 10, 4, п. 23	Дорошкін
13	Дані С.І., к.д.н.	Київ, Лавська 46/48, к. 59	Дані
14	Кривець С.П.	Київ, Д.А.Менделєва 21 кв. 66	Кривець
15	Курбук О.С.	Київ, вул. Митрополита 2, 37	Курбук
16	Хавенін І.В.	Київ, вул. Водопровідна 12 кв. 33	Хавенін
17	Мотка М.Ю.	Київ, вул. М.Грушевського 6/10	Мотка
18	Свирук Т.В.	Київ, Т.Шевченка, м. 3/5	Свирук
19	Л.С.Савицька	Київ, Рибальська 10-6	Л.С.Савицька
20	Бризов М.М.	Київ, Рейсберга, 17	Бризов

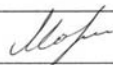
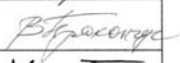
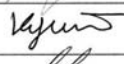
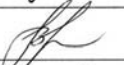
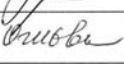
Підписи під Зверненням української інтелігенції від 04.07.2008 р.
до Президента України Віктора Андрійовича ЮЩЕНКА
з приводу збереження пам'яток монументального мистецтва Донецчини –
мозаїк Алли ГОРСЬКОЇ та колективу авторів – митців "шістдесятників"

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дом. адреса	Підпис
1	Кубайчук В.П.	м. Київ, пр. Київський 13, п.ч. 7	В.П. Кубайчук
2	Кравченко В.М.	в.чл. Ярмоли 38, кв. 34	В.М. Кравченко
3	Козар М.М.	м. Київ, вул. О. Тогова 79-41	М.М. Козар
4	Козар А.Г.	вул. О. Гончара 79-41	А.Г. Козар
5	Енгель В.Л.	вул. Смілянська 17, м. Київ	В.Л. Енгель
6	Короткий В.А.	вул. Міхаленко 34, кв. 72, Київ	В.А. Короткий
7	Селиванов В.Р.	вул. Раїди 11, 9, кв. 109	В.Р. Селиванов
8	Жуков В.М.	Київ, вул. П. Мисиря 22/76	В.М. Жуков
9	Гармаш Т.М.	Київ, вул. Тимурівська 16/14	Т.М. Гармаш
10	Масюк О.М.	Київ, вул. Добролюбова 3/37	О.М. Масюк
11	Клименко В.В.	м. Київ, п. і Героїв Сталінського 42-15, кв. 13	В.В. Клименко
12	Коденко В.В.	м. Київ, вул. Солом'яна 710 кв. 94	В.В. Коденко
13	Волокітін Т.Ф.	м. Київ, вул. Срібляка 76, кв. 13	Т.Ф. Волокітін
14	Забала П.К.	м. Київ, Чорнобильська 12, кв. 31	П.К. Забала
15	Іван Таміла	Київ-56, вул. Київська 25, кв. 27	Іван Таміла
16	Срібляков В.М.	Київ, вул. Срібляка 76, кв. 13	В.М. Срібляков
17	Резніков Борис	Київ-105, вул. Шевченка 12, кв. 18	Борис Резніков
18	Білошів Сергій Ів.	Київ-33, вул. Мик. Ботаника, 14, п.ч. 49	С.І. Білошів
19	Діляшівський М.М.	Київ, вул. Акад. Вернадського 85, кв. 57	М.М. Діляшівський
20	Овсєнко Василь Вас. лауреат премії ім. В. Стуса	Київ 01103, вул. Київська, 30, кв. 60, т. 285-12-11	В.В. Овсєнко

Підписи під Зверненням української інтелігенції від 04.07.2008 р.
до Президента України Віктора Андрійовича ЮЩЕНКА
з приводу збереження пам'яток монументального мистецтва Донецчини –
мозаїк Алли ГОРСЬКОЇ та колективу авторів – митців "шістдесятників"

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дом. адреса	Підпис
1	Валентина Валентина	83014, м. Сєвєрск вул. Овнатаренка 18 кв 9	Григор'єв
2	Білоусов, Людмила Андріївна	83000, м. Донецьк пр. Ошкєвського 84 м. 49	Білоусов
3	Колісник Степан	м. Донецьк, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
4	Мадарян Людмила	Торжок, м. Київ пр. Мєі Горького, 80/81	по телефону
5	Мельнік Наталі	м. Київ, вул. Мєі Залєна, 36/119	по телефону
6	Сорокіна Тамара	Донецьк, вул. Р Мєісєвський, 5	по телефону
7	Тасишук, Леонід	м. Київ вул. Горького, 85	по телефону
8	Савицька Феліксівна	46000 м. Ів. Франківск, по телефону Відкрита, 5/1	
9	Сарова Фріна	Толочів, 10 Француз Жан Толочів, Київ, Інституту, 18 кв 78	Сарова
10	Курчак, Любов	м. Асимуватів М-т "Золотий" 81 кв 45	6-27-47 (806236)
11		м. Сєвєрск, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
12	Митник Рекс	м. Сєвєрск, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
13	Триєвко Анатолий	м. Сєвєрск, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
14	Усаченко Тамара	Донецьк, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
15	Павлов Володимир	м. Сєвєрск, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
16	Кочубинська, Михайло	Київ, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
17	Дебелет Лілія Петрівна	Київ, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
18	Заст. Голови	Київ, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
19	Душенко, Леопольд	Київ, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону
20	Орел, Микола Григор'єв	Київ, вул. Тимос Кіміїв, 119 кв 15	по телефону

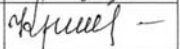
**Підписи під Зверненням української інтелігенції від 04.07.2008 р.
до Президента України Віктора Андрійовича ЮЩЕНКА
з приводу збереження пам'яток монументального мистецтва Донецчини –
мозаїк Алли ГОРСЬКОЇ та колективу авторів – митців "шістдесятників"**

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дом. адреса	Підпис
1	Молоткова Трина Володимирівна	м. Маріуполь 37551, вул. Машинодобування, д. 98 кв 23	
2	Тереховська Галина Василівна	7-4 вул. Університетська буд. 1206 кв 36 514126	
3	Кулинич Михайло Файлович	м. Донецьк 83050 вул. Механіки 23 к. 79	
4	Гулак Галина Володимирівна	Донецьк 83041, пр. Кітвасильов, 7, 72	
5	Омеля Миколай Миколайович	м. Донецьк -15, 821 кв 54 бр. Шкільники	
6	Гудзь Любовмир	м. Маріуполь-10 вул. Ракетна, 38	по телефону
7	Маминська Котерина	м. Маріуполь-10 вул. Ракетна, 38	по телефону
8	Александрова Галина	м. Маріуполь	по телефону
9	Стешенко Роберт	м. Донецьк пр. Річков, д. 3 п 192.	по телефону
10	Шеніков Антон	м. Донецьк вул. Артема, 171/10	по телефону
11	Короней Олександр	м. Ново-Фракіївськ вул. Курганської 31/10	по телефону
12	Курбачук Антон	м. Дзиславська м-н "Зоря" 89. кв 64	по телефону
13	Калинець Григор	м. Львів, вул. Акад. Савицького, 54а-кв 8	по телефону
14	Калинець Григор	м. Львів, вул. Акад. Савицького, 54а, кв 8	по телефону
15	Зваричевська Марія	м. Львів	по телефону
16	Палого Любовмир	м. Львів	по телефону
17	Шабатура Стефанія	м. Львів	по телефону
18	Вуканов Олександр	м. Донецьк, вул. 380 Стрілецької дивізії 37/34	по електр. пошти
19	Шарованов Евген	с. Олександрівка - Друж. к-льня, в. Троїцька, 49а	по телефону
20	Бережний Володимир	м. Костянтинівка	по телефону

**Підписи під Зверненням української інтелігенції від 04.07.2008 р.
до Президента України Віктора Андрійовича ЮЩЕНКА
з приводу збереження пам'яток монументального мистецтва Донеччини –
мозаїк Алли ГОРСЬКОЇ та колективу авторів – митців-"шістдесятників"**

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дом. адреса	Підпис
свідчення 1	Попик Сергій Васильович	в.у. Павла Поповича, 81 м. 33-Б, п.ч. 713, 320056 м. Донецьк	С. Попик
фінансир 2	Корженко Юлія Вікторівна	пр. 25-м м. РРКА, 15/105 м. Донецьк - 800 83000	Ю. Корженко
свідчення 3	Жукова Філія Вікторівна	пр. Рєзнішнієвського, 6-17 83000	Ф. Жукова
журналіст 4	Михайлова Марія Михайлівна	86-118 м. Макіївська 604.50, в.у. Липецька 35 8194-328-46-46	М. Михайлова
бібліо 5	Коротких Наталія Іванівна	м. Донецьк - 50, пр. Ватутіна, 8, 1-52	Н. Коротких
критик 6	Мисєва Олена Анатоліївна	м. Донецьк - 122, в.у. Кривинська, 88, 1-886, кв. 104	О. Мисєва
бібліо 7	Мисєва Світлана Анатоліївна	м. Донецьк - 102, в.у. Кривинська, 8, 256, кв. 4	С. Мисєва
бібліо 8	Кужарєва Єлена Валеріївна	м. Донецьк - 144 м. Щорса 8, 81 кв. 12	Є. Кужарєва
б 9	Владимирова Лилина Анатоліївна	Донецьк - 30 в.у. Шкелівська 8, 3 кв. 40	Л. Владимирова
б 10	Опрощенко Лариса Максимівна	Донецьк - 00 Горького 148 кв. 118	Л. Опрощенко
б 11	Вітричак Наталія Петрівна	Донецьк - 20 в.у. Михайловська, 44-8	Н. Вітричак
б 12	Лисиченко Ірина Анатоліївна	Донецьк - 100 Шибирська 1175, 42	І. Лисиченко
б 13	Конєвіка Вероніка Іванівна	Донецьк - 71 в.у. Митрофанова 99	В. Конєвіка
примітка 14	Перепетенко Сергій Костянтинович	Донецьк - 8 в.у. Писарєва, 35	С. Перепетенко
примітка 15	Калініченко Розкринна Миколаївна	Донецьк - 50 в.у. Р. Мисендур 30/54	Р. Калініченко
лікар 16	Роздобудько Алла Іванівна	Донецьк 01 м. Комсомольський 27 кв. 90	А. Роздобудько
недодана 17	Харченко Катерина Олегівна	2-54 Кієвська м. 11 кв. 10	К. Харченко
голова орг. 18	Латуніан Юрій Віталійович	Д-64, в.у. Штурова, 8, 32, кв. 4	Ю. Латуніан
член орг. 19	Саморалов Леонід Вікторович	Донецьк, в.у. Бєлінінського, 67	Л. Саморалов
б 20	Андрєєва Лідія Миколаївна	Д-3 Жикопольська 7/кв. 2	Л. Андрєєва

Підписи під Зверненням української інтелігенції від 04.07.2008 р.
до Президента України Віктора Андрійовича ЮЩЕНКА
з приводу збереження пам'яток монументального мистецтва Донеччини –
мозаїк Алли ГОРСЬКОЇ та колективу авторів – митців-"шістдесятників"

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Дом. адреса	Підпис
1	МАТІЙЧУК Михайло Михайлович (м. Київ, вул. А. Ахматової 35, кв. 121)	м. Київ вул. А. Ахматової 35 кв. 121	
2	Сверстник Євген Олександрович, м. Київ, 02002, вул. П. Рашковий, 18, кв. 194, т. 517-28-58	м. Київ, 02002, вул. П. Рашковий, 18, кв. 194, т. 517-28-58	
3	Житкович Катерина Іванівна - 04000, м. Львів - вул. М. Коцюбинського, 68, кв. 46	м. Львів - вул. М. Коцюбинського, 68, кв. 46	
4	Захарченко Василь Іванович	18002, м. Черкаси, вул. Вишнева, 2 кв. 124	по телефону
		Тисвяцький. вул. Шевченка, 18 кв. 124, лаур пр. ім. Т. Шевченка.	

Додаток № 2

Комплексна пам'ятка монументального мистецтва «ШКОЛА», м. Донецьк ТВОРЧИЙ КОЛЕКТИВ

Архітектори:

Й. Каракіс, В. Волик, П. Вігдергауз, А. Страшнов.

Автори ескізів та виконавці мозаїчних панно на стінах школи:

Горська Алла (1929–1970) – співкерівник проекту, член Національної спілки художників України, відома діячка руху опору 1960-х років. Трагічно загинула.

Зарецький Віктор (1925–1990) – член Національної спілки художників України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, створив власну школу малювання. В Україні кращі молоді художники отримують премію імені В. Зарецького.

Зубченко Галина (1929–2000) – член Національної спілки художників України.

Коровай Олександр (1928–2011) – член Національної спілки художників України, Голова Івано-Франківського

відділення художнього фонду України (1987-1990), з січня 2008 року отримує Президентську стипендію.

Кулик Іван (1923–1995) – член Національної спілки художників України, Голова Черкаського відділення художнього фонду (1965).

Марченко Геннадій (1932) – член Національної спілки художників України.

Парахін Василь (1939) – головний художник Міністерства лісового господарства УРСР (1969-1980), створив школу українського народного малювання.

Світлична Надія (1936–2006) – лауреат Національної премії України ім.Т.Шевченка.

Синиця Григорій (1908–1996) – співкерівник проекту, член Національної спілки художників України, лауреат Національної премії ім. Т. Г. Шевченка заслужений художник України.

Додаток № 3

ВІДГУКИ

про мозаїки у Донецьку

Василь Касян – Народний художник СРСР, Дійсний член Академії Мистецтв СРСР:

«Одним з найяскравіших досягнень у нашому монументальному мистецтві є мозаїка, яку виконала бригада митців у Донецьку. Ці мозаїки – високохудожні і реалістичні твори. Авторський колектив, створюючи нове, виходить з джерел українського народного мистецтва. Тому мозаїки їхні глибоко національні і сучасні, справді український монументальний живопис».

(«Синиця Григорій Іванович»// «Шевченківські лауреати 1962-2001»)

Григорій Местечкін – мистецтвознавець:

«...творчий доробок Алли Горської, Григорія Синиці, Віктора Зарецького та Галини Зубченко за значимістю можна прирівняти до сучасних фрагментів фресок та мозаїк Михайлівського та Успенського соборів».

(Глібчук У. «Захищаємо «Жінку-Птаха»»// «Слово
Просвіти». – 200. – № 47. – 22-28 листопада)

Василь Перевальський – Член-кореспондент Академії
мистецтв України, Народний художник України:

*«Мистці-шістдесятники – Алла Горська, Віктор
Зарецький, Григорій Синиця, Галина Зубченко та інші – у
пошуках універсального стилю національної
монументалістики прагнули поєднати творчий досвід і
досягнення світової образотворчості, особливо мексиканців –
Сікейроса, Ороско та Рівери, з магічною силою кольорової
гармонії і нестримної формотворчості українського народного
живопису, зокрема заново відкритих тоді Марії Приймаченко і
Ганни Собачко.*

*Та ніщо: ні жорстке «прокрустове ложе» худрад, що
керувалися догматичними приписами соцреалізму, ні
спецкомісії не завадили втіленню їх масштабних задумів у
«вічному» матеріалі – мозаїці.*

*Завдяки романтичному піднесенню авторів у вірі в
національне відродження рідного народу, як протест проти
тотального нищення національних святинь, постали на
Донеччині у 1965-70 рр. унікальні в часі і просторі знакові
мозаїчні твори.*

*Виник і утвердився один із нових, після Розстріляного
Відродження 30-х років, мистецьких напрямків українського
монументального мистецтва.»*

Київ. Грудень 2006 р. (Огнева Л. Перлини українського
монументального мистецтва на Донеччині. – Івано-Франківськ:
Лілея, 2008. Автограф відгуку зберігається в архіві Л.Огневої)

Звернення 7

Л. Огневої до М. Пташки 20.08.2008

Голові Управління культури та туризму
Донецької обласної адміністрації
М. Пташці

Вельмишановний Пане Голово!

1 березня 2008 року ми з Вами чули пропозицію Міністра культури та туризму В. Вовкуна щодо створення до 2012 року туристичного маршруту «Донецьк — Маріуполь. Алла Горська». На мій погляд, доцільно розширити тему , а саме: «Донецьк-Маріуполь — колиска національного монументального мистецтва України». У 60-70-ті роки минулого століття Монументальне мистецтво в Україні було на гребні, але саме тут, **на Донецькій землі почалось відродження національного монументального мистецтва.** Початок поклала група художників-монументалістів під керівництвом Г.Синиці (А.Горська, В. Зарецький, Г.Зубченко, Г.Марченко, І.Кулик, О.Коровай, В. Парахін, Н.Світлична) – у Донецьку. У Маріуполі ця ж група під керівництвом В.Зарецького (А.Горська, Б.Плаксій, Г.Зубченко, Г.Пришедько, В.Парахін, Н.Світлична) створила ще три мозаїки. Тоді ж у Маріуполі у такому ж напрямку працював тандем художників-монументалістів греків – Л. Кузьмінков, В.Константинов. Окремо працював у Донецьку тандем художників-монументалістів А.Лимарев, В.Прядка.

«Завдяки романтичному піднесенню авторів у вірі в національне відродження рідного народу, як протест проти тотального нищення національних святинь, постали на Донеччині у 1965-70 рр. унікальні в часі і просторі знакові мозаїчні твори.

Виник і утвердився один із нових, після Розстріляного Відродження 30-х років, мистецьких напрямків українського монументального мистецтва.» (членкор Академії мистецтв В. Перевальський).

Донеччина дійсно може пишатись цими художниками, адже серед них:

1. Народились, або жили і працювали в Донбасі:
Віктор Зарецький (Донецьк, Смолянка),
Надія Світлична (с. Половинкине, Луганська обл.),
Анатолій Лимарев (Авдіївка),
Григорій Пришедько (Маріуполь).
Л.Кузьмінков, (Маріуполь).

В.Константинов (Маріуполь).

2. Лауреати Національної Премії ім. Т.Г. Шевченка:

Григорій Синиця – заслужений художник України, Віктор Зарецький, Надія Світлична, Борис Плаксій, Володимир Прядка.

3. Історичне значення має те, що на нашій землі працювала всесвітньовідома художниця, правозахисниця Алла Горська, трагічна доля якої не дала їй повністю реалізувати себе, але твори, у створенні яких вона брала участь в складі названих вище бригад, заслуговують на визнання їх культурною спадщиною.

Пропоную:

1. Створити туристичний маршрут: «Донецьк-Маріуполь – колиска національного монументального мистецтва України».

2. Створити у Донецькому краєзнавчому музеї експозицію на цю тему.

3. В експозиції Донецького краєзнавчого музею окремий стенд присвятити В.Зарецькому та А.Горській.

Матеріалами (світлинами, листами, спогадами) по цим темам можу допомогти.

20 серпня 2008 р.

Людмила Огнєва

(83015, Донецьк, б-р Шкільний, 21, кв. 54.

Тел. 337-5616, 8-063-406-9330)

Звернення 8

В.Лактіонова до М. Пташки 21.08.2008

ДОНЕЦЬКА МІСЬКА РАДА

21.08.08 № 01/11 – 5022

Голові Донецького обл.

управління культури

М.Пташці

Виконком Донецької міської Ради просить включити до Державного реєстру культурного надбання Донецької області комплекс мозаїчних панно на школі № 5 відповідно до Закону

України «Про охорону культурної спадщини».

Заст. голови Міськвиконкому

В.О.Лактіонов

Протокол засідання проводів ДонСУ та ДонВОВ.

09.09.2008

9 вересня 2008 р.

м. Донецьк

Присутні: Огнева Л. – голова Дон. відділу СУ, Прокопчук В. – голова Дон. відділення ВОВ, Роздобудько А. , Кобець Л. , Рижкова В. – члени Проводу Дон. відділу СУ.

Шевкунов Л., Стешенко Р. – члени Проводу Дон. відділення ВОВ.

Порядок денний

1. Про підготовку до 80-річчя від дня народження Алли Горської
2. Про підготовку стенду А.Горської в школі № 5 м. Донецька.

Перше питання

Слухали: **Огнева Л.** повідомила, що у 18-09-2009 року виповниться 80 років від дня народження А. Горської. СУ отримав запрошення від двох організацій про участь у підготовці і проведенні урочистостей з нагоди 80-річчя від дня народження Алли Горської. Це – у червні – від відділу «Мистецтвознавство» Донецької обл.. наукової бібліотеки ім.. Крупської та у серпні – від Донецького будинку працівників культури.

Ми повинні підготувати: 1. Концертну програму. 2. Експозицію, присвячену життєвому та творчому шляху Алли Горської.

Для виконання вищезазначеного ми маємо:

1. Тексти, ноти, запис пісень, які: подобались А. Горській, виконувались під час поховання А. Горської, виконувались на вечорах пам'яті А. Горської.

2. Дуєт (Харленко К. , Калюжна В.), який вже почав працювати над концертною програмою.

3. В архіві Огневої Л. знаходиться:

понад 200 фотоматеріалів, пов'язаних з життєвим та творчим шляхом А.Горської, понад 100 копій публікацій, присвячених А.Горській, понад 100 копій документів з архіву А. Горської, який зберігається у Центральному державному музеї-архіві,

книги – «Червона тінь калини. Алла Горська», «Алла! Алла! Алілуя!», «Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині».

4. Огнєва Л. працює над книгою «На шаблях сидіти жорстко» (за листами та спогадами друзів А.Горської), яку планує завершити на початку наступного року.

Ще потрібно:

1. Надрукувати фотоматеріали. 2. Придбати рамки. 3. Знайти інвестора.

Прокопчук В. – Дон. відділення ВОВ, відповідно до Угоди про співпрацю з Дон. відділом СУ візьме посильну участь у підготовці і проведенні заходів.

Ухвалили:

- 1. Взяти участь у підготовці та проведенні урочистих заходів з нагоди 80 років від дня народження А. Горської в Дон. Обл.. бібл. ім. Крупської та Будинку працівників культури.*
- 2. Створити ініціативну групу у складі: Огнєва Л., Прокопчук В. , Шевкунов Л. , Харленко К. .*

Друге питання;

Слухали: **Огнєва Л.** повідомила про звернення директора школи № 5 надати допомогу в оформленні стенду, присвяченому А. Горської.

Прокопчук В. : Дон. відділення ВОВ для виконання сканування та друку фотоматеріалів для стенду передає Дон. відділу СУ 100 (сто) грн..

Ухвалили.

1. Доручити Огнєвій Л. допомогти школі № 5 в оформленні стенду А. Горської.

Голова донецького відділу СУ

Л.Огнєва

Голова донецького відділення ВОВ

В. Прокопчук

Звернення 9.

ГО до директора школи №5. 11.09.2008

№ 15 «11» вересня 2008

Директору навчально-виховного
комплексу № 5 м. Донецька
Сорокіній Г.В.

Шановна Ганна Василівно!

Донецький відділ Союзу українок (СУ) та Донецьке обласне відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів (ВОВ) вважають необхідним висловитися щодо їх участі у реалізації проекту оформлення кімнати-музею А. Горської, розробленого творчою групою, яка була сформована Вами у серпні 2008 р. До її складу нас не було введено, не зважаючи на попередню домовленість у липні ц.р.

Тоді ж, у липні, враховуючи обмежений час і відсутність фінансування, нами було запропоновано:

1. Створити тимчасову експозицію в кімнаті-музеї. Для її оформлення ми маємо планшети, які раніше використовувалися у музейних виставках і достатню кількість фотоматеріалів та репродукцій творів, пов'язаних з життям і творчістю А. Горської.
2. Розробити проект оформлення кімнати-музею. Подати його до Донецької обласної адміністрації (для фінансування). Попередньо ми вже там домовилися. Спів керівниками цього проекту мали бути Прокопчук В.І. та Огнева Л.Р. – голови громадських організацій, від імені яких мав бути поданий проект. Це було умовою управління, до якого ми зверталися.
3. Ввести до складу творчої групи, яку формує директор школи №5, Огнєву Л.Р.

Відповідно до правил розробки проектів, за виконання яких несуть відповідальність керівники, колектив виконавців підбирають вони. Ми не наполягали на цьому. Але одного з

нас треба було ввести у творчу групу, яку Ви формували. Бо як же можна тоді реалізувати, поданий до ДООА проект?

4. Після відкриття у вересні ц.р. тимчасової експозиції почати працювати над реалізацією проекту по створенню експозиції, яка б повністю відповідала нашим з Вами амбіціям. Адже кошти на виконання програми надійшли б тільки у наступному році.

На словах погодившись з нашою пропозицією, на ділі Ви її не підтримали. Повернення до цього питання зараз, в середині вересня, коли вже створена творча група без урахування нашої думки щодо її складу, з нашої точки зору є не етичним, щодо членів групи, бо, можливо, ми б не хотіли з деякими особами співпрацювати. Це, у першу чергу, стосується художників.

Для створення тимчасової експозиції час втрачено.

Тоді ж, у липні ми пропонували зробити мармурову меморіальну дошку. Це питання ми узгодили з людиною, яка може допомогти у виготовленні саме такої дошки. Тепер же запропонувати художнику, який брався розробити і виконати дошку сам, зробити це за чужим проектом просто над не етично. А час втрачено.

На спільному засіданні проводів СУ і ВОВ ми вирішили допомогти школі в оформленні стенду, присвяченого Аллі Горській. Протокол Вам передаємо.

Пропонуємо протягом року провести з дітьми зустрічі на теми, пов'язані як з життям і творчістю А.Горської, так і з екстер'єром школи.

Голова Донецького відділу СУ

Л.Огнева

Голова Донецького відділення ВОВ

В. Прокопчук

Подячний лист від Музею літератури України.

09.12.2009

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ

9 грудня 2009 р. №243/2

Донецьке обласне відділення

Всеукраїнського об'єднання ветеранів
Дорогі друзі!

Дуже вдячні за передану через пані Людмилу Огнєву книгу «Життєпис мовою листів. Алла Горська» до фондів нашого музею. Книгу буде використано для експозиційної та наукової діяльності науковців музею.

Вітаємо з Різдвяними та Новорічними святами. Зичимо Вам здоров'я, Божої ласки та творчих успіхів.

Завжди раді бачити Вас у нашому музеї.

З повагою

Генеральний директор

Г.О. Сорока

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ

01030, Київ – 30, вул. Б.Хмельницького, 11, тел. 235-13-70

9 грудня 2009 р.
№243/2

Донецьке обласне відділення
Всеукраїнського об'єднання ветеранів

Дорогі друзі!

Дуже вдячні за передану через пані Людмилу Огнєву книгу «Життєпис мовою листів. Алла Горська» до фондів нашого музею. Книгу буде використано для експозиційної та наукової діяльності науковців музею.

Вітаємо з Різдвяними та Новорічними святами. Зичимо Вам здоров'я, Божої ласки та творчих успіхів.

Завжди раді бачити Вас у нашому музеї.

З повагою –

Генеральний директор

Г.О. Сорока

Відкритий лист

Р. Стешенка до Л. Костенко. 17.02.2010

Добрий день, шановна Ліно Василівно!

Є у забрудненому Донецьку світла зона – будинок школи № 5, екстер'єр якого прикрашають 220 кв. м. мозаїк, виконаних 1965-66 рр. групою художників-монументалістів А.Горською, В.Зарецьким, Г.Зубченко, Г.Марченко, В.Парахіним, Н.Світличною, І.Куликом, О. Короваєм під керівництвом Григорія Синиці.

Я, у складі ентузіастів-донецчан, брав участь у створенні музейної експозиції «Червона калина», присвяченої цим художникам. Є там і окремий стенд – світлини шістдесятників, до кола яких належала і Алла Горська, і Надія Світлична.

Ліно Василівно, голубонько! Підтримайте, будьте ласкаві, це саяво для молоді, для нашого майбутнього. Якимсь своїм духовним дійством освятить Наш музей, річницю створення якого відзначатимемо наприкінці лютого.

Дай, Боже, Вам доброго здоров'я та творчої наснаги на користь України.

З глибокою повагою. Роберт Стешенко. Українець. 71 р.
17лютого 2010

Лист відправлено до газ. «Слово Просвіти».

Звернення 10

Р. Стешенка до Л. Голоти. 22.02.2010

Любов Василівно,

Такого ж листа я відправив Жулинському з проханням «достукатися» до «самашедшої».

10.02.2010 р. при зустрічі з директором «Видавничого дому» КМА п. Соловійовою В.Й. просив і її посприяти. Її відповідь: «Не відгукнеться!!!!»

Може Ви надрукуєте (відкритим листом)?, бо на пагорбах бійка...

З глибокою повагою

Роберт Стешенко

Звернення 11

Р. Стешенка до М. Жулинського. 25.02.2010

Голові Національної ради з питань культури і
духовності при Президентові України
Жулинському М.Г.

Про звернення

до поетеси Л.В.Костенко.

Шановний добродію пане Микола Григорович!

Наближається перша ювілейна дата відкриття у ліцеї «Меркурій» школи № 5 м. Донецька групою місцевих ентузіастів музейної експозиції, присвяченої українським художникам, однодумцям на чолі з Аллою Горською та їхнім мозаїчним роботам.

При підготовці експозиції виникла думка, котру не афішовано, щоб не «перелякати» заангажовану донецьку верхівку (зайняту боротьбою з мертвим Стусом), втілено у вигляді окремого розділу, присвяченого шестидесятицтву. Широке розкриття цієї теми дає можливість зазирнути у глиб національної історії, проїнятися романтичним духом української інтелігенції початку 60-х років і відчути у творчості художників їх настрій вкарбований у прикрашаючих школу мозаїки.

Підтримка музею українського монументального мистецтва – святий обов'язок патріотів України. Душею навколomuзейних справ Огневою Л.Р. видана книжка «Алла! Алла! Алилуя!» де зібрані відгуки поетів, художників, скульпторів, правозахисників про А.Горську. Музей прикрасили б й спогади нашої геніальної поетеси Л.Костенко, котра була присутня на похоронах останньої. Але ж, вся Україна знає, що Ліна Василівна замкнулася від суспільства в чорнобильських справах. Дехто вважає забруднену Донеччину духовним Чорнобилем.

Прошу Вас сприяти донеччанам у зверненні до Ліни Василівни з метою вшанування пам'яті А.Горської і поділитися з

ліцеєм «Меркурій» своїми спогадами, копіями фото, документів, а можливо, з Божої ласки, і віршем. Це не тільки наше прохання, а й побажання (стосовно Горської) В.Чорновола.

Якщо буде потреба, готовий приїхати до Києва з необхідними фото, книгами, документами у призначений Вами час.

З глибокою повагою Роберт Стешенко, учасник підготовки експозиції.

25.02.2010

Кабмін України.

Постанова № 929 від 10.10.2012

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України

від 10 жовтня 2012 р. № 929

ПЕРЕЛІК

об'єктів культурної спадщини національного значення, які вносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСТЬ

Найменування пам'ятки	Датування	Місцезнаходження	Вид пам'ятки	Охоронний номер
Мозаїки загальноосвітньої школи № 5	1965 — 1966 роки	м. Донецьк, бульв. Шкільний, 5	пам'ятка монументального мистецтва, історії	050014-Н

Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929-2012-п>

ДонОДА.

Видатні пам'ятки історії Донецького краю. 18.07.2013.

Національна культурна спадщина, її неперервний зв'язок із сучасністю створюють міцне підґрунтя для розбудови незалежної України, відродження духовності, плекання історичної пам'яті народу.

18 липня 2013 року.

В.Ф. Янукович

На території Донецької області знаходиться 14 пам'яток національного значення, з яких 4 є пам'ятками історії:

- **мозаїки загальноосвітньої школи №5 у м. Донецьку,**
- садиба діяча театру, одного з фундаторів МХАТ В.І. Немировича-Данченка в с. Нескучному Великоновосілківського району,
- могила двічі Героя Соціалістичної праці П.М. Ангеліної у смт Старобешевому та
- меморіальний комплекс «Савур-могила» у Шахтарському районі.

Звернення 12

Л. Огневої до Л. Михайлової. 07.08.2013

Пані Любо!

Кабінет Міністрів України Постановою № 929 від 10 жовтня 2012 р. «Про внесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» вніс «Мозаїки загальноосвітньої школи № 5» до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, як пам'ятку монументального мистецтва, історії.

Постанову відправляю Вам, разом з повідомленням ОДА.

Думаю, що ця постанова буде важливою картою у справі реставрації мозаїк.

У мене є ксерокси фотографій, зроблених одразу по завершенні робіт на школі у 1966 році. Чорно-білі. Формат А3.

Так що відірваний хвіст динозаврихи можна відтворити.

Кошторис реставрації та результати обстеження стану мозаїк, який склав художник Михайло Кушнір, а управління культури відправило до кабміну, постараюся дістати. Контакти Кушніра: 337-79-40 дом., 050-830-93-40

Прошу бути обережними з тим художником, про якого Ви говорили мені. Його донька монументаліст, живе в Києві.. Знущалася, висміювала художників-творців та й теми мозаїк їй були не до вподоби.. Сума, яку вони виставлять, буде захмарна.

За оформлення у самій школі № 5 музею Алли Горської вони заламили такі гроші!! Їм не дали, то й музей не зробили. Я їм допомагати відмовляюся. До тих мозаїк мають торкатися митці, а не заробітчани.

А ми зробили музей художників у ліцеї «Меркурій» власним коштом.

Найкращим порадиником буде Михайло Кушнір.

І він, і Марина Владиславівна (його дружина) , що є заст. директора обл. худ. музею з наукової роботи – люди інтелігентні, високо професіональні.

Дещо з моїх рухів по школі:

1. Коли 2008 року мені стало відомо, що землю, на якій стоїть школа №5 збираються продати, я склала лист до Президента Ющенка про внесення мозаїк до Державного Реєстру, щоб врятувати їх від знищення. Підписи під цим листом у Києві збирав мистецтвознавець Микола Біляшивський (нащадок засновника Нац. Художнього Музею в Києві), у Донецьку – я. Люди дзвонили, просили внести їхні прізвища. Лист та підписні листи відправляю Вам. Ви побачите, які люди (Київ) підтримали це звернення. Додатки до листа також відправляю Вам.
2. Збираючи підписи, я звернулася до незнайомої жінки в церкві. Історія зі землею їй була відома, вона мені назвала суму, яку місцева влада очікувала отримати. Сміхотворно мала – 5 млн. грн., адже Земельного кадастру не було. Майбутній власник звернувся до одного з банків за кредитом, але таку ж суму просив у них ще один клієнт на іншу справу. Чоловік моєї співрозмовниці був впливовою людиною. Вона при мені зателефонувала йому. За кілька хвилин питання про кредит було вирішено. Кредит дали клієнту на іншу справу. Це давало нам можливість виграти час. Прізвище прихожанки є серед підписантів.
3. Лист-звернення був надрукований в газ. «Українське слово».

З повагою. Людмила Огнева

07.08.2013

Звернення 13

Л. Огневої до В. Вовненка. 15.08.2013

Пане Володимире,

Кабінет Міністрів України Постановою № 929 від 10 жовтня 2012 р. «Про внесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» вніс «Мозаїки загальноосвітньої школи № 5» до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, як пам'ятку монументального мистецтва, історії.

Відправляю Вам

Фрагменти із звернення до Президента

Постанову, разом з повідомленням ОДА.

Дещо про мої рухи по школі:

Коли 2008 року мені стало відомо, що землю, на якій стоїть школа №5 збираються продати, я склала лист до Президента Ющенка про внесення мозаїк до Державного Реєстру, щоб врятувати їх від знищення. Підписи під цим листом у Києві збирав мистецтвознавець Микола Біляшивський (нащадок засновника Нац. Музею), у Донецьку – я. Люди дзвонили, просили внести їхні прізвища. Один Лист з підписами відправляю Вам. Ви побачите, які люди (Київ) підтримали це звернення.

Збираючи підписи, я звернулася до незнайомої жінки в церкві. Історія із землею їй була відома, вона мені назвала суму, яку місцева влада очікувала отримати. Сміхотворно мала – 5 млн. грн., адже Земельного кадастру не було. Майбутній власник звернувся до одного з банків за кредитом, але таку ж суму просив у них ще один клієнт на іншу справу. Чоловік моєї співрозмовниці був впливовою людиною. Вона при мені зателефонувала йому. За кілька хвилин питання про кредит було вирішено. Це давало нам можливість виграти час. Лист-звернення був надрукований в газ. «Українське слово».

Коли від Кабміну до обл.. управління культури прийшло розпорядження готувати документи на внесення до Реєстру, я

була в групі, що складала ці документи. Нас було троє М.Третьякова – заст.. директора худ. музею, Михайло Кушнір – художник монументаліст і я.

Всі роки проводжу безкоштовні екскурсії навколо школи для бажаючих. Зараз допомагаю благодійному Фонду в організації реставрації мозаїк.

Як бачите підстав, щоб звинувачувати мене у бездіяльності, не маєте. я а дію.

Головне:

ЦЕ ПАМ'ЯТКА МОНУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, а не ДИСИДЕНТСЬКОГО РУХУ.

Якщо наполягати на останньому, як роблять політики (і Ви), то всі наші зусилля будуть знищені. Шоу, що влаштували на телебаченні за участю Олійник по наданню школі імені Алли Горської було спрямоване саме на це. Врятували комуністи. Рішення про надання школі імені приймала громадськість шляхом телевізійного голосування. То ж влада тут не при чому. Вона виконала бажання громадськості надати ім'я Бойка.

Наша влада така, що може сьогодні внести до Реєстру, а завтра винести, якщо будуть заяви про цінність мозаїк, не пов'язану з мистецтвом.

Земля на березі Кальміусу в центрі міста не втратила своєї цінності. Тому я так боляче сприймаю необережні прояви.

Я не пред'являю права на інформацію, а хочу її дати журналістам. Тому й запропонувала Вам зустрітись. Ви відмовили. Ваше право.

Людмила Огнева

15 серпня 2013

Вартість реставраційних робіт мозаїк на школі №5.

29.08.2013

У комплекс оформлення зовнішніх фасадів школи входить 9 мозаїк, загальна площа яких з урахуванням рельєфу становить **237,9 кв. м.:**

1. Космос - 14кв. м.

- 2. Вода - 12 кв. м.
- 3. Вогонь - 13,7 кв. м.
- 4. Земля - 13,5 кв. м.
- 5. Повітря - 12,1 кв. м.
- 6. Сонце - 13 кв. м.
- 7. Надра - 13,2 кв. м.
- 8. Життя - 14,1 кв. м.
- 9. Прометей — 132,3 кв. м.

При детальному огляді комплексу мозаїк в екстер'єрі школи № 5 м. Донецька, виконаних авторським колективом під керівництвом А. Горської і Г. Синиці в 1965 році, виявлені численні втрати по всій площі мозаїк:

механічні ушкодження — людський фактор
тимчасові — порушення режиму гідроізоляції
(ушкодження козирків над мозаїками на торцях будинків і вимощення під ними)

технологічні — часткові руйнування мозаїчного рельєфу через відсутність металевого каркаса й монтажної сітки на стінах.

Площа втрат і ушкоджень становить 35% від загальної площі мозаїчних панно.

Першорядним завданням при початку реставраційних робіт є відновлення гідроізоляції стін і архітектурного середовища навколо мозаїк, що становлять єдине образне ціле всього комплексу.

Короткий опис реставраційних робіт

1. Складання карти втрачених площ мозаїк і наявності відшарувань розчину ложа від поверхні стін (наявність так званих животів)
2. Виготовлення кольорового картону й кальки-шаблону втрачених частин панно
3. Підбір палітри з необхідних матеріалів, використаних при створенні мозаїк:
 - а) класичної смальти
 - б) оглушеної смальти

- в) декоративної смальтової плитки розміром 2 x 2 см.
 - г) кольорового скла литого (бій)
 - д) бою скляних промислових виробів
 - е) керамічної плитки
4. Зняття ґрунту-ложа втрачених і частин, що відшарувалися, мозаїк
 5. Підготовка основи для нанесення декоративного шару й установки необхідного металевого каркаса й монтажної сітки
 6. Ведення відбудовних робіт з використанням полімерцементного розчину й сучасних надміцних сумішей
 7. Зробити додатковий підбір палітри смальти і її колку
 8. Зробити промивання й очищення мозаїк від бруду
 9. Зробити зміцнювальне просочення всієї площі мозаїк
 10. При необхідності використати для роботи взяті в оренду будівельні ліси

Короткий попередній кошторис витрат

1. Будівельні роботи, транспорт, оренда лісів, допоміжні роботи :	50 тис. грн.
2. Інструменти і устаткування:	12 тис. грн.
3. Матеріали:	25 тис. грн.
4. Виплата гонорару за реставраційні роботи:	85 тис. грн.
5. Відрядні витрати:	8 тис. грн.
6. Непередбачені витрати	20 тис. грн.
Загальна сума, включаючи податки та ПДВ:	200 тис. грн.

При необхідності може бути представлена більше розгорнутий і деталізований кошторис витрат з описом необхідних робіт.

Оплата за реставраційні роботи розрахована на підставі рекомендацій винагороди, прийнятих у системі Національного Союзу художників України.

Михайло Кушнір – художн. монумент.-декоративного мистецтва, член Нац. Спілки художників України, м. Донецьк.

Звернення 14
Г. Чумак до І. Зинов'євої. 03.09.2013

Директору
Криворізького міського
історико-краєзнавчого музею
Зинов'євій І.Ю.

Про співпрацю

Шановна Ірино Юріївно

У Донецьку протягом 1965-66 рр. працював засл. художник України, мешканець Кривого Рогу Григорій Синиця. За його участю та під його керівництвом групою художників-монументалістів були створені комплекс мозаїк на школі №5 та мозаїчне панно «Жінка-птах» у крамниці «Рубін».

Донецька дослідниця Людмила Огнева – заст. директора з наукової роботи музею «Смолоскип» — присвятила вивченню цих мозаїк понад 20 років. Нею зібрані спогади художників (при зустрічах з ними), які працювали в групі Г. Синиці в Донецьку. Вона опрацювала архів А.Горської, В.Зарецького, Н.Світличної, В.Вовк та ін.. у Державному музеї-архіві літератури та мистецтва. Результат: книги «Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині», «Квітка на вулкані», «Життєпис мовою листів».

У процесі роботи Л.Огневій стало відомо, що Г.Синиця залишив спогади про роботу в Донецьку. Їх записували волонтери з місцевої криворізької «Просвіти». Вони запевняють, що записи лишилися у Г.Синиці. Про це було надруковано в пресі.

Просимо надати Людмилі Огневій можливість ознайомитися з цими спогадами та сфотографувати їх. А якщо ще є інформація, пов'язана з 1965-66 роками життя Г.Синиці, то просимо надати і її.

Людмила Огнева передасть Вашому музею книгу «Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині», де розділи «Музей просто неба» та «Жінка-птах»

присвячені мозаїкам, створеним за участю і під керівництвом Г. Синиці.

Л.Огнева погодилася передати Вам в електронному вигляді копії деяких документів та їх тексти, які увійшли до книги «Життєпис мовою листів», де згадується Г.Синиця. Нажаль, в архіві автора, лишився тільки один примірник цієї книги.

Просимо сприяти продовженню вивчення спадщини відомого художника України Григорія Синиці, творчість якого була пов'язана й з нашим краєм.

Голова Ради директорів музеїв Донецької області,
Директор донецького обласного художнього музею Г. Чумак
03.09.2013

ЗАХИСТ МОЗАЙЧНОГО ПАННО «ЖІНКА ПТАХ» У ДОНЕЦЬКУ

«Жінка-птиця» виникла не на порожньому місці: за мозаїчним панно «Жінка-птиця» не просто «школа Бойчука», а розвиток «школи Бойчука». Роз-ви-ток. Збагачений скорбами сучасного автентичного українського народного мистецтва. Це дорогоцінність. З кожним роком панно набуває все більшого значення... Творчий доробок Алли Горської, Григорія Синиці, Віктора Зарецького та Галини Зубченко за значимістю можна прирівняти до сучасних фрагментів фресок та мозаїк Михайлівського та Успенського соборів» – Григорій Местечкін.

Огнева Л. «Алла Горська» / «Донеччина», №58, 23 вересня 2004

Огнева Л.

Збереження мозаїчного панно «Жінка-Птах»

Ідея вшанування пам'яті Алли Горської у Донецьку виникла у нас ще у 1996 році. Зібравши достатньо матеріалів для обґрунтування підстав увічнення пам'яті художниці у Донецьку, звернулися до мера міста Донецька Володимира Рибак з пропозицією перейменувати бульвар Шкільний на бульвар імені Алли Горської з нагоди 30-ої річниці її смерті.

Мер не відповів, але з міської Ради прийшов лист з рішенням комісії про відмову взагалі розглядати це питання.

А через рік постало питання вже про захист творчої спадщини Алли Горської та її співавторів.

Фірма «ЮГ», придбавши приміщення крамниці «Рубін» для ресторану «Макдональдс», вирішила знести в ньому простінок разом з панно «Жінка-Птах».

Ми надіслали листи до міністра культури і мистецтв України Юрія Богуцького, Голови Співки художників України В. Чепелика, Голови Комітету Верховної Ради України у Справах культури та духовності Л. Танюка, Голови Облдержадміністрації В.Януковича, Голови Донецької обласної Ради Б.Колеснікова, Голови Донецької міської Ради О. Лук'янченка.

В Інтернеті на сайтах UNIAN та ARTUIS (ArtUkraine Information Service) почали з'являться репортажі про хід подій навколо мозаїки у Донецьку. Відгукнулось закордонне українство. Союз Українок Америки звернулися до фірми «Макдональдс», яка стала власником приміщення з мозаїкою у Донецьку, з вимогою зберегти унікальний безцінний твір.

На наші зойки відгукнулись:

у Донецьку – газети «Панорама» та «Акцент» громадська організація «Просвіта», партія Конгрес Українських Націоналістів;

у Києві – газети: «День», «Слово Просвіти», «Киевские ведомости», «Kyiv Post», «Україна молода», часопис «Образотворче мистецтво»; радіо «Свобода» (Тарас Марусик); національне радіо (програма «Суботні зустрічі заслуженої журналістки України Емми Бабчук»); у Маріуполі – газети «Приазовський рабочий», «Ильичевец».

Всеукраїнська Координаційна Рада Союзу Українок України звернулася до Президента України Леоніда Кучми та Голови Верховної Ради Володимира Литвина. До Голів донецьких облдержадміністрації та облради звернулися народні депутати Лесь Танюк, Павло Мовчан

Міністерство культури вимагало негайно внести твір до Реєстру об'єктів, що охороняються Законом. Я щодня протягом кількох тижнів приходила до робочих, розповідала їм про Аллу Горську, про твір «Жінка-Птах», умовила відмовитися виконати наряд. Та фірма «Юг» найняла інших.

Держадміністрація пообіцяла зберегти твір. Врятовано ж від знищення тільки фрагмент панно. Його розміщено з порушенням авторського задуму:

- відбулась переоцінка цінностей: до богині кохання і шлюбу Лелеки зверталися не тільки про допомогу у боротьбі з ворогом, а й з проханням поєднати серця закоханих, саме тому біля панно була розміщена вітрина з весільними каблучками – українськими оберегами. А що тепер? Гамбургери!

- Зруйновано єдність твору з інтер'єром та екстер'єром;
- необмежений простір скуто рамою;
- богиня замість неба опинилася майже при землі;
- космічні води перетворились у паспорт;
- освітлення змінено на постійне штучне;
- змінилися пропорції панно;
- змінилися відстань та кут огляду.

Головний девіз Венеціанської хартії реставраторів: «Не нашкодь». Хіба він в Україні не діє? Ми не захистили, не зберегли національну дорогоцінність. Це про нас сказала Леся Українка:

Ми паралітики з блискучими очима,
Великі духом, силою малі.
Орлині крила чуєм за плечима,
Кайданами прикуті до землі.

Звернення 15

ГО до Ю.Богущького та В. Чепелика. 07.10.2002

Міністру культури і мистецтв

Пану **Ю. Богущькому**.

Голові Національної Співки Худ. України

Пану **В.Чепелику**

Вельмишановні Юрію Петровичу та Володимире Андрійовичу!

З хвилюванням звертаємось до Вас з приводу тієї трагічної ситуації, яка створилася навколо відомого панно української мисткині Алли Горської (у співавторстві з В. Зарецьким, Г. Синицею) «Жінка-птах» («Берегиня»), виконаного в залі ювелірної крамниці «Рубін», що знаходиться у Донецьку проспект Ілліча 1.

Нові віяння часу та економічні-бізнесові відносини, які склалися в нашій Державі так, що дозволяють комерційним структурам нищити шедеври нашої національної культури, до яких, на превеликий жаль, потрапила і ця скарбниця.

Ось-ось, днями це мозаїчне панно буде стерте навіки зі стіни будівлі.

А далі, поступове нищення монументальних творів цієї ж художниці на стінах Донецької експериментальної школи № 5 – м. Донецьк-15, бульвар Шкільний.

У Донецьку є управління культури – міське, обласне: чи б'ють вони на сполах; чи бачать, що чекає наше місто в майбутньому?!

Манкуртизм глибоко проникнув у наші гени. Що скажемо своїм нащадкам через 5-10 років, якщо нині не втрутимось в хід подій?!

Віriamo в нашу владу, що вона таки є українською і стане на захист наших національних інтересів.

Ця скарбниця української культури в Донецьку має бути збережена навіки.

Голова Донецької організації Національної спілки художників України

А.

Дереза.

Голова Донецького відділу Союзу Українок
7 жовтня 2002р.

Л. Огнева

Звернення 16
Огнєвої Л. до Танюка Л. 08.10.2002

Голові Комітету з питань культури і духовності
Верховної Ради України

Л.С. ТАНЮКУ

Вельшановний Лесю Степановичу!

Події навколо панно розгортаються у тому ж негативному напрямку. Будівельник – ФІРМА «ЮГ» не збирається довго чекати поки панно буде занесене до Реєстру пам'яток культури. Час – то є кошти. Для них це головне. Затримка не влаштовує господаря з Америки.

Представник з Держадміністрації сказав бригадирові не чапати мозаїку, підрядчик же наказав збивати йому потрібні документи для обґрунтування затримки в роботі і додаткових витрат. Окрім того він вважає, що А.Горська та її роботи не мають ніякої цінності для Донбасу. От в. Зарецький – відомий, виставлявся на ВДНХ та був парторгом. Закінчилась розмова тим, що він, як громадянин вважає: панно треба зберегти, як виконавець замовлення не має підстав робити це.

Сьогодні програма «Інтер» зняла сюжет на цю тему.
Голова Донецького відділу Союзу Українок **Л. Огнєва**
8 жовтня 2002р.

Відповідь Мінкультури
на Звернення 15 від 07.10.2002

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
1410.2002 № 10 – 5256\17

Управління культури

Донецької облдержадміністрації

Міністерство культури і мистецтв України на лист № 03-06\961 від 08.10.2002 щодо загрози новоявленому об'єкту культурної спадщини – твору монументального мистецтва мозаїчному панно видатних українських художників А.Горської, В.Зарецького, Г.Синиці повідомляє.

Відповідно до пункту 2 статті 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини» об'єкт культурної спадщини до вирішення питання про занесення його до Реєстру підлягає охороні.

Просимо забезпечити підготовку облікових документів на зазначений об'єкт та його збереження.

Заст. державного секретаря

Л.М. Новохатько

Мозаїчне панно «Дорогоцінність» («Жінка Птах»). Донецьк, крамниця «Рубін». 1966 рік.

Звернення
до Міністерства
до Олени

Гім Овгаренко

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

01601 м. Київ, вул. Франка, 19
телефон 235-23-78 факс 235-32-57
e-mail: info@mincult.gov.ua

На № 14.10.2002 № 10-6236/17

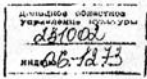
Управління культури
Донецької облдержадміністрації

Міністерство культури і мистецтв України на лист № 03-06/961 від 08.10.2002 щодо загрози нововиявленому об'єкту культурної спадщини - твору монументального мистецтва мозаїчному панно "Жінка - птах" видатних українських художників А.Горської, В.Зарецького, Г.Синиці повідомляє.

Відповідно до пункту 2 статті 14 Закону України "Про охорону культурної спадщини" об'єкт культурної спадщини до вирішення питання про занесення його до Реєстру підлягає охороні.

Просимо забезпечити підготовку облікових документів на зазначений об'єкт та його збереження.

Заступник
Державного секретаря *Л.М.Новохатько* Л.М.Новохатько

Відповідь Мінкультури
на Звернення 15 від 07.10.2002

**Відповідь ДОО
на Звернення 16 від 08.10.2002**

ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА АДМІНІСТРАЦІЯ
17 жовтня 2002 №10-2-2817

Голові комітету
з питань культури і духовності
Верховної Ради України
Л.С. ТАНЮКУ

Шановний Лесю Степановичу!

У зв'язку із зверненням голови Донецької організації національної спілки художників України А. Дерези. і голови Донецького обласного відділу Союзу Українок Л.Огневої

повідомляємо. Приміщення, в якому знаходиться мозаїчне панно «Жінка-птах» («Берегиня») відомих українських художників А. Горської, В. Зарецького, Г. Синиці, на даний час знаходиться у власності фірми «Юг», де ведуться роботи по розміщенню об'єкту громадського харчування. Спільно з керівництвом фірми обговорюється питання збереження художнього твору або його демонтажу з залученням реставраторів і розміщення в одному із закладів культури міста Донецька

З повагою
Заступник голови
Облдержадміністрації

О.М. Гурбич

Bx. 536

УКРАЇНА
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

83105, м. Донецьк, бульвар Пушкіна, 34. Тел. (0622) 90-71-57. Факс (062) 335-13-66, 334-40-27. E-mail: info@rada.donetsk.ua

19.10.2002 10-2 2817

На № _____ від _____

Голові комітету з питань
культури і духовності
Верховної Ради України
Л.С. Танюку

Шановний Лесю Степановичу!

У зв'язку із зверненням голови Донецької організації національної спільки художників України А. Дерези і голови Донецького обласного відділу Союзу Українок Л.Огнєвої повідомляємо. Приміщення, в якому знаходиться мозаїчне панно "Жінка - птах" ("Берегиня") відомих українських художників А. Горської, В. Зарецького, Г. Силиці, на даний час знаходиться у власності фірми "Юг", де ведуться роботи по розміщенню об'єкту громадського харчування. Спільно з керівництвом фірми обговорюється питання збереження художнього твору або його демонтажу з залученням реставраторів і розміщення в одному із закладів культури міста Донецька.

З повагою.

Заступник голови
облдержадміністрації

О.М. Гурбич

Стасевич В.П.
338-09-19

Відповідь Л. Танюку на звернення від 08.10.2002

**Звернення 17 Танюка Л.
до голів ДОНОДА та міськради 22.10.2002**

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ І ДУХОВНОСТІ

Голові Донецької обласної державної адміністрації
ЯНУКОВИЧУ В.Ф.

Копія міському голові м. Донецька
ЛУК'ЯНЧЕНКУ О.О.

Шановний Вікторе Федоровичу!

Як відомо, в Донецькій області знаходяться відомі мозаїки майстрів українського монументального мистецтва – А. Горської, В. Зарецького, Г. Синиці, Г. Зубченко та Б. Плаксія (смальта, кольорове скло, керамічна плитка). З них «Дерево життя» та «Птах» – у Маріуполі, а мозаїки «Космос», «Вода», «Вогонь», «Земля», «Надра», «Сонце», «Вітер», «Прометей» – у Донецьку на бульварі Шкільному у ЗОШ № 5)

Ми вже мали випадок знищення у квітні 2000 року унікальної мозаїки Алли Горської «Українка» (м. Донецьк, вул. Університетська, магазин «Марина»)

Сьогодні є спроби знищити ще одну мистецьку реліквію – «Дорогоцінність» або «Жінка-птах» (м. Донецьк, вул. Ілліча, 1/119, ювелірна крамниця «Рубін»).

Комітет розглянув цю ситуацію і вважає, що твори А. Горської, відомої художниці, якій встановлено меморіальну дошку в м. Києві на вул. Пушкінській, де вона жила і працювала, мусять бути не тільки збережені, а й талановито відреставровані. Крім цього, їх необхідно внести до Реєстру творів мистецтва, що охороняються державою.

Прошу розглянути невідкладно.

З повагою

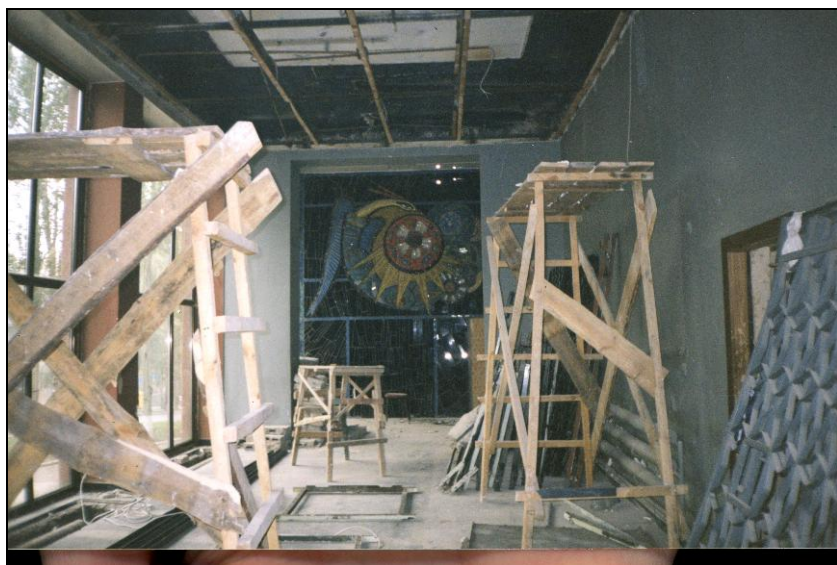
Голова Комітету

22 жовтня 2002

Л.ТАНЮК

Мозаїчне панно «Жінка-Птах» у ювелірній крамниці «Рубін».

Мозаїчне панно перед і після реконструкції в їдальні
«Макдональдс» у Донецьку.

06-7/10-273 (7467)
06.11.2002 р.

Заступнику Голови Донецької
обласної державної адміністрації

п. ГУРБИЧУ О.М.

Шановний пане Гурбич!

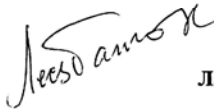
У Вашому листі-відповіді на адресу Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності щодо мозаїчного панно "Жінка-птах" відомої української художниці Алли Горської відсутня інформація про внесення її мистецьких творів до Реєстру національного культурного надбання. Нам важливо знати, як вирішується це питання.

На думку Комітету, мозаїка "Жінка-птах" не підлягає продажу (приватизації) як захищена певними авторськими правами, як окремий мистецький твір, до того ж видатний.

Прошу надати додаткову інформацію з цього приводу.

Додаток: 1 арк.

**З повагою
Голова Комітету**

Л. ТАНЮК

Виконавець: Галюк Т.М.,
29 жовтня 2002 року

Звернення 18 Танюка Л. до Гурбича О. 29.10.2002

Звернення 18
Танюка Л. до Гурбича О. 29.10.2002

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ І ДУХОВНОСТІ

Заступнику Голови Донецької
обласної державної адміністрації
п. **ГУРБИЧУ О.М. .**

Шановний пане Гурбич.!

У Вашому листі – відповіді на адресу Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності щодо мозаїчного панно «Жінка-птах» відомої української художниці Алли Горської відсутня інформація про внесення її мистецьких творів до Реєстру національного культурного надбання. Нам важливо знати, як вирішується це питання.

На думку Комітету, мозаїка «Жінка-птах» не підлягає продажу (приватизації) як захищена певними авторськими правами, як окремий мистецький твір, до того ж видатний.

Прошу надати додаткову інформацію.

З повагою

Голова Комітету

Л.Танюк

29 жовтня 2002

Звернення 19
Огнєвої Л. до Танюка Л. 11.11.2002

Голові Комітету з питань культури і духовності
Верховної Ради України

Л.С. ТАНЮК

Вельшановний Лесю Степановичу!

Просимо Вас втрутитися і зупинити знищення у Донецьку з порушенням чинного законодавства України визначної мистецької пам'ятки – панно(мозаїка) «Жінка-птах»(1966 р., 25 кв.м., смальта, скло, надполивна плитка) по пр-ту Ілліча 119\1., створеної видатними українськими митцями Г. Синицею, А. Горською та В. Зарецьким.

Особливо прикро також те, що життя і творчість цих художників тісно пов'язані з Донецьким краєм. Ними створено низку інших монументальних творів у Донецьку, Маріуполі, Красnodоні і доля яких викликає за непокоєння..

Міністерство культури і мистецтв України листом № 10 – 5256\17 від 14.10.2002 року повідомило Управління культури Донецької облдержадміністрації, що:

«Відповідно до п.2 ст. 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини» до вирішення питання про внесення пам'ятки до Реєстру підлягає охороні.

Просимо забезпечити підготовку облікових документів на об'єкт та його збереження.

*Заступник Держсекретаря Міністерства
Л.Новохатько»*

Всупереч цьому власники приміщення фірма «Юг», де розташоване панно, заборонили туди вхід і розпочали «розтин периметру панно для визначення його конструкції з метою визначення можливості його демонтажу.»(з акту створеної незрозуміло якою інстанцією протизаконної комісії). Що вже привело до руйнування мозаїки.

Найкращим засобом збереження мозаїки було б створення у цьому приміщенні музею українського образотворчого мистецтва. Донецьк і Донеччина гостро потребують створення такого музею. Ми розуміємо, що створення музею потребувало б великої підготовчої роботи. Ініціативна група розробила концепцію такого музею іі маємо можливості формування відповідних фондів.

На жаль, керівництво області не розуміє цінності цих мистецьких творів, а будівельні організації нехтують чинним законодавством України.

Ми сподіваємось, що Ваше звернення до Президента України Л.Кучми, який може вплинути на Донецьке керівництво, могло б зупинити процес знищення видатної пам'ятки.

З повагою Голова Донецького відділу СУ. **Л. Огнєва**

11 листопада 2002 р

Звернення 20

Танюка Л. до Колеснікова Б. 13.11.2002

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ І ДУХОВНОСТІ

Голові Донецької Обласної Ради

Б.В. КОЛЕСНІКОВУ

Шановний Борисе Вікторовичу!

Прошу забезпечити огляд роботи А. Горської Голові Союзу українок США п. Ірині Куровицькій та супроводжувачим її особам: заступниці Голови Союзу Українок України Аллі Дебелюк, Варці Бачинській (США) та Людмилі Огневій

19 листопада ц.р.

Звертаюсь до Вас, бо мені стало відомо, що начальник відділу капітального будівництва фірми «Юг» А.Б.Фесенко дав розпорядження брати дозвіл на огляд у нього. Мозаїки не є власністю фірми «Юг», і слід було б уникнути міжнародного скандалу.

З повагою

Голова Комітету

Л. ТАНЮК

13 листопада 2002 р.

Звернення 21

Танюка Л. до Близнюка А. 10.10.2003

Голові Донецької обласної
державної адміністрації

А.М. Близнюку

Шановний п. Анатолію Михайловичу!

Як відомо, в Донецькій області знаходяться мозаїки видатних майстрів українського монументального мистецтва – Алли Горської, Віктора Зарецького, Григорія Синиці, Галини Зубченко, Бориса Плаксія, Григорія Пришедька. За значимістю їхній творчий доробок можна прирівняти до сучасних

фрагментів фресок та мозаїк Михайлівського та Успенського соборів.

Проте, панно «Жінка-птах» у Донецьку демонтовано, і лише його фрагмент розміщено в закладі громадського харчування (в приміщенні ресторану «Макдонадс»), який є власністю фірми «Юг». Це зроблено всупереч листу Міністерства культури і мистецтв України від 14.10.02 №10-5256\17 до Управління культури Донецької обл., в якому зазначалося, об'єкт культурної спадщини – панно «Жінка-птах» підлягає державній охороні (до вирішення його до Реєстру) та листу Донецької облдержадміністрації від 17.10.02 №10-2-2817 до голови Комітету з питань культури і духовності Верховної Ради України Леся Танюка про збереження художнього твору і розміщення його в одному із закладів культури м. Донецька.

Дев'ять мозаїчних панно «Космос», «Вода», «Вогонь», «Земля», «Життя», «Надра», «Сонце», «Вітер», «Прометей», розміщених на фасадах ЗОШ № 5 м. Донецька, потребують реставрації. А панно «Надра» восени цього року було зруйновано вибухом.

Три мозаїчних панно знаходяться в Маріуполі. Вони розміщені в будинку, який належить ЗАТ «Маркомпрод». Панно «Птах Еллади» та «Дерево-життя» – в ресторані «Україна», а панно «Квітуча Україна» – в гастрономі «Київ».

Як свідчать двоє мешканців Маріуполя та син А.Горської і В.Зарецького, панно «Дерево життя» заховане за стіною, в яку вмонтовано дзеркало. Воно потребує розконсервування. Сьогодні в ресторані «Україна» відбувається капітальний ремонт. Подальша доля мозаїк турбує громадськість. Комітет розглянув цю ситуацію і вважає, що твори видатних українських митців мусять бути не тільки збережені, а й талановито відреставровані. Крім цього, необхідно якнайшвидше вирішити питання про внесення їх до Реєстру творів мистецтва, що охороняються державою.

З повагою Голова Комітету
10 жовтня 2003

Л.Танюк

ПРЕСА ТА ІНТЕРНЕТ ПРО ЗАГРОЗУ ЗНИЩЕННЯ «ЖІНКИ ПТАХА»

Доценко Ю.

Жар-птиця Алли Горської. 14.06.1997

«Ярій, душе! Ярій, а не ридай...» – цей вірш Василь Стус присвятив світлій пам'яті Алли Горської, по-звірячому вбитої за загадкових обставин 1970 року.

Про те, що Василь Стус ніколи не був байдужим до долі й таланту Алли Горської, свідчать й документи. так, у своєму нині широко відомому листі до президії Спілки письменників України, датованим 1968 р., він пише, що з Спілки художників несправедливо виключено Аллу Горську. А у Лісовської (1980) знаходимо таку фразу, сповнену печалі, не відчаю: «... буде, як з Аллою Горською...».

Деякі біографи Василя Стуса стверджують, що віршу «Ярій, душе!» передувала поезія, теж присвячена художниці, де були й такі, сповнені мужнього пророцтва, слова: «Сьогодні ти, а завтра буду я ...»

Що єдало трагічні долі цих двох митців-борців? Перш за все, незламна любов до України, рідного народу, сміливість сказати правду про жорстоке довкружжя, як у своїй творчості, так і за її межами, непохитна віра у краще майбутнє України.

А зустрілися вони вперше, познайомилися на початку 69-х років саме на донецькій землі. Щодо цієї теми нещодавно я мав розмову з художником Грицьком Домненком. Про знайомство В.Стуса та А.Горської він виявив не досить велику обізнаність. А ось про свої стосунки з художницею, київськими колегами-однодумцями розповів багато цікавого.

- Уперше з Аллою Горською і її друзями я познайомився в Будинку архітекторів, що в Донецьку по вулиці Університетській. Тоді до нас із Києва приїхала група художників-однодумців: Алла Горська, її чоловік – Віктор Зарецький, Геннадій Марченко, Галина Зубченко. Останню я знав ще раніше, бо вона була

дружиною мого доброго товариша Григорія Пришедьки, який керував Маріупольським відділенням Спілки художників України. Очолював бригаду Григорій Синиця, нині лауреат Шевченківської премії. Зійшлися ми якось дуже швидко. Певне, це була єдність духу, думок, прагнень почуттів.

- Знаю, що окрім Галини Зубченко на той час Ви вже були знайомі і щиро товаришували з чоловіком Алли Горської – Віктором Зарецьким, творча доля якого тісно пов'язана з нашим шахтарським краєм. Сам він, уже опісля, згадуючи 1933 рік писав: «Жили ми поруч зі степом, це був Донбас, тільки-но Юзівку назвали Сталіно. Був біля неї єдиний в Союзі певного профілю хімічний комбінат. Батько працював спершу на складі, а потім у бухгалтерії». До речі, як згадує однокурсник Василя Стуса, донецький критик і публіцист Анатолій Лазоренко, майбутній поет розповідав йому, що на цьому ж комбінаті у 40-х роках працювали і його, Василеві, батьки. Ось так у цім великім світі перетинаються стежки-доріжки, долі-талани людські!..

- *Таке життя. І добре, коли перетинаються життєві шляхи добрих, хороших людей! Так ось: із Віктором Зарецьким я познайомився ще в 1954 році на престижній виставці у Києві, де були представлені роботи всього вітчизняного художнього світу – від ікон Київської Русі до сучасних творів, серед яких була і моя робота – невеличкий пейзаж «Осінь». Саме тут я вперше зустрівся з творами Віктора, а згодом, їх автором. У нього була надзвичайна техніка живопису. Йшли роки. Я переїхав на Донеччину і навіть не відав, що десь тут, поруч, на шахтах, працює і Віктор. Був якось на шахті імені Засядька; бачу – висить у нарядній його робота – відразу можна впізнати по своєрідній техніці, прекрасному малюнку. Так ми зустрілися знову – вже на донецькій землі. Я на той час працював над «Зачарованою Десною» Довженка, бо сам родом із цих чарівних країв. Власне, працював, як художник, за мотивами цієї чарівної повісті. Це дуже зацікавило Аллу і Віктора. Відтоді ми неодноразово зустрічалися. То в майстерні, то в ресторані за дружньою відвертою розмовою.*

Віктор розповідав про свою непросту долю, армійську службу, творчі плани, Алла, набагато молодша за свого чоловіка, здебільшого мовчала. Але ж як співала!...

- Як київська бригада художників узагалі потрапила до індустріального Донецька? Чув, що вони отримали обкомівське замовлення на оздоблення п'ятої експериментальної школи.

- Так, було якесь офіційне замовлення. Але всіх тонкощів цього я не знаю. Знаю лише, що їх роботу місцева партвлада тримала під постійним контролем. А взагалі добре, що вони тоді сюди приїхали! То було свято для всіх нас, особливо для донецьких митців, молоді місцевої інтелігенції. А кияни залишили на цій землі добру пам'ять: як своїми прекрасними роботами, так і своїми моральними якостями

- Спеціалісти вважають, що п'ята Донецька школа – це справжній музей сучасного українського монументального живопису. Музей – під відкритим небом! Бо саме тут Алла Горська, Віктор Зарецький знайшли вихід своїй творчій фантазії. Кілька великих панно ось уже понад 35 років (*тепер вже — 40, Л.О.*) сяють вічним дивовижним квітом. Шкода і сором нам, що немає й досі тут дошки, яка б повідомляла, хто є творцями цього дива. Проте, певне ж, не знають, навіть школярі, усі вчителі, які тут навчаються і працюють. А що вже говорити про обізнаність, жителів понад мільйонного Донецька, де не так уже багато пам'яток вітчизняної культури, і ще про одне: саме тут київські художники зустрілися і подружилися з Василем Стусом, який відразу відчув спорідненість сердець і спільність мети, сприйняв їх домагання, як свої. «До цього часу, — пише донецький критик А.Лазоренко, — коли дивишся на цю мозаїку, особливо панно «Сонце», пригадуються рядки з вірша молодого Василя Стуса:

Жертовне полум'я, суворе і високе,
Усім шпичастим бором готить,
І жовте сонце угорі кипить,
Розхлюпуючись огняним потоком.

- Так. То справді національне, високе мистецтво. Але ж у творчому активі бригади є чудова робота – мозаїчне панно

«Жінка птах» в ювелірній крамниці «Рубін», що в центрі Донецька. Тут вони працювали колективно, але автором ескізів, натхненником ідеї, вважаю, є саме Алла Горська, що була просто закохана в цю роботу. Чудовий, суто національний твір! Повністю згоден з оцінкою письменника, лауреата Шевченківської премії, що тривалий час працював на Донеччині – Василя Захарченка, який писав згодом: «Жар-птиця» втілює образ жінки, яка не тільки милується коштовностями, але й сама творить життя на землі й про яку протягом віків складено найпоетичніших легенд, ніж про саму жар-птицю. Можна тільки порадіти, що замовлення магазину виконували чесні, талановиті художники, а не якісь ординарці із племені заробітчани у мистецтві. Чи знають нинішні працівники «Рубіна», тисячі його відвідувачів, що найкоштовніше тут – це чудове панно. Певно, відчують, але не знають його історії, його творців, бо поруч жодної пам'ятної позначки...

- Певне, кияни від'їздили до столиці морально задоволеними, як художники. Бо полишали у Донецьку свої омріяні, чудові твори, добру пам'ять, частку свого серця. Згадують, що в доброму настрої, сповнена нових планів і надій була і талановита молода художниця, жінка-красуня Алла Горська!... І раптом така страшна звістка із Києва – Алли не стало. Щодо її трагічної смерті – і нині багато здогадок, страшних припущень. Не забуваймо, то був 70-й рік, коли системою чавилося без жалю все національне, мужнє, талановите. Що думають. Знають про цю загадкову смерть самі художники, колеги Алли Горської?

- На похороні я, нажаль, не був. Так склалися обставини – був у від'їзді. Уже після Галя Зубченко розповідала, що це було незвичайне поховання. – Аллу ховали, як справжню українку, якою вона і була. З народними піснями, які вона дуже любила, з гнівом і слізьми щирими. Її любили і поважали всі, хто знав. Та, певно, не всі... Адже її за любов до України, відвертість у своїх поглядах, ненавиділа люто сама система. Пройшло десь

місяців зо три після тієї страшної події. Я приїхав до Києва, на худраду, пішов на посмертну виставку Г.Малакова, який теж трагічно загинув. Виходжу, бачу, щось суне незрячо на мене, ніби сіра хмара. Дивлюся – Віктор Зарецький». Не впізнати – осунувся чоловік, почорнів лицем. Зупинився. Дивиться на мене. Впізнав. Привіталися. Обнялися. Питає тихо: «Давно у Києві?» Кажу: «Другий день». Він: «А чому не в мене?» Розумієш, він здивувався, чому я в Києві і не зайшов до нього?

– І все ж, що сталося з Аллою Горською? Є, певне, якісь факти, припущення. Адже то був час, коли брежнєвсько-сусловські сатрапи будь-що намагалися знищити ядро національно-визвольного спротиву, до якого, без сумніву, до якого, без сумніву. Можна віднести й А.Горську.

– Знаю лише те, про що розповідали мені В.Зарецький, колеги-художники... Сім'я жила в Києві по вул. Рєпіна – напроти пам'ятника Т.Г.Шевченку. На чергові вихідні Алла, як завжди, поїхала у Васильків, де жив тоді батько Віктора, щоб допомогти старому по господарству. Повечеряли. Вранці, ніби чули, як хтось зачиняв двері... Віктор чекав на дружину в Києві майже дві доби, потім сам поїхав у Васильків... Біля хати ніяких слідів (це було взимку). Походив, навкруг – нікого... коли відчинив батьківську хату, то в сінцях побачив відкриту ляду, а на драбині – висить Алла. Батька в хаті не було. Здивувало те, що на столі лежали окуляри, але ж старий без них не міг ступити і кроку. Лише через добу його відрізану голову знайшли за 60 км, під Фастовим... Зроблено було все – будь здоров! Не важко здогадатися – ким...

– Але цим вони ще більше роздмухували ненависть до поліційної системи: на місце одного вбитого чи закатованого ставали десятки, сотні нових борців. Серед них був і наш земляк Василь Стус, який на загибель Алли Горської вигукнув гнівно: «Ярій, душе! Ярій, а не ридай!»

А в центрі Донецька залишилися чудова «Жар-птиця» Алли Горської, як пам'ять про її непересічний таланти, як

нагадування про те, якою дорогою ціною Україна виборювала свою незалежність – ціною крові своїх найкращих синів і дочок...

14 червня 1997 року, газета «Донеччина»

Молотком по произведениям искусства. 12.10.2002

Под угрозой уничтожения оказалось мозаичное панно художницы-монументалистки Аллы Горской.

В бывшем ювелирном магазине «Рубин», что в самом центре Донецка, — разгар строительного-отделочных работ. Здесь планируется открыть ресторан «Макдоналдс». До недавнего времени у хозяев и рабочих никаких проблем с переоборудованием не возникало. Пока не появилась руководитель областной организации Союза украинок Людмила Огнева и не подняла шум на всю страну. Нет, она не возражала против нового содержания старого магазина, она протестовала против уничтожения великолепной мозаики Аллы Горской под названием «Женщина-птица». Художница называла ее «Берегиней».

«Два года назад во время переустройства бывшего магазина женской одежды «Марина» уже уничтожили уникальную мозаику Аллы Горской «Украинка». Теперь там реклама какой-то фирмы, — с горечью говорит Людмила Родионовна. — Неужели и «Берегиню» ждет та же участь?»

Облорганизация Союза украинок обратилась к местным властям, депутатам ВР, министру культуры. В письмах во все инстанции напоминается, что индустриальный Донбасс в 60-х годах минувшего века вписал прекрасную страницу в историю мировой монументальной живописи. И вот начальник областного управления культуры Валерий Стасевич сообщил: уничтожение панно приостановлено, а в Донецк из Киева приглашены специалисты Минкультуры.

В помещении, где расположена «Берегиня», планируют сделать кухню, и мозаика новым хозяевам не нужна, — рассказывает г-жа Огнева. — Так что остается вариант переноса мозаики. Но старые технологии, по которым она

установлювалась (использование штукатурки, цемента, шлакоблоков), не гарантируют сохранения произведения. Есть опасность, что при демонтаже панно рассыплется. Вот эксперты из Киева и должны определить: возможен ли перенос панно.

«Киевские ведомости», 12.10.2002

Інформаційна служба України (ARTUIS) 04.11.2002

Ukraine information Service (ARTUIS))

November 4, 2002

«The Art of Remembering Those Heroes Who Fought Against Oppression.

Their Works of Art Should Not Be Destroyed. This Would be a Crime»

DONETSK UNION OF ARTISTS OF UKRAINE ASKING MINISTER OF CULTURE TO DEFEND UNIQUE OF ALL HORSKA

UNIAN (07.10.2002 16:37)

The Donetsk organization of the National Union of Artists of Ukraine,

- Donetsk oblast department of the Union of Ukrainian Women addressed with a letter to Ukraine's Minister of Culture and Arts Yuri Bohutsky. They demand to «defend national interests», to help to preserve the unique monument of Ukrainian monumental art – mosaic «Women-Bird» by Alla Horska, which is planned for destruction in Donetsk.

«What will we tell our ancestors 5-10 years after, if today we do not consider carefully this event? We believe in our powers, in that it is really Ukrainian, and will protect our national interests», goes the letter.

While commenting on the situation relating the mosaic, director of the oblast organization of the Ukrainian Women Union Lyudmyla Ohneva reported that the wall, on which the mosaic is situated, after the privatization «Rubin» Donetsk shop, is now belonging to a premise, in which a «McDonalds» restaurant will be situated. She said that the employees of shop and inhabitants of the

house confirmed that the new owners have already announced their intention to destroy the mosaic.

UNIAN reference. Alla Horska is a world-known artist-mosaic maker. She, together with Vasyi Symonenko and Les Tanyuk, participated in the first investigations of the burials of the victims of Stalin(Сталін Йосип) repression in Ukraine. For her law-enforcement activities, A.Horska was twice excluded from the Union of Artists of Ukraine, and was renewed in it only after her death. A.Horska was killed by unknown person on November 28, 1970.

Режим доступу: UNIAN

<http://www.unian.net/news/news-25347.html>

Information about Alla Horska:

<http://www.artukraine.com/commcrimes/allap2.html>

Інформаційна служба України (ARTUIS).

04.11.2002

(Переклад)

4 листопада 2002

«Вміння пам'ятати тих героїв, які боролися проти пригноблення. Їх твори мистецтва не можна знищувати. Це було б злочином»

ДОНЕЦЬКА СПІЛКА ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ ПРОСИТЬ МІНІСТРА КУЛЬТУРИ ЗАХИСТИТИ УНІКАЛЬНІСТЬ АЛЛИ ГОРСЬКОЇ УНІАН (07.10.2002 16: 37)

Донецька організація Національної спілки художників України, Донецький відділ Союзу українок звернулися з листом до міністра культури і мистецтв України Юрію Богуцькому. Вони вимагають «відстояти національні інтереси», допомогти зберегти унікальний пам'ятник українського монументального мистецтва — мозаїку Алли Горської «Жінка-птаха», яку планується знищити в Донецьку.

«Що ми скажемо нашим нащадкам через 5-10 років, якщо сьогодні ми не обговоримо уважно цю подію? Ми віримо у свої сили, тому що воно дійсно українське і захищатиме наші національні інтереси», — говориться в листі.

Коментуючи ситуацію з мозаїкою, голова Донецького відділу Союзу України Людмила Огнева повідомила, що стіна, на якій розташована мозаїка, після приватизації донецького магазину «Рубін» тепер належить фірмі «Юг». у цьому приміщенні буде розташований ресторан «Макдональдс». За її словами, співробітники магазину і мешканці будинку підтвердили, що нові хазяї вже заявили про свій намір знищити мозаїку.

Довідка УНІАН. Алла Горська — всесвітньо відомий художник-монументаліст. Вона разом з Василем Симоненко і Лесем Танюком брала участь в перших розслідуваннях поховань жертв сталінських репресій в Україні. За правоохоронну діяльність А. Горську двічі виключали зі Спілки художників України, і відновили в ньому тільки після її смерті. А. Горська була вбита невідомим 28 листопада 1970 року.

Інформаційна служба України (ARTUIS) Е. Моргану (Оригінал)

ArtUkraine Information Service (ARTUIS)

Kyev, Ukraine and Washington, D.C.

E.MorganWilliams, Publisher

ArtUkraine @starpower.net

<http://www.ArtUkraine.com>

«The Art of Remembering Those Heroes Who Fought Against Oppression.

Their Works of Art Should Not Be Destroyed. This Would be a Crime»

ArtUkraine.com especially thanks Len Krawchuk for finding this story and for calling it to the attention of ArtUkraine.com.

Інформаційна служба ArtUkraine (ARTUIS) Е. Моргану Переклад

Київ, Україна і Вашингтон, округ Колумбія

Э. Морган Вілліамс, видавець.

ArtUkraine@starpower.net

«Вміння пам'ятати тих героїв, які боролися проти пригноблення. Їх твори мистецтва не можна знищувати. Це було б злочином»

ArtUkraine. особливо дякує Леоніду Кравчуку за те, що він знайшов цю історію і звернув на неї увагу ArtUkraine.com.

<http://www.ArtUkraine.com>

ArtUkraine Ніку Дейчаківському 04.11.2002

(Оригінал)

From: ArtUkraine . com [mailto : ArtUkraine . com@starpower. net]

Sent: Monday, November 04, 2002 10:38 PM .

To: Nick Deychakiwsky

Subject : Defending A Unique Mosaic of Alla Horska –

Note:

If the following story from UNIAN in Kiev is true then major drive needs to be undertaken immediately to save this unique work art by very important Ukrainian lady, Alla Horska.

Alla fought against the oppression of the people of Ukraine. If the truth were known then we would probably know that her life was taken at a young age because of what she believed in and acted upon. Alla Horska, as you know, was a lady who stood strong and tall against oppression of the arts, of writers, of authors, of journalists, of the media. Her artistic work should be honored and preserved, not destroyed.

ArtUkraine.com

ArtUkraine Ніку Дейчаківському 04.11.2002

(Переклад)

Від: Artukraine. com@starpower

Послано: в понеділок, 04 листопада, 2002 10 : 38 після полудня .

Ніку Дейчаківському

Тема: Захист унікальних мозаїк Алли Горської

Відмітьте:

Якщо наступна історія від УНІАН в Києві правдива, то необхідно негайно зробити серйозні кроки для порятунку цього унікального твору мистецтва дуже відомої українки

Алли Горської.

Алла боролася проти пригноблення народу України. Якби правда була відома, то ми, ймовірно, дізналися б, що її життя було забране у молодому віці із-за того, в що вона вірила і що вона діяла. Алла Горська, як ви знаєте, була жінкою, стійкою проти утиску мистців, письменників, авторів, журналістів і засобів масової інформації. Її творчість треба шанувати і берегти, а не нищити.

ArtUkraine.com

**Лист Надії Дейчаківської до інформ агентства України
5.11.2002**

(Оригінал)

From: «ndeychck» <ndeychak@mindspring . com>

To: « 'Art Ukraine . com' » <ArtUkraine . com@starpower . net>

Cc: « 'Nadia Deychakiwsky [deychak@mindspring com]

Sent: Tuesday, November 05, 2002 12:02 PM

Subject: RE: Defending A Unique Mosaic of Alla Horska

> Please let me know if I can help in any way. Unfortunately, I don't

> live in Ukraine and don't have the opportunity to take any action

> directly

Nick Deychakiwsky

**Лист Надії Дейчаківської до інформ агентства України
5.11.2002**

(Переклад)

Від «ndeychck» ndeychak@mindspring . com

Кому « 'Art Ukraine . com' » « <ArtUkraine . com@starpower . net

Вівторок листопад 05, 2002 12:02 PM

ТЕМА: Захист унікальних мозаїк Алли Горської

Будь ласка, дайте мені знати, чи можу я чим-небудь допомогти.

На жаль, я не живу в Україні і не маю можливості прийняти які-небудь дії напрому.

Нік Дейчаківський

Лист І. Куровицької до О. Башун 06.11.2002
(Оригінал)

From: IrynaK@aol.com

To: olena@library.donetsk.ua

Sent: 6 November 2002 1:00 PM

Subject: Alla Horska

*Received e-mail from Nick Deychakivsky, will get involved very
gladly, need information how to proceed.*

Please let us know

Iryna Kurowyckyj
President, UNWLA (Soyuz Ukrainok Ameryky)

Лист І. Куровицької до О. Башун 06.11.2002
Переклад

Від: IrynaK@aol.com

Кому: olena@library.donetsk.ua

Отправлено: 6 ноября 2002 г. 1:00

Тема: Алла Горська

*Отримала електронний лист від Ніка Дейчаківського, ми з
радістю візьмемо участь, потрібна інформація, як діяти.*

Будь ласка, дайте нам знати Ірина Куровицька

Президент UNWLA (Союз Українок Америки)

Ірен Халупа Київському відділенню Радіо Свобода.
15.11.2002.

(Оригінал)

From: Irena Chalupa

To: Kiev Staff@RFERL

Subject: Alla Horska Mosaic In Donetsk To Be Saved and
Reconstructed 15.11.2002. 12:31

—Forwarded by Irena Chalupa/CZ/RFERL on 11/15/2002 11:31 AM--

Michael Mihalisko To: PR Ukrainian

11/14/2002 08:45 PM

Subject: Alla Horska Mosaic In Donetsk To Be Saved and

Reconstructed

FOR IMMEDIATE RELEASE

ДЛЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ЗАПИСУ

Thursday, November 14, 2002

ALLA HORSKA MOSAIC IN DONETSK TO BE SAVED

McDonald's Ukraine and Firm YUG will save and construct the famous mosaic «Women Bird» in the central lobby of their new building in Donetsk

Alla Horska was a young, brave, talented Ukrainian artist who was a fighter for the human rights of persecuted intellectuals and a leader among younger artists in the 1960's.

ArtUkraine Information Service (ART'JIS)

November 14, 2002

KYIV, UKRAINE.....The very large, unique monumental mosaic, «Women Bird,» designed and constructed by Alla Horska, H.Synytsia, and Victor Zaretsky in 1965 in the jewelry store «Rubin» in Donetsk, Ukraine will be saved and not destroyed as originally, reported in a UNIAN news article on October 17, 2002.

The UNIAN article quoted a letter from Lyudmyla Ohneva, director of the Donetsk oblast Union of Ukrainian Women, that stated the new private owners of the building where the Alla Horska mosaic was located in Donetsk had announced their intention to destroy the historic mosaic as part of a reconstruction of the area to build a new McDonald's restaurant.

The Donetsk oblast Union of Ukrainian Women and the Donetsk oblast National Union of Artists of Ukraine demanded in their letter to Yuri Bohutsky, Ukraine's Minister of Culture, that the national interests be defended by preserving the unique monument of Ukrainian monumental art.

A spokesman for McDonald's Ukraine has confirmed to ArtUkraine Information Service (ARTUIS) that neither McDonald's nor the owners of the property in Donetsk, Firm YUG, ever had any intention to harm or destroy the mosaic. McDonald's said they and their partner have been working closely together from the

beginning to protect the mosaic and to incorporate the mosaic into their new building.

McDonaid's Ukraine stated, «From the very beginning of the premises' reconstruction McDonaid's requested that the mosaic be saved. McDonaid's had a firm commitment and agreement with the owners. The «YUG» company has sent to the Donetsk regional administration an official letter confirming that the mosaic will be kept safe.»

The spokesman for McDonaid's said, «We understand the contribution of Alla Horska to Ukrainian culture and place a high value on the artwork. The mosaic will be put in the central lobby of the restaurant and be open for everyone to see. Considering the art and historic value of the mosaic the board of directors of our company has officially asked our partners to stop all construction works in the area of the mosaic's location and not to take any steps for the mosaic's removal without permission from the Department of Culture of the Donetsk regional administration.»

McDonald's further stated, «Since this mosaic has never been registered by the state authorities as 'memorable artwork' we are working toward the possibility to include the mosaic into the state's registration list and to put a sign near it stating that this mosaic is officially registered, at its new location in the same reconstructed premises. We will provide assistance to the department of culture in Donetsk and we are right now discussing the kind of technology needed for the moving of the 10 ton mosaic.»

Alla Horska, a young, brave, talented Ukrainian women artist was a graduate of the Kyiv Art Institute. She was born on September 18, 1929 and was murdered on November 28, 1970, near Kyiv under mysterious circumstances. The crime remains officially unsolved.

She was a monumentalist painter and was married to another famous Ukrainian painter, Victor Zaretsky. They had one son.

Alla was a founder and active member of the Club of Creative Youth (1962) in Kyiv, which played an important role in the

cultural movement of the 1960's. She designed the stage sets for M. Kulish's *Otak zahynuv Huska* (Thus Huska Died,) whose premier at the Lviv Ukrainian Drama Theater was banned.

In 1964 she collaborated with H. Sevruck and L.Semykina on a stained-glass panel designed by P.Zaiyvakha for Kyiv University. The panel portrayed Taras Shevchenko as protecting an allegoric woman (Ukraine) and holding in his hand a book with the following quotation from his poem: «I will glorify those insignificant, mute serfs, and will place my word to guard them.»

The authorities ordered the stained glass window destroyed because of the artwork's ideological inconsistency and its modern artistic approach. Horska was expelled from the Union of Artists of the Ukrainian SSR.

She continued to defy the authorities by protesting against their repressive measures. Alla Horska was active as an artist as a fighter for the human rights of persecuted intellectuals and as a leader among younger artists.

There are many who feel her murder was ordered by the authorities. A very large crowd of mourners were at her funeral held in Kyiv on: December 7, 1970.

One writer said, «To her friends Alla remained a symbol of the Ukrainian women who does not walk down life's journey along paths smoothed down by half-truths: a woman whose sole goal is absolute Truth, Love and Beauty....» «Horska fathomed the tragic fate of the Ukrainian woman and found means to reflect this in her art.»

Horska's main works are monumental internal and external paintings and mosaic decorating schools, museums, restaurants, done in collaboration with other artists, (end)

Information about Alla Horska's life can be found at:

<http://www.artukraine.com/commcrimes/allap2.htm>

A color photograph of the monumental mosaic «Women Bird» can be found at: <http://www.artukraine.com/commcrimes/allfp6.htm>

(Переклад)

15.11.2002. 12:31

Майкл Міхаліско до прес служби УНІАН 14.11.2002 08:45

«МОЗАЙКА АЛЛИ ГОРСЬКОЇ В ДОНЕЦЬКУ ВРЯТОВАНА»

McDonalds в Україні та фірма «Юг» врятують і перенесуть відому мозаїку «Жінка-Птах» в центр зали їх нового приміщення в Донецьку.

Алла Горська була молододою, сміливою, талановитою українською художницею, яка боролась за права людини, переслідуваних інтелектуалів, і була лідером молодих художників у 60-ті роки.

Інформаційна служба ArtUkraine (ART'JIS)

Київ, Україна

14 листопада 2002 р.

Дуже велика, унікальна монументальна мозаїка, створена Аллою Горською, Григорієм Синицею і Віктором Зарецьким у 1965 році в ювелірній крамниці в Донецьку, буде врятована і не зруйнована як по-перше повідомлялось в статті агенції ЮНІАН 17 жовтня 2002 року

Донецька обласна організація Союзу Українок та Донецьке обласне відділення національної Спілки художників України вимагали у своєму листі до Юрія Богущького. Міністра Культури України, щоб національні інтереси були захищені шляхом збереження унікального пам'ятника українського монументального мистецтва.

Прес-секретар McDonalds в Україні підтвердив Інформаційній службі АРТ Юкрейн, що ні McDonalds, ні власники приміщення в Донецьку, фірма «ЮГ», ніколи не мали наміреня пошкодити або зруйнувати мозаїку. McDonalds повідомив, що вони та їхні партнери з самого початку тісно співпрацювали, щоб захистити мозаїку і включити її в нове приміщення.

McDonaid's Ukraine заявила: «З самого початку реконструкції приміщення McDonaid's просили зберегти мозаїку. McDonaid's мала тверді зобов'язання і домовленість з власниками. Компанія «Юг» надіслала до адміністрації Донецької області офіційний лист, у якому підтверджує, що мозаїка буде збережена».

Прес-секретар McDonaid's сказав: «Ми розуміємо внесок Алли Горської в українську культуру і високо цінуємо твори мистецтва. Мозаїка буде розміщена в центральній залі ресторану і буде відкрита для загального огляду. Зважаючи на мистецьку і історичну цінність мозаїки Рада директорів нашої компанії офіційно звернулася до наших партнерів з проханням припинити усі будівельні роботи в районі розташування мозаїки і не робити ніяких дій з видалення мозаїки без дозволу Департаменту культури Донецької обласної адміністрації.»

Компанія McDonald's також заявила: «Оскільки ця мозаїка ніколи не реєструвалася державною владою як «пам'ятний твір мистецтва», ми працюємо над можливістю включення мозаїки в Державний Реєстр і поставити поряд з нею знак, який підтверджує, що ця мозаїка офіційно зареєстрована., на новому місці в тому ж реконструйованому приміщенні. Ми надамо допомогу департаменту культури в Донецьку, і зараз ми обговорюємо, які технології потрібні для переміщення 10-тонної мозаїки «.

Алла Горська, молода, смілива, талановита українська художниця, закінчила Київський художній інститут. Вона народилася 18 вересня 1929 року і загинула 28 листопада 1970 року під Києвом при загадкових обставинах. Злочин залишається офіційно нерозкритим.

Вона була художником-монументалістом і була у шлюбі за іншим відомим українським художником Віктором Зарецьким. У них був один син.

Алла була засновником і активним членом Клубу творчої молоді (1962) в Києві, що зіграв важливу роль в культурному русі 1960-х років. Оформляла декорації до п'єси М. Куліша «Отак

загинув Гуска», прем'єра якої у Львівському українському драматичному театрі була заборонена.

У 1964 році спільно з Г. Севрук і Л. Семикіною створила вітраж, розроблений П. Заливахою для Київського університету. Панно зображувало Тараса Шевченка таким, що захищає алегоричну жінку (Україну) і тримає в руці книгу з наступною цитатою з його вірша: « «Возвеличу малих отих рабів німих, я на сторожі коло їх поставлю слово».

Влада наказала знищити вітраж з ідеологічних міркувань і з-за його сучасного художнього підходу. Горську виключили зі Спілки художників Української РСР.

Вона продовжувала кидати виклик владі, протестуючи проти їх репресивних заходів. Алла Горська вела активну діяльність як митець, як боець; за права людини переслідуваних інтелектуалів і була лідером серед молодих художників.

Багато хто вважає, що її вбивство було замовлене владою. Дуже велика кількість скорботних був на її похоронах в Києві 7 грудня 1970 року.

Один письменник сказав: «Для своїх друзів Алла залишилася символом українських жінок, які не йдуть по шляхах, згладжених напівправдою: жінка, єдина мета якої — абсолютна Істина, Любов і Краса». «Горська пізнала трагічну долю української жінки і знайшла способи відбити це у своїй творчості».

Основні роботи Горської — це монументальні внутрішні і зовнішні розписи і мозаїки, прикрашаючи школи, музеї, ресторани, виконані в співпраці з іншими художниками.

Глібчук У.

Захищаємо «Жінку-Птаху» 22-28.11.2002

Ситуація з мозаїчним панно «Жінка-птах» Алли Горської та Григорія Синиці¹⁰ дещо прояснюється. Від 14-го листопада 2002 року маємо протокол виїзного засідання комісії за участю

¹⁰ Співавтором цієї мозаїки був і Віктор Зарецький

представників Міністерства культури та мистецтв України, реставраторів та власників приміщення ресторану «Мак-Дональдс»¹¹. Метою комісії було з'ясувати можливість перенести мозаїку на іншу стіну, не задіяну у будівництві. Комісія у складі семи чоловік (Т.Бичка, А.Безкровного, О.Стрекаля, С.Распутного, С.Азарової, А.Бабака та А.Фесенка) таку можливість віднайшла. Постановили: перенести мозаїку частинами¹².

Таким чином максимально зменшити втручання в ексклюзив мистецького твору.¹³ «Фірма Юг», котра, власне, отримала підряд на будівництво американської ресторації, взяла на себе гарантії суворо виконувати рекомендації реставраторів *(а не Міністерства – Л.Огнева)*.

Такою є остання «свіжа» інформація. Чи можна в ній віднайти позитив? Гадаю, що так. Ніхто не збирається руйнувати мозаїку. На відвертий акт вандалізму треба мати сміливість і нічим не затьмарену впевненість у праві на «беспредел». Голова донецького товариства «Союзу Українок» пані Людмила Огнева впевнена, що якби не листи від Міністерства культури та яке-таке відлуння в пресі¹⁴, мозаїка опинилась би на смітнику. Принаймні, такі погрози від «градоначальників» Донецька

¹¹ З того ж Протоколу про учасників засідання відомо, що були присутні реставратори, представники компаній «МакДональдс», «Фірми Юг» та спеціаліст Управління культури Донецької облдержадміністрації. Див. Додаток 1.

¹² Управління Культури обл.держадміністрації на той час мало повідомлення Міністерства культури і мистецтв України стосовно мозаїки «Жінка-птах», що «відповідно до п.2 ст. 14. Закону України «Про охорону культурної спадщини» об'єкт культурної спадщини до вирішення питання про внесення його до Реєстру підлягає охороні.» Одночасно Міністерство просило «забезпечити підготовку облікових документів на зазначений об'єкт та його збереження». Див. Додаток 2.

¹³ З 25 кв. м. панно було перенесено тільки 7 кв. м. Змінено не тільки розмір а й відстань та кут огляду твору та його обрамлення. Див. Додаток 3.

¹⁴ Не можу погодитись зі У.Глібчук, бо як донецька, так і центральна незалежна преса активно і гостро зреагувала на руйнування творів мистецтва, яке набуло у Донецьку масового характеру (Л.Огнева)

неодноразово звучали у приватних розмовах із представниками «Просвіти» та «Союзу Українок». Як і те, що ціна «цим мозаїкам» не більша за «обліцовочний» декор тролейбусних зупинок.¹⁵ Балачки балачками, проте існують різні думки з приводу цінності «Жінки-птаха».

Лесь Подерв'янський, художник, президент «Клубу Естетичної Непокори» вважає: «Не думаю, що то є шедевр. Але твір логічно вписується в систему естетичних цінностей шістдесятих років. Таких мозаїк було дуже багато. Але не в цьому річ. Твір є історичною пам'яткою. Його автором була знакова постать, котра прийняла мученицьку смерть від радянського «ГеБе». Мусимо подбати, щоб мозаїка була збережена. На запитання, чи можливо перенести «Жінку-птаха» не завдавши шкоди, президент «КЕНу» відповів, що цілком можливо. «Мозаїка – це така техніка, що дозволяє перенос. Адже відомо, що автентичні мозаїки Михайлівського Золотоверхого експонуються окремо від нього. Просто треба, щоб це робили кваліфіковані реставратори. Не бачу в цьому жодної проблеми».

ВІД СТАРОДАВНІХ БАРЕЛЬЄФІВ АССИРІЇ
ДО АВТЕНТИКИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА...

Мистецтвознавець, шістдесятник Георгій Абрамович Местечкін кардинально протилежної думки про мистецьку вартість «Жінки-птаха».

- З кожним роком панно набуває все більшого значення. Особливо беручи до уваги той факт, що монументальне мистецтво сьогодні занепадає. Творчий доробок Алли Горської, Григорія Синиці, Віктора Зарецького та Галини Зубченко за значимістю можна прирівняти до сучасних фрагментів фресок та мозаїк Михайлівського та Успенського

¹⁵ Маю сумнів щодо кваліфікації ділових розмов представника «Просвіти» з керівником обласної ради в його кабінеті, або Голови комітету ВР з питань культури і духовності по телефону з тією ж особою, як приватних.

соборів. Особливо слід відзначити мозаїки Леоніда Тоцького – великого учня та соратника Григорія Синиці.

- Кажуть, що мозаїка шістдесятників не що інше, як держзамовлення, халтура?

- Ось до цього творчого тандему (Синиця-Горська) так воно і було. На превеликий жаль, працю більшості художників-монументалістів не поважали. Дивилися як на халтурників. Але й вони не надто були вимогливі до себе. Відповідно сприяли спотворенню традиції. А вона ж була. Та ще й яка! Дорогоцінна... Її сподвижником був великий Михайло Бойчук. Існує версія, що він був знайомий з Рівейро та Сікейресом – основоположниками сучасного монументалізму. І вони його мрію – прикрасити мегаполіс монументальним живописом – втілили в Мехіко.

- У нас цю ідею спотворили...

- Не дали розквітнути мріям. Мистецьку філософію Бойчука «анафеминували». Він стверджував, що мистецтво – це передусім форма та образ. Але не тема, бо тема – це «газета». Наполягав на тому, що форма має бути національною, українською. Ось про що мріяв Бойчук.

- Його школу знищили...

- Залишились учні. Георгій Синиця – продовжувач бойчуківської традиції... Йому пощастило. З ранніх літ він навчався в Одесі у Михайла Гершенфельда, друга Анрі Матіса. Гершенфельд порадив йому продовжити навчання у Михайла Бойчука. То був тридцятий рік. Бойчука вже цькували. Синиця пішов навчатися до майстерні монументального мистецтва Миколи Рокицького, одного з найталановитіших учнів Михайла Бойчука. Саме там він перейняв основну бойчуківську формулу: підґрунтя монументального мистецтва має бути національним. Особлива увага приділялася композиції. За зразки бралися стародавні барельєфи Ассирії та традиції раннього Ренесансу, зокрема малярство Джотто. Ось яка глибина, яка закоріненість...

- Я правильно Вас зрозуміла... «Жінка-птах» виникла не на порожньому місці?

- Абсолютно правильно. По суті – це сучасний «бойчукізм». За мозаїчним панно «Жінка-птах» не просто «школа Бойчука», а розвиток «школи Бойчука». Роз-ви-ток. Збагачений скарбами сучасного автентичного українського народного мистецтва. Це дорогоцінність.

22-28 листопада 2002 р. газета «Слово Просвіти», ч.47 (163)

Куровицька І.

Вісті головної управи СУА 03.2003

У цьому числі нашого журналу хочу розповісти Вам про результати нашої поїздки в Україну з 15 до 23 лютого. <...>

Першого дня проходили наради за програмою. <...>

Наступного вечора дивилися фільм про Аллу Горську. Для багатьох життєвий шлях Алли Горської невідомий, для нас, з західної діаспори, — добре відома історія. Прикрим є факт, що фірма «Мак-Доналдс» в Донецьку, викупивши будинок з мозаїкою, виконаною Аллою Горською, при перебудові зруйнувала цілість цього мистецького твору. Преса писала, що мозаїку врятували. Не врятували! СУА повідомив про цей факт міністерство культури України з надією на зачислення творів Алли Горської до архітектурних пам'яток держави.

Журнал «Наше життя» №3 2003 с.23-24

ДОЛЯ МОЗАЇК «ДЕРЕВО ЖИТТЯ» ТА «БОРИВІТЕР» В МАРІУПОЛІ

**Огнєва Л.
СОКОЛИНИЙ ДВІР**

Протокол огляду мозаїк 22.07.2008

ПРОТОЛ

огляду стану мозаїчних панно, розміщених в інтер'єрах
супермаркету «Наш край» та ресторану «Аристократ»
по вул. Артема, 33 м. Маріуполя

22 липня 2008 р.

м. Маріуполь

За пропозицією Донецького відділу Союзу українок та за згодою власника будинку, де розміщені мозаїки, М.К. Тимченка 22 липня 2008 року художниками В.К.Константиновим, Л.Г.Кузьмінковим, М.Ф.Кушніром, Л.Р.Огневою

у присутності власника будинку, членів його родини були оглянуті та сфотографовані мозаїчні панно «Боривітер», «Квітуха Україна» і перевірено наявність у цьому будинку мозаїчного панно «Дерево життя».

Встановлено:

1. В інтер'єрі супермаркету «Наш край» знаходиться мозаїчне панно «Квітуха Україна». Розмір біля 100 кв. м. Автори: Г. Зубченко, Г. Пришедько. Стан мозаїки задовільний. Нещодавно була власником відреставрована. При реставрації зменшено висоту панно.

2. В інтер'єрі зали на 5-му поверсі ресторану «Аристократ» знаходиться мозаїка «Боривітер», 18 кв. м. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г. Зубченко, Б. Плаксій, Г.Пришедько. Панно потребує часткової реставрації.

3. В інтер'єрі зали на 5-му поверсі ресторану «Аристократ» знаходиться ще одне мозаїчне панно «Дерево життя», 35 кв.м, закрито на відстані від нього стіною напівцегли. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г. Зубченко, Б. Плаксій, Г. Пришедько.

4. Генеральний директор ООО Маркомпрод М.К. Тимченко виявив бажання знести стіну, що закриває панно «Дерево життя», і при необхідності його реставрувати.

Член Національної спілки художників України **В. Константинов**

Член Національної спілки художників України **Л. Кузьмінков**

Член Наці. спілки майстрів нар. мистецтва України **Л. Огнева**

Член Національної спілки художників України **М. Кушнір**

ПРОТОЛ
огляду стану мозаїчних панно, розміщених в інтер'єрах
супермаркету "Наш край" та ресторану "Аристократ"
по вул. Артема, 33 м. Маріуполя

22 липня 2008 р.

м. Маріуполь

За пропозицією Донецького відділу Союзу українок та за згодою власника будинку, де розміщені мозаїки, М.К. Тимченка 22 липня 2008 року художниками В.К.Константиновим, Л.Г.Кузьмінковим, М.Ф.Кушніром, Л.Р.Огневою у присутності власника будинку, членів його родини були оглянуті та сфотографовані мозаїчні панно "Боривітер", "Квітуча Україна" і перевірено наявність у цьому будинку мозаїчного панно "Дерево життя".

Встановлено:

1. В інтер'єрі супермаркету "Наш край" знаходиться мозаїчне панно "Квітуча Україна". Розмір біля 100 кв. м. Автори: Г. Зубченко, Г. Пришєдько. Стан мозаїки задовільний. Нещодавно була власником відреставрована. При реставрації зменшено висоту панно.
2. В інтер'єрі зали на 5-му поверсі ресторану "Аристократ" знаходиться мозаїка "Боривітер", 18 кв. м. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г. Зубченко, Б. Плаксий, Г. Пришєдько. Панно потребує часткової реставрації.
3. В інтер'єрі зали на 5-му поверсі ресторану "Аристократ" знаходиться ще одне мозаїчне панно "Дерево життя", 35 кв.м, закрите на відстані від нього стіною напівцегли. Автори: А. Горська, В. Зарецький, Г. Зубченко, Б. Плаксий, Г. Пришєдько. Генеральний директор ООО Маркомпрод М.К. Тимченко виявив бажання знести стіну, що закриває панно "Дерево життя", і при необхідності його реставрувати.

В. Константинов

Член Нац. спілки художників України

В. Константинов, Маріуполь 22 липня 2008

Л. Кузьмінков

Член Нац. спілки художників України

Л. Кузьмінков, Маріуполь 22 липня 2008

М. Кушнір

Член Національної спілки художників України

М. Кушнір

Л. Огнева

Голова Донецького відділу Союзу українок

Член Нац. спілки майстрів народного мистецтва України

Л. Огнева

Панно «Дерево життя»

В інтер'єрі мариупольського ресторану «Україна» (тепер – «Аристократ») у 1967 рік було створено чудової краси мозаїчне панно «Дерево життя».

Художник Валентин Константинов, який тоді був Головою ради Жданівського відділення виробничих майстерень Донецького художнього комбінату, стверджує, що це мозаїчне панно посіло найвищий щабель шкали рейтингу, за якою худрада оцінювала мистецьку вартість художніх творів.

Автори ескізів мозаїки Алла Горська, Віктор Зарецький, Галина Зубченко, Григорій Пришедько, Борис Плаксієв одночасно були й виконавцями. Валентин Константинов з-поміж них виділяв Аллу Горську.

Щодня він приходив на робочий майданчик, аби спостерігати, як працює Алла. Робота захоплювала її. Вона нікого не чула, нічого навколо не бачила, не помічала й часу. Перерва на відпочинок була для всіх, тільки не для неї. Як згадував Валентин Константинов: «Кожен камінчик Алла розглядала довго, з любов'ю, з усіх боків.» Вона шукала, під яким кутом занурити його у розчин. Результат був дивовижним: камінці одного і того ж кольору давали не тільки відблиски різних відтінків, а й міняли їх при зміні місця огляду панно. Створювався ефект руху: здавалося, що гілки начебто гойдаються. Посилювала це враження ще й поверхня мозаїчного панно, яка була не традиційною гладенькою, а рельєфи чергувалися з контр рельєфами. Першою помітила «рух» мистецтвознавець Елла Арнаутова, яка була прихильницею традиційних мозаїк. Але й вона визнала, що такого ще не бачила.

Щодо самої роботи вона теж була дуже прискіплива, до себе – насамперед, але вимоглива і до інших. Вона принципово ставилася до того, що вважала важливим, і не звертала уваги ні на особисті стосунки, ні на авторитети. Для неї авторитетом було те, Захопленість надавала Аллі Горській сили. Надія Світлична

писала: «Не знаю, може, я її ідеалізую, може, завше її ідеалізувала, але ж вона в роботі виділялася з-поміж усіх. Скажімо, коли ми їхали перший раз на ті мозаїки в 1965 році (до Донецька), умовилися працювати повний світовий день – вставати разом із сонцем і повертатися, коли темрява нам перешкодить. Десь, може, через тиждень усі чоловіки, їх була більшість у нашій бригаді, не витримали того режиму, уже почали приходити на восьму годину, а то й на дев'яту. Тільки Алла від початку до кінця вставала о п'ятій, одягалася, як би вона не почувалась. Бувало, що в неї серце боліло, бувало, що була перевтомлена занадто (вихідних не мала), але вона була дуже вимоглива до себе. Я за нею тяглася, без неї, звичайно, я б також не витримала того, що вона собі вибрала і чого додержувалась...

... Ми працювали разом на мозаїках року 1967-го у місті Жданові. Робота була фізично важка. Ми самі себе дуже навантажували, щоб швидше закінчити її, але працювали сумлінно, бо не можна було халтурити. І взагалі, Аллі чужа була халтура, таке недбальство в роботі.»

Та буває іноді, що й при ясномому небі крапає зі стріх. Є у щоденнику Алли Горської такий запис (3-го липня 1967 року):

«Був Іванченко з Києва.

Напада. Напади Іванченка на наше «Дерево».

Виступ-захист Плаксія.

Зв'язок з архітектурою:

- 1. Внутрішній, емоційний, образний.*
- 2. Структурний.»*

І як підсумок:

«Найбільша крамола – бути українцем в Україні.»

«Я хочу мати українське обличчя в світі, а не Рівери в Україні»

Яким же було панно?

Чому було? Та тому, що його вже немає!

На зеленому дереві, на самому його вершечку у золотому гніздечку сидить Птах.

Автори мозаїки, використовуючи архаїчні символи Світового дерева та птахів, образотворчо переповіли головний міф наших предків про створення Всесвіту.

Світове Дерево – символ порядку та ладу. Воно уособлює єдність світу, що постав із хаосу. Гілля Дерева занурене в космічний світ, де перебувають боги та душі померлих; стовбур – між землею і небом; коріння – в підземному світі. Тут поєднались уявлення про час (минуле – сучасне – майбутнє), простір (небо – земля – підземний світ).

Найдавніші українські колядки донесли до нас стародавні уявлення, як саме з хаосу довкілля витворився світ:

Як ще не було початку світа,
То ще не було неба, ні землі,
А лишень було широке море,
А на тім морі явір зелений,
На тім яворі три голубочки,
Три голубочки раду радили:
– Як ми, браття, світ поставили?

Добули вони з морського дна дрібний пісочок та золотий камінь. Із піску стала «свята землиця», а із золотого каменю – сонце, «місяць ясний, рум'яна зоря і зізди прекрасні.»

Характерним у світогляді наших предків є те, що світ не стався сам із себе. Поважну роль у його творенні мають голуби – верховні єства. Але найпоширенішим є образ сокола:

Ей у полі, в полі, чистенькім полі
Там же ми стоїть зелений явір,
На яворійці сів соколонько,
Сів соколонко, віє гніздойко,
Ей, віє, віє, перевиває,
Барвіночейком го підкладає,
А в середину кладе тисину,
Завертує го сухим золотом.

Сокіл служить господареві як добрий геній. В одній із колядок розповідається про сокола, який сидів над Дунаєм,

потім кинувся в його води і вийшов аж «третього року», винісши з первісних вод «троє насіння»:

Перше насіння – чорна землиця.

Друге насіння – яра пшениця.

Третє насіння – зелена трава.

Чорна землиця – хліб ізродиться.

Яра пшениця – для коровайця.

Зелена трава – для худобоньки.

Саме цей здобуток є найціннішим у господарстві. Сокіл – мудрий порадає :

А в соколонька двір в острозі...

А в тім острозі зелений явір,

А в тім яворі сильне гнізденько,

А в тім гнізденьку сив сокіл сидить.

Сив сокіл сидить жалібно квилить.

Мимо їхав панич і хотів стрілити його, але сокіл сказав:

Не стріляй мене, красний молодче,

Красний молодче, премудрий стрільче!

А тобі я стану в пригодонці,

Загадну тобі три загадонці,

Три загадонці – три городеньки:

В першім городці коні сідлати,

В другім городці – бояри брати,

В третім городці собі панну взяти,

Собі панну взяти, із нею жити.

Тут сокіл вчить, як треба поділити громаду, щоб у суспільстві був лад. У староукраїнців був реальний поділ дозрілої молоді на дві групи (молодецьке і дівоче), а старші люди та діти творили окреме збирище. І у колядці йде мова про три городки: старих людей – господарський городок, де можна коня дібрати, – другий – молодецький, де можна весільних бояр замовити, а третій городок дівочий, де можна подругу вибрати не для іграшки чоловічої, а щоб з нею жити.

Є в колядках і описи жнив, у яких беруть участь молодецька і дівочька громада. А на вершечку тонкого дерева «сив сокіл сидить, зкрута ся дивить»:

Зберемо женців сімсот молодців,

А в'язальничок сімсот дівчаток.

Звеземо тото над тихий Дунай,

І ізложимо в круглий стожочок.

Завершим тото сив соколоньком.

Як бачимо, в Україні з давніх-давен існував культ сокола.

«Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині» / Автор-упорядник Людмила Огнева. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2007. – 52 с., сс.. 38-40

Панно «Боривітер»

Панно «Боривітер» мало ще назви «Птах Еллади» та «Мрія». Так його називала Алла Горська і, здається, Борис Плаксі́й.

Вони познайомились 1963 року, коли Борис ще був студентом художнього інституту. Разом їздили по місцях історичних пам'яток України. Пізніше Алла Горська з Віктором Зарецьким запросили Б. Плаксі́я працювати над мозаїками у Маріуполі. Згадуючи ті часи, він пише: *«Мені досить важко спочатку доводилось працювати, бо Алла й Віктор починали з Синицею. Вони дуже його поважали і дуже сприймали його теорію. Пізніше Алла першою зрозуміла хибність деяких його тез.*

Коли я почав з ними працювати, то багато говорив з Аллою. Вона була людиною допитливою. Віктор особливо не цікавився, «чого так робиться, а чого не так?». А Аллу це глибоко цікавило – «чого так, а чого не так – поясни. Чого ми підємо таким шляхом, а не таким». Ця риса була в неї дуже рельєфною, вона обов'язково мусила розуміти – «а чого так робиться?»».

Ми багато полемізували. Дійшли до висновку, що маємо йти від народного мистецтва і нащо нам вигадувати, крутити, коли можемо взяти його за основу.

Коли я приїхав до Жданова (12.06.1967 – Л.О), вони клали мозаїку в ресторані «Україна», величезний був ресторан у центрі міста.

Я довгий час працював з Аллою і Віктором. З Віктором було легко працювати – він ніколи не висував принципів, не ставав у позу маестро. Але прийняття рішень він на якомусь важливому етапі віддавав Аллі. Коли вона відчувала, що буде на краще, то ні з чим не рахувалася. В тому жданівському ресторані була ще невелика стіна. Вже було ескізи затверджено, печатки поставлено. На той час було не просто пройти всі ті худради. А на тій стіні мав бути птах. Я кажу Аллі: «Мені не дуже подобається цей ескіз, треба робити інакше, так і так». Вона каже: «Добре». Сів і роблю той ескіз. Ввечері показав ескіз, пояснив, чому я хотів так зробити. Той зал, де було «Дерево життя», – великий і темнуватий, а той, де «Птах Еллади» («Боривітер»), – менший і з видом на море. А вони не врахували, що стіна і вікна, з яких видно море, емоційно пов'язані. Там треба було зробити щось легке й пов'язане зі стихією. Алла сказала: «Так і будемо робити». І скандал був неймовірний, всю відповідальність Алла взяла на себе. То був ризик великий – могли не оцінити роботу, могли погано оцінити, могли взагалі сказати: «Збий!», бо ескіз не було затверджено.»

Мені казали, що я відступив від ідеї, що я зрадив принципам. Замість птиці – борця зробив чорт-зна що.

Тепер про головне, про людську гідність.

У житті бувають компроміси, після яких людина різко втрачає гідність – стає шлюхою. Справа не в тому, хто коли приступив до роботи і скільки у кого підписів та печаток. Справа в суті, у ставленні до роботи, до мистецтва. Можна мати малий талант, але, чесно поклавши його на служіння ідеї, зробити величне діло. Це вимагає фанатизму, вміння

думати, розуміти необхідність розвитку. Всіма силами сприяти цьому розвитку. Без цього всяка ідея стає догмою. І саме на цих проблемах виник конфлікт.»

Алла і Віктор зробили все, щоб творчий внесок Бориса Плаксія був достойно оцінений і його було визнано співавтором обох мозаїчних панно

Аллін щоденник зберігає її думки щодо цих подій:

«Хвальба чи лайка без естетичних підвалин – ніщо». «Все можна виправдати великою ідеєю, та тільки не порожнечу душі.»

«Велика ідея потребує жертв. Хіба жертва – коли звір звіра їсть?!»

Птах, що викликав стільки проблем у бригаді художників, – сокіл, що має українську назву «боривітер». Це дрібний сокіл-пустельга, який часто й довго може «висіти» в повітрі, тріпочучи крилами і виглядаючи здобич, за що й дістав свою українську назву. Поширені боривітри по всій помірній смузі Євразії і в Північній Африці. Зимують в Африці та Південній Азії. У березні – на початку квітня повертаються до України і гніздяться у всіх природних зонах й у нас, у Приазов'ї. У природі добре відрізняються від інших дрібних соколів, крім боривітра степового, рудим забарвленням.

Назва панно, його кольорове рішення однозначно свідчать, що художники увічнили боривітра звичайного – пустельгу – *cerchneis tinnunculus* (лат.).

«Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині» / Автор-упорядник Людмила Огнєва. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2007. – 52 с., сс.. 41-42

«Дерево життя» знайшли

1996 року з книги «Червона тінь калини. Алла Горська» я дізналась, що у Маріуполі в ресторані «Україна» А. Горська, В. Зарецький, Г. Зубченко, Б. Плаксій, Г. Пришєдько за участю В. Парахіна та Н. Світличної створили мозаїчні панно «Боривітер» і «Дерево життя». З Аллою Роздобудько ми знайшли той

ресторан, знайшли й панно «Боривітер», а от про «Дерево життя» ніхто нічого не знав. Щороку, по приїзді до Маріуполя, я бігла до ресторану, але мої пошуки були безрезультатними. Та от, років п'ять тому у черговий раз я приїхала до Маріуполя з метою знайти мозаїчне панно «Дерево життя». Моїм гідом по приміщенню ресторану була адміністратор Ольга Миколаївна Ч., яка й розповіла мені про чудову мозаїку і показала місце її «поховання» за стіною з рожевого туфу. На стіні висіло величезне дзеркало. Пані Оля допомогла знайти бувшого директора ресторану, яка підтвердила, що панно не лише було, а й є. Стіна тільки його закриває, але не торкається (так тоді розпорядився головний архітектор Маріуполя). Та переконати у цьому обласне управління культури, Мінкультури та власника будинку тоді не вдавалося. Архітектор давно помер, а директорка, боялася засвідчити свою інформацію. Тепер вже й вона пішла з життя.

Але ж і я була впертою. І ось, через 12 років, 22 липня 2008 року за згодою Генерального директора ООО Маркомпрод М. Тимченка (власника будинку) і за підтримки художників членів НСХУ В. Константинова, Л. Кузьмінкова, М. Кушніра була перевірена наявність мозаїчного панно «Дерево життя» у залі на 5-му поверсі ресторану «Україна» (тепер – «Аристократ»).

Нам вдалось довести, що твір відомих митців 1960-х років не ушкоджено і він знаходиться у задовільному стані, його тільки закрито на відстані стіною напівцегли!!! У цьому на власні очі переконалися художник Михайло Кушнір та сам Микола Тимченко, бо тільки вони наважилися по хиткій 5-ти метровій дерев'яній драбині піднятися до самої стелі і зазирнути у «задзеркалля». Про небезпеку вони й не думали. По дорозі в Донецьк пан Михайло зізнався, що «боїться» висоти, але про це згадав, тільки тоді, коли був вже нагорі. А Микола Костянтинівич, мабуть, також забув про свою чималу вагу. А якщо ще врахувати поважний вік (за 80) Леля Кузьмінкова і Валентина Константинова та стан здоров'я останнього і спеку, то, зрозуміло наскільки важливим для кожного був цей захід.

Тепер очікуємо від Миколи Костянтиновича наступного кроку: відкрити світові шедевр українського монументального мистецтва.

Ця остання подорож до Маріуполя частково дала відповідь ще на одне питання, яке виникло у мене в процесі роботи з архівом. У щоденнику, який вела Алла Горська у Маріуполі, є такі записи: «5 липня (1967 – Л.О.). ... Борис робив ескіз на зал Карла. Цікавий задум: соняшників поле – світильники на стіні, а попереду на великому світильникові – сонях з деревоплоти з фольгою». «8 липня. Борис, Зарецький – на «Соняшник». «10 липня. Борис, Зарецький — на «Соняшник». «11 липня. «Соняшник» закінчили. Борис та Зарецький змонтували: виклали ящик склом (двері розбились). Спочатку заклали охру — низ, велика увага. Зняли, замінили зеленим. Працювали до десятої. Все закінчили».

І Віктор Зарецький, і Борис Плаксій – лауреати Шевченківської премії. Варто було б пошукати їхній твір. Де ж той «зал Карла»? Чи вціліла робота? «Зал Карла» ми знайшли завдяки Л. Кузьмінкову. Це будинок по вул. Леніна, 76 у Маріуполі. Проектував його Карл Чорний. Там тепер кафе «Фрегат». «Старі» працівники кафе показали нам на стінку в залі на другому поверсі. Кажуть: «Там щось було». От і все. Архітектор виїхав за кордон. Борис Плаксій відмовляється будь що говорити, а Віктора Зарецького вже немає. Може хтось зі краєзнавців–маріупольців пам'ятає?

29 серпня 2008 «Донеччина» № 54

Бак В.

Мозаїки на кордоні.

Велична постать Алли Горської.

Горська нікого не боялась, боялись її. Страх перед нею відчували всі пігмеї, що сподівались перечекаати важкі часи, сховавшись у ніші.

Людмила Семикіна

Ми живемо в матеріальному світі, який має глибоку духовну сутність. Ілюзія зовнішнього світу не дає більшості з нас відчувати його духовну першооснову, а між тим, саме духовні витоки живлять зовнішній світ та дають йому можливість існувати в тому недосконалому вигляді, який ми часто вважаємо єдиною можливістю.

Світ рухають уперед такі нематеріальні речі як любов, самовідданість, жертовність, їх втілюють в собі вчинки конкретних людей, які кожен раз в своєму особистому житті повторюють Хресну Дорогу, спрямовуючи через Голгофу земне життя людства у майбутнє. Історичний шлях до майбутнього українського народу це суцільна Голгофа.

Духовна складова формує зовнішній світ, якщо б це було не так, то наш світ поринув би в прірву самознищення, не маючи джерела для розвитку. Народ існує доки існують його духовні надбання. Він є відкрита система здатна до постійного розвитку та самовідтворення. В якомусь сенсі народ ґрунтується на метафізичних засадах буття, їх викоринити неможливо. Є свій час існування нації та він не обмежується часом конкретного історичного періоду, а розпорошується у далекому минулому та проростає у прийдешнє майбутнє. Колись людству стануть відомі дійсні причини існування Всесвіту тоді відкриються причини, що породжують націю. Кожна нація на Землі виконує своє призначення, саме в національній різноманітності криється стабільність і цілісність існування людства. Руйнування різноманіття на будь яких рівнях може призвести до самознищення одноманітної системи, тому самовідтворення націй – є необхідна умова існування світу.

Відомий діяч греко-католицької церкви Теофіл Коструба розглядав націю «не як виключно біологічно – соціальний феномен з метою самого в собі, а як живу синтезу перш за все поняття Божого твору, а далі біологічно – соціального феномену, який повинен керуватися не виключно національним егоїзмом, а головним чином моральними засадами, які є метафізичного походження» [2, с. 272].

Нація та народ існують, перш за все, за моральними законами. Її представники можуть переживати лихі часи, бути підкореними та частково асимілюватись в іншому народі, але приходить певний час і годинник буття починає розгортати час пробудження самосвідомості нації. Тоді приходить Той, хто каже: «Возвеличу малих отих рабів німих, а на сторожі коло них поставлю слово». Слово починає жити особистим життям, гуртуючи навколо себе націю, пробуджуючи глибинні відчуття національної гідності та людської шляхетності. Слово віддлунує в душі великої кількості людей, які до того вважали себе гвинтиками налагодженої системи перетворення людського світла в темряву, і вони руйнують систему та спалахують світлом.

Тоді, пробуджуються глибинні людські відчуття необхідності жити за Вищими законами, які зберігаються в культурній традиції власного народу. В критичні періоди з'являються люди, велетні духу, спроможні створювати на землі простір духовних нашарувань, в якому відновлюється нація та продовжує свій зоряний шлях.

Алла Горська, художниця та правозахисниця, відома діячка українського шістдесятництва, який можна вважати рухом самовідтворення української нації, належить до таких велетнів духу.

Життя кожної людини відбувається в двох світах – зовнішньому та внутрішньому. Частіше за все більшість із нас живе зовнішнім життям, на внутрішнє звертаючи увагу лише в тяжкі часи. Алла Горська жила гарячкувато, кожну мить відчуваючи відповідальність за все, що робила перед прийдешнім, вона як би бачила майбутнє крізь внутрішній простір свого серця. Життя духу стало для неї головним. Охоплюючи її життя та творчість узагальнюючим колом, розумієш, що Алла через творчість свідомо відтворювала в тривимірному матеріальному світі вічні духовні архетипи українського народу.

Чому вона робила це вкрай небезпечно для того періоду дійство? Відповідь на це питання криється в глибині

першопричин буття людини, роду, народу, нації та знов повертає нас до осмислення метафізичних причин існування світу. Щось вище за нашу саму глибоку сутність, щось важливіше та прекрасніше ніж ми самі пробуджується в кожному з нас в особливі хвилини тиші на самоті з самим собою. Але не кожен спроможний ці високі відчуття перетворити в образи, звуки, слова, а той, хто може, через творіння своїх рук притягує Небо на Землю, і **тим показує кожному, хто цього ще не зрозумів, можливість шляху духовного преображення через Красу.**

Алла а була людиною, яка відчула можливість такого преображення, та почала втілювати його в життя, повністю розчинюючись в тому, що творила. Все, за що бралась Алла, спалахувало вогнищем думок, ідей та дій, які наслідували інші, розширюючи простір української творчості.

Алла зростала в російськомовній родині Олександра Горського, відомого засновника радянського кінематографу. Вона закінчила Київський художній інститут та мала прекрасні можливості для щасливої кар'єри митця соцреалізму. Коли їй вже було за 30 років почала досконало вивчати українську мову, брала уроки в Надії Світличної, писала під диктовку, виписувала зі словників, постійно читала та свідомо перейшла на рідну мову. На запитання Леся Танюка: «Чому стався такий перехід?». Відповіла: «Надходить мить, коли тобі раптово стає соромно. Вже десть із півроку як відчула: живемо безсоромним життям...»[1, с. 421].

Мабуть ми всі маємо обов'язок перед народом, в лоні якого народжуємось. Безсоромне життя – це життя поза простором свого роду. Життя наших пращурів залишає духовне нашарування, яке відчувається як сумління. Якимсь чином здобутки всіх, хто жив до нас, допомагають нам, навіть тоді, коли ми не згадуємо про них, але живемо у тому просторі, де жили колись вони. Саме мова є кодом доступу до цього простору, опрацьованого духом.

Творчість Алли має вселенське звучання, але одночасно в ньому присутня суто українська тема. «Я працюю, щоб було

мистецтво сучасне, – писала Алла Горська, – українське, яке представляє свій народ. Народ незламний. Мистецтво, яке репрезентує націю, в свій час ніхто не зможе звалити» [1, с. 425].

Наш світ побудовано так, що в ньому поряд один з одним можуть знаходитись люди зовсім різних духовних світів. Ми спілкуємось, взаємодіємо та можемо не уявляти до кінця наскільки різна наша внутрішня сутність. На мій погляд, Алла не тільки зовні виглядала величною жінкою, вона внутрішньо була велетнем по відношенню до більшості оточуючих людей. По її творчості ми можемо лише уявляти, які величні думки та безмежні мрії захоплювали земну жінку на ім'я Алла Горська неземної вдачі.

Працюючи три роки сценографом і художником костюмів у «Другому українському театрі» Алла захоплювалась можливостями самовираження: «Таж тут можна малювати світлом, розумієте? Малювати темрявою, дощем, хмарами! Це ж геніально – плинний об'єм! Куди к бісу скульптура! А кольори? Таких у житті не вигадаєш!»[1, с. 422]. Вистави, до яких малювала декорації та ескізи костюмів Алла Горська, заборонили, і вона назавжди залишила театр, а в 1965 році звернулась до монументалізму. З цього періоду разом з Віктором Зарецьким, Григорієм Синицею, Галею Зубченко, Геннадієм Марченком, Олександром Короваєм, Іваном Куликом, Василем Парахіним вона починає працювати на новобудовах Донбасу, власноруч виконуючи надзвичайні мозаїки, з яких починається сучасне українське монументальне мистецтво.

Пишу ці рядки в 2017 році на тому ж Донбасі, який став місцем невщухаючого конфлікту, де зішлись імперські та олігархічні інтереси, шматуючи тіло нашої Неньки України. На моїх очах творились дивні речі. Світ, до якого ми звикли, став крихким та почав котитись у прірву війни. Налякані люди штурмували автобуси та вагони потягів і бігли кудись, аби сховатись від чогось, чому ми не мали назви. Страх та відчай панував серед населення. Керівництво збігало ще швидше,

користуючись відпустками та заздалегідь придбаними путівками, в надії перечекати навалу несподіваного ворога, з яким, на їхній розсуд, не потрібно було сваритись, тому що, коли все заспокоїться, можна буде повернутись після відпочинку та продовжити керувати, вшановуючи нових господарів.

Дивні речі відбувались і в моїй свідомості та свідомості багатьох мої знайомих. Ми почали відчувати себе українцями, і саме це вселяло в нас сили для спротиву. Розглядаючи мозаїки, які були створені Аллою Горською разом з однодумцями, в 60-70-х рр. XX ст. саме на Донбасі, розумієш, що це **не лише витвір мистецтва – ще духовний щит, який так поспішали залишити нам ті, хто гарячкувато жив в період короткої відлиги, та який міг захистити нас, звичайних українці, в той час, коли кидали нашу Землю всі колишні керівники. Захист був в пробудженні нашого духу та в скріпленні його вірою в перемогу. Мозаїк не так багато, але вони варті того, щоб про них згадати.**

Мозаїки у Донецьку: на п'ятій школі, уособили в собі творіння Всесвіту, в якому з самого початку вже було місце України.

«Жінка Птах» в магазині «Рубін» на фоні чорної безодні Космосу в спіральному танку вибризувала яскравими кольорами буття.

У Маріуполі: на стінах ресторану «Україна» – «Боривітер», символ нескореного духу, який поставав з поривів вітру та енергії у вигляді птаха-вітру, спроможного пробуджувати нові мрії та втілювати їх у життя.

«Древо Життя» з різнокольоровим листям та квітами, яких не зустрінеш на землі, але побачиш уві сні, легкому та щасливому, після якого любиш увесь світ та відчуваєш свою єдність з кожною часточкою Землі та зоряним небом.

У Красnodоні на головній стіні музею Молодогвардійців – «Прапор Перемоги». Живі, Поранені та Мертві в єдиному пориві виборюють своє право на людську гідність. Постаті заповнюють площину у 100 м² тривимірного світу, перетворюючи її в багатовимірний простір сили людського духу.

Переді мною карта військових подій березня 2017 року. Ситуація на Сході України. Місця, де залишилися мозаїки, які власними руками створювала Алла Горська разом зі своїми однодумцями, помічаю та об'єдную їх однією лінією. Краснодон у середині тимчасово окупованої території, Донецьк за 70 кілометрів від лінії розмежування. Маріуполь, тримає кордон на території України.

Дізналась від Людмили Огневої
, народної майстрині та журналіста, упорядника книги «Алла Горська. Душа українського шістдесятництва», про те, що в Маріуполі мозаїка «Древо Життя» у часи перебудови була скрита за глухою стіною, але за клопотанням Людмили Огневої, у 2008 році відкрита власником будинку.

Дивлюсь на умовну лінію, що повторює лінію фронту, яка тримає Україну в її земних та небесних кордонах, та уявляю мужню жінку та інших відважних митців, які власноруч в 60-70-х роках ХХ ст. через мистецтво створювали лінію кордону, далі якої не просунується війна у ХХІ ст.

Можливо це лише моє власне уявлення, але споглядаючи на «Прапор Перемоги» розумію, що сьогодення створюється одночасно минулим та майбутнім, яке в особі окремих могутніх людей духу втілюється в картини, мозаїки, музику, слова та вчинки, що накреслюють вічне існування для роду, народу, нації та людства.

І тоді в самі важкі часи, з'являються люди, звичайні люди, які свідомо або несвідомо відчують необхідність зупинити руйнування краси, істини та правди. Вони залишають домівки та власним життям перешкоджають розповсюдженню хаосу небуття. В важкі часи війни на Донбасі поряд з добровольцями, військовими, волонтерами та всіма нескореними була та досі залишається Алла Горська, яка розчинила свій дух, своє життя, свою любов в МОЗАЇКАХ НА КОРДОНІ,

Якщо уявити нашу зустріч з Аллою в іншому житті та вимірі, вона постала би перед нами як Митець-Титан, який малює зірками, сонячним вітром, плеядами та галактиками в

своєму творчому дійстві підкорюючись музиці серця, яка споріднено пульсує в унісон з музикою Небесних Сфер. Можливо саме зараз десь за обрієм нашого світу, який є лише початок іншого, більш прекрасного та величного, вона в своїй невомній творчості зайнята дійством творіння згідно плану Всевишнього. Але інколи, щось схоже на смуток повертає її обличчям до голубої планети в одному з рукавів Чумацького Шляху, яка ще тільки намагається випростатись з обійми темряви, в чому завжди допомагали та будуть допомагати Митці-Титани, які нам більш відомі земним життям, схожим на Хресну Дорогу. Саме такою пройшла свій шлях земна жінка на ім'я Алла Горська.

Література

1. Алла Горська. Душа українського шістдесятництва / Упор. Людмила Огнева. – К. : Смолоскип, 2015. – 712 с.

2. Шкраб'юк П. В. Монаший Чин Отців Василіан у національному житті України / П. В. Шкраб'юк. – Львів: ВВП «Місіонар», 2005. – 439 с. 56 вкл.

7 квітня 2017

Станіславський І.

«Дерево життя» знайшли!

Оповідь про пошуки та порятунок мозаїки А. Горської в
Маріуполі

3 лютого 2021, 20:36

Журналістка, майстриня народного мистецтва, радіофізик, авторка книг «Алла Горська. Душа українського шістдесятництва», «Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині», упорядниця збірок «Квітка на вулкані», «Життєпис мовою листів» Людмила Огнева вперше розповідає про обставини пошуку й відкриття в Маріуполі мозаїчного панно «Дерево життя». Мозаїка була виконана бригадою монументалістів на чолі з В. Зарецьким та А.

Горською у 1967 році. В 70-х роках панно замурували цеглою через ідеологічні причини, а у 2008 завдяки ентузіазму Людмили Огнєвої

«Дерево життя» було визволене з неволі.

– Як ви стали дослідницею життя та творчості Алли Горської?

– Хоча темі «Алла Горська» я присвятила не один рік свого життя не вважаю себе дослідницею її діяльності. Бо мене не це цікавило. Перше за все я хотіла зрозуміти лише ті монументальні роботи, які були створені за традиціями народного мистецтва у Донецьку в екстер'єрі школи № 5. На них я випадково натрапила під час прогулянки містом влітку 1966 року.

Хто і коли їх створив не знала. Не знали й мої колеги, а інших знайомих у мене тоді ще не було, бо тільки-но переїхала до Донецька. Лише у 1995 зі статті Надії Світличної в журналі Союзу українок Америки «Наше життя» вдалося дізнатися про авторів і назви мозаїк в екстер'єрі школи №5, інтер'єрі ювелірної крамниці «Рубін» у Донецьку та ресторані «Україна» в Маріуполі. З того часу й почала збирати інформацію про А.Горську і створення школи українського національного монументального мистецтва. А робила це лише тоді, коли щось випадково траплялося.

Майже одразу по загибелі Алли Горської Вячеслав Чорновіл у листі до мистецтвознавця Романа Корогодського висловив думки щодо збірника про Аллу Горську. Ось тоді я й засіла за архів А. Горської у Центральному Державному архіві літератури і мистецтва України. Це моя данина пам'яті В. Чорноволу – виконання його заповіту. За освітою я – радіофізик, за фахом – педагог і програміст, тому починала знайомитися з мистецтвом, історією, політологією від нуля.

– Коли і як ви дізналися що в маріупольському ресторані «Україна» повинна бути ще одна мозаїка?

– Вже у 1995 році я знала, що в Маріуполі киянами були створені мозаїки «Дерево життя» та «Боривітер». Про це

писалося і в «Нашому житті», і в книзі *«Алла Горська. Червона тінь калини...»* (1996). Тому я шукала не «ще одну», а дві мозаїки. Проте, у 1997 році коли вперше прийшла до ресторану «Україна», то не побачила жодної. Присутні в той день працівники завірили, що в будинку є лише одна мозаїка, але не в ресторані, а у гастрономі «Київ». До речі, ресторан і гастроном мали ті ж назви, що і у 1967 році. Інакше я їх не знайшла б. Наступного року ресторан вже називався «Аристократ» і гастроном мав іншу назву. На цей раз мені пощастило: працівники ресторану згадали про мозаїку у закритій залі на верхньому поверсі. Це був «Боривітер». Шість років поспіль їздила до нього в гості.

– **Як зрозуміли що «Дерево Життя» вціліло?**

– У 2003 році мене до мозаїки супроводжувала адміністратор ресторану Ольга. Від неї дізналась, що в цій залі за стіною з величезним дзеркалом захована ще одна мозаїка, на якій зображено дерево. Виявилось, що Ольга працювала робочою в бригаді Зарецького-Горської, коли творилися ті шедеври. Вона охоче взялася допомогти мені дізнатися, чи зіпсована замурована мозаїка.

Будівля в якій знаходяться мозаїки «Дерево життя»,

«Боривітер», «Квітуча Україна». 1999 р.

Виявилося це не складним, бо в одному будинку з нею жила донька колишньої директорки ресторану, при якій «Дерево життя» відправили у «задзеркалля». Вона й розпитала матір.

Те, що мозаїку не зруйнували, підтвердив пізніше й син Алли Горської – Олексій Зарецький. У той час, коли приймалося рішення закрити «Дерево життя», він був помічником М. Жулинського — Голови Національної ради з питань культури і духовності при Президентові України — від нього й знав, що діється в Маріуполі. З Києва відправили фотографа, щоб сфотографувати панно перед тим як його замурують.

– Чому друге панно «Боривітер» не спіткала така сама доля як «Дерево Життя»?

У щоденнику Алли Горської є такий запис (3-го липня 1967 року):

«Був Іванченко з Києва. Нарада. Напади Іванченка на наше «Дерево». Виступ-захист Плаксія. Зв'язок з архітектурою: внутрішній, емоційний, образний, структурний».

Панно «Дерево життя»

Фотографія панно зроблена перед тим, як його замурували.

І як підсумок: *»Найбільша крамола – бути українцем в Україні.«* *«Я хочу мати українське обличчя в світі, а не Рів'єри в Україні».*

Автори мозаїки «Дерево життя», використовуючи архаїчні символи Світового дерева та птахів, творчо переповили головний міф наших предків про створення Всесвіту. Панно «Дерево життя» мало чітко виражене українське обличчя, чого, мабуть не побачили контролери з Києва в панно «Боривітер».

– Як вам вдалося умовити власника ресторану прибрати стіну? Хто ще брав участь у звільненні мозаїки?

– Від 2003 року по 2008 рік я, приїхавши до Маріуполя у справах або Союзу українок, або НРУ, перш за все йшла до ресторану. Не їсти, а провідати «Боривітер» і дізнатися чи не прибрати стіну перед «Деревом життя». До місцевої влади я особисто не зверталася. Хотіла, щоб це зробили маріупольці.

Тому знайомим журналістам дарувала свої книжки про Аллу Горську. Ігнатченко, Молчанова, Александрова, Джувага зреагували.

Стіна з дзеркалом, за якою була схована мозаїка «Дерево життя»

Якось подалась і до редакції «Приазовського робочого». Потім була велика стаття про цю зустріч. Познайомилася з художниками-монументалістами В. Константиновим, Л. Кузьмінковим. Лише з власником будинку та його донькою — директором ресторану — зустрітися не вдавалося. Пощастило у травні 2008 року. Були святкові першотравневі дні. Власник будинку М. Тимченко відпочивав з онуками у парку, що поруч, а машину припаркував біля ресторану. Про це мені підказали працівники ресторану, з якими за 12 років перезнайомилась. Отам його й чекала. Однак, Микола Костянтинович розмовляти зі мною відмовився. Рішуче сідав в машину. Тоді я щось йому у відчаї сказала. Не пам'ятаю що. Несподівано він зачинив двері машини і запропонував оглянути будинок. Мабуть, тут зіграло не те, що я сказала, а як воно прозвучало. Я, дійсно, була у відчаї і він це відчув. Разом ми обійшли всі закутки гастроному і ресторану. І розмовляли. Довго розмовляли і про ремонт будинку, і про дизайн приміщень в ньому, і про мозаїки та їх авторів. Ніяких обіцянок відносно визволення «Дерева життя» не було.

Я зрозуміла, що М. Тимченко намагається повернути будинку вигляд 1967 року, робить це грамотно, професійно, з повагою до країни. Я була в українських ресторанах в Петербурзі, Ризі, Донецьку. Вони нагадують хліви: поруч або віз, або півні товчуться з курми. В маріупольському ж «Аристократі» відчуваєш себе аристократом. Про це й сказала господарю. Потім ще 3 місяці йому дзвонила поки не почула: «Приїжджайте, візьмемо кувалду, розіб'ємо стіну і подивимось чи збереглась мозаїка». Він мав підстави сумніватися, що мозаїка не пошкоджена, бо нещодавня комісія з Києва, винесла вердикт: розчин покладено на мозаїку.

22 липня 2008 року разом з донецьким художником-монументалістом Михайлом Кушніром приїхали до Маріуполя.

Я запросила ще й маріупольських монументалістів Валентина Константинова і Леля Кузьмінкова бути присутніми, коли довбатимемо стіну. Але довбати не прийшлося. В

приміщенні вже почалися реставраційні роботи. Було знято стелю. Це давало можливість заглянути зверху і побачити як стоїть стіна, яка закривала мозаїку.

Ми з Константиновим і Кузьмінковим у той час розмовляли і не помічали, що робиться біля стіни. Ми знали, що мозаїка ціла, тому були спокійними. А тим часом Михайло десь знайшов драбину і поліз нагору, забувши, що боїться висоти. Згадав, коли вже був під стелею.

Потім по хибкій драбині поліз до стелі Тимченко. Від побаченого він був шокований. Від хвилювання навіть втратив голос. Вразили його не лише розмір панно, а й те, що стіна, яка його закривала була на відстані від нього аж на пів цегли. Склали протокол огляду. А у неділю 13 жовтня 2008 року Микола Костянтинович подзвонив мені: «Стіну в суботу прибрали».

– **Ви згадували про якісь містичні обставини...**

– М. Тимченко і його донька Олена розповіли мені, що в будинку живе привід.

Стіна, що закривала мозаїку «Дерево життя». 22.07.2008

Охоронці будинку з початком реставраційних робіт почали чути вночі чийсь кроки на верхньому поверсі, де були мозаїки, і, навіть, бачили там високу біляву жінку (такою була Алла Горська). Робочі боялись працювати. Після того, як стіну прибрали, привід зник. Можливо це були провокаційні дії, щоб завадити роботі. Хто знає?

– Якою була реакція в суспільстві на це відкриття?

– Я не проводила моніторинг. Написала невеликий нарис «Дерево життя знайшли» (29 серпня 2008 «Донеччина» № 54). Журналістка Ірина Молчанова також написала у «Приазовському робочому». В Україні та за її межами ця подія лишилася непомітною. А в Маріуполі чутка про магічне дерево в ресторані «Аристократ» поширилась серед населення. Освітлюючи мобільною дорогою до панно, хворі люди приходили після роботи лікуватися, доторкнувшись до мозаїки. Про це мені розповіла власниця ресторану.

– Часто зустрічається інформація що «Дерево життя» та «Боривітер» внесено до переліку спадщини ЮНЕСКО.

Чи це так?

– Думаю, що ця інформація – мрія. Список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні станом на 2020 рік налічує 7 найменувань. Три пам'ятки частково перебувають на території інших держав, а чотири повністю знаходяться в межах території України: 1. Київ: собор святої Софії та прилеглі чернені будівлі, Києво-Печерська лавра. 2. Львів — ансамбль історичного центру. 3. Геодезична дуга Струве (Хмельницька область). 4. Первісні букові ліси Карпат.

– Яку на вашу думку значущість мають ці дві мозаїки у творчості Горської? Та яке їх значення для Маріуполя? В Києві є всього одна мозаїка Горської, а у нас дві.

– У 60-ти роки минулого століття уперше художники-професіонали працювали за законами народного мистецтва. Тоді і тут, на Донеччині, утверджувалась нова мистецька національна українська школа, у витоків якої стояли Михайло Бойчук та Григорій Синиця.

Мозаїчний комплекс «Школа» і «Жінка Птах» у Донецьку, «Дерево життя» і «Боривітер» у Маріуполі є історичною та мистецькою пам'яткою. Вони мають бути об'єктами культурної спадщини не місцевого значення, а об'єктами культурної спадщини України. І ще прошу звернути увагу на те, що мова йде не про мозаїки Алли Горської, а мозаїки групи художників, до складу якої вона входила. До фрази «в Києві є всього одна мозаїка Горської, а у нас дві» додам: ще у Краснодоні дві, а у Донецьку десять.

– Виходить що порятунок «Дерева життя» це була ваша приватна ініціатива. Чи вважаєте що так і повинно бути, або що такі процеси повинні ініціювати якісь державні чи суспільні інституції?

– Якщо державні органи не можуть розв'язати якусь проблему, то в усіх цивілізованих країнах цю нішу заповнює суспільство (особи, громадські організації тощо). Дійсно, я ініціювала питання внесення мозаїчного комплексу «Школа» до

«Дерево життя». м. Маріуполь.

Фотографія панно по його розконсервуванні. 2008

Державного реєстру культурної спадщини України (на це пішло 8 років), і порятунку мозаїки «Жінка Птах» у Донецьку, і розконсервування мозаїки «Дерево життя» у Маріуполі. А у 2016-17 рр. займалася порятунком мозаїки «Вітер» на ресторані «Вітряк» у Києві. Вдалося не лише врятувати «Вітер» від знищення, а й внести до Державного реєстру культурної спадщини. Це все мозаїки співавтором та співвиконавцем яких була А.Горська. Кожного разу, за винятком Маріуполя, мені вдавалося долучити до справ відомих і впливових осіб. В Маріуполі було складніше, бо будинок по вул. Артема, 33 був приватною власністю. Держава дала маху і нести відповідальність за це не хотіла. Тут я не мала нічиєї підтримки. Лише сам власник М.Тимченко міг вирішити всі питання. Кожного разу я сама писала листи, звернення, зустрічалася з посадовими особами, шукала однодумців.

– Чому зараз майже всі монументальні твори знаходяться під загрозою? Чи бачите ви якесь розв'язання цієї проблеми?

– В Україні під загрозою знищення знаходяться не лише монументальні твори, а культура взагалі. Манкуртизм глибоко проникнув у наші гени. Це дуже складна проблема, але про напрямок праці скажу наступне: сьогодні усі негаразди в суспільстві пов'язують зі кризою. Чи то економічною, чи екологічною, чи етнічною, чи демографічною, чи оздоровчою. Але всі вони у перекладі з грецької означають одне – «вирок». Варто було б замислитися над цим. У пошуках виходу зі будь-яких криз нам треба звернутися до правитоків нашого народу.

Режим доступу:

https://mariupol.tv/news/art/mariupol/36594/derevo_zhitty_a_znajshli_opovid_pro_poshuki_ta_poryatunok_mozai_ki_a_gorsko_i_v_mariupoli.html

ЗАХИСТ МОЗАЇЧНОГО ПАННО «ВІТЕР» В КИЄВІ

Оголошення про продаж ресторану «Вітряк»

15.10.2015

Кафе, бар, ресторан, продажа

г. Киев, Голосеевский район

Площадь: 1 300 м. кв. (общая)

Срочно продается действующий ресторанный комплекс! Прямая продажа! Отличное место! Ресторан «Витряк» район Одесской площади. Загородный комплекс в городе! Продается действующий ресторан с прилегающей территорией, полностью оборудованный всем необходимым для успешной работы! Отдельно стоящее двухэтажное здание площадью 1300 м². 1, 16 га прилегающей парковой зоны. Площадь 1300 кв. м., два зала по 200 кв. м., офисные и дополнительные служебные помещения, кухня, 3 санузла, подвальное помещение 200 кв. м. и др. Летняя терраса 35 кв. м. , летняя площадка 250 кв. м. Парковка на 70 машин. Два заезда, центральный и служебный. Семь домиков на 6 посадочных мест, один домик на 12 человек, один на 25 человек. Оборудован вентиляцией и кондиционерами. Кухонное оборудование газовое. Водоснабжение центральное. Автономное отопление — твердотопливный котел. Проведение банкетов, свадеб, и других массовых мероприятий, многолетний опыт работы и популярность данного заведения позволяет начать бизнес уже сегодня!

1 300 000 \$

Добавлено: 15.10.2015, 22:51

Режим доступа:

http://fn.ua/view.php?ad_id=7714069&page=0

Моляр Є.

Чим цінна мозаїка «Вітер»?

В понеділок після прес-конференції на тему створення Музею монументальної пропаганди на ВДНГ, я вирішила пройти повз колишній ресторан «Вітряк». На його фасаді є неймовірна мозаїка Алли Горської, котру формально можна зарахувати до монументальної пропаганди. Та замість неї я побачила сіру стіну з логотипом нового закладу.

В 60-70-х роках в українській радянській архітектурі відзначався особливий сплеск національних мотивів. У цей час архітектор Анатолій Добровольський запроектував три ресторани: «Курені», «Полтава» та «Вітряк». Проекти базувалися на модерністському трактуванні народного мистецтва. Працюючи над об'єктами, учасники творчої групи ретельно підходили до осмислення мистецьких традицій та інтегрування їх в архітектуру сучасного міста. В ресторані «Курені» інтер'єрні розписи робила відома народна художниця Лизавета Миронова.

Однією з авторок художнього оформлення ресторанів «Полтава» та «Вітряк» була Алла Горська. «Ми працюємо втрьох. Знайомтеся: художники Віктор Зарецький, Борис Плаксій і я, – писала Алла Горська в листі до художника Любослава Гуцалюка. – Останнім часом ми зробили в Києві два ресторани – «Полтава» та «Вітряк». Вони мають етнографічно-модерний характер...Тобто ці споруди між минулим і сучасним. Ближче до минулого. В наших роботах ми прагнули сучасності в кольорах, пластиці, композиції. А головне – хотіли подивитися на світ – як Світовид, на всі чотири боки. Може, на два і вийшло». Горська глибоко досліджувала народне мистецтво, предметом її аналізу була передовсім колористика наївного живопису. «Колір – зміст, душа, історія народу, його лице. Сюжет не є ознакою національного. Він окремо не існує. Зміст є форма. Форма є зміст. Історія мистецтва – історія форми – історія народу».

З трьох ресторанів до наших днів зберігся лише «Вітряк». Панно «Вітер» – єдина монументальна робота Горської у Києві. Однак сам ресторан давно втратив оригінальний вигляд. Кожен власник прагне покращити будівлю, керуючись власними смаками та сучасними дизайнерськими трендами. Попередній орендар – заклад «Road 66» поверх мозаїки розмістив рекламний банер й вкрив фасад дерев'яною вагонкою. Навесні минулого року, коли орендарі змінювалися, мозаїку відкрили. Можна було побачити, що дюбелі для кріплення обшивки вбили прямисінько в живописну поверхню панно.

Режим доступу:

<https://hmarochos.kiev.ua/2017/05/26/chim-tsinna-mozayika-viter-nepodalik-vdng-yaku-zakrili-logotipom-restoranu/>

Плаксії Б.

Людина без страху

Дивна історія була з рестораном «Вітряк» (тоді ми працювали з архітектором Анатолієм Добровольським. Він дядько був непоганий і на той час сприймав наші мистецькі ідеї доволі добре). Над ескізом до «Вітряка» ми з Аллою працювали довго. Як завершили, то відразу треба було йти на художню раду. Спочатку на худраду архітекторів – до Київпроекту на Хрещатику. Віктор відмовився – він чомусь був переконаний, що проект завалить. І вони з Аллою трохи полаялися. Відступати було нікуди, і ми з Аллою пішли. Прийшли. В худраді тоді були :Добровольський, Мілецький – той, що Палац піонерів робив. На диво, наш ескіз пройшов – не завалили. Якби засумнівалась Алла, то ми, певно, не пішли б, почали б переглядати ескіз, і того «Вітряка» не існувало б. Без Алли не було б кому на себе це взяти – піти й домогтись.

Над «Вітряком» працювали в особливо невідгдних, незручних умовах. Жодна жінка-митець таких умов не витримала б. Була пізня осінь. Спершу ми мотались по склозаводах – вибивали там усякі матеріали: скло, смальту. Це треба вибити, вибігати. Коли вже все підіставали, то була пізня

осінь, холодно. Спочатку страшні дощі, а потім морози й вітри. За півгодини руки, якими береш цементний розчин, стають як граблі. І все це на тому белебні, де стоїть вітряк. Тоді там ще пустир був, і всі ми ходили пішки від «Вітряка» до зупинки тролейбуса на «Виставці». Розписи в інтер'єрі зробили пізніше і досить швидко.

Хтось привіз на «Вітряк» хлопців-художників із Москви. І те, що вони запитали, говорить само за себе: «І як вам дозволили таке робити?» Вони не сприймали мозаїку як розвиток мотивів народного декоративного мистецтва. Власне, взірцем, джерелом впливу для нас було мистецтво Ганни Собачко, звичайно, трохи з виходом в абстракцію. Вони саме це й сприйняли. Але ще більше вони здивувались, коли Алла дала їм телефон і адресу й запросила до себе додому. Ввечері ми поїхали раніше, а мозаїку ми вже завершували, – і Алла накрила такий стіл, що у них щелепи повідвисали.. Вони звикли до того, що питва багато, а закуски майже ніякої – оселедець, цукор і , в кращому випадку, – хліб...

Трохи минуло часу, і ми поїхали до Москви – подивитись Новий Арбат. Казали – там таке монументальне мистецтво, ресторани, п'яте-десяте. Ну, поїхали ми дивитись. І адресу ми мали цих хлопців-монументалістів. Приїхали, прийшли до них у комбінат, там і їхні майстерні. Сидять вони, п'ють горілку, на столі ще черкаський цукор, голови оселедців, шкуринки від хліба – і водяра. Сиділи, сиділи – нікуди вони нас не запрошують. Алла каже: «Борисе, давай цим г...кам доведемо, хто ми є. Поведемо їх до ресторану й накачаємо там як слід». Ідемо, а там коло комбінату цілий комплекс ресторанів – їхати нікуди не треба. Вони на це запрошення побігли з вибриком. Алла зробила свій широкий жест – гроші були, а вони видно, «на дурняк» любили. Алла їм і показала, що таке «на дурняк». Вони повжиралися там, як свині, ми їх покинули, пішли самі. Алла їм показала, хто вони є. Більше ми з ними не бачились.

Подивились і на Новий Арбат. Робили його – тобто мозаїки – робітники-плиточники за ескізами «майстрів».

Про Аллу важко розповідати — виходить «вихолощено». Які можна назвати риси? Найперша — безкорисливість. Наплювала на все, поїхала до Заливахи на побачення до табору — то був її моральний обов'язок. Така була в неї риса — «сама полізу в пекло, а ти не лізь, тобі рано». На таке не кожний здатний. Сьогодні намагаються в бруд зтягти один одного. Або ще краще: зтягне іншого, а сам вискочить.

Про її працездатність уже говорив. Однак слід підкреслити, що в роботі себе не жаліла, в найбруднішій роботі. Я б сказав, що в роботі в неї був характер не жінки, а доброго, завзятого чоловіка. В її мистецтві був тільки пошук, та й він залежав від ухилу монументального. Часу залишалось обмаль — подумати над собою як мистецькою індивідуальністю. За логікою розвитку це мав би бути наступний етап — після монументалізму.

Після листа 1968 року, коли почалася паніка, Віктор і я дуже переживали. Алла трималася мужньо.

Важке, темне, що виповзало тоді звідусіль, збільшувалось і збільшувалось. Той стан, страшні передчуття майже не можна передати. Хоча б якими метафорами користуватись, — це неможливо передати — страх проймав людину наскрізь, з'явилося відчуття кінця: ось-ось кінець — і все. Він наступить обов'язково, точно, але поступово. І ти сидітимеш у себе в хаті. Вона буде заповнюватись газом. А ти його вдихатимеш усе більше й більше, аж поки... І нікуди подітись — виходу нема. Але на Аллі це не відбивалося, я цього не відчував. Вона трималася міцно — тверезості й оптимізму в неї вистачало. Може, таким натурам, як вона, отой «перець» був потрібний у житті. Вона ще більше ставала сама собою. Її переконаність у своїй правоті ставала ще більшою. Розкаяння та розгубленості не було, навіть після сильних стресів.

Вона цікавилася філософією. Цікавилась і психологічним аспектом: хто і як уявляє собі долю людини. Чи є зв'язок між людським «его», його долею та долею інших людей, що його оточують. Я розповідав Аллі свої враження від книги д'Аршіака.

На листку паперу я малював схему життя Пушкіна. Я собі уявляв, що оточення концентричними колами стискувало долю Пушкіна в напрямку до точки смерті. А д'Аршіак не хотів дуелі. І це її дуже зацікавило. Може, вона теж відчувала певний тиск на свою долю. Цей спогад не залишив у мене емоційного ореолу, розмова мала, так би мовити, інтелектуальний характер, зовнішня поведінка Алли ні про що не говорила. А десь глибоко всередині вона, мабуть, відчувала свою долю.

Повернувся з табору чи заслання чоловік — Йосип — партизан-бандерівець, самі вони казали — сидів за «партизанку». Він запропонував нам зустрітися в кафе «Каштан» на бульварі Шевченка. Віктор такі зустрічі не підтримував і того разу не пішов. А Алла сама теж не захотіла йти. Вона каже: «Борисе, ходімо зі мною». Ми пішли й сиділи у дворику просто неба. То був невисокий, худорлявий чоловік. Багато розповідав про «партизанку», про ті місця, де вони воювали. Хотів організувати з нами похід по тих місцях бойової слави. Інша людина в такій ситуації відповіла б ухильно. Ну, гаразд, зустріли чоловіка, що повернувся з табору, та й відправили додому. А зустріли його, здається, за рекомендацією О. Заливахи. А ця зустріч проходила в розкутій, спокійній атмосфері. Така йшла невимушена розмова. Це зараз ми дізнаємось правду про «партизанку», а тоді в голови вбивалось тільки одне, що ті люди — самі вбивці, сволота, бандити, паразити. Мене чомусь здивувало, що той хлопець, хоча й багато відсидів, такий жвавий, енергійний, емоційний. Він ще й трохи малював. Показав нам свій малюнок. Алла трохи посміялась — на ньому була «Свобода». Щось подібне до «Свободи на барикадах» Делакруа — наївне, дитяче. Йому не сподобалося, що Алла і я його розкритикували. Алла цього не боялась робити.

Це я до чого кажу — людина жила без страху. Я не помічав і не відчував, щоб вона що-небудь робила з острахом. Це дуже характерна риса.

Б.Плаксії. Людина без страху / Алла Горська. Червона тінь калини: листи, спогади, статті. — К., 1996. — С. 189-190.

Експертна оцінка мозаїчного панно «Вітер»

Декоративне панно «Вітер» було створене 1967-1968 рр. для фасаду ресторану «Вітряк». Це єдина мозаїчна робота Алли Горської, Віктора Зарецького та Бориса Плаксія в Києві. Через свої антирадянські погляди, ці художники не мали змоги працювати в радянській столиці, тому більшість їх монументальних творів знаходиться в індустріальних районах Донеччини.

В 60-х роках Алла Горська захоплювалася та глибоко вивчала творчість народної художниці Ганни Собачко-Шостак, відзначаючи, що в її аматорських творах присутнє гостре відчуття кольору і архаїчна образність. Горська, Зарецький та Плаксій створили цю композицію за мотивами творчості Собачко-Шостак. Це унікальний синтез фольклору та авангарду. Неповторний приклад мистецького переосмислення культурної спадщини. Для сьогодення цей твір актуалізує надзвичайно важливі питання сприйняття та прийняття мистецького надбання попередників. І той факт, що мозаїка, котра була схована багато років за рекламою ресторану, відкрилася саме зараз, є дуже символічним, немовби виклик сьогоденню. Ми маємо визнати панно «Вітер» національним надбанням, відновити його і забезпечити його збереження.

*Євгенія Моляр, мистецтвознавиця, кураторка проекту
SOVIET MOSAICS IN UKRAINE фонду ІЗОЛЯЦІЯ*

Мозаїка «Вітер» знаних художників та визнаних майстрів монументально-декоративного мистецтва Алли Горської та Віктора Зарецького являє собою важливий приклад художньої культури шістдесятих років – ключового, на думку багатьох дослідників, періоду для становлення й розвитку усієї сучасної української культури.

Техніка мозаїки, історія якої налічує не одну тисячу років, була оригінально переосмислена. Ця техніка є надзвичайно складною та кропіткою у виконанні, вимагає не лише бездоганного володіння технічними аспектами, але й уміння

передати задуманий рисунок та кольорову схему у відповідному масштабі та специфічному матеріалі. Саме тому роботу над подібними панно довіряли лише обраним митцям, а серед виконаних та збережених до сьогодні робіт фактично не має посередніх або малоцікавих зі стилістичної точки зору прикладів. Дуєт Горської-Зарецького відомий виконанням низки мозаїчних панно різних масштабів по всій Україні. До найкращих прикладів належать, зокрема, масштабне панно «Прапор Перемоги» для музею в м. Красnodон; інтер'єр магазину «Рубін» в Донецьку; панно «Боривітер» в приміщенні ресторану в Маріуполі. Важливою рисою усіх робіт художників є звернення до національних фольклорних мотивів, їх осучаснення та адаптація до завдань монументально-декоративного оформлення громадського простору.

Панно «Вітер» демонструє неординарний підхід її авторів до можливостей мозаїчної техніки: вигадливе поєднання матеріалів (смальти, кераміки, кольорового скла, каменю), виразне колористичне рішення, тонке почуття композиційного простору, співвідношення площини та рельєфного об'єму, а також зв'язку декоративних елементів з архітектурою будівлі, навколишнім середовищем та перспективою глядацького огляду твору. Напіваабстрактний мотив панно не має специфічної історико-політичної прив'язки, а тому є цікавим поза ідеологічним контекстом доби його створення та дозволяє зосередитися на суто художніх якостях.

Мозаїчне панно «Вітер», на жаль, довгий час було приховане за рекламними конструкціями нових власників будівлі, а тому не було належним чином досліджене мистецтвознавцями та істориками, увага яких до теми художнього оформлення міського простору періоду 1960-70-х рр. значно зросла протягом останніх років. Впевнена, що відреставрована та відкрита до публічного огляду, ця робота може стати впізнаваним символом району та помітним пунктом на культурній і туристичній мапі міста. Від імені видавництва «Основи засвідчую, що панно «Вітер» стане важливою частиною

нашого дослідження та, загалом, значно збагатить ілюстративний архів історії українського мистецтва XX сторіччя.

Лізавета Герман, мистецтвознавиця

Шановні колеги!

Звертаюся до вас від імені команди Мистецького Арсеналу та журналу ART UKRAINE.

Нам стало відомо, що ресторан «Вітряк» виставлено на продаж. Таким чином виникає великий ризик того, що може постраждати або бути несанкціонованим чином демонтовано знаметите монументальне пано на фасаді будівлі ресторану. Хочеться наголосити, що даний твір має значну культурно-мистецьку цінність і потребує захисту від органів державної влади. Автори монументального мозаїчного пано А. Горська, В.Зарецький та Б.Плаксій є класиками українського мистецтва XX ст.. Необхідно терміново визнати даний твір пам'яткою монументального мистецтва та не допустити рйнування видатного об'єкту вітчизняної культурної спадщини.

З повагою, *Аліса Ложкіна, заступник генерального директора з музейної та виставкової діяльності НКММК «Мистецький Арсенал», головний редактор журналу ART UKRAINE*

Режим доступу:

https://docs.google.com/document/d/179VrN9mf2_NpQlnz_uw1X4_TNPsa7raqA5tk_4QSbiOw/edit

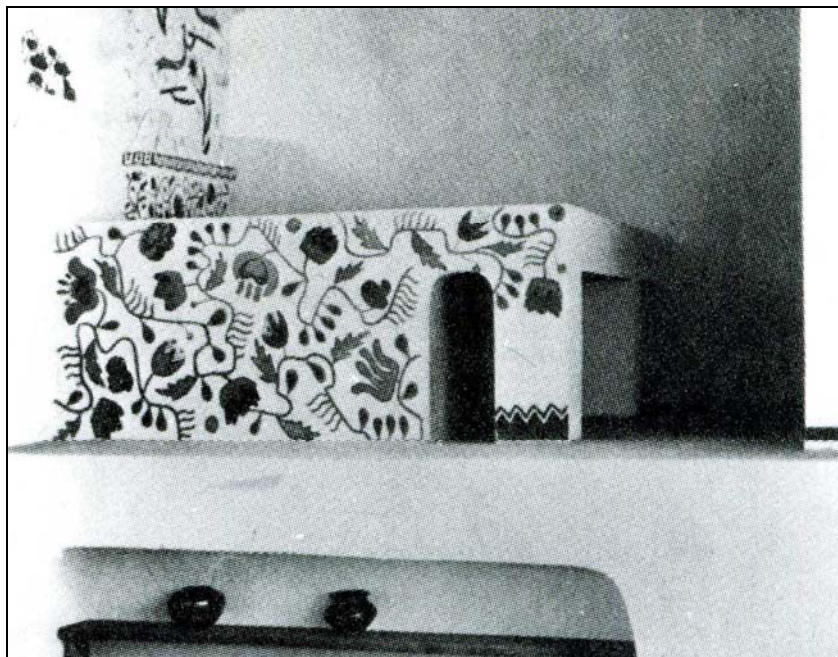
Ресторан «Полтава». Фото 1967 року

Ресторан «Вітряк». Фото 1967 року

Інтер'єр ресторану «Вітряк» . Фото 1967 року

Мозаїчне панно «Вітер» в екстер'єрі ресторану «Вітряк»
з таблицею про мозаїку та її авторів. 2017 р.

Автографи В.Зарецького, А.Горської, Б.Плаксія на мозаїці «Вітер»

Таблиця про мозаїку «Вітер» та її авторів

Espreso.tv про загрозу знищення мозаїки «Вітер». 13.11.2015.

Єдина монументальна робота художників Алли Горської, Віктора Зарецького та Бориса Плаксіє може зникнути через продаж приміщення, на якому вона створена.

Про це повідомляє Еспресо.TV з посиланням на Відкритий архів монументальних мозаїк радянського періоду в Україні Soviet Mosaics in Ukraine.

«Щойно стало відомо, від працівників колишнього ресторану «Вітряк», що приміщення виставлене на продаж, і скоріше за все там з'явиться новобудова. На фасаді цього ресторану знаходиться єдина у Києві монументальна робота

Алли Горської, Віктора Зарецького та Бориса Плаксія — декоративне панно «Вітер», — зазначається у повідомленні.

Активісти зі спільноти Soviet Mosaics in Ukraine сподіваються зв'язатися із власником ресторану і запобігти руйнуванню унікальної мозаїки.

Алла Горська — українська художниця-шістдесятниця і відомий діяч правозахисного руху 60-х років в Україні, яка була дружиною художника Віктора Зарецького. Борис Плаксій вважався «одним із найпопулярніших та найперспективніших молодих монументалістів» другої половини 60-х років.

Режим доступу:

http://espresso.tv/news/2015/11/13/u_kyyevi_na_prodash_vystavyl_y_prymischennya_iz_unikalnoyu_mozayikoyu
13.11.2015

«Вітер», Горська, Зарецький, Плаксій. 16.11.2015

З мозаїки «Вітер» на ресторані «Вітряк» зняли дерев'яну обшивку, котра закривала роботу протягом багатьох років. Видно, що кріплення для панелей вбивали прямо в смальту.

16 листопада 2015 р.

Soviet Mosaics in Ukraine

Режим доступу:

<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.797163963729389.1073741843.697541513691635&type=3>

Відкритий лист Президентів України. 25.11.2015

Президентів України

п. П. Порошенку

Копія: Першому віце-прем'єр міністру України,

Міністрові культури України

п. В. Кириленку

Вельмишановний Пане Президенте!

Звертаємося до Вас з приводу трагічної ситуації, що склалася довкола видатної мистецької пам'ятки, створеної в Києві відомими художниками-шістдесятниками. Йдеться про

мозаїку Алли Горської, Віктора Зарецького та Бориса Плаксія «Вітер» (1967) в екстер'єрі ресторану «Вітряк» (просп. Академіка Глушкова, 11), яка сьогодні потребує юридичного захисту.

Нині будівля ресторану та прилегла до нього територія є приватною власністю і виставлені на продаж. При цьому жодних зобов'язань щодо збереження мозаїки власники не мають. Потрібне негайне внесення цього твору до реєстру пам'яток національного значення.

Алла Горська була однією з найяскравіших постатей українського шістдесятництва – за це її 1970 року було знищено. Віктор Зарецький та Борис Плаксій – визнані митці, лауреати Державної премії ім. Тараса Шевченка. Мозаїчні роботи цієї творчої групи (зокрема, в Донецьку) вже внесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України – як пам'ятки монументального мистецтва та історії.

У пошуках універсального стилю національної монументалістики автори прагнули поєднати творчий досвід і досягнення світової образотворчості з магічною силою кольорової гармонії і нестримної формотворчості українського народного живопису, зокрема заново відкритих тоді Марії Приймаченко і Ганни Собачко. І ні жорстке «прокрустове ложе» худрад, що керувалися догматичними приписами соцреалізму, ні спецкомісії не завадили втіленню їхніх масштабних задумів у «вічному» матеріалі – мозаїці.

Завдяки романтичному піднесенню авторів у вірі в національне відродження рідного народу, як протест проти тотального нищення національних святинь, постали на Донеччині та в Києві у 1965-70 рр. унікальні в часі і просторі знакові мозаїчні твори: мозаїчний комплекс «Школа» (220 м²), «Жінка-Птаха» (25 м²) – у Донецьку; «Дерево життя» (35 м²), «Боривітер» (18 м²), «Квітуча Україна» (100 м²) – в Маріуполі, «Вітер» – у Києві.

Саме тоді виник і утвердився один із нових мистецьких напрямків українського монументального мистецтва, біля витоків якого стояли Михайло Бойчук та Григорій Синиця.

Тож у зв'язку з тим, що **мозаїка «Вітер» є історичною та мистецькою пам'яткою – об'єктом національної культурної спадщини**, просимо Вас, Пане Президенте, посприяти негайному вирішенню питання про збереження цього мистецького твору та внесенню його до Державного реєстру нерухомих пам'яток – об'єктів культурної спадщини.

Генеральний директор Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» **Петро Гончар**

Вик. директор Всеукраїнської асоціації музеїв

Сергій Гальченко

Дійсний член Академії Мистецтв України Народний художник України

Василь Перевальський

Голова Правління ГО «Музей шістдесятництва»

Олексій Зарецький

Заступник директора з наук. Роботи громадського музею «Смолоскип»

Людмила Огнева

25/11/2015

Лист від Адміністрації Президента України. 24.12.2015

СЕКРЕТАРІАТ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Мінкультури

/Київська міськдержадміністрація

Надсилаємо лист Адміністрації Президента України від 24.12.2015 №43-01/1521 для розгляду та інформування Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів і заявників. Додаток: на 3 арк.

Заступник

Міністра Кабінету Міністрів

Володимир Федорчук

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ
про збереження визначної
мистецької пам'ятки –
мозаїки "Вітер" (Київ, 1967)

"25" листопада 2015 року

Президентові України
п. П. Порошенку

Копія: Першому віце-прем'єру міністру України,
Міністрові культури України
п. В. Кириленку

Вельмишановний Пане Президенте!

Звертаємося до Вас з приводу трагічної ситуації, що склалася довкола видатної мистецької пам'ятки, створеної в Києві відомими художниками-шістдесятниками. Йдеться про мозаїку Алли Горської, Віктора Зарецького та Бориса Плаксія "Вітер" (1967) в екстер'єрі ресторану "Вітрик" (просп. Академіка Глушкова, 11), яка сьогодні потребує юридичного захисту.

Нині будівля ресторану та прилегла до нього територія є приватною власністю і виставлені на продаж. При цьому жодних зобов'язань щодо збереження мозаїки власники не мають. Потрібне негайне внесення цього твору до реєстру пам'яток національного значення.

Алла Горська була однією з найяскравіших постатей українського шістдесятництва – за це її 1970 року було знищено. Віктор Зарецький та Борис Плаксий – визнані митці, лауреати Державної премії ім. Тараса Шевченка. Мозаїчні роботи цієї творчої групи (зокрема, в Донецьку) вже внесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України – як пам'ятки монументального мистецтва та історії (Додаток 1).

У пошуках універсального стилю національної монументалістики автори прагнули поєднати творчий досвід і досягнення світової образотворчості з магічною силою кольорової гармонії і нестримної формотворчості українського народного живопису, зокрема заново відкритих тоді Марії Приймаченко і Ганни Собачко. І ні жорстке "прокрустове ложе" худрад, що керувалися догматичними приписами соцреалізму, ні спецкомісії не завадили втіленню їхніх масштабних задумів у "вічному" матеріалі – мозаїці.

Завдяки романтичному піднесенню авторів у вірі в національне відродження рідного народу, як протест проти тотального нищення національних святинь, постали на Донеччині та в Києві у 1965-70 рр. унікальні в часі і просторі знакові мозаїчні твори: мозаїчний комплекс "Школа" (220 м²), "Жінка-Птаха" (25 м²) – у Донецьку; "Дерево життя" (35 м²), "Боривітер" (18 м²), "Квітуча Україна" (100 м²) – в Маріуполі, "Вітер" – у Києві.

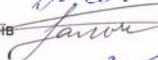
Саме тоді виник і утвердився один із нових мистецьких напрямків українського монументального мистецтва, біля витоків якого стояли Михайло Бойчук та Григорій Синиця.

Тож у зв'язку з тим, що мозаїка "Вітер" є історичною та мистецькою пам'яткою – об'єктом національної культурної спадщини, просимо Вас, Пане Президенте, посприяти негайному вирішенню питання про збереження цього мистецького твору та внесенню його до Державного реєстру нерухомих пам'яток – об'єктів культурної спадщини.

Генеральний директор
Національного центру народної культури
"Музей Івана Гончара"

 Петро Гончар

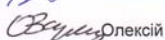
Вик. директор Всеукраїнської асоціації музеїв

 Сергій Гальченко

Дійсний член Академії Мистецтв України
Народний художник України

 Василь Перевальський

Голова Правління ГО "Музей шістдесятництва"

 Олександр Зарецький

Заступник директора з наук. роботи
громадського музею "Смолоскіл"

 Людмила Огнєва

Додаток 1 – Постанова Кабінету міністрів від 10 жовтня 2012 р. № 929 "Про внесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України" – 1 аркуш.

Контактна адреса: 01015, Київ-15, вул. Лаврська, 19, НЦНК "Музей Івана Гончара".
Телефон: (099) 453-63-15 - Огнєва Людмила Антонівна.

СЕКРЕТАРІАТ
КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Мінкультури
Київська міськдержадміністрація

вул. Грушевського, 12/2, Київ, 01008,
тел.: (044) 256 7624, телефакс: (044) 254 0694.

Надсилаємо лист Адміністрації Президента України від 24.12.2015
№ 43-01/1521 для розгляду та інформування Адміністрації Президента України,
Кабінету Міністрів і заявників.

Додаток: на 3 арк.

Заступник
Міністра Кабінету Міністрів

Володимир ФЕДОРЧУК

ДЕПАРТАМЕНТ ДОКУМЕНТОПОДОБИТКА ТА КОНТРОЛЮ
СЕКРЕТАРІАТУ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
№51901/1/1-15 від 31.12.2015

73

84792

M2

Адміністрація Президента України

24.12.15 № 43-01/1521

На № _____

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Надсилаємо звернення діячів культури та мистецтва з пропозицією
щодо внесення мозаїки А.Горської, В.Зарецького та Б.Плаксія «Вітер»
(1967 року) до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Просимо опрацювати зазначене звернення, вжити відповідних заходів
реагування і про результати поінформувати заявників та Адміністрацію
Президента України.

Додаток: на 2 арк.

Заступник Глави
Адміністрації Президента України

Р.Павленко

**Лист від Адміністрації Президента до Кабміну.
25.12.2015**

Адміністрація Президента України

24.12.15 № 43-01/1521

На №

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Надсилаємо звернення діячів культури та мистецтва з пропозицією щодо внесення мозаїки А.Горської, В.Зарецького та Б.Плаксія «Вітер» (1967 року) до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Просимо опрацювати зазначене звернення, вжити відповідних заходів реагування і про результати поінформувати заявників та Адміністрацію Президента України.

Заступник Глави Адміністрації Президента України Р.Павленко

Евдокимов А.

**Уникальная мозаика Аллы Горской под угрозой
уничтожения. 11.01.2016**

Группа музейных работников обратилась к Президенту Украины с просьбой о немедленном решении вопроса о сохранении мозаики Аллы Горской «Ветер» (1967 года) и включении этой работы в Государственный реестр недвижимых памятников. В настоящее время один из шедевров художницы-диссидентки находится в частном ресторане, выставленном на продажу.

Об этом KV стало известно из поручения секретариата Кабинета Министров, направленного Министерству культуры и Киевской горадминистрации 4 января 2016 года.

Документ

Обращение к Президенту, которое и послужило первопричиной поручений Минкульту и КГГА, подписали: Гендиректор Национального центра народной культуры «Музей Ивана Гончара» Петр Гончар, исполнительный директор Всеукраинской ассоциации музеев Сергей Гальченко,

Действительный член Академии Художеств Украины Василий Перевальский, Председатель правления Общественного объединения «Музей шестидесятничества» Алексей Зарецкий, зам. директора по научной работе общественного музея «Смолооскип» Людмила Огнева.

«Уважаемый 2-н Президент! Обращаемся к Вам по поводу трагической ситуации, которая сложилась вокруг знаменитого памятника искусства, созданного в Киев художниками-шестидесятниками. Речь идет о мозаике Аллы Горской, Бориса Плаксия и Виктора Зарецкого «Ветер» (1967 г), в экстерьере ресторана «Витряк» (просп, Академика Глушкова, 11), которая сегодня требует юридической защиты», – идет речь в обращении к Президенту Украины.

Деятели культуры уверяют, что сегодня здание ресторана и прилегающая к нему территория являются частной собственностью, которая выставлена на продажу.

При этом никаких обязательств по сохранению мозаики частные собственники не имеют. Чтобы памятник не пропал, деятели искусств требуют немедленного внесения мозаики в Государственный реестр недвижимых памятников, как памятник монументального искусства и истории.

Как выяснила КиевВласть, до осени 2015 года в ресторане «Витряк» находился байкерский клуб Route 66. Владельцы клуба, заявили, что сворачивают свою деятельность в связи с кризисом в Украине и переезжают в Италию.

Между тем, байк-клуб не являлся владельцем здания ресторана «Витряк», а в стане мотоциклистов после выезда клуба также начали шириться слухи, что вскоре комплекс снесут.

Редакция издания КиевВласть озаботилась поиском реального владельца здания ресторана и в ближайшее время намерена вернуться к данной теме.

КиевВласть 11 января 2016 г. 13:42

Павел Доктор Гачковский

7 хв. · Київ · Змінено · 🌐

Route66 не говорит вам прощай, он говорит вам до свидания

Иногда случается так, что жизненный путь вынуждает принимать нас сложные решения. Вот и наш любимый клуб Route66 покидает Киев. Не просто закрывается, а именно переезжает.

Почему? Потому что окружающие обстоятельства, сложная экономическая ситуация в Украине и непростые отношения с жадными арендодателями заставила нас пойти на этот непростой и трудоемкий шаг. Мы прожили вместе замечательных и интересных семь с половиной лет, провели тысячи концертов, десятки фестивалей, вечеринок, и просто дружеских встреч. Именно поэтому Route66 считается культовым местом для тысяч гостей, байкеров и просто любителей драйва и качественной музыки, и останется в наших воспоминаниях таким навсегда.

Но, даже такая грустная новость имеет положительную сторону. Именно поэтому Route66 не прощается с вами, а говорит лишь до свидания. Мы обязательно увидимся, обязательно зажжем под рок-н-ролл и опрокинем не один бокал пива или вискаря. Но, уже не в Украине, а в солнечной Италии.

Route66 жил, жив и будет жить!!!

До встречи, друзья!

Спасибо за то, что были с нами все эти годы.

С любовью и уважением, семья Route66

https://kievvlast.com.ua/text/unikalnaja_mozaiika_alli_gorskoj_pod_ugrozoj_unichtozhenija34589

Лист Першому заст. Міністра культури України.

13.01.2016

Першому заступнику Міністра культури України

п. І. Ліховому

Про правоохоронний статус
мозаїчного панно «Вітер» (Київ)

Вельмишановний Пане Ліховий І.Д. !

Звертаємося до Вас з приводу непорозуміння щодо нашого листа від 25.11.2015 б\н.

В ньому йшла мова про правоохоронний статус мозаїчного панно «Вітер» (худ. А. Горська, В. Зарецький, Б. Плаксій), а не про правоохоронний статус будинку, на якому воно розташовано (просп. Академіка Глушкова, 11), як значиться у Вашому листі № 4229/10/13-15 від 14.12.2015.

Якщо будинок відповідає критеріям об'єкта культурної спадщини місцевого значення, зазначених у пункті 11 Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. N 1760, то **мозаїчне панно «Вітер», відповідає не одному, а всім критеріям об'єкта культурної спадщини національного значення**, зазначених у пункті 10 цього Порядку:

1. Монументальні твори А.Горської, В.Зарецького, Б. Плаксія, справили значний вплив на розвиток монументального мистецтва **країни**.

2. Панно «Вітер» пов'язано життям і діяльністю видатних митців України: Алла Горська була однією з найяскравіших постатей українського шістдесятництва – за це її 1970 року було знищено; Віктор Зарецький та Борис Плаксій – визнані митці, лауреати Національної премії ім. Тараса Шевченка.

3. Так сталося, що всі монументальні твори, окрім панно «Вітер», цієї групи художників знаходяться на окупованій території, то в Україні тільки панно «Вітер» репрезентує шедевр творчого генія, яке було етапним твором видатних митців, що творили новий мистецький напрямок українського монументального мистецтва, біля витоків якого стояли Михайло Бойчук та Григорій Синиця.

Отже, мозаїчне панно «Вітер» є історичною та мистецькою пам'яткою – об'єктом національної культурної спадщини.

Просимо Вас, Пане І. Ліховий, посприяти негайному вирішенню питання про збереження цього мистецького твору та внесенню

його до Державного реєстру нерухомих пам'яток – об'єктів національної культурної спадщини.

Генеральний директор Національного центру народної культури
«Музей Івана Гончара» **Петро Гончар**

Вик. директор Всеукр. асоціації музеїв **Сергій Гальченко**

Дійсний член Академії Мистецтв України Нар. художник України
Василь Перевальський

Голова Правління ГО «Музей шістдесятництва»

Олексій Зарецький

Заст. наук. роботи громадського музею «Смолоסקип»

Людмила Огнева

Уникальная мозаика Киева под угрозой исчезновения. 05.03.2016

На фасаде находится единственная в Киеве монументальная работа Аллы Горской, Виктора Зарецкого и Бориса Плаксия — панно «Ветер»

Единственная монументальная работа художников Аллы Горской, Виктора Зарецкого и Бориса Плаксия может исчезнуть из-за продажи помещения, на котором она создана.

Об этом сообщает Открытый архив монументальных мозаик советского периода в Украине Soviet Mosaics in Ukraine.

«Только что стало известно, от работников бывшего ресторана «Мельница», что помещение выставлено на продажу, и скорее всего там появится новостройка. На фасаде этого ресторана находится единственная в Киеве монументальная работа Аллы Горской, Виктора Зарецкого и Бориса Плаксия — декоративное панно «Ветер», — отмечается в сообщении.

Активисты из сообщества Soviet Mosaics in Ukraine надеются связаться с владельцем ресторана и предотвратить разрушение уникальной мозаики.

Алла Горская — украинская художница-шестидесятница и известный деятель правозащитного движения 60-х годов в

Украине, которая была женой художника Виктора Зарецкого. Борис Плаксия считался «одним из самых популярных и перспективных молодых монументалистов» второй половины 60-х годов.

5 марта 2016, 16:33

Режим доступа: <https://znaj.ua/ru/news/culture/28626/ukiyevi-mozhe-zniknuti-unikalna-mozayika.html>

Наказ Міністерства культури №1273. 29.12.2016

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ НАКАЗ

29.12.2016

№ 1273

м. Київ

Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

Відповідно до статей 5 та 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини», враховуючи рішення засідання Експертної комісії з розгляду питань занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (протокол від 28.10.2015 № 3/15), в межах повноважень, визначених Положенням про Міністерство культури України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 495,

НАКАЗУЮ:

1. Занести до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення об'єкти культурної спадщини у м. Києві згідно з переліком, викладеним у додатку.

2. Київській міській державній адміністрації:

2.1. Поінформувати власників об'єктів культурної спадщини або уповноважені ними органи про занесення належних їм об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та про їх обов'язки відповідно до Закону України «Про охорону культурної

спадщини», що виникли у зв'язку з набуттям вказаними об'єктами правового статусу пам'яток.

2.2. Протягом 2017 року забезпечити приведення облікової документації на пам'ятки, занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, у відповідність до цього наказу.

3. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Міністра культури – керівника апарату Р. В. Карандєєва.

Міністр

Є. М. Нищук

Додаток

Перелік об'єктів культурної спадщини в м. Києві, що заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення

№ п/п	Назва об'єкта	Датування	Адреса	Вид об'єкта	№ та дата рішення про взяття під охорону	Охор. №
23	Споруда ресторану «Вітряк»	1967 р.	просп. Глушкова, 11	Пам'ятка архітектури, монументального мистецтва	Наказ Управління охорони пам'яток історії, культури та історичного середовища від 18.09.2002 № 157	1007-Кв

http://mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=24518224

1

У ресторану «Вітряк» новий власник.

У ресторану «Вітряк» новий власник. Тепер це Mill HUB (скінчилася епоха «холлів» та «плаз», тепер кругом «хаби»).

І звісно ж, цей новий власник не знає ні про команду Алли Горської, ні про єдине в Києві їх панно «Вітер» за мотивами народного мистецтва та творів Собачко-Шостак, ні про те, що будівля ресторану має державний пам'яткоохоронний статус...

Рік тому я радісно повідомляла про те, що з «Вітру» зняли дерев'яну вагонку, якою його на багато років був прикрив попередній ресторатор.

А це просто вирішила зазирнути, дорогою з ВДНГ де презентували музей монументальної пропаганди, і щось там казали про збереження спадщини...

UPD: 26 травня (2016) керівництво Mill HUB відкрило мозаїку. Розпочинаються реставраційні роботи. 31-го травня запрошують усіх поціновувачів української радянської монументалістики, зокрема творчості Алли Горської на оглядини))

Мозаїчне панно «Вітер» було створено в 1968 році радянською художницею та дисиденткою Аллою Горською у співстворстві з Борисом Плаксієм та Віктором Зарецьким. «Вітер» – єдина монументальна робота художників у Києві.

<https://www.5.ua/kyiv/stolychnyi-vlasnyk-restoranu-zavisyv-unikalne-mozaichne-panno-na-stini-arkhitekturnoi-pamiatky-foto-146052.html>

Лист Є. Моляр до О. Зарецького 26.05.2017, 20:37:46

Пане Олексію!

Доброго здоров'я!

Не так дано стався черговий прецедент з мозаїкою на ресторані «Вітряк». Новий власник закрити її фальшстіною. Я звернулася до них із проханням відновити мозаїку, вони погодилися.

Тепер хочуть розмістити біля панно експлікацію з інформацією про авторів та організувати зустріч присвячену творчості Алли Горської та, зокрема, мозаїці «Вітер».

Дуже просимо Вас прийти на зустріч, яка відбудеться 31-го травня о 15-00.

Повідомте, будь ласка, чи зможете Ви прийти?

Дякую!

З повагою, Моляр Євгенія.

тел./факс +38 044 456-18-82, [mailto: emolyar@gmail.com](mailto:emolyar@gmail.com)

Лист О. Зарецького до Л. Огневої 27.05.2017, 10:34

Дорога Пані Людмило, вітаю Вас.

На жаль, мене не буде у Києві.

Обіймаю, бажаю успіхів.

П.С. О. Зарецький був відсутній на зустрічі, на яку запрошувала Євгенія Моляр. Але брала участь його донька – Олена Зарецька.

Текст таблиці-експлікації на стіні ресторану «Вітряк»

Мозаїчне панно «Вітер»

Смальта, керамічна плитка, скло, граніт

Автори: Алла Горська, Віктор Зарецький, Борис Плаксій

Ми працюємо втрьох. Знайомтесь – художники Віктор Зарецький, Борис Плаксій і я. Останнім часом ми зробили в Києві два ресторани – «Полтава» та «Вітряк». Вони мають етнографічно-модерний характер. ...Тобто ці споруди між минулим і сучасним. Ближче до минулого. В наших роботах ми прагнули сучасності в кольорах, пластиці, композиції, – а головне – хотіли подивитися на світ, як Світовид, на всі чотири боки. Може, на два і вийшло.

З листа Алли Горської до художника

Любослава Гуцалюка. 1967 рік

Монументально-декоративне панно «Вітер» було створене для ресторану «Вітряк» у 1967 році Аллою Горською, Віктором Зарецьким та Борисом Плаксієм, на запрошення архітекторів Галини та Анатолія Добровольських. Видатні представники плеяди шістдесятників у своїй роботі досліджували народне мистецтво та синтезували його з новітніми художніми явищами. Динамічна абстрактна композиція «Вітер» розкриває особливості колористики та формотворення наївного малярства, інтегруючись в модерну архітектурну споруду.

В 60–х роках минулого століття групі монументалістів, до якої входила Алла Горська, вдалося створити унікальний неповторний український стиль стінопису. Мисткиня відігравала

надзвичайно важливу роль не тільки в художньому, а й у громадському житті України. Алла Горська вела активну правозахисну діяльність, її називали «душею українського шістдесятництва».

За відверту проукраїнську позицію Аллу Горську було жорстоко вбито представниками спецслужб в 1970 році.

Лист Л. Огневої до Є. Моляр 27.06.2017

На таблиці до мозаїки «Вітер» за пропозицією Євгенії Моляр написано:

1. «В 60-х роках минулого століття Аллі Горській вдалося створити унікальний та неповторний стиль українського стінопису. Мисткиня відігравала надзвичайно важливу роль не тільки в художньому (живопис, монументальне та театральне мистецтво), а й у громадському житті України середини минулого століття. Алла Горська вела активну правозахисну діяльність, її називали «душею українського шістдесятництва».»

2. «За відверту антирадянську позицію Аллу Горську було жорстоко вбито представниками спецслужб в 1970 році».

Такі хиби неприпустимі, тому я звернулася до авторки тексту таблиці:

«Женя, прошу звернути увагу :

1. Алла Горська входила до складу групи монументалістів і не була її керівником. Тому фраза: «Аллі Горській вдалося створити унікальний та неповторний стиль українського стінопису» може викликати непорозуміння і, навіть, скандал. Таке вже було. Мій архів лишився в Донецьку. Тому не можу дати посилання на одну з центральних газет, де була надрукована скандальна стаття. Леся Зарецький потім дав відповідь її авторові, хоча обурення викликала не його заява. Біля витоків українського монументального мистецтва стояли Михайло Бойчук та Григорій Сiniця. Г. Сiniця був безпосереднім учасником (керівником, учителем) творення мон. мистецтва в 60-ті роки минулого століття.

2. Шістдесятники НЕ займали антирадянську позицію.

Вони були романтиками, які вірили радянській владі..

Причиною всього того що сталося і з А. Горською, і В. Стусом, і І. Світличним та з іншими із тієї малесенької щопти — відверта проукраїнська позиція в культурі. Це створення нового українського театру, української школи монументального мистецтва, захист прав української інтелігенції, збереження української мови і т.п. Вони були типовими представниками старої відомої течії українофілів. Вони не торкалися політичних питань.

Але на мої пропозиції Моляр Є. не звернула увагу.

Трапезнікова Д.

«Повернення «Вітру» 02.07.2017.

Громада виборола право бачити єдину в Києві мозаїку Алли Горської.

Багато років мозаїку «Вітер» на проспекті Академіка Глушкова, 11 закривала реклама. Коли новий ресторан Mill Hub почепив на неї свою вивіску, чимало киян обурилось («День» писав про ситуацію в матеріалі «Ми у мистецькій пустелі», №86 за 24 травня), і — унікальний випадок! — керівництво закладу швидко відновило оригінальний фасад споруди. Днями мозаїку відкрили для загалу. Люди, які прийшли на «відкриття «Вітру», а це — знавці творчості шістдесятників, активісти, звичайні жителі Києва, не тільки милувалися панно, а й обговорювали проблеми збереження культурної спадщини.

СЛІД УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА НА ДОНБАСІ

Людмила Огнєва

, яка досліджує творчість художниці близько 20 років, називає Аллу Горську та її колег — Віктора Зарецького, Галину Зубченко, Григорія Синицю — рушіями відродження українського монументалізму у 1960-х роках. У комплексі мозаїк, створених на Донеччині, вони зверталися до традицій попередніх поколінь майстрів і також використовували українські традиційні символи та мотиви з міфів про створення

світу. Енергії стихій і космічні символи оживали на стінах посеред одноманітної тогочасної забудови.

Проте творчі задуми художників партійні чиновники намагалися вписати у власні рамки. Панно «Україна» заборонили створювати в Донецьку, бо воно нібито не відповідало специфіці регіону. Довелося замінювати його на зображення місцевих «Прометеїв» — шахтаря та ливарника. Утім, автори все одно органічно вплели його в канву мозаїк із українськими підтекстами. Ці твори — помітний слід українського мистецтва на Донбасі, ще одна ниточка, яка пов'язує його з іншими регіонами України. Художники творили там не просто на замовлення — дехто з них жив і працював на Донеччині багато років.

УТИЛІЗАЦІЯ ПАМ'ЯТІ

Зусилля митців далеко не завжди оцінювалися гідно. У Радянському Союзі після вбивства Алли Горської її ім'я викреслили звідусіль. Про те, що вона є однією з авторок панно у Красnodонському музеї «Молода гвардія», майже не згадувалося. Уже в незалежній Україні наступники партійних бонз підписували дозволи на нищення мозаїк сучасними ремонтами, даючи їм оцінки на кшталт: «Цьому місце на трамвайній зупинці». Ще до початку бойових дій на сході України монументальний комплекс на Донецькій школі №5 перебував не в кращому стані, проте гроші на його реставрацію загубилися між коліщатками бюрократичної системи. Мозаїку в будівлі колишнього магазину «Рубін» у центрі міста ледь не знищили під час ремонту для нового «МакДональдсу».

Із трьох маріупольських мозаїк у вільному доступі зараз тільки одна — панно «Україна». Ресторан із мозаїками «Дерево життя» та «Боривітер» після розвалу СРСР перейшов у приватну власність. Нині вони приховані від людського ока, хоча й збережені в нормальному стані. Схожа доля й у київських робіт шістдесятниці.

ЕСТАФЕТА БАЙДУЖИХ ВЛАСНИКІВ

У 1960-х роках українські архітектори також зверталися до національних мотивів, поєднуючи їх із модерністськими віяннями. Архітектор Анатолій Добровольський спроектував для столиці три ресторани — «Курені», «Полтава» та «Вітряк». До оформлення двох останніх долучилася Алла Горська з товаришами.

Ресторан «Полтава» 2008 року знесли, а ось будівля «Вітряка» і панно «Вітер» на ньому збереглися, хоча всередині заклад втратив оригінальний вигляд. Цей ресторан збудували на виїзді з Києва. Тепер він оточений багатоповерхівками, адже поруч постав житловий масив Теремки. Протягом останніх років там розміщувався байкерський клуб Route 66, власники якого закрили мозаїку своїм банером, пошкодивши її кріпленнями. У період зміни власників стіна залишалася відкритою, і громадськість вже видихнула з полегшенням — єдине монументальне панно авторства Алли Горської у Києві ціле і ніби доступне для огляду. Проте новий заклад Mill Hub продовжив традиції попередників і закрив мозаїку стіною зі своєю назвою.

На сполох забила мистецтвознавиця Євгенія Моляр, яка випадково побачила наслідки нового ремонту. Вона написала про це у Facebook, пост викликав бурхливу реакцію громади. На ситуацію звернули увагу й журналісти. На щастя, реакція адміністрації ресторану була швидкою та коректною — вони зв'язалися з Євгенією, пообіцяли, що стіну приберуть, мозаїку знову відкриють, і... незабаром зробили це.

ЗРОЗУМІТИ ТА СПРИЙНЯТИ

Оформлення Mill Hub співзвучно вигляду новеньких багатоповерхівок, розташованих за кілька метрів. Багато білого кольору, доповненого глибокими коричневими тонами, літній майданчик із фонтаном, навісами та кріслами, газон біля входу. Мозаїка «Вітер», у якій використано мотиви народного живопису, додає сучасним інтер'єрам історичної родзинки. Власники також виготовили дошку з коротким описом панно,

яку розмістили під вивіскою закладу. Євгенія Моляр, яка написала текст для неї, переконує, що це не тільки зробить Mill Hub цікавішим для містян, а й допоможе актуалізувати монументальну спадщину радянського періоду в сучасному міському просторі.

Власники ресторану радо вітали всіх, хто зібрався подивитися на відкриту мозаїку. Зблизька помітно, що «Вітер» значно пошкоджено часом і недбалістю попередніх власників, проте мозаїку ще можна врятувати грамотною реставрацією. Чи візьме це на себе ресторан — невідомо, проте адміністрація пообіцяла «українізувати» свій простір лекціями, виставками та іншими культурними заходами.

Це один із небагатьох позитивних прикладів відстоювання громадою пам'яток архітектури та монументального мистецтва. Особливо складна ситуація зі спадщиною радянського періоду. Безжально псуються будівлі та їхні оздоблення, яким ніхто не надає охоронних статусів. Впливає на це й недбалість власників. Яскравий приклад — Київський річковий вокзал, який стоїть пустою й поволі руйнується на очах у громади, яка вже чула безліч обіцянок його реконструювати.

Механізм надання мозаїкам і розписам охоронного статусу не прописаний, але навіть його юридичне оформлення не гарантує того, що монументальні твори вціліють під натиском декомунізації. Про музей монументального мистецтва (в інших версіях — пропаганди) говориться давно, проте ця ідея часто має негативну конотацію. Але варто розуміти, що, окрім ідеологічного навантаження, яке є далеко не всюди, деякі речі мають художню цінність, яку легко втратити через варварські підходи.

Звісно, громада стає активнішою та уважнішою, користується мультимедійними технологіями, швидше реагує на порушення. Проте не кожен пересічний громадянин є мистецтвознавцем (навіть чиновники грішать «тролейбусними зупинками»), та й за всім не встежити. Тож дослідження цінності

пам'яток та їхню охорону краще перевести на професійні рівні — як культурний, так і законодавчий.

Газета «День» №93-94, (2017)

ТДВ Ресторан Вітряк. Анкета 17.03.2021

Повне найменування юридичної особи	Товариство з додатковою відповідальністю Ресторан Вітряк
Скорочена назва	ТДВ Ресторан Вітряк
Статус юридичної особи	Не перебуває в процесі припинення
Код ЄДРПОУ	19036578
Дата реєстрації	12.09.1994 (26 років 4 місяці)
Уповноважені особи	Зеленський Юрій Степанович.
Розмір статутного капіталу	663 585,81 грн.
Організаційно-правова форма	Товариство з додатковою відповідальністю
Форма власності	Недержавна власність
Види діяльності	Основний: 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна (основний) Інші: 47.99 Інші види роздрібної торгівлі поза магазинами 56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування 56.30 Обслуговування напоями

Контактна інформація

03680, м. Київ, Голосіївський район, Проспект академіка Глушкова, буд. 11

E-mail: vitriak@gmail.com, Тел.: 0445225002; 0442508239

Учасники та бенефіціари 19036578

Частка держави в підприємстві згідно з реєстром Фонду держмайна України	0
Кінцевий	Зеленський Юрій Степанович. Р. Н

бенефіціарний власник (контролер)	Адреса засновника: Україна. 01054, м. Київ, Шевченківський р-н, вул. Дмитрівська, 13, кв. 2 Уродовських Вікторія Вікторівна. Р. Н. Адреса засновника: Україна. 02140, м. Київ, Дарницький р-н, Проспект Григоренка, 12v, кв. 109
Перелік засновників юридичної особи	Роцинський Олексій Володимирович Адреса засновника: Україна, 03028, м. Київ, вул. Феодосійська, буд. 2, кв. 121 Розмір внеску до статутного фонду: 2,81 грн. Частка (%): 0,0004% Роцинський Володимир Олексійович Адреса засновника: Україна, 03028, м. Київ, вул. Феодосійська, буд. 2, кв. 121 Розмір внеску до статутного фонду: 2,81 грн. Частка (%): 0,0004% Роцинська Людмила Андріївна Адреса засновника: Україна, 03028, м. Київ, вул. Феодосійська, буд. 1, кв. 121 Розмір внеску до статутного фонду: 2,81 грн. Частка (%): 0,0004% Зеленський Юрій Степанович. Адреса засновника: Україна, 01054, м. Київ, вул. Дмитрівська, буд. 22, кв. 1 Розмір внеску до статутного фонду: 13,68 грн Частка (%): 0,0021% Уродовських Вікторія Вікторівна. Адреса засновника: Україна. 02140, м. Київ, Проспект Григоренка, 12v, кв. 109 Розмір внеску до статутного фонду: 356 742,50 грн Частка (%): 53,7598% Зелінська Єва Юріївна Адреса засновника: Україна, 02140, м. Київ, Проспект Григоренка, будинок <u>11v</u>, кв. <u>111</u> Розмір внеску до статутного фонду: 306 821,20 грн Частка (%): 46,2369%

https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/19036578/

**ПРО ПІДГОТОВКУ ДО ДРУКУ КНИГИ
«АЛЛА ГОРСЬКА. ДУША УКРАЇНСЬКОГО
ШІСТДЕСЯТНИЦТВА»**

ЛИСТУВАННЯ З ОЛЕКСІЄМ ЗАРЕЦЬКИМ

Арк. 1. Лист від О. Зарецького 11.09.2008

Вельмишановна Людмилу Родіонівно!

Дякую Вам за листа.

Вибачте, я Вам відповідаю по декількох позиціях.

Коли мені доводилось аргументувати людям, які «не в курсі», що А. Горська визначна постать, то я казав, що про неї є і в шкільному підручнику, і в масовому словнику, і в «Золотій книзі...» тощо.

Думаю, добре, що Секретаріат і Мінкультури щось роблять. А на ВР можна не зважати. Коли обрали Кучму 1994 і специфічного складу ВР, так тоді я і розвинув діяльність по А. Горській, яка завершилася меморіальною дошкою, книгою тощо.

Донецьких адрес в мене, мабуть, майже нема і то треба шукати.

В Червоній тині... листи передруковано з Сільських обривів. Оригінали я буду шукати.

С. Білокінь працює над ідентифікацією тих людей, яких згадано в Червоній тині... Я йому допомагав, але ж у нього значно більше матеріалу.

Тримайтесь, обіймаю ОЗ.

Арк. 2. Лист від О. Зарецького 07.01.2009

З Новим Роком та Різдвам Христовим!

Веселих свят, здоров'я та всіляких гараздів зичимо.

Зарецькі.

Арк. 3. Лист від О. Зарецького 24.02.2009

Дорога Людмилу Родіонівно!

Уклінно прошу вибачити за клопоти, не можу приїхати.

Та й прихворіли.

Ілюстративний матеріал я подивлюсь. Можливо, я надсилав статтю «Злочин без строку давності». Але зараз у мене є остаточний варіант. Вона ще ніде не друкувалася.

Обіймаю ОЗарецький.

Арк. 4. Лист від О. Зарецького 07.07.2009

Вельмишановна Людмило Родіонівно!

Дуже дякую, отримав, але не поки не зміг відкрити. Може, Ви повторите в іншому форматі.

Був у травні у СПб. Ходили по Петроградській стороні, по В. Пушкарській тощо. Були біля входу на Ленфільм, на Ситному (Сітному) ринку.

Дуже дякуємо.

Обіймаю О.З.

Арк. 5. Лист від О. Зарецького

На одному з Ваших сайтів вже працював раніше.

Щойно попрацював і відкрив.

Алла Горська пише в автобіографії, що в Ленінграді з 1931 року. Я даю в Червоній тіні, що з 1933. По пам'яті: я даю за якимось документами О.В. Горського. Можна думати, що ненадовго переїздив до Москви працювати у центральному апараті, а родина залишалася.

Арк. 6. Лист від Л. Огнєвої 21.03.2011

Шановний Лесю!

Олександр прислав картину. Дата створення 1970 рік. Тобто – грудень. Чи можливо це?

Смуток, журба, туга. Пам'яті Алли Горської – дух відлетів, 1970 рр., к., м., 49,8x70.jpg 7911КБ

Л.О.

Арк.7. Лист від О. Зарецького 21.03.2011

Дорога Людмило Родіонівно!

І до смерті Алли Горської щось моторошне висіло в повітрі. Думаю, можливо.

Обіймаю ОЗ

Арк. 8. Лист від О. Зарецького

Вельмишановна пані Людмило!

Вітаю Вас з усіма святами зимового циклу!

Ваші книжки дуже потрібні мені для наукової роботи!

Картину «Сум» кваліфікую як роботу Віктора Зарецького, але бачу її вперше.

З найкращими побажаннями

О. Зарецький

Арк. 9. Лист від О. Зарецького 13.04.2011

Вельмишановна Людмило Родіонівно!

Ваш виступ у Музеї Тараса Шевченка мав резонанс.

Пан Олександр з групою планує приїхати на декілька днів до Донецька – Маріуполя, аби зняти відеофільм спеціально для portalу Музей Віктора Зарецького. Я вочевидь не зможу.

До Вас уклінне прохання – зустріти, зорієнтувати по готелю та показати мозаїки. Вашу книгу «Перлини...» пан Олександр має.

Всі інші питання, зокрема транспорт, він вирішує сам.

Попереднє планування в проміжку 2-7 травня орієнтовно на 2 дні.

Завжди радий працювати з Вами.

Обіймаю ОЗ.

Арк. 10. Лист від О. Зарецького 01.01.2012

Дорога Людмило Родіонівно!

Вітаю з Новим Роком та Різдвом Христовим! Веселих свят!

Сильні, цілісні, завершені книжки. Неточностей, хибодруків — мінімально

Обіймаю, бажаю успіхів

О.З.

Арк. 11. Лист від О. Зарецького 03.04.2012, 08:42

Дорога Людмило Родіонівно

Золотое сечение давно спеціалізується по Зарецькому і має велику автентичну підбірку.

Обіймаю

Арк. 12. Лист від Л. Огнєвої 01.11.2013, 13:43:13

Лесю, доброго дня! Для мене він не дуже.

Отримала від гол. редактора Смолоскипу такий лист:

Див. «Листування з Н. Ксьондзик. 01.11.2013 10:19. Н. Ксьондзик».

На що я відповіла:

Див. «Листування з Н. Ксьондзик. 01.11.2013. Л. Огнєва

«

Не ображайтеся, прошу. Але мене така постановка питання образила. При зустрічі я дала згоду на переклад і додала, що було б добре якби додати оригінали, якщо можна.

Л.О.

Арк. 13. Лист від Л. Огнєвої 04.11.2013, 08:23:57

Доброго дня Лесю!

Отримала від пана О.Зінкевича лист. Пересилаю його Вам з моєю відповіддю.

(Див. «Листування з О. Зінкевичем. 04.11.13, 02:47. О. Зінкевич»)

Як скажете так і буде.

Л.О.

Арк. 14. Лист від О. Зарецького 04.11.2013 12:48

Дорога пані Людмило!

Дуже втішений, що питання зрушило з місця.

По суті таке –

1) Переклад.

Якщо Смолоскип слідує науковій традиції перекладу, то її слід, вочевидь, дотримуватись. Ті дослідники, які хотіли б працювати з оригіналом, могли звернутися до Ваших книжок, чи безпосередньо до архіву.

Треба застерегти, що частину перекладів виконано мною та М. Маричевським для *Червоної тіні калини*. Але я

не наполягаю на цих перекладах – треба предметно дивитись.

2) Хто готував книгу.

Як правило, у документальних збірниках вказують такі позиції:

Упорядник

Підготовка тексту

Редакція

Написання приміток

Фото

Пропоную Вас – Упорядник, підготовка тексту, примітки на першому місці. Мене – редагування – на другому. З ілюстративним матеріалом – визначимося.

3) Угоди, гонорари.

Хай укладають у відповідності до нормативів та встановленої практики.

Я б хотів розраховувати приблизно на 30 примірників з накладу.

Готовий Бажаю Вам успіхів у роботі.

Фейсбук чомусь не відкрився, але цього листа я хочу відправити терміново.

Обіймаю Олексій.

Арк. 15. Лист від Л. Огнєвої 04.11.2013, 14:23:41.

Лесю, відповідь в тексті.

Дорога пані Людмило!

Дуже втішений, що питання зрушило з місця.

По суті таке –

1) Переклад.

Якщо Смолоскип слідує науковій традиції перекладу, то її слід, вочевидь, дотримуватись. Ті дослідники, які хотіли б працювати з оригіналом, могли звернутися до Ваших книжок, чи безпосередньо до архіву.

Моїх книжок дуже мало.

Треба застерегти, що частину перекладів виконано мною та М. Маричевським для *Червоної тіні калини*. Але я не наполягаю на цих перекладах – треба предметно дивитись.

Звернути увагу, щоб використали тексти зі Червоної тіні калини?

2) Хто готував книгу.

Як правило, у документальних збірниках вказують такі позиції:

Упорядник

Підготовка тексту

Редакція

Написання приміток

Фото

Пропоную Вас – Упорядник, підготовка тексту, примітки на першому місці.

Мене – редагування – на другому. З ілюстративним матеріалом – визначимося.

Як скажете.

3) Угоди, гонорари.

Хай укладають у відповідності до нормативів та встановленої практики.

Я б хотів розраховувати приблизно на 30 примірників з накладу.

Я в цьому не розуміюся.

Готовий читати та редагувати.

Бажаю Вам успіхів у роботі.

Фейсбук чомусь не відкрився, але цього листа я хочу відправити терміново.

Лесю, у мене зі Фейсбуком дружити не получається. Прошу писати на ел. адресу так, як цей лист.

Обіймаю. Людмила О.

Арк. 16. Лист від О. Зарецького 05.11.2013, 10:02

Дорога пані Людмילו!

Вітаю. Всі питання вирішено.

Обіймаю О.З.

Арк. 17. Лист від О. Зарецького 08.11.2013, 08:29

Вельмишановний пане Осипе, пані Людмило!

Я втішений, що справа рішуче зрушила. У Вас є великий досвід випуску книжок високого рівня на основі дещо різномірного матеріалу. І це обертається у кінцевому підсумку на перевагу.

Пропоную таку схему роботи. Пані Наталя буде узгоджувати питання з пані Людмилою, а пані Людмила у разі потреби зі мною.

З найкращими побажаннями О. Зарецький

Пані Людмило, це виробниче питання, робоче обговорення, нема проблем.

Але принципового нічого нема. Робота йде за Вашими книжками і є головним чином редакційна.

Обіймаю

О.З.

Арк. 18. Лист від Л. Огнєвої 08.11.2013, 12:27:32

Доброго ранку Лесю!

Перепрошую, якщо я згоряча образила і Вас. У мене були давні підстави хворобливо реагувати на київську частину Смолоскипу. Можливо переплутала воду з молоком. Без Вашої участі не уявляю видання. Обіцяю, що жодного кроку без Вас не зроблю.

Обіймаю. Л.О.

Арк. 19. Лист від О. Зарецького 20.11.2013, 11:58

Дорога пані Людмило!

Я випадково пропустив цього листа.

Здається це питання вирішено.

Обіймаю О.З.

Арк. 20. Лист від Л. Огнєвої 10.01.2014, 17:42:38

Христос народився!

Славимо Його!

Лесю, на лист редактора зі «Смолоскипа» я відповіла так:

«Пані Наталю, я працювала з архівом, а не перекладала на російську листування А.Горської з книги «А.Горська. Червона тінь калини». Тому мова може йти тільки про переклад оригіналу.

Олексій Вікторович вичитував мою збірку, тому з текстами, включеними до неї знайомий, заперечень не було. Це підтверджено тим, що пробний варіант вийшов за Його редакцією.

Єдине, що використано із друкованих статей О.В. — переклади деяких листів Віктора Зарецького, бо Він писав так як говорили в Донбасі — суржиком. Цей момент також нами обговорювався.

З оригінальних листів А.Горської я вилучила, як і Олесь Вікторович, інтимні речі.

Дякую за увагу, за Вашу працю. Щиро Вам вдячна.

З повагою.

Людмила Огнєва.

Арк. 21. Лист від О. Зарецького 11.01.2014, 09:25

Воістину народився!

Дорога Пані Людмילו!

1. У виданнях нотаток та листів Віктора Зарецького, яке вперше було здійснено 1992 року, завжди вказувалися, що його оригінали зазнали мовного редагування відповідно до усталеної з такими рукописами практики підготовки текстів. І вони вже декілька разів передруковувалися.

2. Книга, над якою ми працюємо, має науково-документальний характер. Натомість Червона тінь калини мала певний публіцистичний ухил. Імовірно, переклади з неї можна використовувати лише як допоміжний матеріал у окремих випадках, коли буде така потреба.

Обіймаю О.З.

Арк. 22. Лист від О. Зарецького 11.01.2014, 09:39

Щасливого Нового Року та Веселих Різдвяних Свят!

Дорогі Колеги!

1. У виданнях нотаток та листів Віктора Зарецького, яке вперше було здійснено 1992 року, завжди вказувалися, що його оригінали зазнали мовного редагування відповідно до усталеної з такими рукописами практики підготовки текстів. І вони вже декілька разів передруковувалися і багато разів цитувалися у різних дослідженнях.

2. Книга, над якою ми працюємо, має науково-документальний характер. Натомість Червона тінь калини мала певний публіцистичний ухил. Імовірно, переклади з неї можна використовувати лише як допоміжний матеріал у окремих випадках, коли буде така потреба.

3. До понеділка я вичитаю листи і, можливо, будуть якісь технічні зауваження.

З повагою О. Зарецький

Арк. 23. Лист від О. Зарецького 12.01.2014, 06:49

Дорогі колеги!

Вибачте, що надсилаю міркування малими порціями.

Ми з покійним вже Миколою Маричевським (26.II.1961 — 18.X.2005) робили скорочення аби уникнути надто довгих наративів, що відповідало задуму тої книги.

Імовірно, вже перекладені матеріали можна було б перекласти знову, аби все було у одній мовній стилістиці. Але про це (і, звичайно, про те, що цей переклад з архівного оригіналу) треба зазначити у примітках, тим більш що Червона тінь калини одне з перших документальних видань про шістдесятників та КТМ. Це підвищить рівень і самої Червоної тіні як наукового джерела.

З повагою О. Зарецький

Арк. 24. Лист від Л. Огнєвої 12.01.2014, 08:02:15

Доброго ранку Лесю, при зустрічі з паном Осипом Зінкевичем я просила, щоб у примітках до текстів, перекладених з російської, про це було зазначено.

Це дозволить не лише виконати принцип видавництва — друкувати тільки українською, а й одночасно зберегти правду

про А.Горську.

Перекладати треба так, як би сказала Алла. Її листи емоційні, думки випереджують слова, тому послідовність слів іноді порушена. Вона писала не твори на задані теми. Правопис також має бути тогочасним.

Окрім того, бажано, щоб листи А. Горської, писані українською, були дані в оригіналі без правок, зі збереженням тогочасного правопису та кальок з російської. Куди тоді дівати Аллини вибачення за помилки? Листи втратять не лише Аллин дух, а й документальність, достовірність. Правда про Аллу буде вихолощена, якщо внести зміни в оригінали (україномовні).

Іноді мені здається, що я не читаю її листи, а слухаю, задаю питання і чую відповідь. Це зникне.

Л.О.

Арк. 25. Лист від О. Зарецького 12.01.2014, 08:17

Дорога Пані Людмило!

Я Вас цілком підтримую. Є тестологічна традиція підготовки до друку подібних матеріалів. виправляються орфографічні помилки, хибодруки тощо. Позначається нерозбірливість і таке інше. Має виконуватись однаковий підхід до всіх текстів.

Обіймаю О.З.

Арк. 26. Лист від О. Зарецького 25.02.2014, 07:57

Вельмишановна Пані Людмило!

Я відволікся на деякі справи і лише зараз почав працювати, але швидко все зроблю.

Я пишу Вам, а Ви вже до редакції. Так буде ефективніше.

Пламенийкий Анатолій Олександрович (19 лист. 1920 – 10 вер. 1982)

Я подивився в інтернеті – Мурга – досить поширене прізвище, зокрема на Закарпатті.

Весь текст вчитаю днів за 2. Подібно, що там мінімальна кількість хибодруків.

Пані Людмило, всі інші питання Ваші, бо Ви працювали з

оригіналами.

Обіймаю, тримайтесь.

Арк. 27. Лист від О. Зарецького 05.03.2014, 10:35

Дорога Пані Людмило!

Вітаю Вас.

У питання перекладу я не бачу потреби втручатись.

Лише хибодруки та побажання.

С.1 – Примітка – бажано дати рік смерті О. Горського повністю **1983**.

С.5 – 10 рядок знизу – краще сказати «були на Монтані» або «на (концерті) Монтана».

С. 10 – Примітка — «Сима» — у тексті завжди «Сіма».

С.27 – Примітка – як завжди дати життя В.Зарецького з датами – 8.II.1925 – 23.VIII.1990.

С. 29 – Другий рядок знизу – треба Бароянцу

С.34 – Примітка – зайвий «?» у адресі.

С.50 – «Заява» — вочевидь, до неї потрібна примітка.

С.51 – рядок 5, 11 зверху — Один раз Хітько, один раз Хитько.

Скорочення:

НДІУ – має бути Науково-дослідний інститут українознавства.

З 2009 Національний НДІУ, а з 2011 ще й ННДІУ та Всесвітньої Історії.

Дай Боже, особливо зараз.

З повагою та найкращими побажаннями О. Зарецький.

Арк. 28. Лист від О. Зарецького 24.03.2014 15:40

Вельмишановна Пані Людмило!

Я відволікся на деякі справи і лише зараз почав працювати, але швидко все зроблю.

Я пишу Вам, а Ви вже до редакції. Так буде ефективніше.

Пламеницький Анатолій Олександрович (19 лист. 1920 – 10 вер. 1982)

Я подивився в інтернеті – Мурга – досить поширене

прізвище, зокрема на Закарпатті.

Весь текст вичитаю днів за 2. Подібно, що там мінімальна кількість хибо друків.

Пані Людмило, всі інші питання Ваші, бо Ви працювали з оригіналами.

Обіймаю, тримайтесь.

Арк. 29. Лист від О. Зарецького 04.06.2015, 12:35

Дорога Пані Людмило,

як ми і домовлялися, для кращої організації роботи я працюю напряду з Вами.

Тому Вам і надсилаю міркування.

1. Я не бачив тексту з виведеними на нього зауваженнями С.І.Білоконя чи рецензії на рукопис. А лише була фрагментарна усна розмова.

За таких обставин я не бачу сенсу зустрічатись та щось обговорювати.

2. Також не розумію, на якому етапі роботи С.І.Білокінь отримав текст на рецензування і ким приймалося це рішення.

Чи, можливо, його ввели до складу редакційної групи.

З найкращими побажаннями О.Зарецький

Арк. 30. Лист від Л. Огнєвої 4.06.2015, 15:06:40

Лесю, у Білоконя двотомник, який я йому подарувала кілька років тому. Він сам себе призначив. Через мою голову телефонував пані Наталі Ксьондзик. Роки два-три тому він запропонував злити йому електронну версію книг. Але не для редагування, а для пошуку видавця. Мені це здалося дивним. Адже достатньо мати друковану версію. Я припинила спілкування з ним. Зараз він прокинувся. Закінчилося наше спілкування з ним тим, що я запропонувала Пані Наталі видалити документи, автором яких є Білокінь. Йому написала, що видаляю його вірш та дві роботи, бо не хочу принижувати його участю у неякісному проєкті. Він: «Ставлю крапку». Бачу, що збрехав.

Обіймаю. Л.О.

Арк. 31. Лист від О. Зарецького 05.06.2015, 06:00

Дорога пані Людмило, так і краще. Хоча його відома стаття «життя і смерть Алли Горської» тоді була на часі, рівень її не надто високий.

Обіймаю О.З.

Арк. 32. Лист від Л. Огнєвої 16.05.2018, 16:42:10.

Будь ласка, зайдіть на цей сайт КМДА. Підтримайте проект рішення про перенайменування вул Виборгської на вул ім. Олекси Тихого.

<https://forum.kievcity.gov.ua/projects/view.php?P=508>

Арк. 33. Лист від О. Зарецького 19.05.2018, 14:18

Пані Людмило – проголосував.

ЛИСТУВАННЯ З НАТАЛІЄЮ КСЬОНДЗИК

Арк. 1. Лист від Л. Огнєвої 10.06.2011, 06:37

Книжка складатиметься з кількох розділів як пропонував пан Осип.

Я умовно поділила матеріал на такі розділи:

«КВІТКА НА ВУЛКАНІ»

1. «Алла! Алла! Алилуя!» — поезія, присвячена А.Г. (назва запозичена у Віри Вовк)

2. «Світлий спогад» — картини, пам'ятники, мем. дошки (назва запозичена у В. Зарецького і В.Стуса).

3. «Квітка на вулкані» — спогади, нариси, статті про А.Г. (назва — вислів А.Г.)

«ЖИТТЄПИС МООВОЮ ЛИСТІВ»

1. «Життєпис мовою листів» — листування, (назва мені самій впала на голову)

2. творчі записи і т.п.

3. Світлини

«ТВОРЧА СПАДЩИНА А.Г.»

4. «Душа українського шістдесятництва» — те, що було до душі А.О.(назва — від Р.Корогодського) (Цей розділ О.Зінкевич

ще не бачив). До нього в мене є ще й диск.

5. «Творча спадщина А.Г.» (ще не знаю як влучно назвати)

Арк. 2. Лист від Н. Ксьондзик 04.07.2011, 11:13.

Доброго дня, п. Людмило!

Диск отримала. Дякую.

Арк. 3. Лист від Н. Ксьондзик 01.11.2013, 10:19

Доброго дня, пані Людмило!

Підкажіть, будь ласка, номер телефону чи електронну адресу О. Зарецького. Хочемо поговорити з ним з приводу перекладів російськомовних текстів українською: якщо дасть згоду, то чудово, а якщо ні, то, на жаль, не зможемо видати книжку, бо то наша принципова позиція.

З повагою, Наталія.

Арк. 4. Лист від Л. Огнєвої 01.11.2013

Доброго дня, пані Ксьондзик!

Ел. адреса Олексія Вікторовича: zaretski@ukr.net

Ця книга — результат 18 літньої моєї праці. Я не відмовлялася від авторства, тому вирішувати — мені. У нас з О.В. прекрасні стосунки і ми самі могли б домовитися. Поставимо крапку у наших відносинах. Питання друку знімаю. У мене також є принципові позиції. Маю на увазі не переклад, а етику.

Людмила Огнєва

Арк. 5. Лист від Н. Ксьондзик 10.01.2014, 14:56.

Доброго дня, пані Людмило і пане Олесь!

Вітаю з усіма новорічно-різдвяними святами і бажаю натхнення в усіх творчих починаннях не лише протягом цього року, а й завжди. Сподіваюся, що співпраця зі «Смолоскипом» саме такою і буде.

Пишу у справі перекладів на російську мову листів А. Горської і до неї, а також окремих документів. У додатку файл (з нього прибрано всі ілюстрації, аби він менше важив), де:

- жовтим кольором позначено російськомовні тексти;
- блакитним кольором позначено так само російськомовні тексти, проте їхні переклади були надруковані у книзі «Червона тінь калини» (1996). Прошу тут звернути увагу на такий нюанс: переклади подані зі скороченнями – відповідно виникає запитання, чи так і залишати, чи все ж таки перекладати й те, що в попередньому виданні було залишено за дужками? Чи, можливо, просто перекласти ці тексти повторно, відповідно до оригіналу, аби не було плутанини зі скороченнями.

Чекаю на Ваші зауваження-пропозиції з цього приводу. І якщо заперечень не виникне, то передаю ці тексти на переклад, а як буде готово, то, звісно ж, Вам на ознайомлення і редагування.

З повагою, Наталя

PS. Копію цього листа надсилаю також О. Зінкевичу.

Арк. 6. Лист від Н. Ксьондзик 13.01.2014, 10:56

Доброго дня, пані Людмило, пане Вікторе! (Олексію – Л.О.)

Дуже дякую, що так оперативно відгукнулись і роз'яснили ситуацію.

Відповідно – будемо все перекладати. Листи з «Червоної тіні...» теж, бо, як слушно зазначив пан Віктор, має бути єдина стилістика. До того ж тепер даватимемо їх без скорочень, а відповідно до архівних матеріалів, запропонованих пані Людмилою.

Звісно ж, я попереджу перекладача про особливість мови Алли Горської, аби він максимально по можливості зберігав її стилістику і т.д. А згодом попереджу і коректора, аби ми не перестаралися з правописом, а зберегли авторський колорит. Про це, думаю, ми так само дамо відповідну примітку, аби читач не дивувався.

Що ж стосується приміток щодо перекладів, то вони обов'язково будуть. Ми ще вирішимо, як це краще зробити, аби

весь час не дублювати текстівку. Можливо, перекладені листи позначатимемо зірочками, але вкажемо про це лише раз. А ті, які вже були у «Червоній тині...», наприклад, двома зірочками чи якось так. Словом, усе врахуємо, а як само, то вирішимо в процесі роботи. Інколи гарні рішення народжуються не відразу. Тож буду рада і вашим підказкам-пропозиціям.

Щойно матиму новини від перекладача – повідомлю і передам тексти на ознайомлення.

З повагою, Наталя.

Арк. 7. Лист від Н. Ксьондзик 12.02.2014 15:08

Доброго дня!

Прошу спершу переглянути листа, а тоді решту файлів.

З повагою, Наталія.

Доброго дня, пані Людмило, пане Олесь!

Як і обіцяла, надсилаю:

- файл з перекладами листів і документів,
- файл із заувагами перекладача.

Прошу все переглянути і затвердити. Якщо виникнуть якісь запитання-уточнення-пропозиції, то чекаю на ваші листи.

З повагою, Наталя.

Арк. 8. Лист від Л. Огнєвої 12.02.2014. 18:05

Доброго дня пані Наталю!

Прочитала Ваш лист і зауваження перекладача. Переклад ще не читала, але обов'язково негайно цим займуся.

Мене хвилює те, що я не можу відповісти перекладачу, бо :

1. Треба звіряти тексти з оригіналами. Вони знаходяться в Архіві в Києві, а у мене лише їх копії, мною переписані.
2. Ідентифікувати лист за номером сторінки, як це зробив перекладач, не можу, бо у мене інша нумерація. Потрібна назва листа.

Приїхати до Києва зможу лише після виходу п. Алли Дебелюк з лікарні, бо у мене, окрім неї, нема де зупинитися.

З повагою. Л.Огнєва

Арк. 9. Лист від Н. Ксьондзик 13.02.2014, 10:27

Вітаю, пані Людмило!

Дякую за оперативність.

Щодо ідентифікації листів з номерами сторінок — то йдеться про нумерацію у файлі перекладу, там ці проблемні моменти позначено кольором.

А стосовно звірки і вашого приїзду, то загалом ці запитання-уточнення від перекладача доволі дрібні — їх можна буде уточнити і згодом, тоді ж і внести у, скажімо, готову вже верстку.

Тому зараз важливо насамперед переглянути і затвердити переклад загалом, аби робота тривала далі, а тоді вже при нагоді уточнювати деталі.

З повагою, Наталя.

Арк. 10. Лист від Л. Огнєвої 13.02.2014. 19:48

Пані Наталю! Як мені бути? Виправляти текст перекладу, чи робити зауваження на окремому аркуші?

Спромоглася сьогодні прочитати лише 2 сторінки, а вже понад 13 поправок. Мені дешевше (в часі) виправляти текст ніж писати зауваження до нього.

Якщо надалі буде стільки поправок, то треба присилати виправлений текст частинами, щоб робота у Вас посувалася? Чи може все одразу?

Намагатимусь приділити більше часу цій темі, хоча на передодні шевченківських днів маю багато роботи (журналістської). Газета «Україна козацька», як кажуть, поставила на мене . Вони (без моєї згоди) подали на конкурс цикл моїх нарисів (поки що 5) про Шевченка, які друкуються на шпальтах «УК». Мала завершити наступний нарис «Шевченкове відлуння в творчій спадщині Ірини Сенік (у вишивці, поезії, листах), як отримала від Вас «подарунок». Якось буду викручуватися.

З повагою Л.Огнєва.

Арк. 11. Лист від Н. Ксьондзик 14.02.14, 16:45

Вітаю, пані Людмило!

Пропоную правки відразу робити в електронному файлі, тільки не чорним, а іншим кольором, аби відразу було видно, що виправлено. Також, думаю, не варто надсилати його частинами, а краще вже відразу, коли все буде готово.

Щодо часу, то не хвилюйтесь. Його завжди буває обмаль, тим більше, коли такі збіги обставин. Книжка від нас не втече. Натомість бережіть здоров'я (пам'ятаю, що у вас були проблеми з очима).

Дякую за терпіння і роботу.

З повагою, Наталя.

Арк. 12. Лист від Л. Огнєвої 14.02.2014. 22:31

Пані Наталю, вітаю! Переклад потребує доопрацювання, що я й роблю.

Зустрічаються невідповідності оригіналу, які у деяких випадках, навіть, змінюють зміст фрази.

Є випадки використання перекладу з «Червоної калини», де зроблено літературну обробку текстів.

Є випадки власної літературної обробки. Втрачається Аллін стиль.

Зустрічаються курйози — результат використання ел. перекладача.

Проте, все одно добре, що переклад зроблено. Без нього було б важко.

Я обклалася словниками (Грінченка, Караванського, тлумачним, рос.-укр.), консультуюсь у своїх філологів, вичитую та редагую. Все, що змінила, маркерую зеленим кольором.

Майже всі зауваження (7 із 9) вирішені. Лишилося тільки уточнити дати двох листів. Вони не співпадають з датами в «Червоній калині». Різниця — кілька днів. Це не впливає на послідовність листів.

Думаю, що до кінця наступного тижня закінчу редагування..

Дякую Вам за увагу. Минулого року, у березні та травні, я зробила операції на очах. Слава Богу, бачу.

У цьому році виповнилося б А.Горській та І.Світличному по 85 років, а разом 170. Колись вони відзначали спільно $35+35=70$. У вересні в обласній бібл. ми будемо проводити захід, присвячений цій даті. Чи буде щось у «Смолоскипі»?

З повагою. Л.О.

Арк. 13. Лист від Н. Ксьондзик 17.02.2014

Вітаю, пані Людмило!

Стосовно ювілеїв Горської-Світличного, то ще не знаю, чи організовуватиме щось Смолоскип. Поки ми не маємо змоги планувати аж так наперед. Вашою ж сподвижницькою працею можна лишень захоплюватись. Особливо зворушує, що це все на Сході України, що не може не вселяти обнадійливих сподівань на перемогу в усіх наших починаннях.

Що ж стосується перекладу, то так само дякую за сумлінний підхід. Працуйте — скільки потрібно часу.

З повагою, Наталя

Арк. 14. Лист від Н. Ксьондзик 18.02.2014, 14:47

Доброго дня!

Подивіться, будь ласка, вкладений лист.

Н.

Доброго дня, пані Людмило!

Від вас вчора отримала:

- листа
- від упорядника
- переклад

Прошу уточнити: це файл вже виправленого перекладу? Бо ви писали про багато правок, а я бачу, що зеленим кольором позначено лише слово «Аллушка» у першому листі і все. Можливо, ви помилково надіслали не той файл? Перевірте, будь ласка. Про всяк випадок вкладаю цей «проблемний» файл.

Ідея стосовно назви книжки мені подобається. Так і зробимо: назва одна, а в середині дві частини. Давайте

уточнимо послідовність: 1. Життєпис мовою листів. 2. Квітка на вулкані. Правильно?

Надісланий вами текст «від упорядника» має іти на початку першої частини? Чи буде якась передмова/вступ/від упорядника до всієї книжки (де, скажімо, було би узагальнено всі елементи, які включатиме видання)? До речі, прошу також об'єднати в одну дві анотації.

Також хочу уточнити: матеріали в обох книгах вже не будуть мінятися місцями? Маю на увазі, що мені не зовсім зрозумілий принцип послідовності в окремих розділах. Скажімо, подача «віршованих присвят» – не за абеткою і не за хронологією. Вочевидь, ідеться суто про вибір упорядника. Тож так і залишаємо? Чи будемо якимось модифікувати?

Це просто мої уточнювальні запитання, що аж ніяк не означають, що щось треба міняти. Просто маю наперед уточнити, аби потім не було зайвих переробок.

По книзі наразі у мене все.

Щодо вітража у нашому музеї. Наскільки мені відомо, ним опікувалась Тетяна Пилипчук з Харківського літературного музею. Вона також готувала для нас всю музейну експозицію. Ось її електронна адреса: trylurchuk@yahoo.com Думаю, вона радо відповість на ваші запитання.

З повагою, Наталя.

Арк. 15. Лист від Л. Огневої 19.02.2014, 10:36

Доброго дня!

Відправляю: відповідь на Ваш лист, доповнене скорочення, переклад (повторно, без змін). Л.Огнева

Арк. 16. Лист від Н. Ксьондзик 21.02.2014, 08:27

Доброго дня, пані Людмилло!

Файли отримала. Вибачте, що не відразу відповіла. З огляду на події в Києві було не до видавничих справ. Сподіваюсь, що з понеділка ситуація стабілізується, тож матиму змогу спокійно все переглянути і продовжити роботу.

Сподіваюсь на розуміння, Наталя.

Арк. 17. Лист від Н. Ксьондзик 24.02.2014, 14:01

Доброго дня, пані Людмилі!

Сподіваюся, що ситуація поступово налагодиться і буде вже значно краще — тьфу-тьфу.

Тож маю нагоду повернутися до книжок.

Дякую за вашу ретельну роботу з перекладами. Переглядаю їх і замінюю у повній версії. Щойно це зроблю — віддам на верстку (ті деталі, які ще уточнюються, можна буде і потім замінити).

Що стосується віршованих присвят, то, звісно, сама переставлю їх за абеткою — відповідно до прізвищ авторів — і так само віддам на верстку.

Хочу порадитись з приводу розташування матеріалів розділу «Квітка на вулкані (нарис, спогади)». Чи варто їх так само розставляти за абеткою, відповідно до прізвищ, чи залишити, як є? Адже там трапляються матеріали без авторів: «Повідомлення про смерть...» і «Жартівливі куплети...». Тоді де їх ставити? Прошу подумати і написати свою думку, як буде краще.

Стосовно ілюстративного матеріалу, то думаю, ми трохи згодом це окремо обговоримо. Можливо, так само варто буде переструктурувати окремі розділи, наприклад, за хронологією (це стосується розділу «Світлий спогад»). У будь-якому разі верстка все одно робиться автономними частинами, тож це нам аж ніяк не заважатиме в роботі.

Пам'ятаю про анотацію і «Від упорядника», а поки бажаю натхнення з І. Сенік і Т. Шевченком.

З надією і молитвами, Наталя.

Арк. 18. Лист від Н. Ксьондзик 24.03.2014, 12:54

Доброго дня, пані Людмилі!

Хочу повідомити, що, попри всі сумнозвісні події в українському житті, робота над книжкою триває. Десь швидше, десь повільніше. Частина матеріалів уже заверстана, частина ще в процесі.

Між тим я звернула увагу на одну деталь, яку хочу у вас уточнити вже на цьому етапі, аби уникнути подальшої плутанини.

Отже, у книзі, а саме у примітках, зустрічаємо три види посилань на архівні джерела:

ЦДМАЛМУ – Центральний державний музей-архів літератури і мистецтва України

ЦДМАЛМ – Центральний державний музей-архів літератури та мистецтва

ЦДАМЛМУ – Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України

У пропонованому вами списку скорочень є лише «ЦДМАЛМУ». Натомість мені в роботі над іншими книжковими проектами раніше зустрічалась лише аббревіатура: «ЦДАМЛМУ», тобто все ж таки «архів» на першому місці, а «музей» – на другому. Інтернет, хоч і не є стовідсотково авторитетним джерелом, але так само видає саме цю назву.

Тож прошу уточнити, якої саме назви ми будемо дотримуватись у нашому виданні. Вочевидь, тут від початку могла бути просто одруківка, від якої і пішла подальша плутанина. Або, якщо потрібно, то, звісно, залишимо обидві версії, хоча це й виглядатиме трохи дивно, бо я навмисне переглянула, що часто ідеться про ті самі архіви (А. Горської, фонд 1165, опис 1 і т.д.).

При нагоді напишіть, будь ласка, що думаєте з цього приводу.

З повагою, Наталя.

Арк. 19. Лист від Л. Огневої 24.03.2014, 16:28

Вітаю, п. Наталю!

Дякую. Відповідь у причепленому файлі.

Л.Огнева.

Арк. 20. Лист від Н. Ксьондзик 24.03.2014, 17:16

Вітаю, пані Людмило!

Дякую за уточнення щодо аббревіатури. Все виправимо.

Листа від Зарецького я не отримувала, тож добре, що ви мені його переслали. Не хвилюйтеся, ми самі внесемо ці правки.

Щодо примітки стосовно Заяви, а також анотації і від упорядника — не переймайтеся, то аж ніяк не горить.

Я в жодному разі вас ні в чому не приспішую, бо чудово розумію, що зараз діється в душах багатьох українців. Головне не втрачати надіятися і вірити, вірити, вірити.

Оскільки книжка складається з багатьох частин, то суто технічно вони одна від одної не залежать. Ми можемо їх верстати окремо і в довільному порядку, а потім просто зібрати разом у вже правильному порядку. Тоді дати на перегляд нашому коректору, а тоді все разом вам на затвердження, адже часто коректори роблять зайві правки або, навпаки, чогось недобачають. Тому знову ж таки прошу не боятися — всі коректорські правки, коли вони будуть зроблені, будуть узгоджені з вами.

Гарно, що є речі, які заспокоюють. Тримайтеся і по можливості бережіть нерви.

З повагою, Наталя.

Арк. 21. Лист від Л. Огнєвої 02.05.2014, 17:32

У такому вигляді було надруковано.

Л.О.

Арк. 22. Лист від Н. Ксьондзик 05.05.2014, 10:13

Доброго дня, пані Людмилу!

Ваші листи отримала. Дякую.

Працюємо далі.

З вірою у краще,

Наталя.

Арк. 23. Лист від Н. Ксьондзик 25.07.2014, 12:11

Доброго дня, пані Людмилу!

Як Ваші справи? Ви в Донецьку чи десь виїхали? Чи зручно (і безпечно) Вам дзвонити на мобільний?

Між тим, попри війну, «Смолоскип» потроху працює, тож хочу поінформувати, що коректор уже проглянула всі заверстані матеріали. Відповідно я би хотіла передати їх Вам на перегляд / узгодження / погодження чи заперечення тих чи інших правок. От тільки не знаю, як це краще зробити. Можливо, Ви маєте якісь ідеї? адже краще володієте ситуацією, що відбувається на Сході.

Зі сподіванням, що у Вас все гаразд.

Наталя.

Арк. 24. Лист від Л. Огневої 26.07.2014. 00:48

Рада Вас почути, пані Наталю!

Я – в Донецьку. Щодня спостерігаю ходу танків — ранком у бік центру, а в кінці дня — в протилежний. Ходити містом небезпечно, тому сиджу вдома. Працюю над новою збіркою (рушники, хустинки, обруси і т.п. у фольклорі), відмальовую старовинні орнаменти, вишиваю.

Зв'язок з Україною – інтернет та телефон (поки що).

А чи можна передати матеріал по інету? Іншого варіанту не бачу.

Пані Наталю, років 5 тому мені вдалося умовити Володимира Тихого розібрати батькові машинописи і передати мені скани з них. Це педагогічні статті та деякі документи Олекси Тихого. Вони ніде не друкувалися. Всі знають його як правозахисника, страждальця, але він був Педагогом від Бога.

Я впорядкувала збірку «На перехресті думок» (за назвою однієї з його статей). Контрольний друк відбувся у минулому році. Відгуки педагогів надруковані в газ. «Україна козацька».

Чи можна познайомити «Смолоскип» зі педагогічною спадщиною Олекси Тихого? Ваша думка?

Дякую. З повагою. Л.Огнева.

Арк. 25. Лист від Н. Ксьондзик 30.07.2014, 17:3

Дякую, що відгукнулись, пані Людмилу!

Добре, що ви живі-здорові. Дуже хочеться вірити, що незабаром цей страшний потік танків припиниться і місто повернеться до нормального життя. А разом з тим і всі Україна.

Матеріали інтернетом передати проблематично, бо для того кожную сторінку треба зісканувати і надсилати як окреме фото чи пдф. А я би дуже хотіла, щоб ви переглянули кожную правку і затвердили чи навпаки відхилили. Тому пропоную поки почекати. Можливо, ситуація скоро стабілізується і тоді зможу «Нової поштою» надіслати вам усі папери. Як ні, то, звісно, доведеться сканувати.

Зараз маємо багато роботи. До львівського форуму треба попідтягувати різні «хвости». А настрої для роботи геть не підходящі, та хіба хочеш — мусиш.

Ваша пропозиція щодо Олекси Тихого цікава, та поки наш видавничий план доволі щільно розписаний. Втім, я поговорю з паном Осипом, можливо, у нього будуть якісь конструктивніші поради.

З вірою, Наталя.

Арк. 26. Лист від Н. Ксьондзик 30.07.2014, 17:31

Дякую, що відгукнулись, пані Людмילו!

Добре, що ви живі-здорові. Дуже хочеться вірити, що незабаром цей страшний потік танків припиниться і місто повернеться до нормального життя. А разом з тим і всі Україна.

Матеріали інтернетом передати проблематично, бо для того кожную сторінку треба зісканувати і надсилати як окреме фото чи пдф. А я би дуже хотіла, щоб ви переглянули кожную правку і затвердили чи навпаки відхилили. Тому пропоную поки почекати. Можливо, ситуація скоро стабілізується і тоді зможу «Нової поштою» надіслати вам усі папери. Як ні, то, звісно, доведеться сканувати.

Зараз маємо багато роботи. До львівського форуму треба попідтягувати різні «хвости». А настрої для роботи геть не підходящі, та хіба хочеш — мусиш.

Ваша пропозиція щодо Олекси Тихого цікава, та поки наш видавничий план доволі щільно розписаний. Втім, я поговорю з паном Осипом, можливо, у нього будуть якісь конструктивніші поради.

З вірою, Наталя.

Арк. 27. Лист від Н. Ксьондзик 11.11.2014, 17:02

Доброго дня, пані Людмило!

Як ваші справи? Тримаєтесь?

Робота над виданням потроху рухається.

Наразі надсилаю кілька варіантів обкладинки.

Чекаю на ваші зауваження-коментарі. На звороті зарезервовано місце для текстівки — це може бути уривок з анотації чи, можливо, листа, щоденника або поезії про Горську — словом, щось доволі промовисте і знакове.

Наступними листам надсилатиму файли з самою версткою. Загалом коректорські правки внесені. Зараз ми їх звіряємо, бо при першому внесенні завжди чималий відсоток правок губиться, тож треба доносити.

Між тим, можливо, у вас з'являться якісь побажання -зауваження щодо розташування матеріалів чи ще чогось.

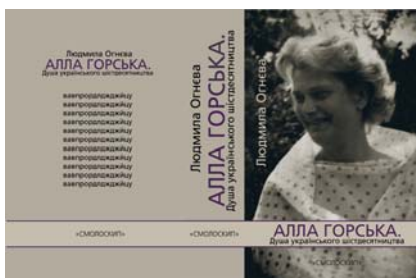
У будь-якому разі — чекатиму на листа. Якщо потрібна повна роздруковка — то напишіть, і я все підготую і передам.

З повагою,

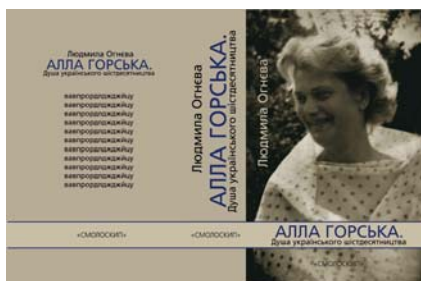
Наталя.

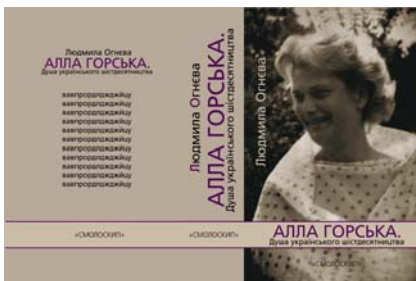
01

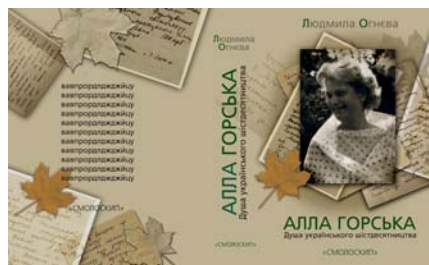
02

03

04

05

06

Арк. 28. Лист від Н. Ксьондзик 11.11.2014, 17: 04
а тепер верстка порційна.

Арк. 29. Лист від Н. Ксьондзик 11.11.2014, 17:10
Ще одна порція. наче все – нічого не забула. Н.

Арк. 30. Лист від Л. Огневої 12.11.2014, 10:19

Доброго ранку, п. Наталю!

Радію сонячному промінчику від Вас.

1. На мій та моїх друзів погляд (доньки та моєї опікунки киянки Катерини Міщенко) найбільш змістовним є варіант обкладинки 05. Зображення долучаю.

2. Знайшлися ще три-чотири вірша, присвячені А. Горській: ТЕРЕЛЯ Й. Аллі Горській : [вірш] / Йосип Тереля // Визвол. шлях. – 1985. – Кн. 10. – С. 1217.

КОССОВСЬКА А. Пам'яті Алли Горської: [вірш] / Алла Коссовська // Визвол. шлях. – 1986. – Кн. 10. – С. 1267–1268.

ТЕРЕЛЯ Й. Аллі Горській: [вірш] / Йосиф Тереля // Визвол. шлях. – 1986. – Кн. 2. – С. 130 : іл.

РОМЕН Л. Вітраж: (пам'яті А. Горської) : [вірш] Визвольний шлях. – 1971. – Кн. 10. – С. 1141–1144

Чи можливо їх долучити?

Щоправда, треба йти до бібл. ім. Вернадського. В інеті знайшла тільки Л. Ромена «Вітраж»

Дуже цікавить Й. Тереля.

3. Нажаль приїхати не зможу. Травмувала хребет. Але,

4. при необхідності щось передати, допоможе Катерина. Мене їй заповідала Надія Світлична, світло якої в очах Катерини падає на мене і допомагає вижити.

По хаті рухаюся, за комп сідаю, тож працювати зможу.
Дякую. З повагою, Людмила Огнева

Арк. 31. Лист від Н. Ксьондзик 12.11.2014, 10:35

Доброго дня, пані Людмילו!

Дуже шкода, що у вас такі проблеми зі спиною.
Тримайтеся!

А я чим зможу – тим і радуватиму вас:).

Мені теж саме ця обкладинка найбільше сподобалась. Тільки я би ще пропонувала прибрати кленові листки, бо з ними книжка наче суто осіння, а вона ж не прив'язана лише до цієї пори року. Чи ви не заперечуєте, якщо ми їх приберемо?

Стосовно віршів, то звісно, додати можна. Журнали я сама замовлю (вони, здається, мають бути і в Могилянській бібліотеці, а вона зовсім поряд із нами), тож цим питанням не переймайтесь.

Щодо решти, то пропоную такий варіант – коли ми вже звіriamo всі правки і довнесемо пропущені, а також додамо вірші, то я підготую для вас роздруківку і передам через Катерину (чи якимось інакше домовимось). Це ще думаю кілька тижнів займе. Між тим якщо у вас виникнуть якісь іще зауваження, як дивитиметесь файли на комп'ютері, то пишть-дзвонить.

Щиро, Наталя.

Арк. 32. Лист від Н. Ксьондзик 12.11.14, 10:35.

І подумайте, будь ласка, про текстівку на зворот обкладинки: чи цитата з анотації, чи з листа, чи з поезії чи щось іще на ваш вибір.

Арк. 33. Лист від Л. Огневої 12.11.2014. 11:25

Від вчора думаю над цим текстом.

Зараз (ще кілька днів) зайнята союзянськими справами: розшукую родини дітей, якими опікувався наш відділ, для подачі документів на стипендію від СУ Америки. Перевіряю документи, пишу характеристики і т.п. Катя роздруковує. Це треба було зробити до 1 жовтня. Але така дійсність — не встигла всіх знайти. Розлетілися по Україні та за її межі.

А ще: уряд не буде платити пенсію, якщо до 1 грудня не отримаєш довідку переселенця. Тож треба вирішити й це питання.

Завтра треба поселити на дачі під Києвом ще одну жінку з Донецька. Ключі від хати у мене.

Але над текстом думаю-думаю.

Л.О.

Арк. 34. Лист від Н. Ксьондзик 12.11.2014, 11:28

Бережіть себе! не перевтомлюйтесь!

Н.

Арк. 35. Лист від Огнєвої 12.11.2014, 13:34

Мені здається, що ця Аллина думка щодо України та як триматися — поза часом.

Л.О.

Арк. 36. Лист від Н. Ксьондзик 17.11.2014, 10:52

Доброго дня, пані Людмило!

Мені теж цитата дуже імponує і видається напрочуд доречною. Ідея з підписом теж чудова.

Між тим відшукала додаткові вірші. Надсилаю їх вам для ознайомлення. Щодо поезії Терелі — то це один і той самий вірш, просто передрукований двічі. З повагою, Наталя.

Тереля Йосип

Аллі Горський

«Ой біда, біда чаєчці небозі,

Що привела діток при дорозі».

Жовтіє розлука китайкою вкрита.

Терпіння умилось в невинній крові.

Розбилася чаша достатку неспита,

І падають жертви...

Вінчуємо день і розходимось з горем,

Що ціпко студило нескірні уста.
Яке ж бо будення трагічне і хворе,
Що тінню скорботи упало з хреста.
А в пам'яті дзвони гудуть і настирно:
Убита!.. Убита!.. — ти чуєш, болить?!
На кого покажеш? Убили невірні.
І пімста безрука за дротом сидить...
Подзьобує вітер у чаші калину —
До низу скотився гарячий кетяг
Краплиною крові в могильную глину...
18.XII.70

Тереля Й. Аллі Горській: [вірш] // Визвольний шлях. — 1986. — Кн. 2. — С. 130.

Арк. 37. Лист від Л. Огневої 17.11.2014. 11:38

Дякую, пані Наталю!

Працюю, розшифровую деякі імена, згадані в листах. Не все вдається, бо мова йде, мабуть, про сусідів чи знайомих, про яких нема інфи в інеті.

Як тільки опрацюю шматок, так одразу ж вишлю. Чи треба разом все?

З повагою. Л.О.

Арк. 38. Лист від Н. Ксьондзик 17.11.2014, 12:03

Думаю, краще буде вже все разом.

Н.

Арк. 39. Лист від Л. Огневої 15.01.2015, 10:30

Шановна п. Наталю! Вітаю Вас і всю редакцію з Новим роком та Різдвом Христовим. Бажаю мирного неба та рідної землі під ногами.

Затримку пояснюю намаганням дати пояснення особам, про які йдеться в книзі. Виявилось, що це потребує не тільки багато часу, а й значно збільшує кількість сторінок. Пішов майже місяць на це усвідомлення. Відкинула цю задумку.

З повагою Л.Огнева.

Арк. 40. Лист від Н. Ксьондзик 16.01.2015, 11:22

Доброго дня, пані Людмило!

Дякую за привітання. Вас теж вітаємо з новорічно-різдвяними святами. Хай буде легше і спокійніше в нашій країні і кожній родині.

Всі файли з правками отримала. Відразу видно, що ви напрочуд скрупульозно підійшли до цієї роботи, за що вам окрема подяка. будемо розбиратися і доносити у верстку. То займе часу, та головне – якісний результат, до якого всі прагнемо. Раптом виникнуть якісь запитання чи щось не зрозумію – обов'язково зконтактую.

Сподіваюся, ваше здоров'я вже краще. Тримайтеся!

З повагою, Наталя.

Арк. 41. Лист від Н. Ксьондзик 19.01.2015, 17:03

Доброго дня, пані Людмило!

Попередньо правки переглянула.

Перш ніж передати їх верстальнику на внесення, маю до Вас кілька запитань-уточнень.

Дякую, Наталя

с. 124 уточніть, будь ласка, чому лист переносити на с. 129? адже так порушується хронологія...

с. 219 «Обов'язково вершок Ψ » — поясніть, будь ласка, що не так з малюнком? яким він має бути?

с. 340 «канд. техн. наук НаУКМА; *Позняков Володимир*, канд. філософ. наук; *Короткий Віктор*, канд. іст. наук. Доцент» — ці правки незрозумілі; у верстці все так само...

с. 601 «Нині, на відстані 25.30 років можна сказати» — навіщо тут крапка? варто залишити тире, а от на цій же сторінці, але трохи нижче варто виправити на дві крапки: «Я мав щастя бачити цей твір. Якраз у той вечір, коли його знищували, я о 20:30 виходив з червоного корпусу»

блок с. 437–480 сюди вставляємо нові вірші за абеткою, відповідно до прізвищ авторів, правильно?

Арк. 42. Лист від Н. Ксьондзик 29.01.2015, 17:56

Доброго дня, пані Людмило!

Поки вносили правки, з'явилося ще кілька моментів, які хочемо уточнити. Пересилаю їх вам у вкладеному файлику.

Дякую.

З повагою, Наталія.

с. 79 прошу звернути на дату цього листа: **Горська А. — Заливасі П. (08-16.19.1965)** – уточніть, як має бути? У вашій книзі «Життєпис мовою світлин» така: 8 (16) жовтня 1965 – тобто 8(16).10.1965 – правильно?

с. 174 і 175 здається, ці листи варто поміняти місцями, якщо вказані дати правильні?.. Хоча, можливо, й не варто міняти, з огляду на примітку про «лист до запитання»... Уточніть, будь ласка, про всяк випадок.

с. 293, 294, 295, 296 звернула увагу, що в кінці заголовків після слова Диктант чи Класна робота, то є крапка, то її немає. Чи так було в Алли? і чи це принципово зберегти? Бо я була би за тим, щоб уніфікувати і ніде крапки не давати. Яка ваша думка?

с. 328 і 329 можливо, ці листи варто поміняти місцями? так, було би за хронологією...

Заливаха П. – Зарецькому В. (31.05.1971) /// Гуцалюк Л. – Зарецькому В. (06.05.1971)

с. 219 – окремо надсилаю її в переробленому вигляді – дизайнер вставив «тризуб» тільки я не певна, чи це саме те зображення, яке нам потрібне. Може, повернути те, яке було раніше? чи щось таке: Ψ / Ψ

І насамкінець: щось не можу собі пригадати, чи ми вирішили не подавати матеріал Л. Огневої «Коментар до мистецьких творів», чи просто його «загубили»? Уточніть, будь ласка.

Арк. 43. Лист від Л.Огневої 02.02.2015, 09:25

Доброго дня, п. Наталю!

Мені кортить повернутися до свого дівочого прізвища хоча би в публіцистиці. Ви, мабуть, звернули увагу на мою ел.

адресу: там два прізвища — Врадій та Огнева. Якщо не можна в книзі відмовитися від теперішнього прізвища, то чи не зробити подвійне — «Огнева-Врадій»?

В газеті «Україна козацька», з якою співпрацюю вже третій рік, друкуюся під обома, якщо в одному числі ставлять два-три моїх нариси.

З повагою. Л.О.

Арк. 44. Лист від Н. Ксьондзик 02.02.2015, 13:43

Доброго дня, пані Людмило!

Дякую за відповіді-уточнення. Все доправимо. «Загублений» матеріал доставимо.

Стосовно Вашого прізвища, то без проблем можемо змінити на Врадій. Технічно це зовсім не складно. Проте я особисто не певна, чи варто так робити. Бо саме за прізвищем Огнева виходили інші ваші книжки про Аллу Горську – відповідно читач реагує на це прізвище, а коли побачить незнайоме, то може не лише здивуватись, а й засумніватись в авторитетності цієї дослідниці чи взагалі запідозрити у плагіаті. До того ж, саме на прізвище Огнева та на її монографії трапляються посилання у наукових статтях і зокрема у нашому виданні. Якщо ж ми його повністю змінимо, то може статися плутанина. Можливо, доведеться робити якусь примітку-пояснення. З огляду на це, варіант з подвійним прізвищем Огнева-Врадій наче вирішує проблему. Хоча в будь-якому разі вирішувати Вам, бо ж Ви автор і прізвище теж Ваше. Над цим можна ще трохи подумати (наприклад, з кимось порадитись), поки доробляємо решту і остаточно визначитись, аби зайвий раз в усій книзі не міняти туди-сюди.

Щиро, Наталя.

Арк. 45. Лист від Н. Ксьондзик 26.02.2015, 12:30

Доброго дня, пані Людмило!

Як ваше здоров'я? Про моральний стан не питаю, бо зараз він у всіх нас не найкращий. А проте – тримаємося і віримо.

Між тим, робота над книжкою добігає завершення. Днями надіслала пану Осипу повну версію. У нього завжди бувають конструктивні зауваження-пропозиції. Цього разу він звернув увагу на оформлення листування. На його думку, так, як вони заверстані, «мають дуже холодний, бюрократичний і формальний смак». Тому він пропонує дещо змінити їх подачу: «Текст повинен бути зверстаний за стандартною системою: дата листа (в ніякому разі в заголовку чи підзаголовку) повинна бути зверху листа чи внизу, Звернення зліва, підпис посунутий направо, курсивом». І додає кілька прикладів – я їх прикріплюю трохи нижче.

Подивіться, будь ласка, і напишіть, що думаєте з цього приводу.

З повагою, Наталя.

Арк. 46. Лист від Н. Ксьондзик 26.02.2015, 12:57

Пані Людмило, навздогін надсилаю ще коротенького листа з приводу фотоілюстрацій.

На жаль, якість деяких світлин доволі сумна. Тож постає запитання: чи існує можливість дістати оригінали, щоб їх пересканувати? Можливо, їх має Лесь Зарецький?.. Яка ваша думка про це?

Н.

Арк. 47. Лист від Л. Огнєвої 26.02.2015, 13:56

Доброго дня, Пані Наталю!

Дякую за добрі побажання.

Стосовно розміщення на листах дати, звернень та підписів:

1. Я намагалася зберегти вигляд оригіналу. Перенос означатиме, що ми дотримуємося не Аллиного стилю, а стандартів. Вона ж писала рідним та друзям.

В її листах до влади можна подати відповідно стандарту.

2. Виносила дату в заголовок для контролю хронології та зручності вразі доповнень. В остаточному варіанті дату в заголовках можна прибирати.

Взагалі, як зробите, так і буде. Амінь.

Стосовно світлин:

Від Леся Зар. у мене тільки три картини:

«Паром. Прип'ять, Оксана» А. Горської,

«Портрет А.Горської» Б. Плаксія 1966 р.,

«Смукот, журба, туга» В. Зарецького.

Перші дві — на слайдах, я їх сканувала.

Ці роботи я не могла ніде знайти, тому звернулася до нього.

Все інше переписувала, фотографувала, сканувала сама в музеях, бібліотеках.

Аліса Забой і Галина Севрук подарували свої альбоми, але вони лишилися в Донецьку.

Ксерокси деяких фото дав Геннадій Марченко, вони неякісні. Кращого не маю.

Файл зі зображенням картини «Молитва» мені прислав сам В. Франчук на моє прохання.

З повагою. Л.Огнєва

Арк. 48. Лист від Н. Ксьондзик 26.02.2015, 14:54

Дякую за швидку відповідь, пані Людмило!

Намагатимемось не втручатись в саме оформлення листів, а змінити лише «холодні», на думку О.З., заголовки. Оновлену версію, ясна річ, вам теж надішлемо. Але то займе ще трохи часу.

З приводу ілюстрацій — будемо розбиратися. Цікавлять передусім фото з розділу «Життєпис мовою світлин» (якість картин набагато краща, а от ці сімейні, студентські, робочі фото потребують вдосконалення). Можливо, варто мені самій з вашої згоди звернутися до Олексія? Якщо він має оригінали, ми би могли спробувати їх пересканувати.

Арк. 49. Лист від Огнєвої Л. 26.02.2015, 16:13

Пані Наталю, ці фото знаходяться у Державному музеї-архіві літератури і мистецтва. Я їх перефотографувала там. Самі оригінали неякісні. Можливо у Леся є дублікати. Не знаю. Він від самого початку сказав мені, що все передав в архів.

Дещо зі спогадів Віктора Лесь переслав мені, але те ж саме він передав й іншим. Ці спогади я не використовувала, з часом вийшла книга з ними, фінансована Кучмою.

Так що у нас все взято з оригіналів, окрім листів Віктора до Алли. Він писав суржилом. Редагувати я не наважилася, тому за згодою Леся використала листи в його редакції, на що є посилання.

Л.Огнєва

Арк. 50. Лист від Н. Ксьондзик 26.02.2015, 16:20

Дуже дякую за роз'яснення. Тоді все зрозуміло і зайвий раз немає сенсу нікого турбувати.

Самі викручуватимемося.

Триматиму вас у курсі справи. Н.

Арк. 51. Лист від Огнєвої Л. 28.05.2015

Пані Наталю, мене дуже здивував дзвоник п. С. Білоконя з його звинуваченням, що я проігнорувала його. Але це не є правдою. Сигнальний варіант книги я власноруч дала йому кілька років тому. Зауважень – жодних. Тепер: і назва вірша не така, і професія не та.

Я відправила йому лист такого змісту:

Пане Сергію, надсилаю Вам :

- 1. Сторінку Ваших спогадів у книзі «Доброокий»*
- 2. Сторінки з книги, котра має бути надрукована.*

Порівнявши тексти, можна зробити висновки:

- а) назву віршу — «Сонет» дали Ви;*
- б) інформація про Вас як «історіографа» також взята з книги «Доброокий»*

в) вірш, який у сигнальному примірнику було приписано Вам, в остаточному варіанті належить невідомому авторові.

І останнє. Як можна звинувачувати мене в тому, що з Вами не узгоджено тексти, коли кілька років тому я власноруч передала Вам особисто сигнальний варіант книги? Зауважень не отримала.

З повагою Людмила Огнєва

Пані Наталю, Вам я також надсилаю ці сторінки.

У нього знайшлися його нотатки з Аллиного краснодонського щоденника. Виявилось, що до Державного архіву одна сторінка не попала, тому й не увійшла до книги. Думаю, що з цього робити трагедію не слід.

З повагою Л.О.

28.05.15

Арк. 52. Лист від Н. Ксьондзик 29.05.2015, 11:14

Доброго дня, шановні колеги, пані Людмило, пане Сергію!

Помічати помилки й виправляти непорозуміння ніколи не пізно (хоча, ясна річ, не буває нічого ідеального). Тож, думаю, не буде жодної проблеми, якщо ми:

1. приберемо назву поезії «Сонет» і дамо або три зірочки, або, можливо, пан Сергій запропонує інший варіант;
2. переробимо інформацію про С. Білоконя – прошу пана Сергія сформулювати визначення, як він сам його бачить;
3. питання «хибної» поезії вже вирішилось – у переданому до редакції рукописі пані Людмила зазначила «Невідомий автор».

Що стосується нових світлин і щоденникових записів, то «Смолоскип» теоретично не заперечує. Втім, оскільки упорядником видання є саме Людмила Огнєва, то це рішення має бути нашим спільним, а не одностороннім.

Книжка ще не в друкарні. Ми саме завершуємо обробку світлин та працюємо над покажчиком.

Я впевнена, що всі ми зацікавлені в тому, аби видання було якісним. І про жодні звинувачення чи непорозуміння не має йтися. Тому пропоную наступного тижня зустрітися в «Смолоскипі» всім зацікавленим і обговорити дразливі моменти, якщо в цьому є така потреба.

Чекаю на ваші думки з цього приводу.

З повагою, Наталя.

Арк. 53. Лист від Огнєвої Л. 30.05.2015

Пані Наталю, мені прикро, що почалася метушня.

1. Років 3-4 тому я зверталася до Білоконя на презентації його книги в музеї І.Гончара. Тоді він не відгукнувся. Не відгукнувся і потім, коли я дала йому книги.

Прошли роки!!! Тепер, коли книга готова, Він пропонує співпрацю. Я не можу ставити своє життя у залежність від когось. Не маю бажання кидати те, над чим працюю зараз, і повертатися назад. Межі удосконаленню нема. А мій вік

2. Я опрацьовувала архівні документи-оригінали. Джерело кожного документа в книзі обґрунтовано. Використовувати чийсь нотатки з невідомих документів не відповідає концепції книги.

І на цьому поставимо крапку.

3. Моя мета: зробити доступними архівні документи, щоб фахівці могли їх використати.

4. Білокінь мені сьогодні написав: «Сумно, що Вас влаштовує такий рівень». Але раніше він казав: «цій книзі нема ціни».

5. Про Аллу Горську так мало написано!!! Якщо Він має цінну інформацію, то нехай надрукує її. Тому я попросила Вас вилучити з книги документи, автором яких є С. Білокінь.

Про це я йому написала.

Дякую за захист моїх прав.

З повагою Л. Огнєва

30.05.2015

Арк. 54. Лист від Н. Ксьондзик 04.08.2015, 12:43

Доброго дня, пані Людмилу!

Маю гарні новини – нарешті зробили іменний покажчик. Зараз оперативно доверстуємо.

Між тим хочу передати вам вітання і подяку від пана Осипа Зінкевича за колосальну роботу. У нього також є кілька зауважень-пропозицій, які викладаю нижче:

с. 4 Пропонуємо додати речення:

Рецензент Олексій Зарецький *або* За редакцією Олексія Зарецького

Там, де авторські знаки, уточнити:

© Людмила Огнєва, упорядкування, 2015

© Олексій Зарецький, правовласник, 2015 – чи якесь інше формулювання – пан Осип вважає, що Лесь тут обов'язково має бути якось поданий. Можливо, уточніть у нього самого?

© «Смолоскип», 2015

У книзі є коротенька примітка про Людмилу Огнєву, але пан Осип дуже просить дати про вас більшу довідку, можна також додати фото, коротко обґрунтувати, чому взяли за підготовку цього видання (у вступному слові про це дещо є, але можна й тут повторити) і винести її на окрему сторінку – ми так часто робимо, наприкінці видання подаємо інформацію про автора-упорядника.

Сподіваюся, ви не будете проти цих доповнень-уточнень.

І ще таке: ми плануємо підготувати авторський договір для вас. І, мабуть, для Олексія Зарецького як правовласника – правильно?

Щодо гонорару, то пан Осип не пригадує, як з вами домовлявся. Можливо, ви пам'ятаєте? Якщо ні, то не страшно, ми це питання вирішимо – за вашу роботу обов'язково буде фінансова винагорода. Також і ви, і Олексій отримають авторські примірники видання. Якщо маєте якісь побажання щодо кількості, то напишіть, будь ласка.

Ось таке на сьогодні від мене. А як там підготовка до вашої виставки?

З повагою, Наталя.

Арк. 55. Лист від Огнєвої Л. 04.08.2015 22:35

Відповідаю на питання та висилаю кілька фоток. Про себе ще напишу.

З повагою Л.О.

Арк. 56. Лист від Н. Ксьондзик 06.08.2015, 13:15

Дуже дякую, пані Людмילו!

За редакцією ... — додамо.

Щойно переговорила з Олексієм і він усе ж таки погодився на «спадкоємця», бо хоч усі матеріали і зберігаються в архіві, але ж Горська його мати, тому інтелектуальна власність все ж таки його.

Тому пропоную так і дописати: Олексій Зарецький, спадкоємець — аби не виникало сумнівів, що це проект з'являється з його благословення.

Договір для вас Ростислав Семків підготує до кінця місяця, а щодо гонорару, то я це питання віртуально узгоджую з паном Осипом.

Між тим чекаю на інформацію про вас.

І дуже чекаю на книжку:)

З повагою, Наталя.

Арк. 57. Лист від Н. Ксьондзик 11.08.2015, 17:26.02

Арк. 58. Лист від Огневої Л. 11.08.2015, 19:52

!!!!!!!!!!!! — це враження від обкладинки.

Пані Наталю, звертаю Вашу і пана Осипа увагу на те, що до збірки з архіву ввійшли не тільки листи з архіву А.Г.. Були опрацьовані ще й архіви В. Зарецького, Н. Світличної, П. Заливахи, С. Параджанова, В. Вовк та інших. Прочитала щоденники Л.Танюка. До книги увійшли вірші, репродукції картин, присвячених А.Г. , які я фотографувала на виставках, сканувала з часописів, розшукувала в інеті. Отже, якщо написати спадкоємцем тільки Леся Зарецького, то викличемо бажання живих авторів, або їх нащадків також заявити свої права. З цим я зіткнулася коли готувала до друку «Словник мовних покручів»

Олекси Тихого. Деякі автори спогадів заявили про своє право авторства.

Знаю як прискіпливо ставиться до спадщини дружина Заливахи. Тут і Білокінь схаменеться, адже і його трохи цитуємо. А Леся ми ні в якому разі не ображаємо і не посягаємо на його права.

З повагою. Л.О.

Арк. 59. Лист від Н. Ксьондзик 12.08.2015, 15:26

Рада, що обкладинка сподобалась.

Аргументація цілком доречна.

Сподіваюся, що завтра вдасться зустрітись.

З повагою, Наталя.

Арк. 60. Лист від Огнєвої Л. 12.08.2015, 17:00

Пані Наталю, я висловила власне захоплене враження від обкладинки. Але розіслала своїм друзям. Влаштували обговорення. Всім сподобалося оформлення. На цитату реакція була очікуваною: порівняння з сьогоденням і погодження з висновком. Й у мене самої було таке ж ставлення. А от одна людина не погодилася: багато зовнішнього негативу та відсутність Аллиної вдачі бійця. А як книга про А.Г. , то й вислів має відповідати її вдачі, а не характеристиці часу. Поміркувавши, погодилася. Пропоную, якщо можна, розмістити цитату більш близьку до Аллиного характеру: «Міняю душу на шматок заліза. Якщо зігнете, то, певно, буде вольтова дуга». Не знаю чи вона взяла цю дугу у Ліни Костенко, чи Ліна Костенко — у неї. Але виходить, що душа малесенької шопти шістдесятників мала немалі біцепси.

КОРЕКТНА ОДА ВОРОГАМ

Мої кохані, милі вороги!

Я мушу вам освідчитись в симпатії.

Якби було вас менше навкруги,—

людина може вдаритись в апатію.

Мені смакує ваш ажіотаж.

Я вас ділю на види і на ранги.

Ви — мій щоденний, звичний мій тренаж,
мої гантелі, турніки і штанги.
Спортивна форма — гарне відчуття.
Марудна справа — жити без баталій.
Людина від спокійного життя
жиріє серцем і втрачає талію.
Спасибі й вам, що ви не м'якуші.
Дрібнота будь не годна ворогами.
Якщо я маю біцепси душі —
то в результаті сутичок із вами.
Отож хвала вам!
Бережіть снагу.
І чемно попередить вас дозвольте:
якщо мене ви й зігнете в дугу,
то ця дуга, напевно, буде вольтова.

Бережіть снагу.

І чемно попередить вас дозвольте:

якщо мене ви й зігнете в дугу,

то ця дуга, напевно, буде вольтова.

Арк.61. Лист від Н. Ксьондзик 12.08.2015, 17:06

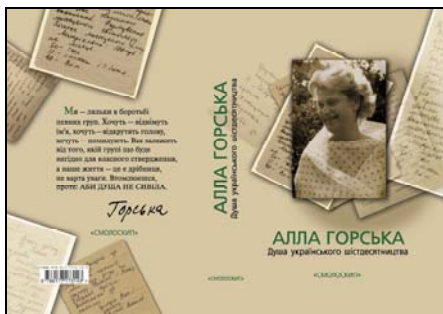
теоретично я можу попросити дизайнерку трошки зменшити кегль і тоді обидві цитати стануть. просто вони обидві важливі і знакові.

Арк. 62. Лист від Н. Ксьондзик 18.08.2015, 15:28

Надсилаю оновлену версію книжки.

Обкладинку за кілька днів.

З повагою, Н.

Арк. 64. Лист від Н. Ксьондзик 20.08.2015, 13:08

Навздогін до нашої сьогоднішньої розмови — таки знайшла того свого листа до вас. Пересилаю про всяк випадок ще раз. Від вас тоді ж була й відповідь — у вашій поштовій скриньці мала би зберегтись у надісланих повідомленнях від 26 лютого, але ви там більше звернули увагу саме на дати, а не на заголовки.

Бажаю наснаги в роботі!

І прошу про всяк випадок ще раз прописати, як можна означити всі ці назви. Наприклад, чи прийнятним був би варіант:

Алла Горська до Олександра Горського

Алла Горська до Олени Горської

Алла Горська до Віктора Зарецького

Алла Горська до Олексія Зарецького

Алла Горська до Опанаса Заливахи і т.д. за подібною схемою

З повагою, Наталя.

Пересилаю листа: Fwd: Lyst_26.02.2015

Доброго дня, пані Людмило!

Як ваше здоров'я? Про моральний стан не питаю, бо зараз він у всіх нас не найкращий. А проте — тримаємося і віримо.

Між тим, робота над книжкою добігає завершення. Днями надіслала пану Осипу повну версію. У нього завжди бувають конструктивні зауваження-пропозиції. Цього разу він звернув увагу на оформлення листування. На його думку, так, як вони заверстані, «мають дуже холодний, бюрократичний і формальний смак». Тому він пропонує дещо змінити їх подачу: «Текст повинен бути заверстаний за стандартною системою: дата листа (в ніякому разі в заголовку чи підзаголовку) повинна бути зверху листа чи внизу, Звернення зліва, підпис посунутий направо, курсивом». І додає кілька прикладів — я їх прикріплю трохи нижче. Подивіться, будь ласка, і напишіть, що думаєте з цього приводу. З повагою, Наталя.

Арк. 65. Лист від Огневої Л. 31.08.2015, 12:25

Пані Наталю, добридень!

На мене навалилося одразу кілька справ. Не впораюсь! Прочитала біля 200 сторінок. Відчуваю, що не зможу продовжити, бо негайно треба готувати каталог до виставки в музеї Ів. Гончара та дещо відшити для поповнення кількох колекцій.

Відправляю Вам зауваження до тексту, який встигла прочитати і верстку в якій місця, що потребують редагування виділено жовтим кольором.

Нажаль, ці помилки не були помічені раніше. Можливо коректор зможе дочитати? Що будемо робити?

З повагою. Л.Огнева

Арк. 66. Лист від Н. Ксьондзик 31.08.15, 14:31

Доброго дня, пані Людмилу!

Дякую за роботу. Будемо працювати далі самі. Коли зробимо, то надішлемо оновлену версію, аби ви кинули оком.

Хочу про всяк випадок ще раз уточнити щодо заголовків листів: чи слід щоразу повністю прописувати Алла Горська чи можна все ж таки лише перший раз у розділі прописати повністю, а далі писати лише Алла?

З повагою, Наталя.

Арк. 67. Лист від Огневої Л. 01.09.2015, 00:57

Пані Наталю! Скорочення в заголовках неможливе.

У текстах (!) спогадів, нарисів припустимо не згадувати прізвище щоразу.

А у нас — збірка документів. Кожен лист – документ, тому повинен мати чітку назву. Це вимога оформлення наукових праць.

Окрім того:

Я не була знайома з А. Горською, яку надзвичайно поважаю. У такому випадку за українським мовним етикетом ім'я поєднується з прізвищем. Тому мною, такі зміни в заголовках сприймаються неетичними.

Розумію, що моя точка зору не відповідає погляду на це питання Пана Осипа, але залишаюся при своїй думці.

З повагою.

Л.Огнева.

Арк. 68. Лист від Н. Ксьондзик 01.09.15, 12:14

Дякую за уточнення, пані Людмило!

Я так і думала, але про всяк випадок спитала.

Якщо у нас під час вчитки виникнуть спірні запитання, то я їх зберу в окремий файл і згодом вам надішлю.

З повагою, Н.

Арк. 69. Лист від Н. Ксьондзик 26.09.2015, 16:34

Пані Людмило, доброго дня!

Спілкувалась з паном Осипом з приводу вишиванки, але у нього ні фото таких нема, ні вишиванки, ні ідеї. На жаль...

З приводу правок до книжки про Аллу Горську, то частину верстальник уже вніс, зараз підтягує хвостики. Коли буде готово, то надішле сам вам файл.

Я, на жаль, поки не зможу взяти активної участі у проекті, бо маю серйозні проблеми зі здоров'ям і вочевидь лягаю до лікарні. Не знаю лише як на довго. Тому дуже сподіваюся, що ви разом з верстальником Вадимом) усе самі полагодите і здасте книжку на друк (vadimmelnikov1960@yandex.ru.

З приводу обкладинки, то прошу звертатись до Уляни – melnykova@gmail.com Коли буде вже остаточна кількість сторінок, то вона під неї підтягне корінець. Сподіваюсь, що проблем не виникне і дуже мені прикро, що так зі мною сталося... Між тим надсилаю вам посилання на короткий відеоблог для еспресо.тв, де йдеться про Аллу Горську та вашу роботу над книжкою про неї. Хочу вірити, що це вас трохи потішить.

А я між тим тримаюся і вірю у краще.

З повагою, *Наталія.*

Арк. 70. Лист від Огневої Л. 27.09.2015 , 00:01

Пані Наталю, дуже-дуже сумна новина. Молитиму Бога за Вас.

У Вашому листі я щось не побачила посилання на відеоблог для еспресо.тв, про який Ви говорите. Є тільки ел. адреси Вадима та Уляни.

Дякую за все. Божої благодаті та Ангела Хоронителя Вам.
З повагою . Людмила О.

Арк. 71. Лист від Н. Ксьондзик 27.09.2015, 07:15

дякую, пані Людмילו! ось посилання:
<https://www.youtube.com/watch?v=peT0qAraG1I>
(«Календар історії та культури» | Наталія Ксьондзик | Алла Горська – Л.О.).

Арк. 72. Лист від Огневої Л. 08.10.2015, 12:41

Пані Наталю, редакція відповідно листу за 05.10.2015 вже виконана. Вадим прислав останню версію. Ще не маю версії з редакцією за 06.10.2015.

Хай Вас Бог береже.

Л.О.

Арк. 73. Лист від Н. Ксьондзик 12.10.2015, 15:08,

доброго дня, пані Людмילו!
отримала від Вадима оновлений файл. чи можемо давати на друк?
З повагою, Наталія

Арк. 74. Лист від Огневої Л. 13.10.2015, 09:36

Пані Наталю, щойно отримала від Вадима остаточний файл. Все ок! Ставимо КРАПКУ!

Обіймаю. Бережи Вас Бог!

Людмила О.

Арк. 75. Лист від Н. Ксьондзик 13.10.2015, 10:58

дякую!

Арк. 76. Лист від Л. Огневої 24.10.2015, 18:01

Пані Наталю, повідомляю, що виставка відбудеться 28 жовтня.

Л.О.

Арк. 77. Лист від Н. Ксьондзик 26.10.2015, 12:01

дякую за запрошення, пані Людмילו!

Н.

Арк. 78. Лист від Л. Огнєвої 26.2015, 14:48

Перепошую, відкриття перенесено на 4 листопада: не встигаємо. Обіймаю. Л.О.

Арк. 79. Лист від Н. Ксьондзик 26.10.2015, 14:58

дякую за уточнення! теж звернула увагу на різні дати. сподіваюся, все гарно вийде:)

Арк. 80. Лист від Н. Ксьондзик 28.10.2015, 15:45

Доброго дня, пані Людмило!

Сьогодні отримали тираж Горської. Виглядає дуже гарно. Якщо матимете час, то заходьте у Смолоскип, а як ні, то вже на відкритті виставки вам презентуємо.

Нагадайте, будь ласка, контакти Олексія Зарецького. З повагою, Наталя

Арк. 81. Лист від Л. Огнєвої 24.03.2016, 12:44

Пані Наталю, перепошую за вчорашню неуважність. Догризаюся. Була сумна з того, що забула вдома документи, котрі привезла з Івано-Франківська і мала передати СМОЛОСКИПУ. Оля запропонувала вислати копію на Вашу пошту, а я, вразі позитивного рішення, перед від'їздом до Ів-Фр. принесу оригінали.

Будь ласка, допоможіть старій шкапі.
З пошаною Л.Огнєва

Арк. 82. Лист від Н. Ксьондзик 24.03.2016, 14:15

Вітаю, пані Людмило!

Олі документи переслала. Вона з вами сконтактує.

Сподіваюся, вечір вам сподобався.

З повагою, Н.

Арк. 83. Лист від Н. Ксьондзик 16.09.2016, 15:05

Пані Людмило! Хочу привітати вас від імені всього Смолоскипу. Ваша книжка про Аллу Горську на Львівському форумі видавців потрапила до переліку Найкращих книжок Форуму! Чудова новина! тішимося й радіємо!

Як ваші справи? Сподіваюся, тримаєтесь і як завжди активно творчо працюєте:)

З повагою, Наталія

Арк. 84. Лист від Л. Огневої 16.09.2016, 21:08

Це сталося завдяки всім, хто долучився до видання. Вітаю всіх!!!

Дякую!

Де прочитати перелік?

Весь час забирають виставки. Відбулися двічі в Києві, Івано-Франківську, Авдіївці, зараз закінчується в Чернігові.

Книга про Н. Світличну чекає завершення. Також затримується збірка про вишивку у фольклорі.

Готова (давно) збірка «Воїн Армії безсмертних» про Василя Макуха. По ній вже знято документальний фільм. Презентація була у травні в Будинку кіно. Режисер Ол-др Рябокрис.

Ще готова (давно) «На перехресті думок» — педагогічні роздуми Олекси Тихого.

Обіймаю. Л.О.

Арк. 85. Лист від Л. Огневої 05.11.2016, 07:56

Доброго ранку, пані Наталю!

Чи помітили Ви, що в грамоті, отриманій від Форуму видавців, є помилка в назві книги у слові «шістдесятництва». Грамота розміщена на сайті. Я виправила текст. Поставити його на смолоскипівський сайт не можу. Відправляю Вам редактований вигляд грамоти.

З повагою. Л.О.

Арк. 86. Лист від Н. Ксьондзик 05.11.2016, 07:56

Шановні колеги,

я їду на консультацію з приводу імовірного закордонного лікування, тому не зможу реагувати на ваші листи. Якщо у вас щось термінове, то пишіть Марії Ковальчук на адресу:

maryhelen1764@gmail.com або Ростиславу Семківу
rosemkiv@gmail.com.

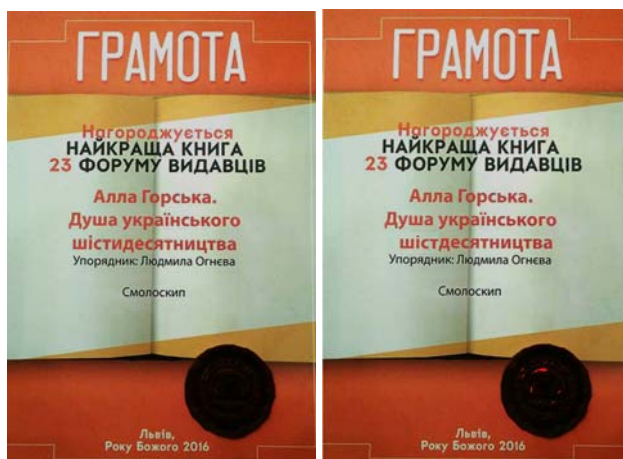
Коли повернусь на роботу — ще не знаю. Але сподіваюся, що все буде добре.

Дякую і до подальшої співпраці.

Наталя.

Арк. 87. Лист від Л. Огневої 05.11.2016, 08:22

Перепрошую. Відправила Грамоту, яка на Вашому сайті.
Тепер — відредаговану.

Арк. 88. Лист від Н. Ксьондзик 09.11.2016, 10:52

Вітаю, пані Людмилу!

Вчора повернулась з консультації. Наступного разу вочевидь поїду вже на операцію.

Так, звісно, ми бачили помилку, але не знали, як виправити. Дякую, що ви теж звернули увагу. При нагоді спробуємо замінити.

З повагою, Н.

Арк. 89. Лист від Л. Огневої 09.11.2016, 14: 19

Я виправила і відправила на адресу, яку Ви мені написали

Арк. 90. Лист від Н. Ксьондзик 09.11.2016, 14:38

вітаю, пані Людмилу!

дякую, при нагоді змінимо. уже надіслали нашому комп'ютерному адміністратору оновлену версію. тож щойно з*явиться на сайті — повідомлю.

Арк. 91. Лист від Л. Огнєвої 09.11.2016, 19:0

Дякую, пані Наталю. Я завтра везу в Черкаси свої роботи. Там 16-го відкривається моя виставка в музеї «Кобзаря» Т.Г. Шевченка». Затримаюся там. Треба полікуватися. Тиск. Серце.

В грудні там же відбудеться презентація книги. Якщо є в Черкасах ця книга є, то добре якби книгарня скористалася цією нагодою. У мене лишилося 2 екз. ті, що мені подарував «Смолоскип» додатково, бо все пороздарувала.

Л.О.

ЛИСТУВАННЯ З О. ЗІНКЕВИЧЕМ

Арк. 1. Лист від Л. Огнєвої 23.02.2011

Пане Осипе, Ваш лист отримала. Все читається.
У мене стара система. Не читає файли типу docx
А це мій попередній лист
Доброго дня п. Осипе.

1. Наприкінці грудня 2011 я зустрічалася з п. Ростиславом Семків. Передала остаточний (на той час) варіант «Життєпис мовою листів» — епістолярна спадщина А.Горської. «Квітку на вулкані» (присвяту А.Г. її друзів — вірші, картини, спогади) передала восени.

2. Також в грудні передала Лесю Зарецькому надруковані у Донецьку обидві книги для редагування. Було надруковано всього по 10 примірників для праці. Отримавши від нього зауваження, доопрацювала. Лесь показав книги Сергію Білоконю. Той надзвичайно ними зацікавився. Телефонував мені з проханням за будь-яку ціну переслати їх йому. С. Білоконю сказала, що можливо книги будуть надруковані в «Смолоскипі». Він зрадів, сказав, що буде чекати. Окрім того С.Білокінє прислав

мені свої рукописи з цієї теми. Дещо з того (за згодою Білоконя) додала до обидвох книг.

3. Остаточні, на цей час, варіанти книг ще не передала до видавництва. Пан Ростислав нічого не знав, про Вашу пропозицію. Що скажете?

Прошу вітати пані Надію.

З повагою. Людмила Огнєва

23.02.2011

Арк. 2. Лист від О. Зінкевича 04.11.2013, 02:47

Шановна пані Людмила,

Ми уже у США. Наталя надіслала мені Ваші обидві книжки про Аллу Горську. Переглянув увесь матеріал і бачу, що він надзвичайно цінний і важливий.

Бачу що редактором обох книжок був Олесь Зарецький а Ви були упорядником. Самозрозуміло, що усю роботу у розшуках матеріалів і у їхньому упорядкуванні виконували Ви.

Під час нашої зустрічі, я згадував Вам, що увесь російськомовний матеріал доведеться перекласти на українську мову. Це наша принципова позиція. Я розумію і свідомий того, що дещо по іншому сприймається документи у мові оригіналу і в перекладах. Ми не знаємо, хто є власником усіх цих листів і матеріалів, у кого вони зберігалися і зберігаються. Я б просив Вас, щоб Ви цю справу узгодили з Олесем і ми мусіли б мати від нього лист, що він погоджується на переклад на українську мову, а також ми мусіли б мати подібний лист і від Вас.

Раз Ви упорядник, то Вам доведеться усе це полагодити, щоби пізніше із-за цього не виникли якісь непорозуміння (Ви, мабуть, знаєте, що внучка Василя Симоненка судиться з Яременком через неузгодження його публікацій про Симоненка). Я певний, що у нас такого не буде, але мусить бути чітке домовлення, а також нам доведеться підписати з Вами і можливо з Олесем договір про авторські права та гонорар. За Вашу роботу Вам належить відповідний гонорар, але чи і Олесеві доведеться платити гонорар, як нащадкові Алли? Я не

знаю. Такий документ ми підписуємо з усіма редакторами, упорядниками і власниками авторських прав.

Якщо Ви погодитесь на переклад, то ми могли б почати роботу над ним ще цього року.

Очікую відповіді і вітаю Вас усім добром, щиро Ваш,
О. Зінкевич

Арк. 3. Лист від Л. Огнєвої 04.11.2013, 07:10

(відповідь на Арк. 2 від 04.11.2013, 02:47)

О.З.: Шановна пані Людмила,

Ми уже у США. Наталя надіслала мені Ваші обидві книжки про Аллу Горську. Переглянув увесь матеріал і бачу, що він надзвичайно цінний і важливий.

Бачу що редактором обох книжок був Олесь Зарецький, а Ви були упорядником.

Самозрозуміло, що усю роботу у розшуках матеріалів і у їхньому упорядкуванні виконували Ви.

Л.О.: Шановний пане Осипе! Дякую за добрий відгук. Сергій Білокінь, Микола Жулинський та його заступник також дали високу оцінку важливості цих книг.

Трохи історії:

1. 2007 р. — книга «Алла! Алла! Аллилуйя!». Автор Людмила Огнєва, редактор Вікторія Андросова. Наклад 50 екз.

2. 2010 р. — книга «Квітка на вулкані» (доповнена «Алла! Алла! Аллилуйя!»). Наклад — 20 екз. Лесь Зарецький зробив суттєві зауваження стосовно правил оформлення виносок. Знайшов купу граматичних помилок. Проте не вважав себе редактором, але погодився на формулювання «за редакцією». Мені здається, що це одне і те ж. Я була і є цим задоволена.

3. 2013 р. — книга «Квітка на вулкані» (видання друге доповнене). — 20 екз. Лесь її не вичитував. Але я дотримувалася його рекомендацій, тому поставила за його редакцією.

4. 2009 р. – книга «Життєпис мовою листів». Упорядник Л. Огнєва, коректор Ірина Курбацька. Наклад 20 екз.

5. 2009 р. – книга «Життєпис мовою листів» – доповнена. Упорядник Л.Огнєва. За редакцією О.Зарецького.- 20 екз.

6. 2013 р. — книга «Життєпис мовою листів» (видання друге доповнене). Значно доповнене. Лесеві книгу я не змогла передати, проте написала за його редакцією, бо дотримувалася рекомендацій, висловлених ним раніше. Наклад 20 — примірників.

Пане Осипе, у мене з Лесем теплі стосунки. Я не хочу їх втратити. Моя відмова не пов'язана з ним ніяким чином. Лесеві я відправила лист редактора і свою їй відповідь.

О.З.: Під час нашої зустрічі, я згадував Вам, що увесь російськомовний матеріал доведеться перекласти на українську мову. Це наша принципова позиція. Я розумію і свідомий того, що дещо по іншому сприймається документи у мові оригіналу і в перекладах.

Л.О.: Я з цим погодилася. Якщо дійде справа до друку, то бажано вказати, які тексти даються у перекладі, які – в оригіналі. Тоді збережеться правда.

Окрім того, листи подано як діалог. Бажано зберегти таку послідовність.

О.З.: Ми не знаємо, хто є власником усіх цих листів і матеріалів, у кого вони зберігалися і зберігаються.

Л.О.: Я працювала з документами, що зберігаються у Центральному Державному музеї-архіві літератури і мистецтва.

У книгах під кожним текстом є виноска з посиланням на фонд (архів А.Горської – фонд № 1165; архів В. Зарецького – фонд № 1205; архів О. Заливахи – фонд № 1151.), або літературу.

Гортала й архів Віри Вовк.

Документи А.Г. та В.З. передав до архіву Лесь Зарецький.

Деякі документи – з архіву Заливахи – передав сам Опанас.

Тексти листів Алли Горської з Донецька до Надійки Світличної передала мені, за моїм проханням, сама Надійка через Аллу Дебелюк. Про це у виносках є.

Кілька Аллиних автографів мені віддав Лесь З.

Є.Сверстюк дав ксерокопію свого рукопису.

О.З.: Я б просив Вас, щоб Ви цю справу узгодили з Олесем і ми мусіли б мати від нього лист, що він погоджується на переклад на українську мову, а також ми мусіли б мати подібний лист і від Вас.

Раз Ви упорядник, то Вам доведеться усе це полагодити, щоби пізніше із-за цього не виникли якісь непорозуміння (Ви, мабуть, знаєте, що внучка Василя Симоненка судиться з Яременком через неузгодження його публікацій про Симоненка). Я певний, що у нас такого не буде, але мусить бути чітке домовлення, а також нам доведеться підписати з Вами і можливо з Олесем договір про авторські права та гонорар. За Вашу роботу Вам належить відповідний гонорар, але чи і Олесеві доведеться платити гонорар, як нащадкові Алли? Я не знаю. Такий документ ми підписуємо з усіма редакторами, упорядниками і власниками авторських прав.

О.Л.: *Пане Осине, я відправлю цей лист і Лесю. Як він скаже, так і буде. Ідею друку я поховала.*

Моє бажання – зберегти пам'ять про Аллу Горську, про гонорари я не думала і не думаю. Влаштовувати якісь тяганини не збираюся.

О.З.: Якщо Ви погодитесь на переклад, то ми могли б почати роботу над ним ще цього року.

Очікую відповіді і вітаю Вас усім добром, щиро Ваш,

О. Зінкевич

Арк. 4. Лист від О. Зінкевича 05.11.2013, 09:47

5 листопада, 2013

Шановна пані Людмила,

Шановний пане Олесь,

Дуже дякую за Вашу оперативність і за Ваші листи. Усе прояснюється, хоч ще багато що треба буде узгоджувати. Я ще раз більш уважно переглянув обидві книжки і у мене є такі орієнтовні пропозиції:

1. З двох книжок зробити одну, під однією назвою і увесь матеріал поділити на розділи.

2. Переглянути «Червону тінь калини», перевірити, котрі у тій книжці є листи перекладені на українську. Решту листів скопіювати і дати на переклад. Якщо б у Вас був добрий перекладач, ми дали б йому, або дамо нашому. Бажано, щоб перекладач був з Києва. Зроблений переклад Вам доведеться звірити з оригіналами.

3. Після зроблення перекладу, ми запропонуємо проект розподілу матеріалів і верстку, щоб узгодити з Вами.

4. Мені здається, що деякі, ті самі фото є в обох книжках. Я б запропонував, щоб ми дали дві вкладки: в одній вкладці репродукції картин Алли Горської і репродукції картин присвячених їй, а у другій – особисті фотоматеріали з її життя і творчості.

5. Я побачив, що серед віршів присвячених Аллі Горській є декілька віршів Василя Стуса. Я не певний, чи усі вони були присвячені Аллі Горській.

Серед різних матеріалів є стаття М. Білецького «Як готувався «Київський лист» (139-ти). Я б ту статтю зняв, бо вона не має прямого відношення до життя і творчості Горської. Не певний чи в одній чи другій книжці є передрук матеріалів про А. Горську з «Укр. вісників», якщо немає, вартувало б включити. Також вартувало б переглянути наш архів і побачити, що у ньому

є про Горську і що вартувало б додати до книжки, якщо у ній тих матеріалів не було б.

Практично усіма цими справами буде займатися Наталя Ксьондзик. Напевно не раз Вам доведеться з нею зустрічатись і узгоджувати усе те, де буде така потреба.

Десь до кінця листопада Наталя перевірить у «Червоній тині калини», і підбере, які матеріали треба перекладати. Якщо у Вас був би свій перекладач, повідомте про це її. Увесь кінцевий матеріал книжки перевірить також наш літературний редактор, якщо б знайшлись якісь розбіжності, доведеться спільно узгоджувати.

За моїм приблизним підрахунком, книжка нашого книжкового формату буде мати понад 600 сторінок.

Щиро дякую і вітаю,

О.Зінкевич

ПС. Копію цього листа надсилаю також Наталі Ксьондзик.

Арк. 5. Лист від Л. Огнєвої 06.11.2013, 12:07

(відповідь на Арк. 4. від 05.11.2013, 09:47)

О.З.: 5 листопада, 2013

Шановна пані Людмила,

Шановний пане Олесь,

Дуже дякую за Вашу оперативність і за Ваші листи. Усе прояснюється, хоч ще багато що треба буде узгоджувати. Я ще раз більш уважно переглянув обидві книжки і у мене є такі орієнтовні пропозиції:

1. З двох книжок зробити одну, під однією назвою і увесь матеріал поділити на розділи.

Л.О.: *Погоджуюся.*

О. З.: 2. Переглянути «Червону тинь калини», перевірити, котрі у тій книжці є листи перекладені на українську.

Л.О.: *З Вашого листа зрозуміла, що це зробить п. Ксьондзик.*

Зауважу:

1. *Листи Алли Горської, написані українською, — оригінали. Прошу, до матеріалів, поданих у перекладі, дати виноски з інформацією про це.*

2. *Листи Віктора Зарецького – у перекладі Олексія Зарецького. (З певних причин я не наважився друкувати оригінали. Ми з Лесем це обговорювали).*

3. *Бажано зберегти діалог в листах*

Решту листів скопіювати і дати на переклад. Якщо б у Вас був добрий перекладач, ми дали б йому, або дамо нашому. Бажано, щоб перекладач був з Києва.

Думаю, що це — до Н. Ксьондзик та О.Зарецького

О.З.: Зроблений переклад Вам доведеться звірити з оригіналами.

Л.О.: *Можу зробити і я, якщо переклад мені буде надіслано.*

О.З.: 3. Після зроблення перекладу, ми запропонуємо проект розподілу матеріалів і верстку, щоб узгодити з Вами.

Л.О.: *Безумовно.*

О.З.: 4. Мені здається, що деякі, ті самі фото є в обох книжках. Я б запропонував, щоб ми дали дві вкладки: в одній вкладці репродукції картин Алли Горської і репродукції картин присвячених їй, а у другій – особисті фотоматеріали з її життя і творчості.

Л.О.: *У мене репродукції з друкованих джерел. Деяко дав О. Зарецький, але все — не більше як ілюстрація до текстів книг. Якщо Лесь доповнить цей розділ, буде дуже добре.*

О.З.: 5. Я побачив, що серед віршів присвячених Аллі Горській є декілька віршів Василя Стуса. Я не певний, чи усі вони були присвячені Аллі Горській.

Серед різних матеріалів є стаття М. Білецького «Як готувався «Київський лист» (139-ти). Я б ту статтю зняв, бо вона не має прямого відношення до життя і творчості Горської.

Л.О.: Інформація про присвяту віршів Стуса – у «Палімпсестах», «Нашому житті» та «Дніпрі».

Включено вірші, які були написані Стусом під впливом загибелі А.Горської.

Один з учнів школи № 6 м. Ясинувата, написав у своєму творі за збіркою «Алла! Алла! Алилуйя!»: «Про шістдесятників можна прочитати у підручнику з історії, а у Огневої – про що вони думали». Тому пізніше я включила вірші В. Стуса, написані під впливом загибелі А.Горської (зі спогадів Дмитра Стуса, надрукованих у «Дніпрі») та розповідь М. Білецького. Цей «Лист 139» зіграв не абияку роль в долі А.Горської.

Якщо треба я позначу вірші – «під впливом загибелі», якщо хочете вилучайте. Стосовно М. Білецького: можна вилучити.

О.З.: Не певний чи в одній чи другій книжці є передрук матеріалів про А. Горську з «Укр. вісників», якщо немає, вартувало б включити. Також вартувало б переглянути наш архів і побачити, що у ньому є про Горську і що вартувало б додати до книжки, якщо у ній тих матеріалів не було б.

Л.О.: У листі до Р.Корогодського В.Чорновіл визначив (Т.1 «Вячеслав Чорновіл») як вшанувати пам'ять Алли Горської. З цим листом я була знайома значно раніше ніж був надрукований Т1.

«Укр. вісник», «А. Горська. Червона тінь калини» реалізували окремі пункти цього плану (так вирішила я), тому працювала над пп. 4 – 5 (поезії та картини, присвячені А.Горській). Перша книжка «Алла! Алла! ...» була з присвятою В. Чорноволу.

А потім вирішила додати епістолярію в оригіналі.

Я знайома майже зо всім, що написано про А.Горську. У мене була мета: дати те, про що мало відомо, або зовсім невідомо, а не передруковувати. Хоча дещо, у разі необхідності, використовувала.

На мій погляд, достатньо того, що Лесь дав огляд надрукованого про А. Горську (це є в збірці). Щось може додати С. Білокінь. Тобто, Бібліографія охопить те, що не увійшло до збірки.

О.З.: Практично усіма цими справами буде займатися Наталя Ксьондзик. Напевно не раз Вам доведеться з нею зустрічатись і узгоджувати усе те, де буде така потреба. Десь до кінця листопада Наталя перевірить у «Червоній тіні калини», і підбере, які матеріали треба перекладати.

Л.О.: Я буду в Києві в останній декаді грудня.

О.З.: Якщо у Вас був би свій перекладач, повідомте про це її.

Л.О.: Це питання до Олексія Зарецького.

О.З.: Увесь кінцевий матеріал книжки перевірить також наш літературний редактор, якщо б знайшлись якісь розбіжності, доведеться спільно узгоджувати.

За моїм приблизним підрахунком, книжка нашого книжкового формату буде мати понад 600 сторінок.

Л.О.: Дякую

О.З.: Щиро дякую і вітаю,

О.Зінкевич

ПС. Копію цього листа надсилаю також Наталі Ксьондзик.

Л.О.: З повагою. Людмила Огнєва

Арк. 6. Лист від О. Зінкевича 23.11.15, 20:12.

Шановна пані Людмила,

Не писав Вам раніше, бо насамперед хотів побачити книжку. Книжка вийшла надзвичайно гарно, за що Вам належитьсь найщиріше признання і подяка.

З книжки ми з дружиною надзвичайно задоволені, вітаємо Вас з цією подією, Вашою подвижницькою роботою і бажаємо Вам ще багато творчих успіхів у майбутньому.

Прикро, але завжди щось трапляється. Наталя напевно показувала Вам лист Танюка. Я хочу йому відповісти, але перед тим, щоб йому писати, мені потрібно кілька інформацій від Вас:

1. Коли Ви переписували вірші Танюка, чи у той час архів Алли ще зберігався у Олеся, чи уже був переданий до архіву?

2. Вірші Танюка, які Ви віднайшли у архіві Алли, були переписані її власною рукою, чи це були вірші на клаптиках паперу писані різними особами, а в тому може і самим Танюком?

На мою думку прикро, що трапилося декілька друкарських помилок, але щодо віршів, то Танюк у ніякому разі не правий. Ви, як упорядник книжки, не мали шукати за іншими варіантами тих віршів і звіряти їхній текст. Вашим завданням не було дошукуватися, яким чином вони потрапили до Алли. Якщо б Ви були знайшли іншу версію віршів Танюка і опублікували їх, це була б фальшивка, це не були б ті вірші, які зберігалися у її особистому архіві. І я хочу про це йому написати. Він звинувачує дуже гостро Вас і видавництво у тому, у чому у ніякому разі не можна нас з Вами звинувачувати.

Щиро вдячний Вам, з найкращими побажаннями,
О. Зінкевич

Арк. 7. Лист від Л. Огнєвої 24.11.2015

Шановний пане Осипе!

Дякую, дякую, дякую. Думаю, що найважливішу роботу зробили Ви. Без Вас книга не вийшла б. Низько вклоняюсь пані А. Кулик.

Пані Наталя мені нічого не говорила про лист Л. Танюка.

Лесь Зарецький передав мені невелику купу Аллиних паперів та записник. Там було кілька спогадів, що не увійшли до впорядкованої ним книги «Алла Горська. Червона тінь калини», і вірші. Щось було надруковано на машинці, щось написано рукою. Здається вірші Танюка були надруковані.

Пізніше Олексій дозволив лишити цей архів у мене. Він – у Донецьку або в моїй хаті, або в музеї «Смолоскип», до

створення якого я була причетна. Там був розділ, присвячений А.Горській. Музей захоплено ДНРівцями. Мою квартиру ніхто не доглядає.

Я читала вірші Леся Танюка, надруковані в наш час у його Щоденниках. Знаю, що вони трохи відрізняються від того, що мені передав О. Зарецький. Але ж я працювала з паперами, що належали Аллі. Вона читала саме той варіант віршів. Вона знала і любила того Танюка, а не теперішнього. Прикро. Але, якби прийшлося починати працювати над книгою знову, я, вже знаючи, що чимось Л. Танюк незадоволений, зробила б те ж саме.

Будете писати пану Танюку, будь ласка, передайте йому, що я ні в якому разі не хотіла його образити. А вибачатися мені нема за що.

З пошаною

Людмила Огнєва

24.11.2015

Арк. 8. Лист від О. Зінкевича до Л. Танюка

01.12.15, 23:30.

Шановний пане Лесь,

Наталя Ксьондзик надіслала мені Ваш лист у справі нашого видання про Аллу Горську. Я дуже Вам вдячний за Ваші зауваження щодо суттєвих і друкарських помилок. Ми уже зробили ряд заходів у видавництві, щоби такі речі не повторилися.

Але сказавши правду, мене дуже здивувала друга частина листа, щодо віршів Леся Танюка. Я попитав Людмилу Огнєву, як ті вірші потрапили до неї. Вона написала, що досить давно їй передав для використання багато різних записок Лесь Зарецький. Так, як вона собі пригадує, ті вірші були друковані на машинці. Як ті вірші потрапили до Алли, Огнєва не знає. Вона їх використала такими, якими вони зберігалися у її архіві.

І тут ціла суть справи. Ви пишете, що ті вірші «у спотвореному й безпрецедентному для моєї репутації вигляді»,

що вони «межують не просто з профанацією, а з компрометацією – як Алли Горської, так і мене» і т.д. І далі Ви пишете «вважаю для себе за неможливе з'явитись перед читачами «Смолоскипа» у такому фальсифікованому вигляді...»

За зміст цих віршів Ви звинувачуєте досить гостро упорядника книжки Людмилу Огневу і видавництво «Смолоскип». І тут, пане Лесь, дозвольте з Вами не погодитися. Ані упорядник, ані видавництво, публікуючи вірші знайдені у чиемусь архіві у ніякому разі не зобов'язані шукати за іншими варіантами (не знаючи, що такі можуть десь існувати), звіряти з іншими варіантами і публікувати у книжці зовсім інший варіант, а не той, який був знайдений у архіві. Якщо б це зробила упорядник або видавництво, то їх тоді з повною відповідальністю можна б звинуватити у фальсифікуванні тих текстів, які були знайдені. Я не знаю, чи Людмила знала і взагалі чи над тим задумувалася, що десь можуть бути інші варіанти віршів Леся Танюка, а якщо і знала, то не уважала своїм обов'язком відшукувати їх і публікувати інший варіант тих віршів. Вона уважала за свій обов'язок публікувати те, що вона віднайшла, а не що інше. І у цьому Ви аж ніяк не можете звинувачувати її і видавництво.

І ще одне питання: яким чином ті вірші за підписом Леся Танюка могли потрапити до Алли Горської? І Ви самі на це питання даєте відповідь: «Я не виключаю того, що в процесі обговорення ескізів в одеському видавництві Аллі могли «ніби випадково» підсунути редакційні варіанти саме такого кшталту – на думку редактора, такі «антинаціоналістичні поправки» могли б врятувати справу».

І ще одне питання: що нам робити, якщо б колись нам довелося перевидавати цю книжку? Що робити з цими віршами Леся Танюка. І я скажу Вам відверто, як людина відповідальна за видавництво: ми ніяк не могли б замість цих віршів опублікувати зовсім інший їхній варіант. Ми могли б їх взагалі зняти з книжки або додати до них відповідну примітку. Таке рішення прийняло б, на мою думку, і кожне інше видавництво у подібній ситуації.

Щодо Вашої пропозиції видати збірку цих віршів у іншому варіанті і можливо з додатковими віршами та передмовою М. Жулинського: підготуйте і ми її видамо.

З пошаною і найкращими побажаннями, О. Зінкевич

Арк. 9. Лист від Л. Огневої 02.12.2015

Шановний пане Осипе, доброго дня.

Дякую за надісланий лист до Танюка. Я тієї ж думки, що і Ви.

А чи не можна заклеїти прізвище Танюка написом «автор невідомий»? Я б зробила це власноруч, але після 11 листопада, бо ще триває моя персональна виставка в музеї Івана Гончара. Я там буваю щодня (веду екскурсію).

З повагою Людмила Огнева.

2 грудня 2015 р.

Арк. 10. Лист від О. Зінкевича 03.12.2015, 01:10

Шановна пані Людмила,

Ваш лист отримав, дякую. Ми ніяк не можемо робити у книжці Горської якісь наклейки. Автор тих віршів відомий, хоч вони іншого варіанту. Залишмо так, як є, а коли будемо книжку перевидавати, тоді будемо думати, що з ними роботи.

Вітаю усім добром, О. Зінкевич

Арк. 11. Лист від О. Зінкевича 11.01.2017, 21:52

Дорога пані Людмила,

Вітаю Вас у Новому Році. Бажаю багато успіхів у житті, творчості і Вашій діяльності. Нехай Вам щастить.

Надсилаю Вам «Свободу», у котрій на стор.16 є стаття про Вас.

З пошаною, О. Зінкевич

Арк. 12. Лист від Л. Огневої 12.01.2017, 00:52

Пане Осипе, я Вам вдячна за книгу. Видання дійсно прекрасне. Пані Наталя і вся команда зробили неймовірно. Низький уклін пані Аді К.

Моя виставка «З нами Бог і Україна», яка є частиною експозиції «Культурний простір Донеччини», мандрує вже другий рік. Київ — музей Ів. Гончара та Центр Української культури та мистецтва, Івано-Франківськ — Центр патріотичного виховання учнівської молоді, Чернігів — заповідник «Чернігів стародавній», Черкаси — музей «Кобзаря» Т. Шевченка, зараз — Бахмут (Артемівськ — Донецька обл.), потім буде Краматорськ. Відкриття буде 27 січня у день нар. О.Тихого. Окремі теми експонувалися в Авдіївці та Селідовому Донецької обл. Є заявки від музею Коцюбинського (Чернігів) та Львів (Союз українок). В інеті є повідомлення про все це. Тут — Івано-Франківськ.

<https://www.youtube.com/watch?v=nzCElhfp99A>

З повагою. Л. Огнева.

КНИГИ ЛЮДМИЛИ ОГНЕВОЇ, ПРИСВЯЧЕНІ АЛЛІ ГОРСЬКІЙ

Лист Плахотнюка М. до директора ЦДАМЛМУ.

14.12.2006

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «МУЗЕЙ ШІСТДЕСЯТНИЦТВА»

м.Київ, вул. Межигірська, 17

від 14.грудня 2006 р.

Директору Центрального
державного архіву-музею

літератури та мистецтва України

Шановний пане директоре!

Просимо Вашого дозволу на працю з документами Алли Горської та Віктора Зарецького для члена нашої організації — журналістки Людмили Огневої, яка працює над книгою, присвяченою Аллі Горській, — «Алла! Алла! Алилуя!».

Л.Огнева вже опрацювала матеріали з фондів нашого музею. Інформаційну підтримку їй надали Олексій Зарецький, Надія Світлична, Михайлина Коцюбинська, Леопольд Яценко, Ярослава Чистякова-Пришєдько, Людмила Семикіна, Галина Севрук, Борис Плаксій, Лесь Танюк, Опанас Заливаха, Олександр

Коровай, Геннадій Марченко. Отримана інформація дозволила авторці підготувати до друку:

- *Перший розділ книги – «Алла! Алла! Аллилуя!» – поезії та твори художників, присвячені пам'яті Алли Горської;*
- *Третій розділ – «Свіча пам'яті» – про вшанування пам'яті Алли Горської в Україні та поза її межами;*
- *Четвертий розділ – «Лицарі неситої утроби» – про нищення унікальних мозаїк, створених у Донбасі групою монументалістів, до складу, якої входили Алла Горська та Віктор Зарецький.*

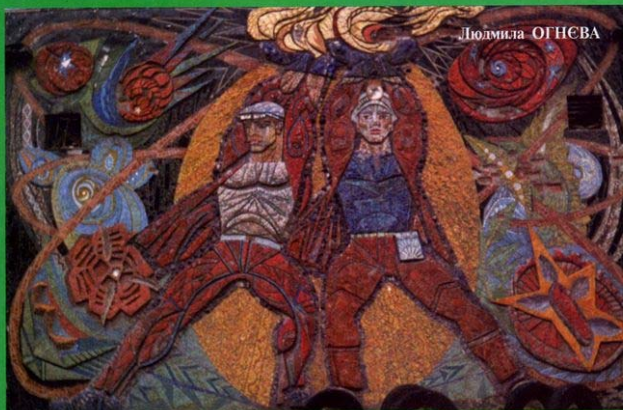
Другий розділ книги – «Мозаїчна галерея Донбасу» – знаходиться у стадії розробки. Для її завершення потрібні матеріали з архіву художників, які були авторами творів. А весь архів родини Зарецьких, як повідомив О.Зарецький, зберігається у фондах Вашого Музею.

Праця з архівом родини Зарецьких потрібна і для наступної книги Л. Огневої про життєвий та творчий шляхи Алли Горської.

Творчий доробок Л.Огневої, яка неодноразово у Донецьку ставала на захист культурної спадщини України, дасть можливість звернути увагу як влади, так і мешканців Донбасу на скарги, що стають жертвою нових економічних відносин у суспільстві.

З повагою,

Голова Правління ГО «Музей шістдесятництва» М. Плахотнюк
14.12.2006

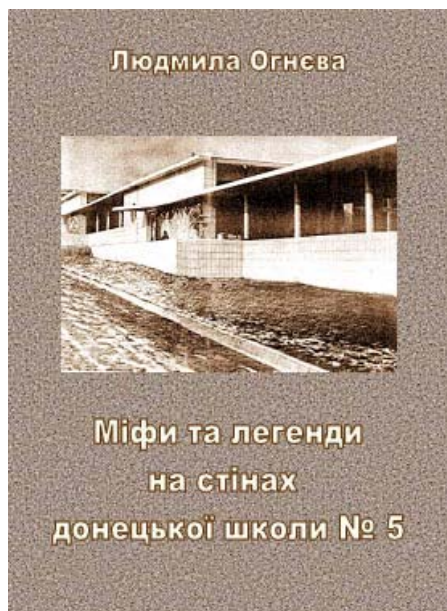
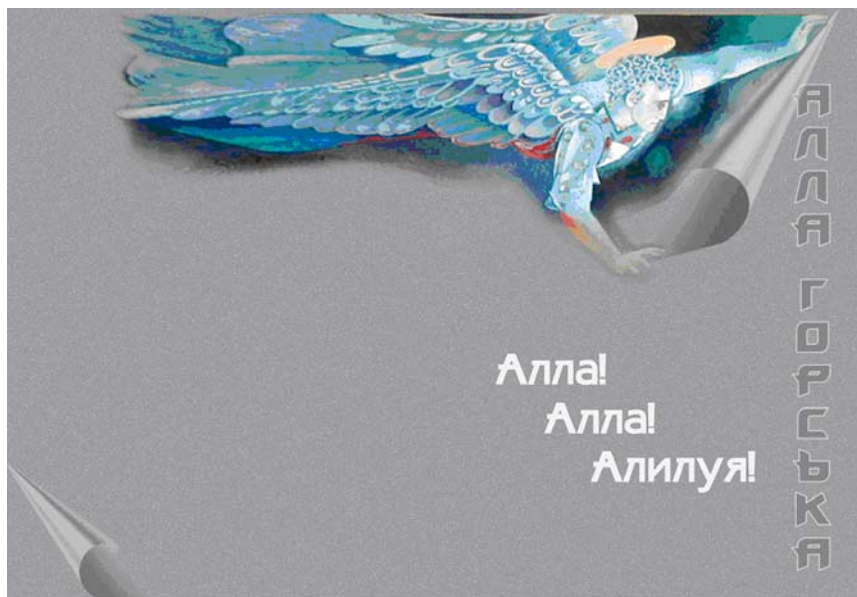
**ПЕРЛИНИ УКРАЇНСЬКОГО
МОНУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА
НА ДОНЕЧЧИНІ**

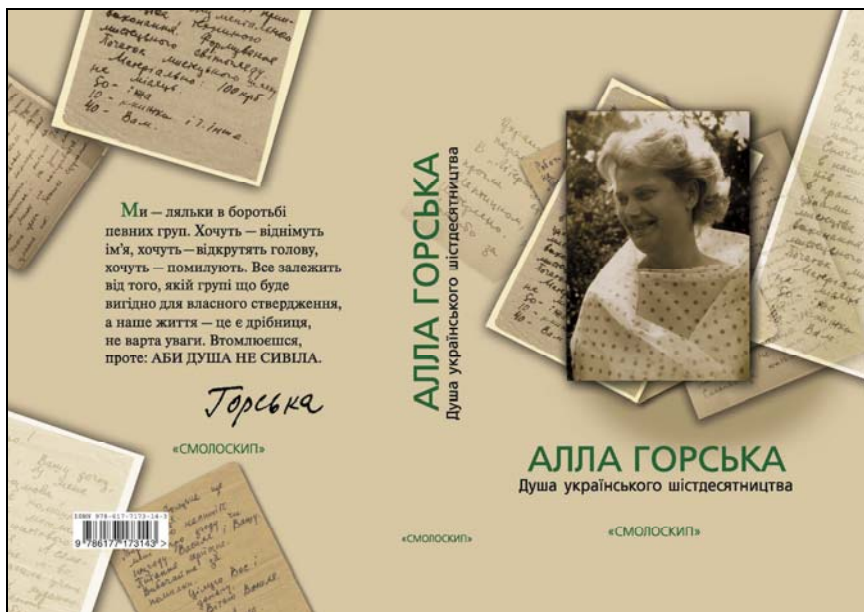
**Перлини українського монументального мистецтва
на Донеччині**

**/ Автор-упорядник Людмила Огнева. Івано-Франківськ: Лілея
НВ, 2007. – 52 с., іл.**

В книзі мова йде про комплекс мозаїчних панно на стінах Донецької школи № 5, панно «Жінка-Птаха» з крамниці «Рубін», панно у маріупольському ресторані «Україна». Розкривається зміст цих творів та мистецька концепція Григорія Синиці, за якою вони створювалися. Віктор Зарецький, Галина Зубченко, Алла Горська, Геннадій Марченко та Григорій Синиця були творцями національного напрямку в українському монументальному мистецтві. З ними на окремих етапах працювали Олександр Коровай, Іван Кулик, Василь Парахін, Григорій Пришедько, Борис Плаксій, Надія Світлична.

Книга розрахована на тих, хто цікавиться історією рідного краю та України.

Алла! Алла! Алілуя!

/ Упорядник Людмила Огнєва/ Донецьк: Норд-Комп'ютер, 2007. – 80 с.

До збірки «Алла! Алла! Алілуя» ввійшли вірші, пісні, спогади, репродукції картин, присвячені Аллі Горській. Імена авторів відомі в Україні та світі: лауреати Національної премії ім. Т.Шевченка, заслужені діячі мистецтв, заслужені художники України – друзі Алли Горської.

Збірка розрахована на тих, хто цікавиться історією України, літератури та мистецтва.

Міфи та легенди на стінах школи №5

/ Упор. Л. Огнєва. – Донецьк: Норд-Комп'ютер, 2009, 40 с.

Міфи, казки та легенди про космос, воду, вогонь, землю, вітер, сонце, надра, дерево-життя, відкривають скарби народної фантазії, водночас навчаючи любити і берегти рідну землю. Ілюстрації ж знайомлять з культурною спадщиною нашого народу. Це — мозаїчні твори, виконані видатними українськими художниками Аллою Горською, Віктором Зарецьким, Галиною Зубченко, Олександром Короваєм, Іваном Куликом, Геннадієм Марченком, Василем Парахіним, Григорієм Пришедьком, Григорієм Синицею та журналісткою Надією Світличною.

Душа українського шістдесятництва

(збірка пісень, які подобалися А.Горській)

/Укладач –Огнєва Людмила. Донецьк: Норд-Комп'ютер 2009. – 40 с.

Збірка «Душа українського шістдесятництва» є продовженням книги «Алла! Алла! Алілуя!». До цієї збірки ввійшли пісні, які подобалися Аллі Горській та пісні, виконані при похованні та вечорах пам'яті художниці.

Доповнена збірка віршами Ірини Калинець, Михайла Саченка та картиною Олександра Коровая.

Життєпис мовою листів та документів.

/ Автор-упорядник Людмила Огнєва. Донецьк: Норд-Комп'ютер. 2013. – 518 с.

Книга присвячена визначній громадській діячці, художниці Аллі Горській (1929—1970).

До книги увійшли: листування А. Горської з родиною, друзями; щоденники, творчі записи. Більша частина матеріалів публікується вперше.

Квітка на вулкані

/ Автор-упорядник Людмила Огнєва/ Донецьк: Норд-Комп'ютер. 2013. – 347 с.

До збірки «Квітка на вулкані» увійшли вірші, пісні, спогади, репродукції картин, присвячені Аллі Горській.

Імена авторів відомі в Україні та світі: лауреати Національної премії ім. Т.Шевченка, заслужені діячі мистецтв, заслужені художники України – друзі Алли Горської.

Алла Горська. Душа українського шістдесятництва

/ Упор. Людмила Огнєва. — К. : Смолоскип, 2016. — 712 с.

Збірку «Алла Горська. Душа українського шістдесятництва» укладено за пропозицією Вячеслава Чорновола, яку він на початку 1970-х рр. висловив у листі до Романа Корогодського «Думки щодо проспекту збірника про Аллу Горську». Як і пропонував В. Чорновіл, до збірки увійшли: епістолярна спадщина художниці 1949—1970-х рр.: заяви, скарги та звернення Алла Горської до влади; нотатки про мистецтво; щоденник; зошит А. Горської а вправами та диктантами з української мови; образотворчі, прозові і поетичні твори, пов'язані з А. Горською чи їй присвячені; реєстр творів А. Горської, складений нею; фотографії, репродукції творів А. Горської; огляд бібліографії; спогади сина та друзів.

Використано друковані джерела та архівні матеріали, що зберігаються в ЦДАМЛМУ.

СКОРОЧЕННЯ

ВГО	Всеукраїнська Громадська організація
ВДНГ, ВДНХ (рос.)	Виставка Досягнень Народного Господарства Виставка Достижений Народного Хозяйства
ГО	Громадська організація
ДонОДА	Донецька обласна державна адміністрація
ДонВОВ	Донецьке відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів
ДонСУ	Донецький відділ Союзу Українок
ДОО ДОО (рос.)	Донецька обласна організація Донецкое областное отделение
КДБ, КГБ (рос.)	Комітет Державної Безпеки Комитет Государственной Безопасности
КЕН	Клубу Естетичної Непокори»
КМА	Києво-Могилянська академія
КМДА, КГГА (рос.)	Київська міська державна адміністрація Киевская городская государственная администрация
КТМ	Клуб Творчої Молоді
МХАТ	Московський художній академічний театр
НАНУ	Національна Академія Наук України
НаУКМА	Національний університет Києво-Могилянська академія
НРУ	Народний рух України
НСХУ	Національна Спілка Художників України
КПРС	Комуністична Партія Радянського Союзу
НДІУ	Науково-дослідний інститут українознавства
ННДІУ	Національний Науково-дослідний інститут українознавства та Всесвітньої Історії
ООО (рос.)	Общество с ограниченной ответственностью. Товариство з обмеженою відповідальністю (скорочено «ТОВ»)

ОУН-УПА	Організація українських націоналістів – Українська повстанська армія
ПС	Пост скриптум
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
СУ	Союз Українок
СУА	Союз Українок Америки
ТДВ	Товариство з додатковою відповідальністю
УК	Україна Козацька
ЦДАМЛМУ	Центральний державний архів музей літератури і мистецтва України
ЦК ЛКСМ	Центральний Комітет Ленінського Комуністичного Союзу молоді
ЦРУ	Централне Розвідувальне Управління

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Азарова С.	107	Волик В.	19, 31, 52
Александрова	132	Врадій Людмила	208
Ангеліна Паша	65	Гальченко Сергій	156, 159, 164
Арнаутов Віктор	9	Герасимчук Анатолій	37
Арнаутов Елла	113	Герман Лизавета	146
Артем	137	Глібчук Ульяна	106
Бабака А.	107	Глушков Віктор	160, 170, 174
Бабчук Емма	73	Голота Любов	62, 63
Бак Вікторія	121	Гончар Петро ...	156, 159, 164
Башун Олена	100	Горська Алла ...	3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 41, 43, 44, 45, 46, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 81, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 117, 118, 119, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 152, 153, 154, 155, 159, 160, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 176, 177, 183, 185, 188, 189, 190, 194, 197, 201, 202, 204, 205, 207,
Безкровний А.	107		
Бичок Т.	107		
Білецький Михайло	230, 232		
Білокінь Сергій	176, 187, 211, 212, 213, 216, 225, 226, 227, 234		
Біляшивський Микола	66, 67		
Близнюк Анатолій	40, 42, 87		
Богуцький Юрій	73, 74, 95, 96, 104		
Бойчук Михайло.	6, 7, 18, 44, 72, 109, 110, 135, 155, 163, 169		
Бондаренко Е.	37		
Бондаренко Н.	37		
Братко-Кутинський О.	29		
Брежнев Леонід	11		
Вадим - верстальник	220, 221		
Вернадський Володимир	202		
Вігдергауз П.	19, 31, 52		
Вовк Віра	71, 188, 215, 228		
Вовкун Василь	30, 32, 45, 55		
Вовненко Володимир	67		

208, 209, 210, 211, 212, 213, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245	Зарецька Олена.....168
Горська Олена.....218	Зарецький Віктор5, 7, 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 29, 31, 33, 34, 39, 41, 43, 44, 52, 53, 54, 55, 56, 62, 71, 72, 75, 76, 79, 81, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 101, 102, 104, 105, 106, 108, 111, 113, 117, 118, 119, 121, 125, 128, 130, 139, 140, 143, 144, 145, 146, 152, 153, 154, 155, 159, 160, 163, 164, 165, 167, 168, 170, 178, 179, 183, 184, 186, 188, 207, 210, 211, 215, 218, 228, 232, 239, 240, 241, 244
Горський Олександр 124, 177, 186, 218	Зарецький Олексій.....6, 131, 156, 160, 164, 167, 168, 169, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 198, 209, 210, 211, 214, 215, 216, 218, 222, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 239, 240
Гурбіч О.79, 84, 85	Зарецькі176, 240
Гуцалюк Любослав ..168, 207	Засядько90
д'Аршіак142, 143	Захарченко Василь.....92
Дацина В.....37, 46	Зеленський Юрій.....174, 175
Дебелюк Алла229	Зелінська Єва.....175
Дейчаківська Надія.....99	Зінкевич Надія.....226
Дейчаківський Нік98, 99, 100	Зінкевич Осип..179, 184, 188, 190, 200, 209, 213, 214, 215, 218, 220, 225, 226,
Делакруа143	
Дереза А.40, 75, 79	
Джувага132	
Добровольська Галина ...168	
Добровольський Анатолій139, 140, 168, 172	
Довженко Олександр.....90	
Домненко Грицько89	
Достоевський Федір35	
Доценко Є.....15	
Доценко Юрій89	
Евдокимов А.159	
Жуковський С.37	
Жулінський Микола ..30, 32, 45, 62, 63, 131, 227, 238	
Заливаха Опанас.....6, 10, 24, 103, 106, 142, 143, 207, 215, 216, 218, 228, 229, 239	

227, 229, 230, 231, 234,
235, 238
Зінов'єва Ірина 71
Зубченко Галина 5, 6, 7, 8, 10,
18, 19, 21, 22, 23, 25, 27,
29, 31, 33, 34, 39, 41, 43,
44, 52, 53, 54, 55, 62, 72,
81, 87, 89, 90, 92, 108, 111,
113, 119, 125, 170, 241,
244
Іванченко 114
Ігнатченко 132
Йосип 143
Калюжна Віра 57
Каракіс Йосип 8, 19, 31, 52
Касіян Василь..... 20, 53
Катерина - секретар 203
Кириленко В. 154
Кобець Людмила 57
Ковальчук Марія 223
Колесніков Борис.. 39, 73, 87
Колісник Семен 37, 46
Константинов Валентин .. 55,
56, 111, 113, 120, 133, 134
Коровай Олександр . 5, 8, 10,
19, 22, 27, 33, 52, 55, 62,
125, 240, 241, 244
Корогодський Роман 188,
233
Короткий Віктор 206
Косигін Алексей 11
Коссовська Алла 202
Костенко Ліна 62, 63, 216
Коцюбинська Михайлина
..... 239
Кравчук Леонід..... 97, 98

Крупська Надія..... 58
Ксьондзик Наталя... 179, 183,
187, 188, 189, 190, 191,
192, 193, 194, 195, 196,
197, 198, 199, 200, 201,
202, 203, 204, 205, 206,
207, 208, 209, 210, 211,
212, 213, 214, 215, 216,
217, 218, 219, 220, 221,
222, 223, 224, 231, 232,
234, 236
Кузьмінков Лель55, 111, 120,
121, 133, 134
Кулик Ада 235, 238
Кулик Іван 5, 8, 19, 23, 29, 33,
53, 55, 62, 125, 241, 244
Куліш Микола 103, 105
Курбас Лесь..... 26
Куровицька Ірина 100, 110
Кучма Леонід73, 86, 176, 211
Кушнір Михайло.. 45, 65, 66,
68, 70, 111, 120, 133, 134
Кушнір В. 33
Лазаренко Анатолій 90, 91
Лактіонов В. 56
Ленін Володимир 121
Лимарев Анатолій ... 8, 13, 55
Литвин Володимир 73
Лісовська 89
Ліховий І. 162, 163
Ложкіна Аліса 146
Лук'янченко О..... 73, 81
Малаков Георгій 93
Манайло Федір..... 6
Марина..... 94

Маричевський Микола .. 179, 181, 184	205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214,
Марусик Татас..... 73	215, 216, 217, 218, 219,
Марченко Геннадій .. 5, 8, 19, 21, 23, 27, 29, 33, 44, 53, 55, 62, 89, 125, 210, 240, 241, 244	220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245
Местечкін Григорій ... 6, 7, 18, 31, 53, 72, 108	Олійник Марія 37, 68
Миронова Лизавета 139	Ольга 130
Михайлова Любов..... 65	Ольга Миколаївна Ч..... 120
Мілецький 140	Орлов А. 37
Міхаліско Майкл..... 100, 104	Ороско Хосе Клементе . 7, 19, 54
Міщенко Катерина .. 202, 204	Островський Микола 16
Мовчан Павло 73	Павленко Р..... 159
Молчанова Ірина 132, 135	Параджанов Сергій 215
Моляр Євгенія. 139, 144, 167, 169, 170	Парахін Василь 5, 8, 10, 19, 23, 30, 33, 53, 55, 62, 119, 125, 241, 244
Морган Вільямс 97	Пахльовська Оксана 4
Мочалова Людмила 46	Перевальський Василь 54, 55, 156, 160, 164
Немирович-Данченко В. ... 65	Пилипчук Тетяна 195
Ніщук Є. 166	Підгайний С. 26
Новохатько Л..... 77	Плаксі́й Борис... 5, 7, 8, 10, 13, 15, 34, 44, 55, 56, 81, 87, 111, 113, 114, 117, 119, 121, 131, 139, 140, 141, 143, 144, 146, 152, 153, 154, 155, 159, 160, 163, 164, 165, 167, 168, 210, 239, 241
Огнева Людмила..... 1, 37, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 67, 68, 71, 72, 75, 76, 79, 85, 86, 87, 91, 94, 95, 97, 101, 107, 110, 111, 117, 119, 127, 128, 129, 156, 160, 164, 168, 169, 170, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204,	Пламеницький Анатолій 185, 186
	Плахотнюк Микола .. 239, 240

Подгорний Ніколай..... 11
 Подерв'янський Лесь..... 108
 Позняков Володимир 206
 Порошенко Петро 154
 Примаченко Марія... 6, 7, 18,
 19, 54, 155
 Пришедько Григорій 5, 8, 10,
 34, 41, 43, 55, 90, 111, 113,
 119, 241, 244
 Прокопчук Віктор 46, 57, 58,
 60
 Прядка Володимир 55, 56
 Пташка Микола30, 45, 54, 56
 Пушкін Олександр 143
 Распутний С. 107
 Репін Ілля 93
 Рибак Володимир 35, 72
 Рібаков Борис..... 25
 Рижкова Валентина 57
 Рівера Дієго . 7, 9, 19, 54, 114
 Роздобудько Алла..... 57, 119
 Рокицький Микола 7, 19
 Ромен Л..... 202
 Рощинська Людмила 175
 Рощинський Володимир 175
 Рощинський Олексій..... 175
 Рябокрис Олександр178, 223
 Саєнко Олександр..... 6, 19
 Сверстюк Євген 229
 Світлична Надія .. 5, 8, 10, 19,
 20, 21, 22, 25, 26, 33, 53,
 55, 56, 62, 71, 113, 119,
 124, 129, 203, 215, 223,
 229, 239, 241, 244
 Світличний Іван . 11, 170, 194
 Свята Софія 135

Северин С. 37
 Севрук Галина6, 12, 103, 106,
 210, 239
 Семикіна Людмила 6, 12,
 103, 106, 121, 239
 Семків Ростислав 215, 224,
 225, 226
 Сенік Ірина 192, 196
 Симоненко Василь36, 96, 97,
 229
 Синиця Григорій . 5, 6, 7, 8, 9,
 10, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
 25, 27, 29, 31, 32, 33, 39,
 40, 41, 42, 43, 44, 53, 54,
 55, 56, 62, 69, 71, 72, 75,
 76, 79, 81, 85, 87, 90, 101,
 104, 106, 108, 109, 117,
 125, 135, 155, 163, 169,
 170, 241, 244
 Сікейрос Альваро 7, 19, 54
 Смірнов Володимир... 13, 14,
 16
 Смірнов Олександр 13, 16
 Смірнови брати 16
 Собачко-Шостак Ганна... 6, 7,
 19, 54, 144, 155, 166
 Солов'єва В. 62
 Сорока Г..... 61
 Сорокіна Галина..... 59
 Станіславський Іван..... 128
 Стасевич Валерій 94
 Стешенко Роберт . 46, 57, 62,
 63, 64
 Страшнов А. 19, 31, 52
 Стрекаль О. 107
 Струве 135

Стус Василь 30, 45, 63, 89, 90, 91, 93, 170, 188, 230, 232, 233	Франчук Валерій210
Стус Дмитро233	Халупа Ірен100, 104
Танюк Лесь 12, 26, 30, 32, 35, 36, 45, 73, 76, 79, 80, 81, 84, 85, 87, 88, 96, 97, 124, 177, 215, 235, 236, 237, 238, 239	Харленко Катерина57, 58
Тереля Йосип ...202, 204, 205	Чепелик Володимир73, 74
Тимченко Микола ..111, 120, 121, 133, 134, 137	Чистякова-Пришедько Ярослава239
Тимченко Олена134	Чорний Карл121
Тихий Олекса ..188, 199, 200, 216, 223, 239	Чорновіл Вячеслав 11, 16, 64, 129, 233, 245
Тишкевич Г.37	Чумак Галина.....71, 72
Тищенко Анатолій37	Чупрун Вадим.....40, 41, 42
Трапезнікова Д.....170	Шевкунов Леонід...46, 57, 58
Третьякова Марина66, 68	Шевченко Володимир .14, 40
Українка Леся74	Шевченко Тарас 6, 31, 39, 40, 44, 52, 53, 56, 93, 103, 106, 143, 155, 163, 178, 192, 196, 225, 239, 244, 245
Уляна.....221	Шелест Петро7, 8, 14, 18
Уродовських Вікторія174, 175	Штейнер Рудольф26
Фадєєв Олександр.....13	Юркін Радій13
Федорчук Володимир156	Ющенко Віктор43, 66, 67
Фесенко А.....107	Янукович Віктор...39, 65, 73, 81
	Яременко229
	Ященко Леопольд.....239

«ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ»

Від автора	3
<i>Пахльовська О.</i> Стане вічністю кожна хвилина	4
<i>Зарецький О.</i> Творці українського монументалізму 1960-х років	6

ЗАХИСТ КОМПЛЕКСУ МОЗАІК «ШКОЛА» У ДОНЕЦЬКУ

<i>Огнєва Л.</i> МУЗЕЙ ПРОСТО НЕБА	18
Мозаїчний комплекс «Школа» у центрі Донецька	18
Музей просто неба	30
Чи потрібна картинна міні-галерея в ЗОШ	32
ЗВЕРНЕННЯ ДО ВЛАДНИХ СТРУКТУР	35
Звернення 1 ГО до В.Рибак та Л. Танюка 23.11.2000	35
Відповідь на Звернення 1. 16.01.2001	37
Звернення 2 ГО до голів ДОНОДА та Обл. Ради. 18.10.2002	39
Звернення 3 Л. Огнєвої до В. Чупруна. 25.05.2005	40
Звернення 4 Л. Огнєвої до В. Чупруна 25.05.2005	41
Звернення 5 Л. Огнєвої до В. Чупруна. 2005	42
Звернення 6 ГО до В. Ющенка. 04.07.2008	43
Звернення 7 Л. Огнєвої до М. Пташки 20.08.2008	54
Звернення 8 В.Лактіонова до М. Пташки 21.08.2008	56
Протокол засідання проводів ДонСУ та ДОНВОВ. 09.09.2008	57
Звернення 9. ГО до директора школи №5. 11.09.2008	59
Подячний лист від Музею літератури України. 09.12.2009	60
Відкритий лист Р. Стешенка до Л. Костенко. 17.02.2010	62
Звернення 10 Р. Стешенка до Л. Голоти. 22.02.2010	62
Звернення 11 Р. Стешенка до М. Жулинського. 25.02.2010	63
Кабмін України. Постанова № 929 від 10.10.2012	64
ДОНОДА. Видатні пам'ятки історії Донецького краю. 18.07.2013.	64
Звернення 12 Л. Огнєвої до Л. Михайлової. 07.08.2013	65
Звернення 13 Л. Огнєвої до В. Вовненка. 15.08.2013	67
Вартість реставраційних робіт мозаїк на школі №5. 29.08.2013	68
Звернення 14 Г. Чумак до І. Зинов'євої. 03.09.2013	71

ЗАХИСТ МОЗАІЧНОГО ПАННО «ЖІНКА ПТАХ» У ДОНЕЦЬКУ

<i>Огнєва Л.</i> Збереження мозаїчного панно «Жінка-Птах»	72
Звернення 15 ГО до Ю.Богущого та В. Чепелика. 07.10.2002	74
Звернення 16 Огнєвої Л. до Танюка Л. 08.10.2002	76
Відповідь Мінкультури на Звернення 15 від 07.10.2002	76
Відповідь ДОНА на Звернення 16 від 08.10.2002	79
Звернення 17 Танюка Л. до голів ДОНОДА та міськради 22.10.2002	81
Звернення 18 Танюка Л. до Гурбича О. 29.10.2002	85

Звернення 19 Огнєвої Л. до Танюка Л. 11.11.2002.....	85
Звернення 20 Танюка Л. до Колеснікова Б. 13.11.2002.....	87
Звернення 21 Танюка Л. до Близнюка А. 10.10.2003.....	87
ПРЕСА ТА ІНТЕРНЕТ ПРО ЗАГРОЗУ ЗНИЩЕННЯ «ЖІНКИ ПТАХА»	89
Доценко Ю. Жар-птиця Алли Горської. 14.06.1997	89
Молотком по произведениям искусства. 12.10.2002	94
Інформаційна служба України (ARTUIS) 04.11.2002.....	95
Інформаційна служба України (ARTUIS) Е. Моргану	97
ArtUkraine Ніку Дейчаківському 04.11.2002	98
Лист Надії Дейчаківської до інформ агентства України 5.11.2002.....	99
Лист І. Куровицької до О. Башун 06.11.2002 (Оригінал)	100
Лист І. Куровицької до О. Башун 06.11.2002 Переклад	100
Ірен Халупа Київському відділенню Радіо Свобода. 15.11.2002.	100
Глібчук У. Захищаємо «Жінку-Птаху» 22-28.11.2002.....	106
Куровицька І. Вісті головної управи СУА 03.2003	110
 ДОЛЯ МОЗАІК «ДЕРЕВО ЖИТТЯ» ТА «БОРИВІТЕР» В МАРІУПОЛІ	110
Огнєва Л. СОКОЛИНИЙ ДВІР.....	110
Протокол огляду мозаїк 22.07.2008	110
Панно «Дерево життя».....	113
Панно «Боривітер»	117
«Дерево життя» знайшли.....	119
Бак В. Мозаїки на кордоні. Велична постать Алли Горської.	121
Станіславський І. «Дерево життя» знайшли!	128
 ЗАХИСТ МОЗАІЧНОГО ПАННО «ВІТЕР» В КИЄВІ	138
Оголошення про продаж ресторану «Вітряк» 15.10.2015.....	138
Моляр Є. Чим цінна мозаїка «Вітер»?.....	139
Плаксій Б. Людина без страху.....	140
Експертна оцінка мозаїчного панно «Вітер».....	144
Espresso.tv про загрозу знищення мозаїки «Вітер». 13.11.2015.	153
«Вітер», Горська, Зарецький, Плаксій. 16.11.2015	154
Відкритий лист Президентів України. 25.11.2015	154
Лист від Адміністрації Президента України. 24.12.2015.....	156
Лист від Адміністрації Президента до Кабміну. 25.12.2015.....	159
Евдокимов А. Уникальная мозаика Аллы Горской под угрозой уничтожения. 11.01.2016	159
Лист Першому заст. Міністра культури України. 13.01.2016.....	162
Уникальная мозаика Киева под угрозой исчезновения. 05.03.2016....	164
Наказ Міністерства культури №1273. 29.12.2016	165
У ресторану «Вітряк» новий власник.	166
Лист Є. Моляр до О. Зарецького 26.05.2017, 20:37:46	167

Лист О. Зарецького до Л. Огнєвої 27.05.2017, 10:34	168
Текст таблиці-експлікації на стіні ресторану «Вітряк»	168
Лист Л. Огнєвої до Є. Моляр 27.06.2017	169
Трапезнікова Д. «Повернення «Вітру» 02.07.2017.....	170
ТДВ Ресторан Вітряк. Анкета 17.03.2021	174

ПРО ПІДГОТОВКУ ДО ДРУКУ КНИГИ «АЛЛА ГОРСЬКА. ДУША УКРАЇНСЬКОГО ШІСТДЕСЯТНИЦТВА» 176

ЛИСТУВАННЯ З ОЛЕКСІЄМ ЗАРЕЦЬКИМ	176
Арк. 1. Лист від О. Зарецького 11.09.2008	176
Арк. 2. Лист від О. Зарецького 07.01.2009	176
Арк. 3. Лист від О. Зарецького 24.02.2009	176
Арк. 4. Лист від О. Зарецького 07.07.2009	177
Арк. 5. Лист від О. Зарецького	177
Арк. 6. Лист від Л. Огнєвої 21.03.2011	177
Арк. 7. Лист від О. Зарецького 21.03.2011	177
Арк. 8. Лист від О. Зарецького	178
Арк. 9. Лист від О. Зарецького 13.04.2011	178
Арк. 10. Лист від О. Зарецького 01.01.2012	178
Арк. 11. Лист від О. Зарецького 03.04.2012, 08:42	178
Арк. 12. Лист від Л. Огнєвої 01.11.2013, 13:43:13	179
Арк. 13. Лист від Л. Огнєвої 04.11.2013, 08:23:57	179
Арк. 14. Лист від О. Зарецького 04.11.2013 12:48	179
Арк. 15. Лист від Л. Огнєвої 04.11.2013, 14:23:41.....	180
Арк. 16. Лист від О. Зарецького 05.11.2013, 10:02	181
Арк. 17. Лист від О. Зарецького 08.11.2013, 08:29	182
Арк. 18. Лист від Л. Огнєвої 08.11.2013, 12:27:32	182
Арк. 19. Лист від О. Зарецького 20.11.2013, 11:58	182
Арк. 20. Лист від Л. Огнєвої 10.01.2014, 17:42:38.....	182
Арк. 21. Лист від О. Зарецького 11.01.2014, 09:25	183
Арк. 22. Лист від О. Зарецького 11.01.2014, 09:39	183
Арк. 23. Лист від О. Зарецького 12.01.2014, 06:49	184
Арк. 24. Лист від Л. Огнєвої 12.01.2014, 08:02:15	184
Арк. 25. Лист від О. Зарецького 12.01.2014, 08:17	185
Арк. 26. Лист від О. Зарецького 25.02.2014, 07:57	185
Арк. 27. Лист від О. Зарецького 05.03.2014, 10:35	186
Арк. 28. Лист від О. Зарецького 24.03.2014 15:40	186
Арк. 29. Лист від О. Зарецького 04.06.2015, 12:35	187
Арк. 30. Лист від Л. Огнєвої 4.06.2015, 15:06:40	187
Арк. 31. Лист від О. Зарецького 05.06.2015, 06:00	188
Арк. 32. Лист від Л. Огнєвої 16.05.2018, 16:42:10.....	188
Арк. 33. Лист від О. Зарецького 19.05.2018, 14:18	188

ЛИСТУВАННЯ З НАТАЛІЄЮ КСЬОНДЗИК	188
Арк. 1. Лист від Л. Огнєвої 10.06.2011, 06:37.....	188
Арк. 2. Лист від Н. Ксьондзик 04.07.2011, 11:13.....	189
Арк. 3. Лист від Н. Ксьондзик 01.11.2013, 10:19.....	189
Арк. 4. Лист від Л. Огнєвої 01.11.2013.....	189
Арк. 5. Лист від Н. Ксьондзик 10.01.2014, 14:56.....	189
Арк. 6. Лист від Н. Ксьондзик 13.01.2014, 10:56.....	190
Арк. 7. Лист від Н. Ксьондзик 12.02.2014 15:08.....	191
Арк. 8. Лист від Л. Огнєвої 12.02.2014. 18:05.....	191
Арк. 9. Лист від Н. Ксьондзик 13.02.2014, 10:27.....	192
Арк. 10. Лист від Л. Огнєвої 13.02.2014. 19:48.....	192
Арк. 11. Лист від Н. Ксьондзик 14.02.14, 16:45.....	193
Арк. 12. Лист від Л. Огнєвої 14.02.2014. 22:31.....	193
Арк. 13. Лист від Н. Ксьондзик 17.02.2014.....	194
Арк. 14. Лист від Н. Ксьондзик 18.02.2014, 14:47.....	194
Арк. 15. Лист від Л. Огнєвої 19.02.2014, 10:36.....	195
Арк. 16. Лист від Н. Ксьондзик 21.02.2014, 08:27.....	195
Арк. 17. Лист від Н. Ксьондзик 24.02.2014, 14:01.....	196
Арк. 18. Лист від Н. Ксьондзик 24.03.2014, 12:54.....	196
Арк. 19. Лист від Л. Огнєвої 24.03.2014, 16:28.....	197
Арк. 20. Лист від Н. Ксьондзик 24.03.2014, 17:16.....	197
Арк. 21. Лист від Л. Огнєвої 02.05.2014, 17:32.....	198
Арк. 22. Лист від Н. Ксьондзик 05.05.2014, 10:13.....	198
Арк. 23. Лист від Н. Ксьондзик 25.07.2014, 12:11.....	198
Арк. 24. Лист від Л. Огнєвої 26.07.2014. 00:48.....	199
Арк. 25. Лист від Н. Ксьондзик 30.07.2014, 17:3.....	199
Арк. 26. Лист від Н. Ксьондзик 30.07.2014, 17:31.....	200
Арк. 27. Лист від Н. Ксьондзик 11.11.2014, 17:02.....	201
Арк. 28. Лист від Н. Ксьондзик 11.11.2014, 17: 04.....	202
Арк. 29. Лист від Н. Ксьондзик 11.11.2014, 17:10.....	202
Арк. 30. Лист від Л. Огнєвої 12.11.2014, 10:19.....	202
Арк. 31. Лист від Н. Ксьондзик 12.11.2014, 10:35.....	203
Арк. 32. Лист від Н. Ксьондзик 12.11.14, 10:35.....	203
Арк. 33. Лист від Л. Огнєвої 12.11.2014. 11:25.....	203
Арк. 34. Лист від Н. Ксьондзик 12.11.2014, 11:28.....	204
Арк. 35. Лист від Огнєвої 12.11.2014, 13:34.....	204
Арк. 36. Лист від Н. Ксьондзик 17.11.2014, 10:52.....	204
Арк. 37. Лист від Л. Огнєвої 17.11.2014. 11:38.....	205
Арк. 38. Лист від Н. Ксьондзик 17.11.2014, 12:03.....	205
Арк. 39. Лист від Л. Огнєвої 15.01.2015, 10:30.....	205
Арк. 40. Лист від Н. Ксьондзик 16.01.2015, 11:22.....	206
Арк. 41. Лист від Н. Ксьондзик 19.01.2015, 17:03.....	206

Арк. 42. Лист від Н. Ксьондзик 29.01.2015, 17:56	207
Арк. 43. Лист від Л.Огневої 02.02.2015, 09:25	207
Арк. 44. Лист від Н. Ксьондзик 02.02.2015, 13:43	208
Арк. 45. Лист від Н. Ксьондзик 26.02.2015, 12:30	208
Арк. 46. Лист від Н. Ксьондзик 26.02.2015, 12:57	209
Арк. 47. Лист від Л. Огневої 26.02.2015, 13:56	209
Арк. 48. Лист від Н. Ксьондзик 26.02.2015, 14:54	210
Арк. 49. Лист від Огневої Л. 26.02.2015, 16:13	210
Арк. 50. Лист від Н. Ксьондзик 26.02.2015, 16:20	211
Арк. 51. Лист від Огневої Л. 28.05.2015	211
Арк. 52. Лист від Н. Ксьондзик 29.05.2015, 11:14	212
Арк. 53. Лист від Огневої Л. 30.05.2015	213
Арк. 54. Лист від Н. Ксьондзик 04.08.2015, 12:43	213
Арк. 55. Лист від Огневої Л. 04.08.2015 22:35	214
Арк. 56. Лист від Н. Ксьондзик 06.08.2015, 13:15	214
Арк. 57. Лист від Н. Ксьондзик 11.08.2015, 17:26.02	215
Арк. 58. Лист від Огневої Л. 11.08.2015, 19:52	215
Арк. 59. Лист від Н. Ксьондзик 12.08.2015, 15:26	216
Арк. 60. Лист від Огневої Л. 12.08.2015, 17:00	216
Арк.61. Лист від Н. Ксьондзик 12.08.2015, 17:06	217
Арк. 62. Лист від Н. Ксьондзик 18.08.2015, 15:28	217
Арк. 63. Лист від Н. Ксьондзик 19.08.2015, 16:12	217
Арк. 64. Лист від Н. Ксьондзик 20.08.2015, 13:08	218
Арк. 65. Лист від Огневої Л. 31.08.2015, 12:25	219
Арк. 66. Лист від Н. Ксьондзик 31.08.15, 14:31	219
Арк. 67. Лист від Огневої Л. 01.09.2015, 00:57	219
Арк. 68. Лист від Н. Ксьондзик 01.09.15, 12:14	220
Арк. 69. Лист від Н. Ксьондзик 26.09.2015, 16:34	220
Арк. 70. Лист від Огневої Л. 27.09.2015 , 00:01	220
Арк. 71. Лист від Н. Ксьондзик 27.09.2015, 07:15	221
Арк. 72. Лист від Огневої Л. 08.10.2015, 12:41	221
Арк. 73. Лист від Н. Ксьондзик 12.10.2015, 15:08,	221
Арк. 74. Лист від Огневої Л. 13.10.2015, 09:36	221
Арк. 75. Лист від Н. Ксьондзик 13.10.2015, 10:58	221
Арк. 76. Лист від Л. Огневої 24.10.2015, 18:01	221
Арк. 77. Лист від Н. Ксьондзик 26.10.2015, 12:01	221
Арк. 78. Лист від Л. Огневої 26.2015, 14:48	222
Арк. 79. Лист від Н. Ксьондзик 26.10.2015, 14:58	222
Арк. 80. Лист від Н. Ксьондзик 28.10.2015, 15:45	222
Арк. 81. Лист від Л. Огневої 24.03.2016, 12:44	222
Арк. 82. Лист від Н. Ксьондзик 24.03.2016, 14:15	222
Арк. 83. Лист від Н. Ксьондзик 16.09.2016, 15:05	222

Арк. 84. Лист від Л. Огневої 16.09.2016, 21:08.....	223
Арк. 85. Лист від Л. Огневої 05.11.2016, 07:56.....	223
Арк. 86. Лист від Н. Ксьондзик 05.11.2016, 07:56.....	223
Арк. 87. Лист від Л. Огневої 05.11.2016, 08:22.....	224
Арк. 88. Лист від Н. Ксьондзик 09.11.2016, 10:52.....	224
Арк. 89. Лист від Л. Огневої 09.11.2016, 14: 19.....	224
Арк. 90. Лист від Н. Ксьондзик 09.11.2016, 14:38.....	224
Арк. 91. Лист від Л. Огневої 09.11.2016, 19:0.....	225
ЛИСТУВАННЯ З О. ЗІНКЕВИЧЕМ.....	225
Арк. 1. Лист від Л. Огневої 23.02.2011.....	225
Арк. 2. Лист від О. Зінкевича 04.11.2013, 02:47.....	226
Арк. 3. Лист від Л. Огневої 04.11.2013, 07:10.....	227
Арк. 4. Лист від О. Зінкевича 05.11.2013, 09:47.....	230
Арк. 5. Лист від Л. Огневої 06.11.2013, 12:07.....	231
Арк. 6. Лист від О. Зінкевича 23.11.15, 20:12.....	234
Арк. 7. Лист від Л. Огневої 24.11.2015.....	235
Арк. 8. Лист від О. Зінкевича до Л. Танюка 01.12.15, 23:30.....	236
Арк. 9. Лист від Л. Огневої 02.12.2015.....	238
Арк. 10. Лист від О. Зінкевича 03.12.2015, 01:10.....	238
Арк. 11. Лист від О. Зінкевича 11.01.2017, 21:52.....	238
Арк. 12. Лист від Л. Огневої 12.01.2017, 00:52.....	238
КНИГИ ЛЮДМИЛИ ОГНЕВОЇ, ПРИСВЯЧЕНІ АЛЛІ ГОРСЬКІЙ	239
Лист Плахотнюка М. до директора ЦДАМЛМУ. 14.12.2006.....	239
Перлини українського монументального мистецтва на Донеччині.....	241
Алла! Алла! Алілуя!	244
Міфи та легенди на стінах школи №5	244
Душа українського шістдесятництва	244
Життєпис мовою листів та документів.....	245
Квітка на вулкані	245
Алла Горська. Душа українського шістдесятництва.....	245
СКОРОЧЕННЯ.....	246
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	248

Популярне мистецьке видання

Людмила Огнева
«Чумацький Шлях»

Комп'ютерне верстання,
художнє оформлення:
Людмила Огнева

Підписано до друку 11.05.2021 р.
Формат 60х64/16.Папір офсетний.
Ум. Друк. Арк. 15,11.
Наклад 50 пр.

ТОВ «Альянт»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
До державного реєстру видавців, виготівників
І розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 6749 від 08.05.2019 р.
08130, Київська обл., Києво-Святошинський р-н,
С. Петропавлівська Борщагівка,
Вул. Соборна, 10-Г, прим. 201
Email: hahhedruk201@gmail.com

«Заливашенько, зіронька, моя!

Одна серед багатьох зірок на
небі, до яких простягнуті руки ма-
тері, Чумацький Шлях.

Ви ідете, я іду цим шляхом,
шляхом людей, для яких життя ні-
коли не було способом заробляти
гроші.

Вас почали стріляти в 65-му,
нас – 15 червня 1968 р. »

(З листа Л.Горської до Опанаса
Заливахи. 1968 р.)